

॥ श्री बद्धमान स्वामिने नमः ॥

॥ ॐ ॥

श्रीमान् महधारीगच्छना श्री हम्बप्रमूरिना वा
शिर्य चद्रमरि विरचित

वृहत्संग्रहणी ॥

प्रातः स्मरणीय तपगच्छना पूज्यपाद गुरुणीजी श्री-
श्री-१०८ बीजशोर श्रीजी महाराजश्रीना मुविहित
गिप्या गुरुणीजी देवश्रीजी तेमना गिप्या
गुरुणीजी महाराज श्री सौभाग्य श्रीजी-
ना सदुपदेगधी

चतुर्विध सधना उपयोग सार
छपावी प्रमिठ करनार
समान निवासो

मास्तर उमेदचंद रायचद
मु अमदावाद ठे पाजरापोल

सन् १९८० ॥ बीर निवाण म ८० ॥ मन १ ८
आशुति १ श्री प्रव १०००

श्री विवकानन्द मुद्रणालयमा-महिता नदधरगडाल
शकगगल छाप्यु साडोआ-अमदावाद

कीमत १-८-०

પ્રસ્તાવના

મુજ્જ જૈનયધુઓ અને ન્દેના

આ એક અતિ ઉત્તમ પ્રકારનો ગ્રંથ છે કે જેનું નામ શ્રી ગૃહ્ય-
ગ્રંથની અર્થાત્ મોટી સંગ્રહણીના નામે પ્રસિદ્ધ છે. તેનું વીજુ નામ
ચોલાકૃતીપીઠા પળ કહવાય છે અને તે નામ પણ સાર્થકજ છે
એનો અર્થ એ થાય છે કે-આ ગ્રંથ ગ્રંથ લોકના દીવા સમાન છે
કારણ કે આ ગ્રંથની અન્તર-દેવતા-મનુષ્ય-તિર્યંચ અને નારકી
એમ ચાર ગતીના જીવોના-શરીર-આયુષ્ય સમયગણ સસ્થાન-
સુવન-ધિમાન-ગતિ આગતિ-વિગર જાણવાની ઇચ્છા કરનારાને
આ સંગ્રહણી નામનું પુસ્તક ઉત્તમ સાધન રૂપ છે દેવતા અને
નારકી જીવો અર્થાત્ જ્ઞાનના રચયી થીજી ગતીમા રહ્યા જીવોના
આયુષ્ય પ્રમાણ તથા મુલ્ય દુલ્લભે જાણી શકે પણ મનુષ્ય તો અર્થાત્
જ્ઞાનના અભાવને બીધે હમણા પૂર્વાચાર્યોના રચેલા ગ્રંથોના આધાર
થીજ થીજી ગતીના જીવોના આયુષ્ય તથા મુલ્ય દુલ્લભિ જાણવા
સમર્થ થાય છે જો કે ત્રેક જીવ ઉચી ગતીમા જવાની તથા
વિશેષ મુલ્ય મેલવવાની ઇચ્છા કરે પરંતુ નારકી તિર્યંચ અને
દેવતા પોતાની ગતીથી વિશેષ ઉચી એટલે મોક્ષ મુલ્ય મેલવવાની
ઇચ્છા છતાં પણ ચારિત્રના અભાવે મનુષ્ય ગતિ પામ્યા વિના તે
મેલવી નહીં શકે. આમ હોવાથી પાંચ જ્ઞાનના ચારક પૂર્વ મહા
પુરુષોદ મનુષ્ય ગતીના જીવોના ઉપકારને માટે અન્ય ગતિમા
રહેલા જીવોના શરીર આયુષ્ય સમયગણ સસ્થાન વિગેરેનું તેમજ
મુલ્ય દુલ્લભ આદિનું અનેક ગ્રંથોની અદ્વર વર્ણન કરેલું છે પણ તે
વધુ ગ્રંથોની અન્તર ભિન્ન ભિન્ન રૂપ વર્ગીકરણ હોવાથી જાણવાની
ઇચ્છા કરનારાને ઘણું દુષ્કર થાય છે આ કારણથી મલ્લશરીગચ્છ
ના શ્રી હમચદ્રમુરિના ગાલ શિષ્ય શ્રીમાન્ ચદ્રમુરિષ અનેક બળ્ય
જીવોના ઉપકાર માટે આ સંગ્રહણી નામનો ગ્રંથ રચ્યો છે

આ શ્રવ્ય રહુ જીયોને ઉપકારક હોવાથી તેનું ભાષાતર ગુજરાતીમાં ચઢવાળવાલા શાસ્ત્રી હરિશંકર કાલીદાસે કરી જૈની ભાઈઓની મદદથી છપાવી રહાર પાઢેલું હતું. પણ હાલ તે મળતું નહીં હોવાથી અને ઘણા જૈની ભાઈઓને તથા—સાધુ સાધ્વીઓને મળવા વાંચવાનું મુશ્કેલ હોવાથી પ્રાતઃસ્મરણીય તપગચ્છના પૂજ્યપાદ ગુરુનીજી મહારાજશ્રી સૌભાગ્યશ્રીજીના સદુપદેશથી અને તેમની લાસ પ્રેરણાથીજ કોડની કાઢ પણ મદદ નહીં છતાં તેની યોગ્ય કીમત રાખી આ પુસ્તક રહાર પાઢવામાં આવ્યું છે. જેઓ સાહેબના ઉપકાર સાથે તેમનું ટુકું હૃતાત જહીં આપવામાં આવ્યું છે.

આપને સુચિત્રિતજ છે કે આ જૈન સાસનના પ્રરુપક મહાન્ વિતરાગ તીર્થંકર મળવાન હોય છે તેમના અભાગે સાસન ચલાવનાર આચાર્ય મહારાજા હોય છે. જેમ શ્રાવકોને વિશેષ ઉપકારક આચાર્ય મહારાજા હોય છે તેમજ શ્રાવીકાઓ તથા ચાલીકાઓને વિશેષ ઉપકારક ગુરુનીજી મહારાજા હોય છે. તેજ ન્યાયે આ પૂજ્યપાદ પવિત્ર ચારિત્ર મૂળે ગુરુનીજી મહારાજશ્રી સૌભાગ્યશ્રીજી મહારાજ સાહેબ પણ હિંદુસ્તાનના ઘણા શહેરો અને ગામોમાં વિહાર કરવા પૂર્વક—શ્રાવીકાઓ અને ચાલીકાઓને ધર્મમાર્ગમાં જોડવામાં હમેશા હાજર રહે અને ઘણાજ સ્વતઃ ધરાવનારા મહાપવિત્ર સાધ્વીજીઓમાંના એક ઉત્તમ ચારિત્રવત ગુરુનીજી મહારાજ છે. પટલુજ નહીં પણ તેમનો મમુદાય પણ ગામો ગામ વિહાર કરવા પૂર્વક અનેક ઉપકાર કરી રહ્યો છે તે નીચે મુજબ છે. તપ ગચ્છના મુખ્ય પ્રાતઃસ્મરણીય પરમ પૂજ્ય ગુરુનીજી મહારાજશ્રી જે શ્રીજીની શિષ્યાઓ

ગુરુનીજી શ્રી વિજકોર શ્રીજી

તેમની શિષ્યાઓ.

વિનયશ્રીજી દેવ શ્રીજી દમશ્રીજી ઉત્તમશ્રીજી હમેદશ્રીજી અને રિદ્ધીશ્રીજી ગુરુનીજી સાહેબશ્રી દેવશ્રીજીની શિષ્યાઓ માવ

॥ श्रीवर्द्धमानस्वामिने नम ॥

॥ श्री बृहत्सग्रहणी प्रारभ्यते ॥

श्री परमपददायकाष्टकर्मारिघातकत्रिलोकाधारक-
चतुर्दशरज्वात्मकप्रकटकारकधर्मदीपकादिप्ररूपक-
परमपुरुषोत्तमाय नमोनम ॥ श्रीदानादिचतु-
ष्कस्य शक्त्या धारकशासनाधिष्ठायकदेवेभ्यो न-
मोनम ॥ श्रीमहावीरस्वामिने नमोनम ॥

इमे ग्रंथकर्त्ता प्रथम शिष्टाचार पालवाने अर्थे तथा विघ्न निवा-
रवाने अर्थे दोढ गायत्री मंगलाचरण अने अभिषेक, प्रयोजन,
सम्बन्ध तथा अधिकारी ए चार वस्तुनु प्रतिपादन करछे ।

नमिउ अरिहताई, ठिइभवणो गाहणा य पत्तेय ॥
सुरनारयाण वुच्छे, नरतिरियाण पिणा भवणं ॥१॥
उववाय चवण विरह, सख इगसमइय गमागमणे॥

अर्थ—(अरिहंताई) के० अरिहतादिक पाच परमेष्ठिने—त्या
सकल त्रण भुवनना जनने चमत्कार उपजावनार, उत्तम अरिहतम-

દિમાને વિસ્તારનાર, અશોભ્યતાદિક આઠ પ્રાતિહાર્ય ચારક, ચો-
 તોશ અતિશયથી સુશોભિત, રાગાદિક શત્રુને હણનાર અને ચાર
 ગુણ સહિત તે અરિહન કહેવાય. તથા જ્ઞાનાવરણીયાદિક આઠ કર્મ
 રહિત, આઠ ગુણના વાચક અને સિદ્ધક્ષેત્રને ત્રિષુ નિરાકારસ્થ ચારક
 તે સિદ્ધ કહેવાય તથા જ્ઞાનાદિક પાંચ આચારને પોતે પાલનાર,
 વીજાને પાલનાર પાલનાને અનુમોના કરનાર, ધમનો ઉપદેશ આપ
 નાર અને છત્રીશ ગુણ સહિત તે આચાર્ય કહેવાય તથા પચ્ચીશ ગુણના
 ચારક, રોજાઓને ભગવાનનાર અને શુદ્ધ વાચના આપનાર તે ઉચ્ચ-
 ધ્યાય કહેવાય. તથા સત્તાવીશ ગુણના ચારક, સત્તર પ્રકાર સયમ
 પાલનાર, પાંચ મહાવ્રતના ધારક, વારીશ પરિસહને જીતનાર,
 દશરિષ પતિ ધર્મના ધારક, પાંચ સુમતિ ત્રણ સુત્રિના આધાર,
 પચ્ચાપના રક્ષક, મન વચન કાય યોગને મોપવનાર અને ચેતાલીશ
 તાપ રહિત આહારની ગણના કરનાર તે સાધુ કહેવાય. તે પૂર્વે
 કહ્યા પાંચ પરમેષ્ઠીન (નમિત્ત) ૧૦ ત્રિકરણ શુદ્ધિથી નમસ્કાર
 કરીને (મુરનારયાગ) ૧૦ દેવતા તથા નારકીની (ઢિઈ) ૧૦ સ્થિતિ
 પચ્છે આયુષ્ય (ભવગ) ૨૦ નિરાસ કરવાના ઘર અને (ઓગાહનાય)
 ૧૦ શરીરનું પ્રમાણ, અર્ધિ મૂળગાધાપા ય શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું તેથી
 ૧૦ દેવતાના ગિહ, સસ્થાન, શરીર, અવગિતાન, અવગિતાનનો
 આકાર, વિમાન, વિષય, લેશ્યા ૧ (પત્તેવ) ૧૦ અનુક્રમે પ્રત્યક્
 (બુદ્ધ) ૧૦ કહીશુ, પરન્તુ (નરનિરિયાણ) ૧૦ પ્રત્યક્ષ અને તિર્ય-
 ચના (મવળ વિના) ૧૦ મનનો શાશ્વતા ન હોવાથી શુભન વિના
 આયુષ્ય તથા અગાહના કહીશુ ૧૧ દ્વાર ધયા ॥ ૧ ॥ તથા
 (ઉચ્ચાપવિરહ) ૧૦ ૧૨ દેવ ઉચ્ચા પછી રીજો દેવ કળા કાલને
 ખાતરે ઉચ્ચે ૧૩ તે ઉચ્ચાન વિગ્રહમાલ ૧૪, તથા (ચરણવિગ્રહ) ૧૦
 ૧૫ ૧૬ ચળા પછી રીજો દેવ કળા કાલને ખાતરે ચર ૧૭ તે ચ-

વન વિરહકાલ ૯, તથા (ફગસપડય) ૪૦ એક સમયે (મલ) ૪૦ સરયાઈ ગણતા કેટલા ઉપજે ? તે ઉપપાત સરયા ૬, તથા એક સમયે સરયાઈ ગણતા કેટલા ચો ? તે ચવન સરયા ૭, તથા (ગમણ) ૪૦ મરીને કટલી ગતિમા જાય ? તે ગતિ ૮, તથા (આગમણે) ૬૦ કટલી ગતિના આવ્યા જીવો દેવપણે ઉગ્જે ? તે આગતિ ૦ ॥ એમ દેવતા તથા નારસીના નવ નવ દ્વાર મલી અઢાર દ્વાર થાય અને મનુષ્ય તથા તિર્યચનાં ભવન વિના આઠ આઠ દ્વાર મલી શોલ થાય, એમ સર્વ મલી ચોત્રીશ દ્વાર થાય. એ ચોત્રીશ દ્વાર કહીશુ, એ અભિપ્રેય વળુ.

ગ્રન્થકર્તાને ગ્રન્થ રચતા જે શુભ આશ્રવ અને અશુભની નિ-
જેરા થાય તે અનન્તર પ્રયોજન અને તેથી પરચરાઈ મોક્ષપાત્રી તે પર-
પરા પ્રયોજન જાણવું એ બે પ્રયોજન ગ્રન્થકર્તાના જાણવા. તથા
શ્રોતાને દેવાદિકનું સ્વરૂપ જાણવું તે શ્રોતાનું અનન્તર પ્રયોજન અને
તેથી પરચરાઈ મોક્ષપાત્રી તે શ્રોતાનું પરપગ પ્રયોજન, એ બે પ્રયોજન
શ્રોતાના જાણવા.

મનુષ્ય બે પ્રકારનો છે. ઠેલો ડાઘોપેય લક્ષણ અને વીજો
ગુરુપર્વતમ લક્ષણ. તેમા સગ્રહણી ગ્રંથ તે ઉપાય અને તેનું તત્ત્વજ્ઞાન તે
ઉપય એમ બન્ને મલીને ડાઘોપેય લક્ષણ સવન જાણવો. તથા ગુરુપ-
ર્વતમલક્ષણ તે એ સગ્રહણીનો અર્થ શ્રીકૃષ્ણપ્રભુએ વલ્લાખ્યો, ત્યાર પછી
સુવર્મા સ્વામીએ દ્વાદશાગીમા ગુહ્યો. ત્યાંથી શ્યામાચાર્યાત્રિકે પદ્મ
વળા પ્રમુખમા ગુહ્યો. ત્યાંથી જિનમદ્ર ગણિ ક્ષમાશ્રમગે આ સગ્રહ-
હણીમા ઉતાર્યો. એ ગુરુપર્વતમ લક્ષણ જાણવું. એ સવન રૂઠો.

વગી આ સગ્રહણી ગ્રન્થ ભળવાના અધિકારી માધુ મા'વી
શ્રાવક અને શ્રાવિકા છે તે અધિકારીનું જાણવું

દેવે જેવી રીતે અનુક્રમે કરીને ચોત્રીશ દ્વાર રૂણા, તેઓજ રીતે અનુક્રમે કરીને દેવતાની સ્થિતિ પ્રમુલ નવ દ્વાર રહે છે, તેમા પ્રથમ ૧ શુવનપતિ, ૨ વ્યતર, ૩ જ્યોતિષી અને ૪ વૈમાનિક. એ ચાર પ્રકારના દેવોમાથી શુવનપતિ દેવોની જનન્ય આયુષ્યની સ્થિતિ અર્દ્ધગાથાએ કરીને કહે છે

દસ વાસસહસ્તાઇ, ભવળર્ણવં જહન્નઠિઈ ॥ ૨ ॥

અર્થ—(ભવળર્ણવ)ક૦ અસુરકુમારાદિન દશ પ્રકારના શુવનપતિ દેવતાની અને શુવનપતિની દેવોઓની સામાન્યપણે (દસ વાસસહસ્તાઇ) ક૦ દશ હજાર વર્ષની (જહન્નઠિઈ) ક૦ જનન્યથી આયુષ્યની સ્થિતિ હોય, પણ તેથી ઓછી ન હોય

અર્ધ દેવતાઓના આયુષ્યનુ પ્રમાણ પલ્લારમ તથા સાગરોપ-મથી કહશે, માટે પલ્લોપમ તથા સાગરોપમનુ સ્વરૂપ દેલાડે છે

દેવકુર તથા ઉતરકુરના ડાજેગ સાત તિવમના ઘેડાના એક ઉત્તેરાગુલ પ્રમાણ રોમલખંડના સાત વાર આઠ આઠ સ્વળ્હ કરતા તે સર્વ યજ્ઞીને વીસ લાલ સત્તાણ હજાર એક સો વાવન સ્વઢ થાય તેવા સ્વઢથી ચાર ગાડનો ઘનવૃત્ત (ચાર ગાડ વિષ્વધ અને ચાર ગાડ હાઈવાલો) કૂવો ઠાંમીને કાઢા સુડી ભરી તેમાથી સમયે સમયે એક એક રોમલ્હ કાઢતા જ્યારે કૂવો ત્વાલી થાય ત્યારે એક ઉદ્ધાર પલ્લોપમ કહેવાય, અને સો સો વર્ષે એક એક રોમલખંડ કાઢતા અર્ધા પલ્લોપમ કહેવાય છે તેવા દશ કોડાકોડી પલ્લોપમે એક સાગરોપમ થાય છે અર્ધ છ પ્રકારના પલ્લોપમનુ વિશેષ સ્વરૂપ ક્ષેત્રસમાસાદિ ગ્રંથોથી જાણી લેતુ ॥

દેવે શુવનપતિ દેવોની ઉદ્દેશી આયુષ્યસ્થિતિ એ ગાથાએ કરી કહ છે.

ચમરવલિ સારમહિયં, તદેવીણં તુ તિન્નિ ચત્તારી ॥
 પલિયાઇ સદ્દાઇં, સેસાણ નવ નિકાયાણ ॥ ૩ ॥
 દાહિણ દિવદ્ધ પલિયં, ઉત્તરઓ હંતિ દુન્નિ દેસૂણા ॥
 તદેવીમદ્ધપલિયં, દેસૂણં આઝમુક્કોસં ॥ ૪ ॥

અર્થ—શુવનપતિ દેસોના દશ નિકાય (જાતિ વિશેષ અથવા નિવાસ સ્થાન) છે. તે દરક નિકાયમા દક્ષિણ અને ઉત્તર એમ બે સ્થળ છે. દરેક સ્થળનો એક એક સ્ત્રી છે. તેથી શુવનપતિ દેસોના સર્વ મલીને વીસ સ્ત્રી છે. તેમા પહેલા નિકાયને વિષે દક્ષિણ દિશાના સ્થળમાં રહેનારા અમુરકુમારોનો રાજા (ચમર) કં. ચમરેન્દ્ર છે, તેનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (સાર) કે. એક સાગરોપ-મનુ છે. તથા ઉત્તર દિશાના સ્થળમા રહેનારા અમુરકુમારોનો રાજા (વલિ) કં. વલીન્દ્ર છે તેનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (અહિયં) કં. એક સાગરોપમની કાફલ અગ્રિક છે. (તુ) કે. વલી (તદેવીણ) કં. તે ચમરેન્દ્રની દેવીનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (સદ્દાઇ તિન્નિ પલિયાઇ) કં. સાદાગણ પલ્યોપમનુ છે. તથા વલીન્દ્રની દેવીનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (સદ્દાઇ ચત્તારી પલિયાઇ) કં. સાદાચાર પલ્યોપમનુ છે. તથા (સેસાણ નવ નિકાયાણ) કે. એ ચમરેન્દ્ર તથા વલીન્દ્ર નિના વાલીના જે નવ નિકાયના સ્ત્રી છે. ॥ ૩ ॥ તેમા (દાહિણ) કં. દક્ષિણ દિશાના નવ નિકાયના ધરણદ્ર પ્રમુખ નવ સ્ત્રી છે તેમનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દિવદ્ધ પલિયં) કં. દોઢ પલ્યોપ-મનુ જાણવું, અને (ઉત્તરઓ) કં. ઉત્તર દિશાના નવ નિકાયના શૂતાન્દ્ર પ્રમુખ નવ સ્ત્રી છે તેમનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દુન્નિ દેસૂણા) કં. દંશે ઝણુ બે પલ્યોપમનુ પરલે છે. પલ્યોપમમા કાફલ ઓછુ જાણવું. તથા (તદેવીમદ્ધ) કે. તે ધરણેન્દ્ર પ્રમુખ

નવ દ્વોની દેવીઓનું અર્ધ પલ્લોપમનું અને ભૂતાનેન્દ્ર પ્રમુલ
 નવ દ્વોની દેવીઓનું (દેમૂળ પલ્લિય) ૧૦ દેવો ઊંચુ એક
 પલ્લોપમનું (આઝમુકોસ) ૨૦ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય જાણતું અહિં
 હિન્દ્રના ઉપલક્ષણથી સામાન્ય શુવનપતિ દેવીનું તથા તેમની
 દેવીઓનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય પણ પૂર્ણ પ્રમાણ જાણતું ॥ ૪ ॥

હવે વ્યતરન્દ્રતા તથા તેમની દેવીઓનું જન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ
 આયુષ્ય ગાથાના ત્રણ પદો કહેને કહો કે,

વતરિયાણ જહન્ન, દસવાસસહસ્મ પલિયમુકોસા।
 દેવીણ પલિયહ—

અર્થ—(વતરિયાણ) ૧૦ વ્યતરન્દ્રતા^૧ તથા તેમની દેવી-
 ઓનું (જહન્ન) ૨૦ જન્ય આયુષ્ય (દસવાસસહસ્મ) ૧૦
 દશ હજાર વર્ષનું હોય કે અને વ્યતરન્દ્રોનું (પલિય) ૧૦ એક
 પલ્લોપમનું તથા (દેવીણ) ૧૦ તેમની દેવીઓનું (પલિયહ) ૨૦
 અર્ધપલ્લોપમનું (મુકોસ) ૧૦ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય જાણતું

હવે ચંદ્ર સૂર્ય ગ્રહ નક્ષત્ર અને તારા એ પાંચ જાતના
 જ્યોતિષી દેવતા તથા તેમની દેવીઓનું જન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ
 આયુષ્ય એક પદ અને તે ગાથાએ કરીને કહો કે

૧ મયનવતિની પદે અહિં વ્યતરન્દ્રતા ૧૨ ૧૨ હિન્દ્રાગિઆનું
 આયુષ્ય કહ્યું તથા તે પણ વ્યતરન્દ્રતા અને હિન્દ્રાગિઓનું આયુષ્ય
 ઉત્કૃષ્ટ પલ્લોપમ અને અર્ધ પલ્લોપમ અનુક્રમે જાણતું ૧૨ ૧૨
 ધીઓનું જ્યોતિષ આયુષ્ય સંભવ નહિ

૨ ધી સીધૃતિ ધિગરે દેવીઓનું આયુષ્ય ૧ પલ્લોપમ છે
 તે વ્યતરન્દ્રતા નહિ પણ મયનવતિ નિકાયની દાખાથી
 (૧) પલ્લોપમનું આયુષ્ય છે

પલિયં અહિય સમિરવીણ ॥ ૫ ॥

લક્ષ્મેણ સહસ્ત્રેણ ચ, વાસાણ ગહાણ પલિયમેણસિ ॥

ઠિડ અહ્લ દેવીણં, કમેણ નમ્સ્વત્ત તારાણ ॥ ૬ ॥

પલિઅહ્લં ચરુમાગો, ચરુઅહમાગાહિગા ઉ દેવીણ ॥

ચરુજુયલે ચરુમાગો, જહનમહમાગ પચમણ ॥ ૭ ॥

અર્થ—જ્યોતિષી દેવતાના બે ભેદ છે. ચર અને સ્થિર તેમા અઢી દ્વીપની માંદગા ચર છે અને અઢી દ્વીપની ગાહેરના સ્થિર છે તે સર્વ જ્યોતિષી માંદગા જો (સસિ) કે. ચંદ્રમા ઇન્દ્ર અને ચંદ્રમાના વિમાનવાસી દેવો છે, તેમનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (વાસાણ લક્ષ્મેણ અહિય પલિય) કે. એક લાખ ૨ અગ્રિક એક પલ્યોપમ, અર્થાત્ એક પલ્યોપમ અને એક લાખ વર્ષનુ હોય છે (ચ) કે. તથા (રવીણ) કે. સૂર્ય ઇન્દ્ર અને સૂર્યના વિમાનવાસી દેવોનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (વાસાણ સહસ્ત્રેણ અહિય પલિય) કે. એક હજાર ૨૫ અગ્રિક એક પલ્યોપમનુ અર્થાત્ એક પલ્યોપમ અને એક હજાર વર્ષનુ હોય છે. તથા (ગહાણ) કે. ગ્રહ વિમાનાગ્રિપતિ અને ગ્રહના વિમાનવાસી દેવોનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (પલિય) કે. એક પલ્યોપમનુ હોય છે ચલી (અણસિ) કે. એ પૂર્વે કહેલા ચંદ્ર સૂર્ય અને ગ્રહો તથા તેમના વિમાનવાસીઓ એ સર્વની (દેવીણ) કે. દેવીઓની (ઠિડ) કે. આયુષ્ય (અહ્લ) કે. અહ્લ જાણવુ પડેલે ચંદ્રની દેવીનુ તથા ચંદ્રના વિમાનવાસી દેવોની દેવીઓનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય અર્થ પલ્યોપમ અને પચમ હજાર વર્ષ ઉપર હોય છે. તથા સૂર્યની દેવીનુ અને સૂર્યના વિમાનવાસી દેવોની દેવીઓનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય અર્થ પલ્યોપમ અને

પાચસો વર્ષનું ઉપર હોય છે તથા ગ્રહની દેવીનું તથા ગ્રહના વિમાનવાસી દેવોની દેવીઓનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય અર્થ પલ્લોપમનું હોય છે. હરે (નક્ષત્રતારાણ) કે ૦ નક્ષત્ર તથા તારાનું ૩ રૂપ આયુષ્ય (કમેણ) કે ૦ અનુક્રમે કરીને કહે છે ॥ ૬ ॥ નક્ષત્ર અગ્નિગતિ અને નક્ષત્રના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (પલિયદ્વ) કે ૦ અર્ધા પલ્લોપમનું હોય છે તથા તારા અગ્નિગતિ અને તારાના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (ચંડભાગો) કે ૦ પલ્લોપમના ચોથાભાગનું હોય છે તથા (દેવીણ) કે ૦ નક્ષત્રની દેવીનું તથા નક્ષત્રના વિમાનવાસી દેવોની દેવીઓનું (આડ) કે ૦ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (ચંડભાગાદિગ) કે ૦ પલ્લોપમનો ચોથો ભાગ વિશેષાધિક એટલે પલ્લોપમનો ચોથા ભાગ અને કાઠરુ વગરે હોય છે તથા તારાની દેવીઓનું અને તારાના વિમાનવાસી દેવોની દેવીઓનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (અડ ભાગાદિગ) કે ૦ પલ્લોપમનો આઠમો ભાગ વિશેષાધિક એટલે પલ્લોપમનો આઠમો ભાગ અને કાઠરુ વગરે હોય છે એમ એ જ્યોતિષી દેવોના પાંચે યુગલનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય કહ્યું.

હરે જ્યોતિષી દેવોનું જન્ય આયુષ્ય કહે છે. પાંચ જાતના જ્યોતિષીમા ચંદ્ર અને સૂર્ય એ બે હિંદુ છે અને રાશીના ત્રણ વિમાનના અધિપતિઓ છે, તેથી તેમનું જન્ય તથા મધ્યમ આયુષ્ય નથી, માટે તેમના વિના (ચંડજુઅલે) કે ૦ ચાર યુગલ—૧ ચંદ્રના વિમાનવાસી દેવ અને દેવીઓ ૧, સૂર્યના વિમાનવાસી દેવ અને દેવીઓ ૨, ગ્રહના વિમાનવાસી દેવ અને દેવીઓ ૩, નક્ષત્રના વિમાનવાસી દેવ અને દેવીઓ ૪, એ ચારે યુગલનું (જહત્ર) કે ૦ જન્ય આયુષ્ય (૩૩ ભાગો) કે ૦ પલ્લોપમનો ચોથો ભાગ હોય અને (પચમણ) કે ૦ તારાના વિમાનવાસી દેવ અને દેવીઓ ૫ પાંચમા યુગલનું જન્ય

આયુષ્ય અઢ ભાગ કે૦ પલ્યોપમના આઠમા ભાગનું જાણતું. એ જ્યોતિષી દેવ તથા દવીઓની જગન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ કહી ॥ ૭ ॥

હો વૈમાનિક દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય દોઢ ગાયાવડે મ્હ ઠે —

દો સાહિ સત્ત સાહિય, દસ ચડદસ સતર અયર
જા મુકો ॥ ઇક્કિ મહિયમિત્તો, જા ઇગતીસુવરિ
ગેવિજ્જે ॥ ૮ ॥ તિત્તીસણુત્તરેસુ, સોહમ્માહસુ ઇમા
ઠિઈં જિઢ્ઠા ॥

અર્થ —યહેલા સૌધર્મ દેવલોકને વિષે દેવતાનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દો) કે૦ બે સાગરોપમનુ હોય છે. આ આયુષ્ય સૌધર્મ દેવલોકના છેલ્લા તૈરમા પ્રતરમા નિરાસ કરનારા દેવતાનુ જાણણુ ત્રીજા ઈશાન દેવલોકે પણ તૈરમા પ્રતરે બે સાગરોપમ અને (સાહિ) કે૦ પલ્યોપમનો અસરપાતમો ભાગ અધિક હોય છે. ત્રીજા સનત્કુમાર દેવલોકે દેવતાનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (સત્ત) કે૦ સાત સાગરોપમનુ છેલ્લે પ્રતર હોય છે. એ પ્રમાણે ચોથા માહેન્દ્ર દેવલોકે સાત સાગરોપમ અને (સાહિ) કે૦ પલ્યોપમનો અસરપાતમો ભાગ અધિક હોય છે પાંચમે વ્રહ્મદેવલોકે દેવતાનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દમ) કે૦ દગ સાગરોપમનુ, છઠ્ઠે ભાતક દેવલોકે (ચડદસ) કે૦ ચડદ સાગરોપમનુ, અને માતમે શુક્ર દેવલોકે દેવતાનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (સતર અયર) કે૦ સત્તર સાગરોપમનુ હોય છે. એમ (જા મુકો) કે૦ યાવત્ છઠ્ઠા શુક્ર દેવલોક સુગી જાણતુ (ડત્તો) કે૦ ત્યાર પડી (ઇક્કિમહિય) કે૦ એક એક સાગરોપમની વૃદ્ધિ કરવી તે (જા) કે૦ ઝયા સુગી (ડવરિ ગેવિજ્જે) કે૦ ડવરના નવમા

ગ્રેયકે (ઇતીસ) કે૦ એકત્રીશ સાગરોપમનુ આયુષ્ય થાય તે કહી દેવાડે છે. આઠમા સહસ્રાર દેવલોકે અઠાર સાગરોપમ, નવમા આનત દેવલોકે ઓગણીશ સાગરોપમ, દશમા પ્રાણત દેવલોકે વીશ સાગરોપમ, અગ્યારમા આરગ દેવલોકે એકવીશ સાગરોપમ, અને વારમા અગ્યુન દેવલોક વાવીશ સાગરોપમનુ ડહુટ આયુષ્ય હોય છે. વલી પ્રણ ત્રણ ગ્રેયકના ત્રણ જોડલા મલી નવ ગ્રેયક ઉપરા ઉપરી રહ્યા છે. તેમા નીચેના ત્રણમાના નીચેના સુગ્રેયક ગ્રેયકે ત્રેવીશ, રહેના (વીજા) સુપ્રતિષ્ઠ ગ્રેયકે ચોવીશ અને ઉપરના ત્રીજા મનોરમ ગ્રેયકે પચીશ સાગરોપમનુ આયુષ્ય હોય છે, રહેના ત્રણમાના નીચેના એટલે ચોપા સવમદ્ર ગ્રેયકે છવીશ, રહેના એટલે પાંચમા સુવિશાલ ગ્રેયકે સત્યાવીશ અને ઉપરના એટલે છઠા સોમનસ ગ્રેયક અઠાવીશ સાગરોપમનુ આયુષ્ય હોય છે તથા ઉપરના ત્રણમાના નીચેના એટલે સાતમા સુમનસ ગ્રેયકે ઓગણત્રીશ, રહેના એટલે આઠમા પ્રીયંવર ગ્રેયક ત્રીશ અને ઉપરના નવમા આદિત્ય ગ્રેયકે એકત્રીશ સાગરોપમનુ ડહુટ આયુષ્ય હોય છે ॥ ૮ ॥ એથી ઉપરના વિજય વંજયત જયત અપરાજિત અને સર્વાર્થસિદ્ધ એ પાંચે અનુત્તર વિમાનને ત્રિપે દેવતાનુ (તિત્તિસ) કે૦ ત્રેવીશ સાગરોપમનુ ડહુટ આયુષ્ય જાણવું (સોહમ્માઇનુ) કે૦ સૌમ્ય દેવલોકથી માઢી પાંચ અનુત્તર વિમાન સુગ્રીના વૈમાનિક દેવતાની (શ્મા) કે૦ આ (જિદ્ધા ઠિડ) કે૦ ડહુટ સ્થિતિ થઢી

હો વૈમાનિક દેવોનુ જગન્ય આયુષ્ય તે ગાયાથી રહે છે —

સોહમ્મે ઈસાણે, જહન્નઢિઈ પલિયમહિયં ચ ॥ ૧ ॥

દો સાહિ સત્ત દસ ચત્ત-દસ સત્તર અયરાઈ જા સહસ્સારો ॥ તપ્પરઓ ઈક્કિક, અહિય જાણુત્તર-

ચડકે ॥ ૧૦ ॥ ઇગતીસ સાગરાઈ, સઘ્ઘે પુણ
જહનઝિઈ નતિ ॥

અર્થ — (સોદમ્મે) કે૦ સૌર્વમ દેવલોકને વિષે દેવતાઓની (જહનઝિઈ) કે૦ જગન્ય આયુષ્ય (પલિય) કે૦ એક પલ્યોપમનું હોય છે. આ આયુષ્ય સૌર્વમ દેવલોકના તેરે પ્રતરમા નિવામ રુ-
નારાનુ જાણવુ. (ચ) કે૦ અને (દેસાણે) કે૦ ઈશાન દેવલોકને વિષે એક પલ્યોપમ તથા (અહિય) કે૦ એક પલ્યોપમનાં અસ
રયાતમો ભાગ અધિક હોય છે ॥ ૯ ॥ ત્રીજા સનસ્કુમાર દેવલોકે (દો) કે૦ બે સાગરોપમનુ અને ચોથા માહેન્દ્રદેવલોકે બે સાગરો-
પમ અને (સાદિ) કે૦ કાઠરુ અધિક હોય છે. પાંચમા વ્રત્ત દેવલોક (સત્ત) કે૦ સાત સાગરોપમનુ, છઠ્ઠા લાતરુ દેવલોકે
દસ કે૦ દશ સાગરોપમનુ, સાતમા શુક્ર દેવલોક (ચડદસ) કે૦
ચડદ સાગરોપમનુ, એમ (જા સહસ્તારો) કે૦ યાવત્ આઠમા
સહસ્તાર દેવલોકને વિષે (સત્તર અયરાડ) કે૦ સત્તર સાગરોપમનુ
જગન્ય આયુષ્ય હોય છે. (તપ્પરઓ) કે૦ તેથી ઉપર આનતાદિ
દેવલોકને વિષે (ઈક્કિં અહિય) કે૦ એક એક સાગરોપમ વચ-
રતા જવુ. તે (જા ણુત્તરચડકે) કે૦ જ્યાં સુગ્રી ચોથા અનુત્તર
વિમાનને વિષે એકત્રીસ સાગરોપમનુ જગન્ય આયુષ્ય થાય છે તે
આ પ્રમાણે—આનત દેવલોકે. અઠાર સાગરોપમનુ, પ્રાણત દેવલોકે
ઓગણીસ સાગરોપમનુ, આગળ દેવલોકે વીસ સાગરોપમનુ, અને
અન્યુત દેવલોક એઠવીસ સાગરોપમનુ જગન્ય આયુષ્ય થાય છે.
ત્યારપછી નવે ગ્રોયકે એક એક સાગરોપમ વચારતા નવમે ગ્રોયકે
ત્રીસ સાગરોપમનુ જગન્ય આયુષ્ય હોય ત્યાર પછી વિજય વૈજયત
જયત અને અપરાજિત એ ચાર અનુત્તર વિમાને—॥ ૧૦ ॥ (ઇગ

તીસસાગરાઈ) ક૦ એન્ત્રીશ સાગરોપધનુ જન્મ આયુષ્ય હોય.
(પુગ) ક૦ વઢી (સવઢે) કે૦ સર્વાર્થસિદ્ધ નામના પાચમા
અનુત્તર વિમાનને વિષ (જહનઠિડ નતિય) કે૦ જન્મ
આયુષ્ય નથી ॥

હને વૈમાનિક દેવીઓ કેટલા દેવલોર સુત્રી હોય છે ? તથા
કટલા મકારની હોય છે ? તે અર્થ ગાયા વડે કહે છે.

પરિગહિયાણિયરાણિ ય, સોહમ્પ્રીસાણ દેવીણ ॥૧૧॥

અર્થ —(દેવીણ) ક૦ વૈમાનિક દેવીની ઉત્પત્તિ (સોહમ્પ્રી-
સાણ) ક૦ સૌંયમ તથા ઈશાન એ દેવલોકને વિશે હોય છે
અને તે દેવીઓ તે પ્રજારની છે (પરિગહિયાણિયરાણિ ય) કે૦
એ પરિગ્રહિતા તે પરણેલી^૧ કુળાગના સરસ્વી અને ઘોજા અપરિ-
ગ્રહિતા તે સાચારણ ગણિકા સરસ્વી જાણવી ॥ ૧૧ ॥

હને એક ઇદ્રના ભવમા કટલી દેવીઓ ઉત્પન્ન થઈ મરણ પામે ?
તે તે ગાયાવડે કહે છે

✓ **દોફોડાકોડીઓ, પચાસી કોડી લક્ષ્મ ઇગસયરી ॥**

કોડિમહમ્સ ચઝકોડિ-સયાણ અઢવીસકોડીણં

॥ ૧૨ ॥ સત્તાવત્ર લક્ષ્મી ચઝદસસહસ્સાય દુસ-

૧ દેવોમા મનુષ્યવત્ પરણવાની વિધી નથી પરન્તુ અમુક
પણ પતિદેવનીજ ત દેવી ગણાતી હોવાથી પતિવ્રતાપણું હોય છે
પ્રથમ પતિદેવ થતી ગયાથી ઘોજા તેજ સ્થાન ઉપજાળ દેવને
પુન પતિ તરીકે ંગોવાર કરે તો પણ પતિવ્રતાપણું લેવાય
નહિ ધવી દેવલોકની મર્યાદા છે

યપંચાસી ॥ इय सखा देवीओ, चरति इंदस्स
जम्ममि ॥ १३ ॥

અર્થ.—(દો કોઠાકોઠીઓ) કે૦ બે કોઠાકોઠ, (પચા-
મીકોઠીલ્લસ) કે૦ પચાસી કોઠ લાસ, (ઇસપરિ કોઠી
સહસ્સ) કે૦ એકોતેર કોઠ હજાર, (ચડકોઠિ સયાળ) કે૦
ચાર સો કોઠ અને (અઢવીસ કોઠીળ) કે૦ અઠાવીસ કોઠ
॥ ૧૨ ॥ (સત્તાવન લક્ષા) ક૦ સત્તાવન લાખ, (ચડદસ
સહસ્સા) ક૦ ચડદ હજાર (ય) ક૦ અને (દુસપ પંચામી)
કે૦ યસો પચાસી ૨૮૫૭૧૪૨૮૫૭૧૪૨૮૫ (ઇય સખા દેવીઓ)
કે૦ એટલી દેવીઓની સરયા રૂઢસ્સ જમ્મમિ કે૦ ॥ એક રૂઢના
ભવમા (ચરતિ) કે૦ મરણ પામે છે ॥ ૧૩ ॥

इवे वमानिक देवीओनु जयन्त्य तथा उत्कृष्ट आयुष्य एक
गाथायी कह ते

पलिय अहिय च कमा, त्रिई जहन्ना इओ य
उक्कोसा ॥

पलियाइं सत्तपन्नास, तहय नव पंचउत्ताय ॥ १४ ॥

અર્થ.—સૌર્ય દેવલોકને ત્રિપે (રૂઢો) કે૦ એ પરિગ્રહીતા
તથા અપરિગ્રહીતા દેવીઓની (જહન્ના ત્રિડ) કે૦ જન્મ આયુષ્ય
(પલિય) કે૦ એક પલ્લોગમનુ, (ચ) કે૦ રૂઢાન દેવલોકને
ત્રિપે પરિગ્રહીતા તથા અપરિગ્રહીતા દેવીઓનુ જન્મ આયુષ્ય
(અહિય) કે૦ એક પલ્લોગમથી કાન્ક અત્રિક (કમા) કે૦
અનુકરને કરીને જાણુ તથા સૌર્ય દેવલોક પરિગ્રહીતા દેવીઓનુ
(ઉક્કોમા) કે૦ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (પલિયાઈ સત્ત) કે૦ સાત

પલ્યોપમની અને અપરિગ્રહીતા દેવીઓની (પનામ) કે૦ પનામ
પલ્યોપમની આયુષ્યિતિ હોય છે (તદ) ક૦ તથા ઈંગાન દેવ
લોક પરિગ્રહીતા દેવીઓનું (નવ) ક૦ નવ પલ્યોપમ અને અપરિ-
ગ્રહીતા દેવીઓનું (પચવન્ના) ૨૦ પંચારન પલ્યોપમનું આયુષ્ય
હોય છે ॥ ૧૪ ॥

સૌથમ તથા ઈંગાન દેવલોરના દરનાને ધોગ્ય ધી જે પતિ-
પ્રતા દેવીઓ છે તે પરિગ્રહીતા દેવીઓ વહવાય છે મૌર્ય દરનાંકે
અપરિગ્રહીતા દેવીઓના છ સ્થાન વિમાન છે. તે અપરિગ્રહીતા
દેવીઓ ગણિયા જાનિ છે. તે અપરિગ્રહીતા દેવીઓ ધીજા પાચમા
સાતમા નરમા અને અગ્યારમા દેવલોરના દરોને ધોગ્ય છે, તેથી જે
દેવીઓ જે દેવલોરને ધોગ્ય છે તે ત્યા જાય છે તથા ઈંગાન
દેવલોર અપરિગ્રહીતા દેવીઓના ચાર સ્થાન વિમાન છે. ૫ અપરિ-
ગ્રહીતા દેવીઓ ચોથા છઠ્ઠા આઠમા દશમા અને ધારમા દેવલોરના
દેવને ધોગ્ય છે, તેથી જે દેવીઓ જે દેવલોરને ધોગ્ય છે તે
ત્યા જાય છે.

હવે અમુર કુમારાદિનુ ઈન્દ્રોની અગ્રમહિષીઓની સરચા વહ છે
પણ છ ચડ ચડ અઠ્ઠ ય, કમેણ પત્તેયમગ્ગમાહિમીઓ ॥
અમુરા નાગાઈ વતર—જોઈસ કુપ્પ દુગિદાણ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ —જે પ્રગાન પગરાળી હોય તે અગ્રમહિષી વહવાય છે.
તેમા મુવનપતિની પદલી નિરુપની વે જિગામા રહનારા (અમુરો)
ક૦ અમુરકુમારના ચમરન્દ્ર તથા ધલીન્દ્ર નામના વે ઈન્દ્ર છે. તેમને
૫૦ ૫૦ (પણ) ૨૦ પાચ પાચ (અગમહિસીઓ) ક૦ અગ્ર-
મહિષીઓ હોય છે તથા (નાગાઈ) ક૦ નાગકુમાર વિગેર ધાકીના
મુવનપતિની નવ નિરુપ છે તેના ધર્મન્દ્ર તમૂનયા નિન્દ્ર વિગેરે

અઢાર ઇંદ્ર છે, તેમને દરેકને (ડ) ૫૦ છ છ અગ્રમહિષીઓ છે. તથા (વંતર) કે૦ વ્યતર દેવતાની મોલ નિકાપના કાલ મહા-કાલ વિગેરે વગીશ ઇંદ્ર છે તેમને દરેકને (ચડ) ૫૦ ચાર ચાર અગ્રમહિષીઓ હોય છે. તથા (જોઈસ) ૫૦ જ્યોતિષીના ચંદ્ર તથા સૂર્ય ૫ બે ઇન્દ્રને (ચડ) કે૦ ચાર અગ્રમહિષીઓ હોય છે. તથા (રુપદુર્ગિદાણ) ૫૦ સૌર્ય તથા ઈશાન ૫ બે દેવલોકના બે ઇન્દ્ર છે તેમને દરેકને (અટ્ટ) કે૦ આઠ આઠ અગ્રમહિષીઓ હોય છે સૌર્ય તથા ઈશાન દેવલોકની ઉતરના દેવલોકને ત્રિપે દેવીનુ ઉપજનુ નથી, તેથી ત્યા પરિગ્રહીતા દેવીઓ પણ નથી. પરંતુ તે દેવલોકના ઇંદ્ર તથા દેવોને જ્યારે વિષય સેવવાની ઇચ્છા થાય ત્યારે તેમને યથાચોગ્ય સૌર્ય તથા ઈશાન દેવલોકની અપરિ-ગ્રહીતા દેવીઓ ઉપબોગને અર્થે ધાય છે, માટે ત્યા અગ્રમહિષીઓનો સંભવ નથી ॥ ૧૫ ॥

હવે દેવલોકના પ્રતરની સરુયા એક ગાથાવડે વદ છે—

દુસુ તેરસ દુસુ વારસ, છ પળ ચડ ચડ દુગે
દુગે ય ચડ ॥

ગેરિજ્જણુત્તરે દસ, વિસદ્ધિ પયસા ઉવરિ લોણ ॥૧૬॥

અર્થ —જેમ ધરને ઉપરાઉપર માલ હોય છે, તેમ દેવલોકમા ઉપરાઉપર પ્રતર હોય છે. પણ માલની પેઠે એક પ્રતરથી વીજા પ્રતરની વચ્ચે ટેકારૂપ કંઈ ન હોય. દેવલોકના દરેક પ્રતરો આકાશમા નિરાધાર હોય. તેમા (દુસુ) ૫૦ સૌર્ય અને ઈશાન ૫ બે દેવલોકના મલીને (તેરસ) ૫૦ તેર પ્રતર રત્નચાકાર છે તેમા પૂર્વ મહાવિદેહ અને પશ્ચિમ મહાવિદેહની રત્નમા અર્ધવલ્ચાકાર ત્ર્યંબકી અર્ધો અર્ધ રત્ન કાચા, જેમાં એક દક્ષિણ દિગ્ગાનો સ્વર્ણ, અને

વીજો ઉત્તર દિશાના સ્વર્ણ તેમા દક્ષિણ દિશાના અર્ધવલય
સ્વર્ણના તેર પ્રતર સૌર્યમેન્દ્રના જાણવા અને ઉત્તર દિશાના અર્ધ-
વલય સ્વર્ણના તેર પ્રતર ઈશાનેન્દ્રના જાણવા ૧ તમજ (દુમ્મ) કે
સનત્કુમાર અને ઘાઠેન્દ્રને ત્રિય મલેન્દ્ર વલયાશ્વર (વારસ) કે
ધાર પ્રતર ૩. અર્ધ પગ અર્ધો અર્ધ કરી દક્ષિણ દિશાના સનત્કુ-
મારેન્દ્રના અને ઉત્તર દિશાના મારેન્દ્રના પ્રતર જાણવા દ્વિય દેવ-
લોકે (છ) કે ૭ પ્રતર, લાતકુ દેવલોકે (પળ) કે ૭ પાંચ
પ્રતર, શુક્ર દેવલોકે (ચડ) કે ૭ ચાર પ્રતર, સહશ્વર (ચડ)
કે ૭ ચાર પ્રતર, તથા આનત અને પ્રાગત એ (દુગે) કે ૭ બે દેવ-
લોકના મલીને (ચડ) કે ૭ ચાર પ્રતર, તથા આરણ અને અચ્યુત
એ (દુગે ય) કે ૭ બે દેવલોકના મલીને ચાર પ્રતર જાણવા એ
સર્વ મલીને ધાવન પ્રતર તથા વર્ણી (મેવિન્ન) કે ૭ નવ ગ્રેયક
એ એ પ્રતર ગણતા નવ પ્રતર ધાય, અને (અણુતરે) કે ૭ પાંચ
અનુત્તર વિમાને એક પ્રતર એ (દસ) કે ૭ દશ પ્રતર થયા. તે પૂર્વે
કહેલા ધાવન સાથે મેલવના (ડીર લોષ) કે ૭ ડરરના લોકને
વિવે (વિસહિ પયગ) કે ૭ ધાસડ પ્રતર ધાય છે ॥ ૧૬ ॥

હવે પ્રતરે પ્રતરે જુદુ જુદુ ઉઠુ તથા જ ૫ આયુષ્ય જાણવા
માટે પ્રથમ સૌધમ દેવલોક કથાય છે.

સોહમ્મુકોમદ્વિઙ્, નિયમયર વિહત્ત ઇન્દ્ર સગુણિઓ ॥

૧ સૌધમના ૧૩ પ્રતર અને ઇશાનના ૧૩ પ્રતર મઠી ૨૬
પ્રતર ન ગણાય, પણ ૧૩ પ્રતરજ ગણાય કારણ કે સૌધમને
તાથે દક્ષિણ વાજુના ૧૩ અર્ધા પ્રતર અને ઇશાન દ્વિન્દ્રને તાથે
ઉત્તર વાજુના ૧૩ અર્ધા પ્રતર મઠી ૧૩ આઠમા પ્રતર ધાય એ
પ્રમાણે વીજા ચાંચા આત્મા નવમા દશમા અને અગીઆર વારમા
દેવલોકે પણ જાણવું

પયરુકોસદ્વિદ્ઓ, સવ્વત્થ જહનઓ પલિયં ॥ ૧૭ ॥

અર્થ.—(સોદમ્મુકોસદ્વિદ્) કે૦ પહલા સૌર્યમ દેવલોકને વિષે જે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બે સાગરોપમની છે તેને (નિયપયર) કે૦ પોતાના તેર પ્રતર સાથે (વિદ્વત્) કે૦ વહેંચીને પઢી (ઇન્દ્ર મણિઓ) કે૦ અહિં જે ત્રીજા પાંચમા અથવા સાતમા પ્રતરનું આયુષ્ય કાઢવાને ઇચ્છેતું હોય તે પ્રતરની સાથે જ્યારે ગુણાન્નાર ફરીએ ત્યારે (પયર) કે૦ તે પ્રતરની (ઉકોમદ્વિદ્ઓ) કે૦ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ થાય. તે આ પ્રમાણે—સૌર્યમ દેવલોકના તેરમા પ્રતર ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ બે સાગરોપમની છે, તેમાંથી એક એક સાગરોપમના તેર તેર ભાગ કરીએ ત્યાર બે સાગરોપમના તેરીયા છઠીજ ભાગ થાય, તેને તેર ભાગે વહેંચતા એક સાગરોપમના તેરીયા બે ભાગનું આયુષ્ય પહેલે પ્રતર હોય. એવીજ રીતે ત્રીજા પ્રતરનું આયુષ્ય કાઢવું હોય તો તેને તે સાથે ગુણીએ તો એક પલ્યોપમના તેરીયા ચાર ભાગ આવે તેવીજ રીતે ત્રીજે પ્રતર છ ભાગ, ચોથે આઠ ભાગ, પાંચમે દશ ભાગ, છઠે ચાર ભાગ, સાતમે ચૌદ ભાગ એટલે એક સાગરોપમ અને હમ્મર તેરીઓ એક ભાગ, આઠમે એક સાગરોપમ ને ત્રણ ભાગ, નવમે એક સાગરોપમ ને પાંચ ભાગ, દશમે એક સાગરોપમ ને સાત ભાગ, અગ્યારમે એક સાગરોપમ ને નવ ભાગ, બારમે એક સાગરોપમ ને અગ્યાર ભાગ અને તેરમે પ્રતરે બે સાગરોપમ સપૂળ આયુષ્ય હોય. પણ પ્રમાણે ઈશાન દેવલોકને વિષે પણ પ્રત્યેક પ્રતરમા આયુષ્ય કાઢવાનો ડગાય જાણવો, પરન્તુ એટલું વિશેષ છે કે—જ દેવલોકના પહેલે પ્રતરે સાગરોપમના તેરીયા બે ભાગથી કાઢક અધિક આયુષ્ય કઢતું. એમ દ્રરેક પ્રતર અધિક આયુષ્ય કહેતાં તેરમે પ્રતરે બે સાગરોપમ સામિક આયુષ્ય સ્થિતિ થાય, અને (સવ્વત્થ) કે૦ સૌર્યમ દેવલોકના સર્વત્ર એટલે તેરે

પલ્યોપમની અને અપરિગ્રહીતા દેવીઓની (પન્નાસ) કે. પચાસ
પલ્યોપમની આયુષ્યિનિ હોય છે (તદ્) કે. તથા ઈશાન દેવ-
લોક પરિગ્રહીતા દેવીઓનું (નવ) કે. નવ પલ્યોપમ અને અપરિ-
ગ્રહીતા દેવીઓનું (પચવન્ના) કે. પચાવન પલ્યોપમનું આયુષ્ય
હોય છે ॥ ૧૪ ॥

સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકના દેવતાને ભોગ્ય એવી જે પતિ-
ગ્રતા દેવીઓ છે તે પરિગ્રહીતા દેવીઓ કહેવાય છે. સૌધર્મ દેવલોક
અપરિગ્રહીતા દેવીઓના છ લાખ વિમાન છે. તે અપરિગ્રહીતા
દેવીઓ ગણિત જાતિ છે. તે અપરિગ્રહીતા દેવીઓ ત્રીજા પાંચમા
સાતમા નવમા અને અગ્યારમા દેવલોકના દેવોને ભોગ્ય છે, તેથી જે
દેવીઓ જે દેવલોકને ભોગ્ય છે તે ત્યા જાય છે. તથા ઈશાન
દેવલોકે અપરિગ્રહીતા દેવીઓના ચાર લાખ વિમાન છે. એ અપરિ-
ગ્રહીતા દેવીઓ ચોથા છઠ્ઠા આઠમા દશમા અને વારમા દેવલોકના
દેવોને ભોગ્ય છે, તેથી જે દેવીઓ જે દેવલોકને ભોગ્ય છે તે
ત્યા જાય છે.

એ અસુર કુમારાદિક દ્રોની અગ્રમહિષીઓની મર્યા કહે છે.

પણ છ ચંડ ચંડ અદ્વ ય, કમેણ પત્તેયમગમહિસીઓ ॥

અસુર નાગાદ વતર-જોડેમ કૃષ્ણ દુર્ગિદાણ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ —જે પ્રશાન પગ્ગણી હોય તે અગ્રમહિષી કહેવાય છે.
તથા શુવનપતિની પહેલી નિકાયની ત્રિજામા રહનારા (અસુરો)
૧૦ અસુરકુમારના ચમરેદ્ર તથા ષઙ્ગીદ્ર નામના બે દ્ર છે તેમને
પર પરને (પણ) કે. પાંચ પાંચ (અગ્રમહિસીઓ) કે. અગ્ર-
મહિષીઓ હોય છે. તથા (નાગાદ) કે. નાગકુમાર વિગેરે વાકીના
શુવનપતિની ત્રિજામા છે તેના ધાજેદ્ર તથા ભેદ્ર વિગેરે

અઢાર ફદ્ર છે, તેમને દરેકને (ડ) કે૦ છ ડ અગ્રમહિપીઓ છે. તથા (ચતર) કે૦ વ્યતર દેવતાની સોઝ નિકાચના કાલ મહા-કાલ વિગેરે યત્રીશ ફદ્ર છે તેમને દરેકને (ચડ) કે૦ ચાર ચાર અગ્રમહિપીઓ હોય છે. તથા (જોઈસ) કે૦ જ્યોતિષીના ચદ્ર તથા સૂર્ય ૯ વે ફન્દ્રને (ચડ) કે૦ ચાર અગ્રમહિપીઓ હોય છે. તથા (કપ્પદુગિંદાણ) કે૦ સૌર્યમ તથા ફજ્ઞાન ૯ વે દેવલોકના વે ફન્દ્ર છે તેમને દરેકને (અદ્દ) કે૦ આઠ ખાઠ અગ્રમહિપીઓ હોય છે. સૌર્યમ તથા ફજ્ઞાન દેવલોકથી ડારના દેવલોકને વિષે દેવીનુ ડપજનુ નથી, તેથી ત્યા પરિગ્રહીતા દેવીઓ પળ નથી. પરતુ તે દેવલોકના ફદ્ર તથા દેવોને જ્યાર વિપય સેવવાની ફચ્છા ધાય ત્યારે તેમને યધાપોગ્ય સૌર્યમે તથા ફજ્ઞાન દેવલોકની અપરિ-ગ્રહીતા દેવીઓ ડપખોગને અર્થે ધાય છે, માટે ત્યા અગ્રમહિપીઓનો સમ્ભવ નથી ॥ ૧૫ ॥

હવે દેવલોકના મતરની સન્ધ્યા ૯ક ગાથાવડે કહ છે:—

દુસુ તેરસ દુસુ ધારસ, છ પળ ચડ ચડ દુગે

દુગે ય ચડ ॥

ગેવિજ્જણુત્તરે ઢસ, વિસદ્ધિ પયરા ડવરિ લોણ ॥૧૬॥

અથ.—જેમ ધરને ડપરાડપર માલ્ હોય છે, તેમ દેવલોકમા ડપરાડપર મતર હોય છે. પળ માલ્ની પેઠે ૯ક મતરથી યીજા પ્રા-રની વચ્ચે દેશસ્થ કદ ન હોય. દેવલોકનાં દરેક મતરો આકાશમા નિરાશાર હોય. તેમા (દુસુ) કે૦ સૌર્ય અને ફજ્ઞાન ૯ વે દેવ-લોકના મલ્નીને (તેરસ) કે૦ તેર મતર વલ્ચાકાર છે તેમા પૂર્વ મહાગિદેહ અને પશ્ચિમ મહાવિદેહની યચયા અર્ધવલ્ચાકાર સ્વદ્ધી અર્ધો અર્ધ સ્વંટ કરચા, જેમા ૯ક દક્ષિણ દિશાનો સ્વળ્દ, અને

વીજી ઉત્તર દિશાના રાણદ તમા દક્ષિણ દિશાના અર્ધવલ્લ્ય
 રાણદના તેર પ્રતર સૌધર્મેન્દ્રના જાણના અને ઉત્તર દિશાના અર્ધ-
 વલ્લ્ય રાણદના તેર પ્રતર રૂપાનેન્દ્રના જાણના તેમજ (દુમ્મ) ૪૦
 સનત્કુમાર અને માહેન્દ્રને વિષ મલેલા પલપાપાર (મરસ) ૪૦
 ધાર પ્રતર છે. અહિં પગ અર્ધોઅર્ધ સ્ત્રી દક્ષિણ દિશાના સનત્કુ-
 મારેન્દ્રના અને ઉત્તર દિશાના માહેન્દ્રના પ્રતર જાણના પ્રત્ન દેવ
 લોકે (છ) ૪૦ છ પ્રતર, જાતર દેવલોકે (પળ) ૪૦ પાંચ
 પ્રતર, થુક દેવલોકે (ચડ) ૪૦ ચાર પ્રતર, સદાપાર (ચડ)
 ૪૦ ચાર પ્રતર, તથા આનન અને પ્રાણન ૫ (દુમે) ૪૦ એ દેવ-
 લોકના મલીને (ચડ) ૪૦ ચાર પ્રતર, તથા આરગ અને અન્યુત
 ૫ (દુમે ૫) ૪૦ એ દેવલોકના મલોને ચાર પ્રતર જાણના ૫
 સર્વ મલીને જાવન પ્રતર થયા વળી (મેવિલ્લ) ૪૦ નર ગ્રીયેયક
 એક એક પ્રતર ગણતા નવ પ્રતર થાય, અને (અણુતરે) ૪૦ પાંચ
 અણુતર વિવાન એક પ્રતર ૫ (દમ) ૪૦ દગ પ્રતર થયા. તે પૂર્વે
 ફહેલા ધાવન સાથે મેલવના (હીર લોષ) ૪૦ હીરના લોરને
 વિષે (રિસદિ પયગ) ૪૦ વાસડ પ્રતર થાય છે ॥ ૧૬ ॥

હવે પ્રતર પ્રતર જુદુ જુદુ ઉકુટ તથા જગ ૫ આયુષ્ય જાણના
 માટે પ્રથમ મૌધમ દેવલોકે ઉપાય રૂઢ છે

સોહમ્મુકોસદ્ધિ, નિયમયર ત્રિહત્ત ઇચ્છ સંગુણિઓ ॥

૧ મૌધમના ૧૩ પ્રતર અને રૂપાનેન્દ્રના ૧૩ પ્રતર મલ્લી ૨૬
 પ્રતર ન ગણાય, પણ ૧૩ પ્રતરજ ગણાય કારણ કે મૌધર્મેને
 સાથે દક્ષિણ વાજુના ૧૩ અર્ધા પ્રતર અને રૂપાનેન્દ્રને સાથે
 ઉત્તર વાજુના ૧૩ અર્ધા પ્રતર મલ્લી ૧૩ આઠમા પ્રતર થાય ૫
 પ્રમાણે ત્રીજા ચોથા આઠમા નવમા દશમા અને અગીઆર ધારમા
 દેવલોકે પણ જાણવું

પયસ્વિઓ, સર્વત્થ જહનઓ પલિયં ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—(મોહમ્મુકોસદ્દિઓ) કે૦ પહેલા સૌયર્મ દેવલોકને વિષે જે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બે સાગરોપમની છે તેને (નિયમયર) કે૦ પોતાના તેર પ્રતર માથે (વિહત) કે૦ વહેંચીને પડી (ઇન્દ્ર સગુણિઓ) કે૦ અહિં જે ત્રીજા પાંચમા અથવા સાતમા પ્રતરનું આયુષ્ય કાઢવાને હુકમ હોય તે પ્રતરની સાથે જ્યારે ગુણાકાર કરીશ ત્યારે (પયર) કે૦ તે પ્રતરની (ઉકોસદ્દિઓ) કે૦ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ થાય. તે આ પ્રમાણે—સૌયર્મ દેવલોકના તેરમા પ્રતર ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ બે સાગરોપમની છે, તેમાંથી એક એક સાગરોપમના તેર તેર ભાગ કરીએ ત્યાર બે સાગરોપમના તેરીયા છત્રીશ ભાગ થાય, તેને તેર ભાગે વહેંચતા એક સાગરોપમના તેરીયા બે ભાગનું આયુષ્ય પહેલે પ્રતરે હોય. એવીજ રીતે ત્રીજા પ્રતરનું આયુષ્ય કાઢતું હોય તો તેને તે સાથે ગુણીએ તો એક પલ્યોપમના તેરીયા ચાર ભાગ થાય તેવીજ રીતે ત્રીજે પ્રતર છ ભાગ, ચોથે આઠ ભાગ, પાંચમે દશ ભાગ, છઠ્ઠે વાર ભાગ, સાતમે ચૈત્ર ભાગ પડેલે એક સાગરોપમ અને હાર તેરીઓ એક ભાગ, આઠમે એક સાગરોપમ ને ત્રણ ભાગ, નવમે એક સાગરોપમ ને પાંચ ભાગ, દશમે એક સાગરોપમ ને સાત ભાગ, અગ્યારમે એક સાગરોપમ ને નવ ભાગ, વારમે એક સાગરોપમ ને અગ્યાર ભાગ અને તેરમે પ્રતર બે સાગરોપમ સંપૂર્ણ આયુષ્ય હોય. એજ પ્રમાણે ઈશાન દેવલોકને વિષે પણ પ્રત્યેક પ્રતરમા આયુષ્ય કાઢવાનો ડાઘ જાણવો, પરંતુ પડેલું વિશેષ છે કે—એ દેવલોકના પહેલે પ્રતરે સાગરોપમના તેરીયા બે ભાગથી કાઢીશ અધિક આયુષ્ય વહતું. એમ ત્રેક પ્રતર અધિક આયુષ્ય કહતા તેરમે પ્રતરે બે સાગરોપમ સાધિક આયુષ્ય સ્થિતિ થાય, અને (સર્વત્થ) કે૦ સૌયર્મ દેવલોકના સર્વત્ર પડેલે તેર

પ્રતરને વિરે (જહનઓ) કે૦ જગન્યથી (પલિય) કે૦ એક પલ્યો-
પમની આપુવ્ય સ્થિતિ હોય. તથા રૂશાન દેસલોરુના તેરે
પ્રતરને વિરે જગન્યથી એક પલ્યોમ અરિક આપુવ્ય સ્થિતિ
હોય છે ॥ ૧૭ ॥

હરે સૌર્યેન્દ્રના ચાર લોકપાલોનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુવ્ય કહ છે

સોમજમાણ સત્તિભાગ-પલિયં ઝરુણસ્સ દુન્નિ દેસૂણા ॥
વેસમણે દો પલિયા, એસ દિહિ લોગપાલાણ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ — પૂર્વ દિશાનો લોકપાલ (સોમ) કે૦ સોમ છે અને
પશ્ચિમ દિશાનો લોકપાલ (જમ) કે૦ યમ છે તે વચ્ચેનુ ઉત્કૃષ્ટ
આયુવ્ય (સતિભાગપલિય) કે૦ એક પલ્યોપમના ત્રીજા ભાગ
— હિત એક પલ્યોપમનુ છે. પશ્ચિમ દિશાનો (ઝરુણસ્સ) કે૦ ઘરણ
નામનો લોકપાલ છે, તેનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુવ્ય (દુન્નિ દેસૂણા) કે૦
દશે ડગા વે પલ્યોપમનુ છે તથા ઉત્તર દિશાના (વેસમણે) કે૦
વેસમણ નામના લોકપાલનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુવ્ય (દોપલિયા) કે૦ વે
પલ્યોપમનુ છે એ પ્રમાણે (લોગપાલાણ) કે૦ સૌર્યેન્દ્રના ચાર
લોકપાલની (એસ દિહિ) કે૦ એ ઉત્કૃષ્ટ આયુવ્યની સ્થિતિ
કહી ॥ ૧૮ ॥

એ લોકપાલોના વિમાન કવચ હોય છે તે એક માધ્યાથી કહ છે —

અદ્ધતેરસલક્ષા, વિમાગમાણ ચ લોગપાલાણ ॥

મળીય ચ પચમણે, બુદ્ધેહિ નિચ મુણેયવ્વ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ — (ચ) કે૦ વલી (લોગપાલાણ) કે૦ એ લોક-
પાલના (વિમાગમાણ) કે૦ વિમાનોનુ પ્રમાણ એટલે વિમાનોની

નંદાઈ તમા પહોળાઈ (અદ્વતેરસલ્કરમા) કેં માડા તાર લાલ
યોજનની (પચમંગ) કેં ભગવતી મૂચમાં (મળીય) કેં કહી
છે. ત (બુદ્ધિ) કેં વિદ્વાનોષ (નિચ) કેં નિત્ય (મુણેયવ્વં)
કં જાગયુ. ॥ ૧૯ ॥

હવે તારં દેવલોકના ઇન્દ્રોને રહેવાના સ્થાનક કહ કે—

✓ કપ્પસ્સ અતપયરે, નિયકપ્પવહિસયા વિમાણાઓ ॥
ઇદનિવાસા તેસિ, ચઙ્ગદિસિ લોગપાલાણ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—(કપ્પસ) કેં ઢરેક દેવલોકના (અંતપયરે) કં
ઢેલા પ્રતરના મધ્યમાગને^૧ વિષે (નિયકપ્પવહિસયા) કં પોત-
પોતાના કલ્પને નામે અવતસક નામના (વિમાણાઓ) કેં વિમાનો
છે. જેમકે—સૌંધર્મ દેવલોકના ઉપરના તેરમા પ્રતરને વિષે દક્ષિણ
દિશાએ મધ્યમાગે મુગ્ધમાવતસક નામનું વિમાન છે તેમજ ઈશાન
દેવલોકના ઉપરના ત્રીજા પ્રતરને વિષે ઉત્તર દિશાએ મધ્યમાગે
ઈશાનાવતસક નામનું વિમાન છે. ઈવી રીતે સર્વ દેવલોકને વિષે
જાણયુ પરતુ નવમા તથા દશમા દેવલોકનો એક ઇન્દ્ર છે ત્યા
ચોથા પ્રતર પ્રાણાવતસક નામનું વિમાન છે અને અગ્નિમા તથા
વારમા દેવલોકનો એક ઇન્દ્ર છે, ત્યા પણ ચોથા પ્રતરે અન્યુતાવર્ત-
સક નામનું વિમાન છે તે અવતસક નામના વિમાનોને વિષે
(ઇદનિવાસા) કેં ઇન્દ્રોનો નિવાસ છે અને (તેસિ) કેં તે
વિમાનની (ચઙ્ગદિસિ) કં ચાર દિશાને વિષે (લોગપાલાણ)
કં તે સોમ ત્રિગેરે ચાર લોકપાલોનો નિવાસ છે. એમ સર્વ દેવ-
લોકને વિષે જાણયુ. ॥ ૨૦ ॥

૧ પોતપોતાના તાવાના અધ્યક્ષ પ્રતરના થા પૂર્ણ પ્રતરના
મધ્ય ભાગ

દો મનલુપારાદિક દેવલોચના પ્રયેષ પ્રતરોને વિર જરૂર
તથા ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યની સ્થિતિ જાણવાનો ઉપાય કહ છે.—

સુરવપ્તિઃવિસેસો, મગપયરવિહત્ત ઇન્દ્ર સમુણિઓ ॥
હિદિલ્લહિસહિઓ, ઇન્દ્રિયપયરમિ ઉકોસા ॥ ૨૧ ॥

અર્થ — (સુરવપ્તિ) કં દેવોના કળા ઇચ્છે દેવતાઓને
નિશાસ કરવાના વાર દેવલોક તે કળા કહાય છે અને ત્રવ
પ્રેયક તથા પાચ અનુત્તર વિમાન તે કળાથીત થદેરાય છે. તે
સુરવલ્પના ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યની જે (વિહ) કં સ્થિતિ છે તેનો
(વિસેસો) કં વિસ્તેર કરવો, અર્થાત્ અત્રિક સ્થિતિમાથી
ઓઝી સ્થિતિ કાગી નાલવી. એમ કર્યા ગછી જે વગે તેને (સમ-
પયરવિહત્ત) કં પોત પોતાના પ્રતર કરીને ગદ્ગોષ પછી
(ઇન્દ્રસમુણિઓ) કં એ સ્થાને કાછિત પ્રતર સાથે ઘુગી; તેનો
જે આત્ર ત્રાત તેને (હિદિલ્લહિસહિઓ) કં દેવોને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ
સાથે વસ્ત્રો કરીષ ત્રાર (ઇન્દ્રિયપયરમિ) કં ઇન્દ્રિય પ્રતરને
વિર (ઉકોસા) કં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ આરે.

ત વાતને અર્થ ઉગ્રહરણ સહિત સમજાવે છે કે — ગહ્મ
સાગરો દેવલોચના ત્રમ પ્રતર ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યની સ્થિતિ જે સાગરો-
પમની છે અને મનલુપાર દેવલોચનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સાત સાગરો
પમનુ છે, માટે સાત સાગરોપમના મી જે સાગરોપમની સ્થિતિ કાદ
કરીષ ત્રાર પાચ સાગરોપમ સન કુમારના વાસી રહ પછી તે
પાચ સાગરોપમને મનલુપારના વાર પ્રતર કરીને ગદ્ગોષ તે વગી
રીતે કે-એક સાગરોપમના ત્રાર ત્રાર ભાગ કરવા, જેથી પાચે સાગ-
રોપમના ત્રારીયા સાત ભાગ થાય અને તે માટે ભાગને વારે પ્રતરે
ગદ્ગોષ ત્રારે એક એક પ્રતર સાગરોપમના ત્રારીયા પાચ પાચ

ભાગ આપે. પછી નીચેના સૌર્ય દેવલોકની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બે સાગરોપમની છે તે તેની સાથે મેલીએ ત્યારે ત્રીજા સનત્કુમાર દેવ-લોકના પહેલા પ્રતરની બે સાગરોપમ અને એક સાગરોપમના ઘારીયા પાંચ ભાગ ડગર પટલી ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ થાય તેવી રીતે ત્રીજા પ્રતરે બે સાગરોપમ અને ડગર ઘારીયા દશ ભાગ થાય ત્રીજે પ્રતર ત્રણ સાગરોપમ ને ડગર ઘારીયા ત્રણ ભાગ થાય એ પ્રમાણે પ્રતરે પ્રતર ઘારીયા પાંચ પાંચ ભાગ ગ્રહારમાં, જેથી છેલ્લા ઘારમા પ્રતર ઘારાર સાત સાગરોપમનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય થાય એ રીતે માહેન્દ્રે સાત સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કહેવી એ પ્રમાણે ડગરના સર્વ દેવલોકના પ્રતરને વિષે આયુષ્ય સ્થિતિ કાઢવી એ આયુષ્યની સ્થિતિ યત્તમો આવી છે તેમણી જોઈ લેવી ॥ ૨૧ ॥ અહિં દેવતાના આયુષ્યનું પ્રથમ દ્વાર સંમ્પૂર્ણ થયું ॥

હવે દેવગતિને વિષે શ્રુવન સમ્બન્ધી ગીતું દ્વાર રહે છે—

અસુરા નાગ સુવન્ના, વિજ્ઞુ અગ્ની ય દીવ ઉદહી અ ॥
 દિસિ પવન યણિય દસવિહ, ભવળવર્દ તેસુ
 દુદુ દંદા ॥ ૨૨ ॥

અર્થ:—ચાર નિકાયના દેવતામાં પ્રથમ શ્રુવનપતિ દેવતાના શ્રુવન કહેવાને માટે શ્રુવનપતિની દશ જાતિના નામ કહે છે. ૧ (અમુરા) કે. અમુર કુમાર, ૨ (નાગ) કે. નાગ કુમાર, ૩ (સુવન્ના) કે. સુવર્ણ કુમાર ૪ (વિજ્ઞુ) કે. વિદ્યુત્કુમાર, ૫ (અગ્નીય) કે. અગ્નિ કુમાર, ૬ (ત્રિવ) કે. ત્રીવ કુમાર, ૭ (ય) કે. અને (ઉદહી) કે. ઉદયિ કુમાર, ૮ (દિસિ) કે. દિશિ કુમાર, ૯ (પવન) કે. વાયુ કુમાર, અને ૧૦ (યણિય)

૪૦ સ્તાનિત કુમાર ૪ (દસ વિહ મયણવડ) ૪૦ ન્શ પ્રકાશના
 ધુવનપતિ દેવતા છે. (તેમ) ૪૦ તે એક એક નિશાયને વિષે એ
 દક્ષિણ શ્રેણીનો અને એ ઉત્તર શ્રેણીનો એમ (દુદુ ૩૪) ૪૦ વે
 વે ઇન્દ્રો છે એ ન્શો નિશાયના દેવો કુમાર એટલે વાલ્મની પેઠે
 કીડા કરનારા છે, માટે દરેક નામની સાથે કુમાર શબ્દ
 જોડ્યો છે ॥ ૨૦ ॥

એ ધુવનપતિની દગ નિશાયના વીજ ઇન્દ્રોના નામ રૂઢ છે—

ચમરે વલી ય ધરણે, મૂયાણદે ય વેણુદેવે ય ॥
 તત્તો ય વેણુદાલી, હરિફતે હરિસ્સહે ચેવ ॥ ૨૩ ॥
 અગિમિહ અગિમાણવ, પુન્નપિસિઠે તદેવ જલકતે ॥
 જલપહ તહ અમિ અગર્હ, મિયવાહણ દાહિ-
 ગુત્તરઓ ॥ ૨૪ ॥

વેલવે ય પમજણ, ઘોસ મહાઘોસ એસિમન્નયરો ॥
 જવુદીઝ છત્ત, મેરુ દહ પહુ કાઝ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ —અહિં (ગ્રહિગુત્તરઓ) ૪૦ દક્ષિણ શ્રેણીનો ઇન્દ્ર
 અને ઉત્તર શ્રેણીના ઇન્દ્ર એમ દરેક નિશાયના ધર્મે ઇન્દ્રો કહેવા
 તેમના અનુક્રમે કરીને નામ રૂઢ છે. પહેલી અમુસ્કુમાર નિશાયની
 દક્ષિણ નિશાનો (ચમરે) ૪૦ ચમરન્દ્ર (ય) ૪૦ અને ઉત્તર
 નિશાનો (વલી) ૪૦ વલીન્દ્ર, ત્રીજી નાગકુમાર નિશાયની દક્ષિણ
 નિશાનો (ધરણે) ૪૦ ધરણેન્દ્ર (ય) ૪૦ અને ઉત્તર નિશાનો
 (મૂયાણદે) ૪૦ મૂયાણદ્ર (ય) ૪૦ વલી ત્રીજી સુવર્ણ કુમાર
 નિશાયની દક્ષિણ નિશાનો (વેણુદેવે) ૪૦ વેણુદેવેન્દ્ર અને ઉત્તર

દિશાનો (દેણાલી) ક૦ વેણુગાલિન્દ્ર. (તત્તો) ક૦ તારપટ્ટી
 ચોથી વિયુત્કુમાર નિશાયની દક્ષિણ દિશાને વિષે (હરિસ્ત્રે) ક૦
 હરિસ્ત્રેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાને વિષે (હરિસ્ત્રહ) ૩૦ હરિસ્ત્રેન્દ્ર
 (ચેવ) ક૦ નિશ્ચયથી જાણવા. ॥ ૨૩ ॥ પાંચમી અગ્નિ કુમાર
 નિશાયની દક્ષિણ દિશાને વિષે (અગ્નિસ્ત્રિહ) ૩૦ અગ્નિસ્ત્રિહ
 અને ઉત્તર દિશાને વિષે (અગ્નિમાણર) ક૦ અગ્નિમાણરેન્દ્ર. છઠી
 દ્વીપકુમાર નિશાયની દક્ષિણ દિશાને વિષે (પુષ્પ) ૩૦ પૂર્ણેન્દ્ર
 અને ઉત્તર દિશાને વિષે (વિસિદ્ધે) ૩૦ વિસિદ્ધેન્દ્ર (તદેવ) ૩૦
 તેમજ સાતમી ઉદયિકુમાર નિશાયની દક્ષિણ દિશાને વિષે (જલ
 સ્ત્રે) ૩૦ જલસ્ત્રેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાને વિષે (જલપ્રહ) ક૦
 જલપ્રમેન્દ્ર (તદ) ૩૦ તેમજ આઠમી દિશિકુમાર નિશાયની
 દક્ષિણ દિશાને વિષે (અમિતગર્હ) ૩૦ અમિતગર્હનેન્દ્ર અને ઉત્તર
 દિશાને વિષે (અમિતવાહણ) ક૦ અમિતવાહણેન્દ્ર-॥ ૨૪ ॥ (ય)
 ૩૦ વ્હી નરમી વાયુકુમાર નિશાયની દક્ષિણ દિશાને વિષે
 (વેલ્લે) ૩૦ વેલ્લેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાને વિષે (પ્રભજન) ૩૦
 પ્રભજનેન્દ્ર. દશમી સ્વનિનકુમાર નિશાયની દક્ષિણ દિશાને વિષે
 (ઘોસ) ક૦ ગ્રોપેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાને વિષે (મહાગોસ) ક૦
 મહાગોપેન્દ્ર. (ઈસિ) ૩૦ ઈ વીજ શ્રદ્ધાથી (અન્નપરો) ક૦
 કોઈ શ્રદ્ધા પોતાની શક્તિ ફોગ્વે તો તે (જગુદ્દીપ) ક૦ જગુ-
 દ્દીપને (છત્ત) ૩૦ છત્રાકાર કરવાને તથા (મેર) ક૦ મેરપ-
 ર્વતને (દદ માડ) ૩૦ દદ કરવાને (પહુ) ૩૦ સમર્થ થાય છે.
 અર્થાત્ તે ન્દ્ર પૃથ્વીનું છત્ર કરી અને મેરપર્વતનો દદ કરી હાથ
 દાથે ગરણ કર તો પણ તેના શરીરને કાર્દ પ્રયાસ જણાય નહીં.
 છતાં કોઈ વ્યવન ઈશી શક્તિ ફોરવી જગુદ્દીપને છત્રાકાર કર્યું
 નથી, કરતા નથી ને કરશે પણ નહિ.

હો અમુર કુમારનિક નિસાયોની દક્ષિણ શ્રેણીની શુવન
સગ્યા કહે છે—

ચત્તીસા ચત્તચત્તા, અદ્વત્તીસાય ચત્ત પચ્છહ ॥

પન્ના ચત્તા કમમો, લક્ષ્વા ભવણાણ દાહિણઓ ॥૨૫॥

અર્થ —અમુર કુમારના (ચત્તીસા) ૪૦ ચૌત્તીશ લાખ,
નાગ કુમારના (ચત્તચત્તા) ૪૦ ચુમાલીશ લાખ, સુવર્ણ કુમારના
(અદ્વત્તીસાય) ૬૦ આઢતીશ લાખ, વલી વિપુલ્લુમાર અગ્નિકુ-
માર છીપકુમાર, ઉગ્ગિકુમાર અને દિશિકુમાર ૫ (પચ્છહ) ૫૦
પાવે નિસાયના (ચત્ત) ૪૦ ચાલીશ ચાલીશ લાખ શુવન છે.
તથા પવનકુમારના (પન્ના) ૪૦ પચાસ લાખ અને સ્તનિતકુમા-
રના (ચત્તા) ૬૦ ચાલીશ લાખ શુવન છે, ૫ (કમમો) ૬૦
અનુપ્રમે ફરીને (દાહિણઓ) ૪૦ દક્ષિણ શ્રેણીના (ભવણાણ)
૬૦ શુવનોના (લક્ષ્વા) ૬૦ લાખોની સગ્યા કહી. ॥ ૨૬ ॥

હવે ઉત્તર શ્રેણીના શુવનની સગ્યા કહે છે —

ચડ ચડ લક્ષ્વ વિહૂણા, તાવડ્યા ચેડ ઉત્તર દિસાઈ ॥

સન્વેવિ સત્ત કોડી, વાવત્તરિ હુતિ લક્ષ્વા ય ॥૨૭॥

અર્થ —દશે નિસાયની દક્ષિણ શ્રેણી જે શુવન સગ્યા કહી
છે, તેમા ૫૪ ૫૪માથી (ચડ ચડ લક્ષ્વ વિહૂણા) ૬૦ ચાર
ચાર લાખ ઓઢા કર્યા થતા શેષ જે જે નિસાયના જેટલા જેટલા
શુવન રહ (તાવડ્યા) ૬૦ તેટલા તેટલા (ઉત્તર દિસાઈ) ૪૦
ઉત્તર શ્રેણીની નિસાયને વિષે (ચેડ) ૪૦ નિશ્ચે હોય છે. તે આ

પ્રમાણે અમુરકુમારનાં ત્રીસ લાખ, નાગકુમારના ચાલીસ લાખ, સુવર્ણકુમારના ચોત્રીસ લાખ, પાંચે વિગતુમાર અગ્નિકુમાર દ્વિપકુમાર ઉદરિકુમાર અને ત્રિશિકુમાર એ પાંચેના છત્રીસ છત્રીસ લાખ, પવનકુમારના છંતાલીસ લાખ, અને સ્તનિતકુમારના ડીમલાખ ધ્રુવન ઉત્તર દિગાળ છે, (સર્વેષિ) કે૦ એ દક્ષિણ તથા ઉત્તર બંને શ્રેણિના મળી ને (સત્તકોડી) કે૦ સાત કોડ યકે૦ અને (વાચ્ચરી લગ્ના) ક૦ ગર્હોને લાખ ધ્રુવન હુતિ ક૦ હોય છે ॥ ૨૭ ॥

હવે એક દશ નિકાયની દક્ષિણ તથા ઉત્તર શ્રેણીની જુદી જુદી ધ્રુવન સરયા કહ છે —

ચત્તારિય કોડીઓ, લગ્ના છવેવ દાહિણે ભવળા,
તિન્નેવ ય કોડીઓ, લગ્ના છાવટ્ટી ઉત્તરઓ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ — (ચત્તારિ કોડીઓ) કે૦ ચાર કોડ યક૦ અને (છ લગ્ના) કે૦ છ લાખ, (દાહિણે) કે૦ દક્ષિણ દિગામા, (ભવળા) કે૦ ધ્રુવનો, (વેવ) ક૦ તિન્ને થાય છે, તથા (તિન્નેય કોડીઓ) કે૦ ત્રણ કોડ, યક૦ (છાવટ્ટી લગ્ના) કે૦ છાસડલાખ ધ્રુવનો, (ઉત્તરઓ) કે૦ ઉત્તર દિગા તરફ હોય છે ॥ ૨૮ ॥

હવે એ પૂર્વોક્ત ધ્રુવન કયા છે ? તે સ્થાનક કહે છે —

રયળાણ હિટુરિ, જોયળ સહસ્ત્ર ત્રિમુત્તુ તે ભવળા ॥
જવુદ્દીપ સના તદ્દ, સુલમમલિજ્જનિત્યારા ॥ ૨૯ ॥

અર્થ — રયળાણ કે૦ રત્નપ્રમા પૃથ્વીનો પીંડ એક લાખ અને એસીદજાર યોજન જાદપણે છે, તેમાલી, (હિટુરિ) કે૦ જેઠે ને ઉપર. (જોયળ સહસ્ત્ર ત્રિમુત્તુ) ક૦ એક એક હજાર યોજન

મુક્તીને વચમાના એક લાખ અઢોતેર હજાર યોજનમાહ, તે ૪૦
તે શુવનપતિ દેવોના, (મયળા) કે૦ શુવનો છે તેમા નાના શુવનો
(જનુહીય મયા) કે૦ જનુહીય મયળા છે (તહ) કે૦ તથા મધ્યમ
શુવનો તે, (સત્) ૪૦ સગ્યાત કોટી યોજન પ્રમાણ છે, તથા
ઉત્કૃષ્ટતે (અસત્વિજ્ઞ) કે૦ અસત્વ્યાતા મોટા કોટી યોજન પ્રમાણ,
(વિત્યારા) કે૦ વિસ્તારવત્ત હોય છે ॥ ૨૯ ॥

હા યના દેવોમા પોતપોતાનો નિકાય જાણી શકાય માટે
અમુરાટિક દશ નિકાયના દેવોના મુકુટાત્મિક આભૂષણને વિષે
ચિન્હો હોય છે તે વહ છે —

ચૂડામણિ ફણિ ગરુડે, વજ્રે તહ કલમ મીહ અસ્સેય, ॥

ગય મગર વદ્ધમાણે અમુરાટિક મુણસુ ચિન્હ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ — અમુરકુમારના મુકુટને વિષ, (ચૂડામણિ) કે૦ ચૂડા-
મણિનુ ચિન્હ છે નાગકુમારના આભૂષણને વિષે, (ફણિ) કે૦
સપ્તનુ ચિન્હ છે મૂર્ણકુમારના આભૂષણને વિષે, (ગરુડ) કે૦ ગરુડનુ
ચિન્હ છે વિશ્ણુકુમારના મુકુટમા, (વજ્રે) કે૦ વજ્રનુ ચિન્હ છે
(તહ) કે૦ તથા અગ્નિકુમારના આભૂષણમા, (કલમ) કે૦ કલસનુ
ચિન્હ છે ક્રિષ્ણકુમારના આભૂષણમા (મીહ) કે૦ સિંહનુ ચિન્હ છે,
ઉત્કૃષ્ટકુમારના મુકુટને વિષે કે૦ (અસ્સેય૦) અશ્વનુ ચિન્હ છે, દિશિ-
કુમારના મુકુટ વિષ, (ગય) કે૦ હાથીનુ ચિન્હ છે, વાયુકુમારના
આભૂષણને વિષ, (મગર) ૪૦ મગરનુ ચિન્હ છે સ્તનિતકુમારના
આભૂષણને વિષે, (વદ્ધમાણે૦) કે૦ સરાય સપ્તનુ ચિન્હ છે એ પ્રમાણે
(અમુરાટિક) કે૦ અમુરાટિક દશ શુવન પતિના (ચિન્હ) કે૦ ચિન્હ
(મુગમુ) કે૦ જાણવા ॥ ૩૦ ॥

હા એજ અમુરાટિક દશ મહાગ્ના શુવનપતિ દેવોના
ગ્રીરનો વર્ણ વહ છે —

અસુરા કાલાનાગુ, દહિપડુરા તહ સુવન્ન દિસિ થળિયા-
કળગામ વિજ્ઞુ સિહિ દીવ, અરુણા વાડ પિયગુ

નિમા ॥ ૩૧ ॥

અર્થ —અસુરાનાલા કે૦ અસુરકુમારનાં શરીર કાલા રંગે
હોય છે, (નાગુદહિ) કે૦ નાગકુમાર અને ઉદપિકુમાર એ વન્નેના
શરીર, (પડુરા) કે૦ ગૌર વર્ણ છે તહ કે૦ તેમજ, સુવન્ન કે૦
સુવર્ણકુમાર (દિસિ) કે૦ દિગ્વિકુમાર તથા (થળિયા) કે૦ સ્તનિત-
કુમાર એ ત્રણના શરીર (કળગામ) કે૦ સુવર્ણકાંતિ સમાન હોય
છે (વિજ્ઞુ) કે૦ ત્રિષુલકુમાર (સિહિ) કે૦ અગ્નિકુમાર (દીવ) કે૦
દ્વિપકુમાર એ ત્રણના શરીર (અરુણા) કે૦ રાતા વર્ણ છે તથા
(વાડ) કે૦ વાયુકુમારના શરીરની કાંતિ (પિયગુ) નિમા કે૦ પિયગુ
વૃક્ષના વર્ણ સમાન હોય છે નીલ હોય છે ॥ ૩૧ ॥

હે અનુરકુમારાદિના વસ્ત્રોનો વર્ણ રૂઢ છે —

અસુરાણ વત્થરત્તા, નાગોદહિ વિજ્ઞુ દીવ સિહિ નીલા ॥
દિસિ થળિય સુવન્ના ગ, ધવલા વાડગ સગ્ગરુહ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ —અસુરાણ કે૦ અસુરકુમારના વત્થ કે૦ વસ્ત્ર, (રત્તા) કે૦
રાતા હોય છે, (નાગોદહિ) કે૦ નાગકુમાર અને ઉદપિકુમાર તથા
(વિજ્ઞુ) કે૦ ત્રિષુલકુમાર (દીવ) કે૦ દ્વિપકુમાર (સિહિ) કે૦ અગ્નિકુમાર
એ પાંચેના વસ્ત્રો નિશ્ચા કે૦ નીલ વર્ણે હોય છે, દિસિ કે૦ દિગ્વિ-
કુમાર (થળિય) કે૦ સ્તનિતકુમાર અને (સુવન્ના) કે૦ (સુવર્ણ)કુમાર એ
ત્રણેના વસ્ત્રો (યમ્લા) કે૦ સ્વચ્છ હોય છે તથા (વાડગ) કે૦
વાયુકુમારના વસ્ત્ર (સગ્ગરુહ) કે૦ સં યાના રંગ સરસ્વા છે

હો મુનમતિ ત્રિોરે દશે નિકાયના ઇન્દ્રોના સામાનિક દેવોની
તથા આત્મરક્ષક દેવોની સંખ્યા રૂઢ છે—

ચત્વસ્રિ સદ્વિ અમુરે, છવ્વસહસ્પા ધરદ્વિ માદ્વિ ॥
મામાગિયા ઇમેસિ, ચત્વરુગા આય સ્વત્વાય ॥ ૩૩ ॥

અર્થ —અમુર કે અસસ્વમાર નિશાપના બે ઇન્દ્ર છે તેમા પહેલા ચમરન્દ્રને (ચત્વસ્રિ)કે ૦ ચોસડ હજાર અને ચત્વરુગે(સદ્વિ)કે ૦ સાડ હજાર તથા (ધરદ્વિ)કે ૦ ધરમેન્દ્ર નિગેર અગરદ્વિ હજાર ઇન્દ્રને (છવ્વ સહસ્પા) કે ૦ છ હજાર (મામાગિયા) કે ૦ સામાનિક દેવતા છે, (ય) કે ૦ અને (ઇમેસિ) કે ૦ એ સામાનિક દેવોથી (ચત્વરુગા) કે ૦ ચાર ગુણ (આયસ્વત્વા) કે ૦ આત્મરક્ષક બેમાં થોય છે ॥ ૩૩ ॥ એમ બ્રહ્મવર્તિની વશે નિશાપના નામ, ઇન્દ્ર, કુમરસગ્ધ્યા, ચિન્દ્ર, વર્ણ, વજ્ર, સામાનિક દેવ અને આત્મ-રક્ષક વિશેની વક્તવ્યતા વધી

હવે વ્યતરદેવોની વક્તવ્યતા રહતા થતા પ્રથમ વ્યતર દેવોના બ્રહ્મન કહ છે —

સ્વર્ણાણ પદ્મ જોયણ-મહસે દિદ્વરિ સય સય વિદ્વણે ॥
વતરિયાણ રમ્મા, મોમા નગરા અસ્વિજ્જા ॥ ૩૪ ॥

અર્થ —(સ્વર્ણાણ) કે ૦ સ્વર્ણમા પૃથ્વીના પિંડના (પદ્મ) કે ૦ પ્રથમ ઝરના જોયણ (સદ્વિ) કે ૦ જે એક હજાર યોજન મૂક્યા છે, તેમાથી (દિદ્વરિ સય સય વિદ્વણે) કે ૦ હવે અને ઊપર સો સો યોજન મૂકીએ વચમા આઠમો યોજન રહ્યા, તેમા (વત-રિયાણ) કે ૦ વ્યતર દેવોના (મોમા) કે ૦ પૃથ્વીકાલ સગરી (રમ્મા) કે ૦ રમણિક (અસ્વિજ્જા) કે ૦ અસર્યાના (નગરા) કે ૦ નગરો છે ॥ ૩૪ ॥

હવે વ્યતર દેવોના ધરના આગર કહ છે —

✓વાહિ વટ્ટા અતો, ચડસ્સ અહો અ કળિયાયારા ॥

ભગવડ્ડગ તહ વતરાગ, હદ ભવગાઓ નાયબ્વા ॥૩૫॥

અર્થ — વ્યતરદેશોના પરા (વાહિ) કે० ગાહેરના ભાગે (વટ્ટા) કે० વૃત્ત એલે ગોલ આકારવાળા છે, અને (અતો) કે० માહેલા ભાગે (ચડસ્સ) કે० ચોસૂગા છે (અ) કે० રાત્રી (અહો) કે० અગોભાગે એલે નીચેના ભાગે (કળિયાયારા) કે० સ્થલની સ્થિતિના આકાર છે એ ઉપર રહલી આકૃતિવાળા (ભવગર્વણ) કે० ભવનપતિના (તહ) કે० તથા (વતરાગ) કે० વ્યતરદેશોના (દ્વભગાઓ) કે० દ્વન્દ્વના શ્રુતો (નાયબ્વા) કે० જાણવા ॥ ૩૫ ॥

તહિ દેવા વતરિયા, વરતરુગીગીયવાડ્યસ્વેગ ॥

નિચ્ચ સુહિયા પમુડ્યા, ગયપિ કાલં ન યાગતિ ॥૩૬॥

અર્થ — (તહિ) કે० તે શ્રુવનોમા (દેવા વતરિયા) કે० વ્યતરિત દેવતાઓ (વરતરુગી) કે० અતિ સુંદર દેવાગનાઓના (ગીયવાડ્યસ્વેગ) કે० મધુર ગીત અને વચ્ચીવદ્ધ નાટક સહિત મૃગ્માત્રિક વાર્જિતના શબ્દથી (નિચ્ચ) કે० નિત્ય (સુહિયા) કે० સુખી છતાં અને (પમુડ્યા) કે० હર્ષવત છતાં (ગયપિ કાલ) કે० ગયેલા કાલને (ન યાગતિ) કે० નથી જાણતા ॥ ૩૬ ॥

હવે તે વ્યતર દેવોના નગરોનું પ્રમાણ તથા નિકાયના નામ રહે છે—

તે જવુદીય મારહ—વિદેહ સમ ગુરુ જહન મજ્જિમગા ॥

વતર પુણ અઢવિહા, પિસાય મૂયા તહા જક્ષા ॥૩૭॥

રક્ષસ કિન્નર કિપુરિમા, મહોરગા અઢમા ય ગંધવ્યા ॥
દાહિણ ઉત્તર મેયા, મોલમ તેસિ હમે ઇંદા ॥ ૩૮ ॥

અર્થ — ને વ્યંતર દેવોના (નગરો) જે (ગુરુ) કેં
મહોટાં છે તે (જગુતીવ) કેં જગુદીપ જેવઢા ૫૪ લાસ
યોજન મમાળ ગોલ આસરવાલા છે તથા જે (જહન) કેં
જગન્ય નગરો છે તે (મારહ) ૧૦ મરતક્ષેત્ર જેવઢા ૫૨૬
યાજન તથા ૧૦ યોજનના ઓગળીયા છ ભાગ ડપર છે, અને
(મજ્જિમગા) ૧૦ મયમ મુવનો છે તે (ત્રિદેહસમ) કેં મહા-
ત્રિદેહ ક્ષેત્ર સમાન ૩૩૬૮૪ યોજન અને ૧૧ યોજનના
ઓગળીયા ચાર ભાગ ડપર ૧૧૬૪ મહોટાં છે (પુળ) કેં
વત્રી તે નગરોમા રહેનારા (વતર) કેં વ્યંતર દેવો (અઢ
વિહા) કેં આઠ મકારના છે તેમના નામ કહ છે ૧
(પિસાય) ૧૦ પિશાચ, ૨ (મૂયા) કેં મૂત, (તઢા) કેં
તથા ૩ (જરલા) ૧૦ યસ ॥ ૩૭ ॥ ૪ (રક્ષસ) કેં
રાક્ષસ, ૫ (કિન્નર) ૧૦ કિન્નર, ૬ (કિપુરિમા) કેં
કિપુરુપ, ૭ (મહોરગા) ૧૦ મહોરગ, (ય) કેં અને ૮
(અઢમા) ૧૦ આઠમા (ગંધવ્યા) કેં ગંધર્વ (દાહિણ ઉત્તર
મેયા) કેં દક્ષિણ અને ઉત્તર ૧૧ મેદધી (તેસિ) કેં
તેમના (હમે) ૧૦ આગલી ગાધામા કહવાશે તે નામના સોલસ
રૂપા કેં સોલ ઇન્દ્રો છે ॥ ૩૮ ॥ અહિં ૧ આઠેના પ્રતિમેદ
કહ છે —

મુન્દર આકૃતિવાળા, જોનારને આનંદ વપઝાવનારા, દાઘ
તથા કઠમા રત્નના આભૂષણોને ધારણ કરનારા કુમ્પાડ, પટક,
જોપ, આન્હિક, કાલ, મહામ્હાલ, ચોસ, અચોસ, તાલપિશાચ,

મુખરપિશાચ, અવસ્તારક, દેહ, મહાદેહ, તૂદશ્રીક અને વનપિ-
શાચ એ પદર પ્રકારના પિશાચ દેવો છે ॥ ૧ ॥

રૂપવત, સુંદર મુખવાળા અને વિવિધ લેપનને ધારણ કર
નારા સ્વરૂપ, પ્રતિરૂપ, અતિરૂપ, ભૂતોત્તમ, સ્કન્દિન, મહાસ્વ-
દિન, મહાદંગ, પ્રતિછત્રા અને આસાશગા એ નવ પ્રકારના
ભૂતદેવો છે ॥ ૨ ॥

ગંભીર સ્વભાવવાળા, મીઠા દેખાવવાળા, શરીરના માનોન્માન
પ્રમાણવાળા, હાથગંગા તલીયા, નલ, તાલુ, જીભ, હોઠ એ
જેમના રાતા છે એવા, સુંદર મુકુટ તથા વિચિત્ર આભૂષણોને
ધારણ કરનારા એવા પૂર્ણમદ્ર, માણિમદ્ર, ચેતમદ્ર, હરિમદ્ર, મુમ-
નોમદ્ર, વ્યતિપાકમદ્ર, મુખમદ્ર, સર્વતોમદ્ર, મનુષ્યયક્ષ, પનાશિપ,
પનાહાર, રૂપયક્ષ અને યક્ષોત્તમ એ તેર મેઢ યક્ષ દેવોના છે. ॥ ૩ ॥

ભયરૂર સ્વભાવવાળા, ભયરૂર દેખાવવાળા, ચિત્રાલ રાતા
લાગા હોઠવાળા, ક્ષલ્હલતા આભૂષણવાળા, નાના પ્રકારના વિલે-
પનવાળા એવા મીમ, મહામીમ, વિધ્ન, વિનાયક, જલરાક્ષસ, યક્ષ-
રાક્ષસ અને ઘણરાક્ષસ એ સાન પ્રકારના રાક્ષસ દેવો છે. ॥ ૪ ॥

જ્ઞાન આકૃતિવાળા, સુંદર મુખવાળા અને મસ્તક ઉપર
મુકુટને ધારણ કરનારા એવા કિંનર, કિંપુરુપ, કિંપુરુપોત્તમ, હૃદય-
ગમ, રૂપશાલિન, અનિદિત, કિંનરોત્તમ, મનોરમ, રતિમિય અને
રતિશ્રેષ્ઠ એ દશ પ્રકારના કિંનર દેવો છે. ॥ ૫ ॥

જેમના સાથલ અને સુજાઓ રૂપવત છે, સુંદર મુખ શોભા-
વાળા તથા નાના પ્રકારના આભૂષણોને ધારણ કરનારા એવા પુરુષ,
સત્પુરુષ, મહાપુરુષ, પુરુષવૃષભ, પુરુષોત્તમ, અતિપુરુષ, મહાદેવ,
મરુત, દેરુપ્રભ અને યજ્ઞસ્વત એ દશ પ્રકારના કિં પુરુષ છે. ॥ ૬ ॥

અતિ ટગવાળા, મુન્દર આકૃતિવાળા, મહોદા શરીરવાળા, પુષ્ટ
ચિન્મારવત સ્કન્ધ ગ્રીવાવાળા અને વિચિત્ર આભૂષણોને ધારણ
રતનારા ઇન્દ્રા શુભગ, મોગંગાલિન, મહાધાત્ર્ય, અતિશય, સ્કન્ધ
સાલિન, મનોરમ, મહાનૈઃ, મહેશ્વર, મેરુકાત અને માસ્વત ઇ દશ
મહારના મહોરગ દેવો છે ॥ ૭ ॥

મુન્દર આકૃતિવાળા, શ્રેષ્ઠ મુલિવાળા, પ્રીય શબ્દવાળા, મસ્ત-
કને વિર મુકુટ અને કઠને ત્રિપ દારને ધારણ રતનાર ઇન્દ્રા હાહા,
હૂહ, ડુવર, નાર, રવિવાન્, ભૂતવાદક, કાન્ધ, મહાકાન્ધ, રત
વિશ્વાવસુ, ગીતરતિ અને ગીનયશ ઇ તાર પ્રમારના ગર દેવો છે,
ઇ વ્યતરદેવોના પ્રતિબેદ કથા

હરે વ્યતર દેવોના શોભ રન્દ્રોના નામ વં ગાથાવડે કહે છે —

કાલે ય મહાકાલે સુરુપ પઢિરુપ પુન્નમદે ય ॥

તહ ચેવ માણિમદે, મીમે ય તહા મહામીમે ॥ ૩૯ ॥

ફિનર ફિપુરિસે સપ્પુ-રિસા મહપુરિસ તહય અઢકાઈ ॥

મહકાઈ ગીયરઢ, ગીયજસે દુન્નિ દુન્નિ કમા ॥ ૪૦ ॥

અર્થ — પિગાવ નિશાયમા ઢક્ષિણ દિશાઈ (કાલે) કં
કાલેન્દ્ર અને (ય) કં વઢી ઉત્તર દિશાઈ (મહાકાલે) રં
મહાકાલેન્દ્ર, ભૂતનિશાયમા ઢક્ષિણ દિશાઈ (સુરુપ) કેં સુરુપેન્દ્ર
અને ઉત્તર દિશાઈ (પઢિરુપ) કં પ્રતિરુપેન્દ્ર, (ય) કં અને
યક્ષનિશાયમા ઢક્ષિણ દિશાઈ (પુન્નમદે) કં પૂર્ણમદ્ર અને ઉત્તર
દિશાઈ (તહ ચેવ) કં તેવીજ ગીતે નિચે (માણિમદ્ર) કં
માણિમદ્ર, ય કં વઢી તહા કં (તથા) રાક્ષસ નિશાયમા ઢક્ષિણ
દિશાઈ (મીમે) કં મીમેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાઈ (મહામીમે)

કે० મહાપીમેન્દ્ર ॥ ૩૯ ॥ કિંનર નિકાયમાં દક્ષિણ દિશાએ
 (કિંનર) કે० કિંનરન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાએ (કિંપુરિસે) કે०
 કિંપુરુષેન્દ્ર, તથા કિંપુરિષ નિકાયમાં દક્ષિણ દિશાએ (સપ્પુરિસા)
 કે० સૈત્પુરુષેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાએ (મહપુરિસ) કે० મહાપુરુષેન્દ્ર,
 (તદ્દય) કે० તેમજ મહોરગ નિકાયમાં દક્ષિણ દિશાને વિષે
 (અઢકાએ) કે० અતિઠાએન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાને વિષે (મઢકાએ)
 કે० મહાઠાએન્દ્ર, મધર્વ નિકાયમાં દક્ષિણ દિશાને વિષે (ગોયરૈ)
 કે० ગીતરતૌન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાને વિષે (ગીયજસે) કે० ગીત-
 ચર્ણેન્દ્ર એ પ્રમાણે આઠ નિકાયમાં (કપા) કે० અનુક્રમે કરીને
 (દુભિ દુભિ) કે० ઘણે દ્રો હોય છે ॥ ૪૦ ॥

હવે એ પિશાચાદિક આઠ નિકાયના વ્યંતર દેવોની ધ્વજામાં
 ચિન્હ હોય તે કહે છે —

ચિધં કલ્પ સુલસે, વડ સ્વટ્ટગે અસોગ ચપયએ ॥

નાગે તુંબરુ અ ઝાએ, સ્વટ્ટગવિવજ્ઞિયા રુક્ષા ॥ ૪૧ ॥

અર્થ:—પિશાચન (કલ્પ) કે० કદરુ વૃક્ષનું ચિન્હ, મૂતને
 (સુલસે) કે० સુલસ વૃક્ષનું ચિન્હ, યક્ષને (વડ) કે० વડવૃક્ષનું
 ચિન્હ રાક્ષસને (સ્વટ્ટગે) કે० તાપસના પાત્રનું ચિન્હ, કિંનરને
 (અસોગ) કે० અશોક વૃક્ષનું ચિન્હ, કિંપુરુષને (ચપયએ) કે०
 ચપક વૃક્ષનું ચિન્હ, મહોરગને (નાગે) કે० નાગ વૃક્ષનું ચિન્હ,
 મધર્વને (તુંબરુ અ) કે० વઢી તુંબરાના વૃક્ષનું ચિન્હ હોય છે. એ
 સર્વે (ચિધ) કે० ચિન્હ (ઝાએ) કે० ધ્વજામાં હોય છે તેમાં
 (સ્વટ્ટગવિવજ્ઞિયા) કે० સ્વટ્ટગને ઘર્જીને ઘાઠીના સર્વે ચિન્હો
 રુક્ષા કે० વૃક્ષો છે અને સ્વટ્ટગ એ તાપસનું વર્ણન છે. ॥ ૪૧ ॥

હવે એ વ્યંતર દેવોના શરીરનો વર્ણ કહે છે —

જમ્લ પિસાય મહોરગ, ગધગ્ગા સામ ફિનરા નીલા ॥
ગમ્લમ ફિપુરિમા તિ ય, ઘગ્ગા ભૂયા પુળો કાલા ॥૪૨॥

અર્થ — (જમ્લ) ક૦ યજ્ઞ, (પિસાય) ક૦ પિશાચ,
(મહોરગ) ક૦ મહોરગ, (ગધગ્ગા) ક૦ ગધર્ષ એ ચારનો વર્ણ
(સામ) ક૦ શ્યામ એન્ડ મિચિત્ કુળવર્ણ જાળવો (ફિનરા)
ક૦ ફિનરો (નીલા) ક૦ ન્યામ પળ મિચિત્ નીલ વર્ણવાલા
જાળવા. (રવલસ) ક૦ રાતમ અને (ફિપુરિસાતિય) ક૦
ફિપુરત પળ (ઘગ્ગા) ક૦ ડગ્ગલ વર્ણવાલા હોય છે (પુળો)
ક૦ વળી (ભૂયા) ક૦ ભૂદેરો (કાલા) ક૦ કુળવર્ણવાલા
હોય છે. ॥ ૪૨ ॥

દરે વીગા આઠ જાતિના વ્યતર દેરો છે, તે રહે છે —

રયગાએ જોયણસા, હિદ્દુરિ દસ દમ ઠાડાએ ચેવ ॥
વતરિયાણ નિકાયા, ભગ્ગાસલા સુએ મળિયા ॥ ૪૩ ॥

અર્થ — (રયગાએ) ક૦ રત્નગ્રમા પૃથ્વીના પિંડ માહેલા
(જોયણસા) ક૦ પહેલા સો યોજનમા (હિદ્દુરિ) ક૦ નીચે
અને ડગર (દસ દમ ઠાડાએ ચેવ) ક૦ નિશ્ચય દશ દશ યોજન
મૂડીય વાડીના એમી યોજનમા વતરિયાણ (નિકાયા) ક૦
વ્યતર દેવતાની આઠ નિકાયો છે તેમા (ભગ્ગાસલા) ક૦
વ્યતર દેરોના અમર્ય શુવનો (સુએ મળિયા) ક૦ મૂડમા
વસા છે ॥ ૪૩ ॥

અળવત્રી પળપત્રી, ઇમિગાઈ મૂયગાડાએ ચેવ ॥

રૂદી ય મહાકૂદી, કોહડે ચેવ પયએ ય ॥ ૪૪ ॥

અર્થ — (અળવત્રી) ક૦ અળવત્રી નિકાય, (પળ-

પત્રી) કે૦ પગપત્રી નિકાય, ૩ (ડમિવાડ) કે૦ ઋષિવાદી નિકાય, ૪ (ભૂચાડ) કે૦ ભૂતવાદી નિકાય, (ચેવ) કે૦ નિચે, ૫ (કની ચ) કે૦ વલી કમ્પિત નિકાય, ૬ (મહારુની) કે૦ મહારુદિત નિકાય ૭ (મોદડે) કે૦ કોદડિક નિકાય, (ચેવ) કે૦ નિર્થય ૮ (પયણ ચ) કે૦ ચલી પતંગ નિકાય ૯ વ્યતર દેવોની આઠ નિકાય જાણવી ॥ ૪૪ ॥

इय पदमजोयणमए, रयणाए अट्ट वतरा अउरे ॥

तेसु इह सोलमिदा, रुअगअहो दाहिगुत्तरओ ॥ ४५ ॥

અર્થ — (ઇય) કે૦ ૯ આઠ નિકાય તે (રયણા) કે૦ રત્નપ્રભા પૃથ્વીના (પદમજોયણમણ) કે૦ પહેલાં સો યોજન માહેલા વચળા એસી યોજનમા રસનારા (અટ્ટ વતરા) કે૦ આઠ જાતિના વ્યતર તે પૂર્વે કહલા વ્યતરોથી (અર) કે૦ રીજા અર્થાત્ વાળવ્યંતર દેવો જાણવા. (ઇહ) કે૦ અહિં (તેમુ) કે૦ તે વ્યતર દેવતાને પ્રિયે આઠ નિકાયના (સોલમિદા) કે૦ શોલ ઈંદ્રો (રુઅગઅહો) કે૦ રુચક પ્રદેશથી દશ યોજન નીચે એસી યોજનમા દાહિગુત્તરઓ કે૦ વક્ષિણ અને ઉત્તર દિશાના મેઢે ફરીને જાણવા ॥ ૪૫ ॥

हने वे गाथावडे शोल इंद्रोना नाम रुठे टे—

सन्निहिण सामाणे, धाइ जिहाए इसी य इसियाले ॥

ईसर महेसरे वि य, हवइ सुअत्ये विसाले य ॥ ४६ ॥

हासे हासरई वि य, सेए य भवे तहा महासेए ॥

पयगे पयगअई वि य, सोलम इदाण नामाणि ॥ ४७ ॥

અર્થ — (સન્નિહિણ) કે૦ સનિહિનૈંદ્ર, (સામાણે)

ક૦ સામાનેન્દ્ર, ૨ (વાઈ) ૪૦ ધાનાંદ્ર, ૪ (વિહાર) કે૦
 વિયાનાંદ્ર, ૫ (રમીય) ૬૦ વઝીરુપિંદ્ર, ૬ (રસિવાલે)
 ક૦ રુપિવાનેન્દ્ર, ૭ (રસર) ક૦ રંધરન્દ્ર, ૮ (મહારે) કે૦
 મહેશ્વરેન્દ્ર, (વિય) ક૦ નિશય (હર) કે૦ હોય. ૦ (સુવત્યે)
 ક૦ સુવત્સેન્દ્ર, (ય) ક૦ અને ૧૦ (ત્રિમાલે) ક૦. વિશાલેન્દ્ર.
 ॥ ૪૬ ॥ ૧૧ (હાસે) ક૦ હાસ્યેન્દ્ર, ૧૨ (હાસરે) કે૦
 હાસ્યરતિંદ્ર, (વિય) ક૦ વઝીર ૧૩ (સેર) ક૦ શ્વત્તેન્દ્ર,
 (ભય) ક૦ હોય. (તહા) કે૦ તેમજ ૧૪ (મહાસેર) કે૦
 મહાશ્વત્તેન્દ્ર, ૧૫ (પયગ) ૧૦ પતંગેન્દ્ર, ૧૬ (પયગર) કે૦
 પતંગરતિંદ્ર, ૧૭ (વિય) ક૦ નિશય (સોલસદશ) ક૦ સોલ
 શ્વોના (નામાણિ) ક૦ નામ રુગા. ॥ ૪૭ ॥

આ વાળપતર દેવોના સોલ્લેન્દ્ર રુગા. તેનો પહેલા વ્યતર
 દેવોના પળ સોલ્લેન્દ્રો કથા છે સર મળી રીસેન્દ્ર યથા તેમની
 સાથે શ્વત્તેન્દ્રના રીસ, મૂર્ય ચંદ્રના ચે અને વૈમાનિકના ઢશ મળી
 શોમરેન્દ્રો ગણાય છે.

હવે વ્યતર તથા વ્યોતિપિ દેવોના સામાનિક અને આત્મરક્ષક
 દેવો સરલા છે, માટે સાથે સરલા કહે છે —

સામાણિયાણ ચરો, સહસ્સ સોલમ ય આયરક્ષાણ ॥
 પત્તેયં સંવેસિ, વતરપદ મમિસ્વોણ ચ ॥ ૪૮ ॥

અર્થ — (સંવેસિ) કે૦ સર્વ પદે વરીશ (વતરપદ) કે૦
 વ્યતરેન્દ્રોને (ચ) ૧૦ અને (મસિરગીણ) ૧૦ મૂર્ય અને
 ચંદ્રને તે (પત્તેય) ક૦ દેરેન્દ્રને (સામાણિયાણ) કે૦ સામાનિક
 દેવો (ચરહોસહસ્સ) ક૦ ચાર હજાર અને (આયરક્ષાણ) ક૦
 અગરક્ષક દેવો તે (સોલસય) ક૦ શોલ્લેન્દ્ર હજાર હોય છે. ॥ ૪૮ ॥

દો દરેક ઇન્દ્રની પાસે કેટલી જાતના દેવો હોય છે ?
તે કહે છે —

इंदमामागियाण ता-र्यतीसा परिसा य अंगरस्खा य ॥
लोगपाला अणिका, पइन्न अभिओग किन्वि-
सीया ॥ ४९॥

અર્થ — (ઇંદ) કે० ઇન્દ્ર, (સામાગિયાણ) કે० સામાનિક દેવો, (તાયતીસા) કે० ત્રાયત્રિશ્વર દેવો, (પહિસા) કે० પર્ય-
દાના દેવો, (અગરસ્કા) કે० અગરસ્ત્રક દેવો, (લોગપાલા)
કે० લોકપાલ દેવો, (અણિકા) કે० અનિક તે કટકના દેવો,
(પઇન્ન) કે० પ્રકીર્ણ પટલે પ્રજારૂપ દેવો, (અભિઓગ) કે०
આધ્યોગિક તે ચારુર દેવો, (કિન્વિસીયા) કે० કિલ્લિપિક
દેવો. ૧ ન્દ્ર જાતના દેવો હોય છે. ॥ ૪૯ ॥

હવે કટકના સાત પ્રકાર કહે છે —

गध्वं नट्ट हय गय, रह भड अणियाणि सवइदाणं ॥
वेमाणियाण वसहा, महिसा य अहोनिवासाण ॥ ५० ॥

અર્થ — (ગધ્વ) કે० ગદ્ગગર ગરવેનુ, (નટ્ટ) કે० નટ્ય
જાનાર નાટકીયાનુ, (હય) કે० ઘોડાનુ, (ગય) કે० હાથીનું,
(રહ) કે० રથનુ અને (મહ) કે० મુખનુ. ૧ છ પ્રકારના
(અણિયાણિ) કે० કટકો (સવઇદાણ) કે० મરેં ઇન્દ્રોને હોય
છે, પરંતુ (વેમાણિયાણ) કે० વૈમાનિક ઇન્દ્રોને સાતમું કટક
(વસહા-) કે० વૃષ્ણનુ હોય છે, (ય) કે० અને (અહોનિવાસીણ)
કે० મુવનરતિ તથા વ્યનર ઇન્દ્રોને સાતમું કટક (મહિસા) કે०
મહિષ પટલે પાડાનુ હોય છે. ॥ ૫૦ ॥

દા પ્રત્યક્ષ ઇન્દ્રને ત્રાયત્રિંશત્તિક દેવોની સંખ્યા વદ છે —

✓ તિત્તિસ તાયતીસા, પરિસતિયા લોગપાલ ચત્તારિ ॥
અણિયાણિ સત્ત સત્ત ય, અણિયાહિવ સન્વહંદાણં ॥૫૧॥

અર્થ — (તિત્તિસ તાયતિસા) ક૦ તેત્રીસ ત્રાયત્રિંશત્તિક ઇન્દ્રને
દેવોના સંખ્યા પૃથ્વા યોગ્ય દેવો (પરિસતિયા) ક૦ વાત્સ-
મધ્ય અને અભ્યંતર એવી ત્રણ પર્યાય, (લોગપાલ ચત્તારિ) ક૦
સૌમ યમ વર્ણ અને કુરેર ૪ નામના ચાર લોગપાલ, (અણિ
યાણિ સત્ત સત્ત ય) ક૦ ઘડી સાત સાત પ્રકારનું વટર, અને
(અણિયાહિવ) ક૦ વટરના અધિપતિ, ૫ સન્વહંદાણ) ક૦ સર્વ
ઇન્દ્રાને હોય છે ॥ ૫૧ ॥

✓ નવર વતર જોઈસ, હંદાણ ન હુતિ લોગપાલાઓ ॥
તાયત્તીસમિહાણા, તિયસાવિય તેસિ નહુ હુતિ ॥૫૨॥

અર્થ — પરતુ (નવર) ક૦ ઇન્દ્રુ વિશેષ છે કે- (વતર)
ક૦ વ્યતર દેવોના ઘડીશ ઇન્દ્રોને તથા (જોઈસ) ક૦ જ્યોતિષીના
પે ઇન્દ્રોને (લોગપાલાઓ) ક૦ ચાર લોગપાલ (ન હુતિ) ક૦
ન હોય તેમજ (તાયત્તીસમિહાણા) ક૦ ત્રાયત્રિંશત્તિક નામના
(તિયસાવિય) ક૦ તે દેવતા પણ (તેસિ) ક૦ વ્યતર તથા
જ્યોતિષીના ઇન્દ્રોને (નહુ હુતિ) ક૦ ન હોય. ॥ ૫૨ ॥

દા જ્યોતિષી દેવોના વિમાનોની વસ્તુવ્યવસ્થા વદ છે. જ્યોતિષી
તિયસ્ ઓરુમા છે અને તિયસ્ લોક મેર મધ્યસ્વરુપો નવસો
યોજન ઉપર અને નવસો યોજન નીચે એમ અઢારસો યોજન પ્રમાણ
છે, તેમા ઉપરના છે તિયસ્ લોકના નવસો યોજન છે તેમા
જ્યોતિષીના વિમાન વટરના રૂપા છે ? તે વદ છે —

સમભૂતલાઓ અટ્ટહિ, દસૂળ જોયળસાહિ આરમ્મ ॥

ઉવરિ દસૂત્તર જોયળ-સયમિ ચિદ્ધતિ જોડસિયા ॥૫૩॥

અર્થ—મેન્નારતના મધ્ય ભાગમા જે આઠ રુચરપ્રદેશ છે, તે સમભૂતલા કહયાય ન (સમભૂતલાઓ) કે० સમભૂતલા ધરી (દસૂળ) કે० ત્યાં યોજન ઓછા પણ (અટ્ટહીં જોયળમળ્લી) કે० આઠમો યોજન અર્થાત્ સાતસો ને નેતુ યોજન, ત્યાંથી (આરમ્મ) કે० આરમ્મોને (ઉવરિ) કે० ઉવરના ભાગને શિષે (દસૂત્તર જોયળસયમિ) કે० પચસો દશ યોજનમાહ (જોડસિયા) કે० ડ્યોતિપી દેસો (ચિદ્ધતિ) કે० રહ ૩ ॥ ૫૩ ॥

હવે પચસો ત્થ યોજનમા ડ્યોતિપિ દેસો સ્ત્રી હીત રહા છે ? તે વર છે —

તત્થ સ્ત્રી દસજોયળ, અસીઈ તદુવરિ સમી ય રિસ્સેસુ ॥

અહ ભરણિ સાઈ ઉવરિ, ઘહિ મૂલો મિતરે અમિઈ ॥૫૪॥

અર્થ—(તત્થ) કે० ત્યાં પચ્ચે પચસો દશ યોજનમા (દસ જોયળ) કે० પ્રથમ ત્થ યોજનની ઉવર (સ્ત્રી) કે० મૂલ્ય છે. (તદુવરિ) કે० તેના ઉવર (અસીઈ) કે० પચી યોજન (સસી) કે० ચદ્રમા છે (ય) કે० વન્ની તે યસ્તી ચાર યોજન ઉચા (રિસ્સેસુ) કે० અઘ્ઘાતીશ નક્ષત્રો છે તેમા (ભરણિ) કે० ભરણી નક્ષત્ર સર્વ નક્ષત્રોથી (અહ) કે० નીચે ચાલે છે, તથા (સાઈ) કે० સ્વાતિ નક્ષત્ર સર્વ નક્ષત્રોથી (ઉવરિ) કે० ઉવર ચાલે છે યસ્તી (મૂલો) કે० મૂલ નક્ષત્ર સર્વ નક્ષત્રોથી (ઘહિ) કે० બહારના મઢલે ચાલે છે અને (અમિઈ) કે० અભિજિત્ નક્ષત્ર સર્વ નક્ષત્રોની (મિતર) કે० અન્તર ચાલે છે ૫૪ ॥

તાર રવિ ચંદ રિલ્લા, બુદ્ધ સુકા જીવ મંગલ સણિયા ॥
 સગ સયે નડય દસ અસિદ્ધ, ચંડ ચંડ કમસો તિયા ॥
 ચંડસુ ॥ ૫૫ ॥

અર્થ — સમભૂતલા પૃથ્વીથી સાતસો ને નેવું યોજન સુગ્રીવ
 જ્યોતિષિ રિનાનુ કેવળ આજ્ઞા છે. (સગ સય નડય) કે
 તે સાતસો ને નેવું યોજન ઉપર (તાર) કે ૦ તારા મહલ છે,
 તે ઉપર (દસ) કે ૦ દશ યોજન ઉપર (રવિ) કે ૦ ગ્રહ છે,
 તે થકી (અસિદ્ધ) કે ૦ એથી યોજન ઉપર (ચંદ) કે ૦ ચંદ્રમા
 છે, તે થકી (ચંડ) કે ૦ ચાર યોજન ઉપર (રિલ્લા) કે ૦
 નક્ષત્ર છે, તે થકી (ચંડ) કે ૦ ચાર યોજન ઉપર (બુદ્ધ) કે ૦
 બુદ્ધ છે, તે થકી (કમસો) કે ૦ અનુક્રમે (તિયા) કે ૦ ત્રણ
 ત્રણ યોજનને જતર (શુકા) કે ૦ શુક્ર, (જીવ) કે ૦ બૃહસ્પતિ,
 (મંગલ) કે ૦ મંગલ અને (સણિયા) કે ૦ શની એ (ચંડસુ)
 કે ૦ ચાર ગ્રહ છે એ પ્રમાણે સમભૂતલા પૃથ્વીથી સાતસો નેવું
 યોજન ઉપર એકસો દશ યોજનમા સર્વ જ્યોતિષ ચક્ર ચાલે
 છે. સમભૂતલા પૃથ્વીથી નવસો યોજન સર્વથી ઉંચો શનીધર છે.
 અર્હિ યોજનનુ પ્રમાણ પ્રમાણાગુણે કરાને જાણવું ॥ ૫૫ ॥

હવે મનુષ્યક્ષેત્રમા ચર જ્યોતિષી મેરુપરંતથી કન્થા યોજન દૂર
 ચાલે ? તથા અલોચી અંદર કેટલી અગાધાણ જ્યોતિષી રહે છે ?
 તે કહે છે —

ઇકારસ જોયણ સય, ઇગ્રીમિકાર સાહિયા કમસો ॥
 મેરુ અલોગાનાર્હિ, જોઈસચક ચરહ ઠાઈ ॥ ૫૬ ॥

અર્થ — (ઇકારસ જોયણ સય) કે ૦ અગ્રીયોરસો યોજન અને
 તે ઉપર (ઇગ્રીસ) કે ૦ એકવીસ યોજન વલી (ઇકારસ જોયણ-

મય) કે० અગીયારસો યોજન અને તે ડર (ઇકાગ્રસાહિયા) ક૦
 અગીયાર યોજન અગ્રિ. એ (કમ્પો) ક૦ અનુસમે કરીને
 (મેર ગ્લો માગાઈ) કે० મેરગ્રાંતથી અલોકને અગ્રા કરત
 (જોડસચક) કે० જ્યોતિષચક્ર (ચરડ) કે० ચાલે છે અને (ટાઈ)
 કે० સ્થિર રહ છે અર્થાત્ મેરગ્રાંતથી અગીયારસો ને ઇન્ચોસ યોજન
 દૂર જ્યોતિષચક્ર મનુષ્ય ક્ષેત્રમા ચાલે છે અને લોન્ના ટેદાયકી
 અગીયારસો ને અગીયાર યોજન ચાર દિશામા માહેલી નોર લોન્ની
 અગ્રાઈ એટલે અન્તર જ્યોતિષ ચક્ર સ્થીર છે તાત્પર્ય મનુષ્યક્ષેત્રમા
 ચર જ્યોતિષી અને વહારમા ક્ષેત્રમા સ્થીર જ્યોતિષી છે ॥૫૬॥

અદ્ધકવિદ્યાગારા, ફાલિહમયા રમ્મ જોડમવિમાણા ॥
 વતરનયરેહિનો, સલિજ્જગુણા ઇમે હુતિ ॥ ૫૭ ॥

અર્થ — (અદ્ધકવિદ્યાગારા) કે० અર્ધા કોઠ ફાલના આકા-
 રવાળા, (ફાલિહમયા) કે० સ્ફટિકરત્નમય અને (રમ્મ) કે०
 રમણિય એવા (જોડમવિમાણા) કે० જ્યોતિષિ દેવોના વિમાનો
 છે અને (ઇમે) કે० ૫ વિમાનો (વતરનયરેહિનો) કે० પૂર્વ
 ફાલના વ્યંતગ્ના નારોથાલી (સંલિજ્જગુણા) કે० સગ્યાતગુણા
 મોટા (હુતિ) ક૦ હોય છે ॥ ૫૭ ॥

જોડસિયવિમાણાઈ, સવાઈ હુતિ ફાલિહમયાઈ ॥
 દગફાલિહમયા પુણ લવણે જે જોડસવિમાણા ॥૫૮॥

અર્થ — (સવાઈ) કે० પૂર્વ ફાલના સર્વે (જોડસિયવિમા-
 ણાઈ) કે० જ્યોતિષિ વિમાનો (ફાલિહમયાઈ) કે० સ્ફટિકરત્ન
 મય (હુતિ) કે० છે પુણ ક૦ (ગ્લી લવણે) કે० લવણસમુદ્રને
 વિષે (જે જોડમવિમાણા) કે० જે જ્યોતિષિના વિમાનો છે તે સર્વ

તાર રવિ ચંદ રિક્ત્વા, બુહ સુકા જીવ મંગલ સણિયા ॥
 સગ સય નડય દસ અમિડ, ચડ ચડ કમસો તિયા ॥
 ચડસુ ॥ ૫૫ ॥

અર્થ — સમભૂતલા પૃથ્વીથી સાનસો ને નેત્રુ યોજન છુગીજ જ્યોતિષિ વિનાનુ ક્વઠ આઝાશ છે. (સગ સય નડય) કે૦ તે સાનસો ને નેત્રુ યોજન ડર (તાર) કે૦ તારા મંડલ છે, તે ડપર (દસ) કે૦ દસ યોજન ડચો (રવિ) કે૦ મૂર્ય છે, તે ધરી (અસિડ) કે૦ એસી યોજન ડપર (ચંદ) કે૦ ચંદ્રમા છે, તે ધરી (ચડ) કે૦ ચાર યોજન ડપર (રિક્ત્વા) કે૦ નસત છે, તે ધરી (ચડ) કે૦ ચાર યોજન ડચો (બુહ) કે૦ બુહ છે, તે ધરી (કમસો) કે૦ અનુક્રમે (તિયા) કે૦ ત્રણ પ્રણ યોજનને અતર (શુકા) કે૦ શુક, (જીવ) કે૦ ધૃત્સ્પતિ, (મંગલ) કે૦ મંગલ અને (સણિયા) કે૦ શની ઇ (ચડસુ) કે૦ ચાર ગ્રહ છે ઇ પ્રમાણે સમભૂતલા પૃથ્વીથી સાનસો નેત્રુ યોજન ડપર એકસો દગ યોજનમા સર્વ જ્યોતિષ ચક્ર ચાલે છે. સમભૂતલા પૃથ્વીથી નવસો યોજન સર્વથી ડચો શનીઅર છે. અર્હિ યોજનનુ પ્રમાણ પ્રમાણાણુલે કરાને જાણતુ ॥ ૬૫ ॥

હવે મનુષ્યસેનમા ચર જ્યોતિષી મેરુપરેતથી કેટલા યોજન દૂર ચાલે ? તથા અલોકથી અંદર કેટલી અવાધાણ જ્યોતિષી રહ છે ? તે કહે છે —

ઇકારસ જોયણ સય, ઇગવીસિકાર સાહિયા કમસો ॥
 મેરુ અલોગાવાર્હિ, જોહસચક ચરહ ઠાઇ ॥ ૫૬ ॥

અર્થ — (ઇકારસ જોયણ સય) કે૦ અગીયારસો યોજન અને તે ડપર (ઇગવીસ) કે૦ એઝીસ યોજન વળી (ઇકારસ જોયણ-

સય) કે૦ અગીયારસો યોજન અને તે ઉપર (ઝાગસાહિયા) કે૦
 અગીયાર યોજન અગ્રિય. એમ (રુમ્મો) કે૦ અનુક્રમે કરીને
 (ફેર ખલો માવાઈ) કે૦ મેસ્પરંતયી અલોમને અગ્રાગ કરા,
 (જોઈમચક) કે૦ જ્યોતિષચક્ર (ચરડ) કે૦ ચાલે છે અને (દાડ)
 કે૦ સ્થિર રહે છે અર્થાત્ મેસ્પરંતયી અગીયારસો ને એમીસ યોજન
 દૂર જ્યોતિષચક્ર મનુષ્ય ક્ષેત્રમા ચાલે છે અને લોકના ઈશ્વારની
 અગીયારસો ને અગીયાર યોજન ચાર નિશામા માઢલી કોર લોકની
 અગ્રાગણ એલે અતરે જ્યોતિષ ચક્ર સ્થિર છે તાત્પર્ય મનુષ્યક્ષેત્રમાં
 ચર જ્યોતિષી અને ઘઢારમા ક્ષેત્રમા સ્થિર જ્યોતિષી છે ॥૫૬॥

અઢકવિદ્યાગારા, ફાલિહમયા રમ્મ જોઈસવિમાણા ॥
 વતરનયરેહિનો, સલિજ્જગુણા ઇમે હુતિ ॥ ૫૭ ॥

અર્થ — (અઢકવિદ્યાગારા) કે૦ અઢકાં કોઠ ફાલના આઠ-
 રવાળા, (ફાલિહમયા) કે૦ સ્ફટિકરત્નમય અને (રમ્મ) કે૦
 રમણિક એવા (જોઈસવિમાણા) કે૦ જ્યોતિષિ દેવોના વિમાનો
 છે અને (ઈમે) કે૦ એ વિમાનો (વારનયરેહિનો) કે૦ પૂર્વે
 ફહલા વ્યતરના નારોયતી (સલિજ્જગુણા) કે૦ સગ્યાતગુણા
 મોટા (હુતિ) કે૦ હોય છે ॥ ૫૭ ॥

જોઈસિયવિમાણાઈ, સવાઈ હુતિ ફાલિહમયાઈ ॥
 દગફાલિહમયા પુળ, લવળે જે જોઈમવિમાણા ॥૫૮॥

અર્થ — (સવાઈ) કે૦ પૂર્વે ફહલા મર્વે (જોઈસિયવિમા-
 ણાઈ) કે૦ જ્યોતિષિ વિમાનો (ફાલિહમયાઈ) કે૦ સ્ફટિકરત્ન
 મય (હુતિ) કે૦ છે પુળ કે૦ (ગલી લવળે) કે૦ લવણસમુદ્રને
 વિષ (જે જોઈમવિમાણા) કે૦ જે જ્યોતિષિના વિમાનો છે તે સર્વે

(દગકાલિદમયા) ૧૦ ઉદરસ્ફટિસ્તનમય ટે લવણ સમુદ્રની શિલા દશ હજાર યોજન પહોળી અને સૌઠ હજાર યોજન ઊંચો છે, અને જ્યોતિષિ વિમાનો તો નવમા યોજન ઊંચામાં છે, તેથી તે વિમાનો પાણીની નિસ્વામા ચાલે છે, પરંતુ સ્ફટિસ્તનના પ્રભાવથી પાણી ફાટીને ધોરુલુ થઈ જાય છે, તેથી વિમાનોને વાધા થતી નથી, તમ વિમાનોમાં પાણી ભરાતું નથી આશા કારણોથી સૂર્યમગ્નિ વિગેરેમાં જ્યોતિષિ વિમાનો સ્ફટિસ્તનમય, પણ લવણ સમુદ્રમાં ફરતા જ્યોતિષિ વિમાનો ઉત્કસ્ફટિસ્તનમય રહ્યા છે. વળી તે વિમાનોના તજની પાણીથી કાઠ હાની થતી નથી ॥ ૫૮ ॥

હો ચદ્રાદિજ જ્યોતિષિ દેવોના વિમાનોનું પ્રમાણ કહે છે —

જોયણિગસદ્ધિ ભાગા, છપ્પન્નઽહયાલ ગાડ દુ ઇગ હ્દ ॥
ચદાઈવિમાણાયમ, તિલ્થહા અદ્દમુચ્ચત ॥ ૫૯ ॥

અર્થ — (જોયણિગસદ્ધિ ભાગા) ૧૦ એક યોજનના ઇકસઠ ભાગ કરીયે, તેવા (છપ્પન્ન) ૬૦ છપ્પન્ન ભાગનું ચન્દ્ર વિમાન જાય છે અને (અહયાલ) ૬૦ અઞ્તાલીશ ભાગનું સૂર્ય વિમાન જાય છે. વળી (ગાડ દુ) ૧૦ જે ગાડના ગદ્દ વિમાનો જાય છે, તથા (ઇગ) ૬૦ એક ગાડના નક્ષત્ર વિમાનો જાય છે, અને (અદ્દ) ૧૦ અર્દ્ધ ગાડના તારાના વિમાનો જાય છે. એ (ચદાઈવિમાણાયમ) ૧૦ ચન્દ્ર વિગેરેના વિમાનોની લંબાઈ કહી, વળી (તિલ્થહા) ૧૦ વિસ્તાર પટ્ટે પહોળાડ પણ નેચ્છી જાણવી અને જેન્ગ જાણ પહોળા રહ્યા તેથી (અદ્દ મુચ્ચત) ૧૦ અર્દ્ધ ઊંચણે જાણવા ॥ ૫૯ ॥

હા મનુષ્યલોકનું પ્રમાણ તથા મનુષ્યલોકથી રાહેરના સ્થિર ચન્દ્રાદિ પાત્રે જ્યોતિષિઓના વિમાનોનું સ્વરૂપ કહે છે —

પળયાલ લાલ જોયળ, નરખિત તલ્થિમે સયા ભમિરા ॥
 નરખિત્તાઓ વહિ પુળ, અદ્ધપમાળા ઢિયા નિવ ॥૬૦॥

અર્થ — (પળયાલ લાલ જોયળ) ૪૦ પિસ્તાલીશ લાલ
 યોજનનુ (નરખિત) ૩૦ મનુષ્યક્ષેત્ર છે (તલ્થ) ૩૦ તે
 મનુષ્ય ક્ષેત્રમા (ડમે) ૩૦ એ ચર ડ્યોતિપિ (સયા) ૨૦ નિરતર
 (ભમિરા) ૩૦ ફર છે (પુળ) ૪૦ તની (નરખિત્તાઓ વહિ)
 ૪૦ મનુષ્ય ક્ષેત્રની ગાહર (અદ્ધપમાળા) ૩૦ જે ચર ડ્યોતિપિના
 વિમાનોનુ પ્રમાણ ૪૫ છે, તેથી અર્ધા પ્રમાણગાલા ડ્યોતિપિ
 વિમાનો (નિવ) ૩૦ નિરતર (ઢિયા) ૩૦ સ્થિર રહ્યા છે.
 અર્થાત્ ચર ડ્યોતિપિના વિમાનોથી સ્થિર ડ્યોતિપિના વિમાનોનુ
 પ્રમાણ ત્રણ પહોલાડ અને ટ્રાન્સા આશુ છે ॥ ૬૦ ॥

અહિં પિસ્તાલીશ લાલ યોજનનુ મનુષ્ય ક્ષેત્રનુ પ્રમાણ ૫૪ છે
 જે-જવુઢીપથી પૂર્વ દિશામા જે લાલ યોજનનો લ્લળ સમુદ્ર, ચાર-
 ત્રણ યોજનનો રાત્રી રવળ્લ, આઠ લાલ યોજનનો કાલોદરિ
 સમુદ્ર, અને આઠ લાલ યોજનનો પુષ્કરાર્દ એ સર્વે મલી ગમીશ
 લાલ યોજન થયા તેવાજ વાવીશ લાલ યોજન પશ્ચિમ દિશામા
 થાય બન્ને મલી ચુમાલીશ લાલ યોજન થાય, તેની સાથે એક
 લાલ યોજનનો જંઝુઢીપ મેલ્લતાં પિસ્તાલીશ લાલ યોજન થાય,
 તેજ પ્રમાણે ઉત્તર દક્ષિણમા ગળતા પણ પિસ્તાલીશ લાલ યોજન
 થાય છે, એ પિસ્તાલીશ લાલ યોજનના મનુષ્ય ક્ષેત્રને ચોંટીને
 મત્તરસો એસીસ યોજન ઉચો માનુષોત્તર પડત રહ્યો છે. તેની
 અંદરજ મનુષ્યોના જન્મ મરણ વગાથી તે મનુષ્ય ક્ષેત્ર વઢાય છે
 એ મનુષ્ય ક્ષેત્રમા ચર ડ્યોતિપિના વિમાનો મેઠુ પવેનને મદક્ષિણા
 દેતા નિરતર ફર છે ॥

૪૧ મનુષ્ય સ્ત્રેયમા ચન્દ્ર વિગેરે જ્યોતિષિ દેવતાની ગતિ તથા
તેમના વિમાનને યદન કરનારા દેવતાની સર્યા વિગેરે કહે છે —

મમિ રવિ ગૃહ નક્ષત્રા, તારાઓ હૃતિ જહુત્તર સિગ્યા ॥
ત્રિવરીયા ડ મહદ્વિઅ, વિમાનમહાગા રુમેળેસિ ॥ ૬૧ ॥

અર્થ — (સસિ) કે૦ ચ દ્ર, (રવિ) કે૦ સૂર્ય, (ગૃહ)
ક૦ ગ્રહ, (નક્ષત્રા) ર૦ નક્ષત્ર અને (તારાઓ) કે૦ તારા
તેમની ગતિ (જહુત્તર) ર૦ યથોત્તરવળાથે કરીને (સિગ્યા)
ર૦ ઉતારાની (હૃતિ) કે૦ હોય છે (ડ) ક૦ વળી (મહદ્વિઅ)
ર૦ મહદ્વિક્ક કરીને (ત્રિવરીયા) કે૦ પૂર્વ રૂઢલા અનુક્રમથી
વિપરીત રમ જાણવો અને (રુમેળેસિ) ર૦ અનુરૂપે કરીને
(વિમાનમહાગા) ક૦ વિમાને યદન કરનારા દેવતા ઇ સર આગલી
ગાથાઓથી રૂઢે છે. ॥ ૬૧ ॥

ચદેહિ રગી સિગ્યા, રવિગો ભવે ડ ગહા ય મિગ્યયરા ॥
તત્તો નક્ષત્રાઓ, નક્ષત્રે હૃતિ તારાઓ ॥ ૬૨ ॥

અર્થ — (ચદેહિ) ક૦ ચ દ્રથી (રગી) ર૦ સૂર્ય (સિગ્યા)
ક૦ ઉતારાની ગતિવાળો છે. (ડ) ર૦ વળી (રવિગો) કે૦ સૂર્યથી
(ગહા ય) ક૦ ગ્રહો (મિગ્યયરા) ર૦ ઉતારાની ગતિવાળા
(ભો) ક૦ હોય છે (તત્તો) ર૦ ગ્રહોથી (નક્ષત્રાઓ) કે૦
નક્ષત્રો, અને (નક્ષત્રે) ક૦ નક્ષત્રોથી (તારાઓ) કે૦ તારા
ઉતારાની ગતિવાળા (હૃતિ) ક૦ હોય છે. ॥ ૬૨ ॥

અપ્પટ્ટીયાઓ તારા, નક્ષત્રા સ્થલુ તઓ મહદ્વીયા ॥
નક્ષત્રે હૃતિ ગહા, ગદેહિ સૂર્યા તઓ ચન્દ્રા ॥ ૬૩ ॥

અર્થ — સર્વથી (અણ્ડ્રીયાઓ) કે૦ ઘોઢી રુદ્ધિગાળા (તારા) કે૦ નારાઓ છ, (તેઓ) કે૦ તેથી (મદ્દ્રીયા) કે૦ વગર રુદ્ધિગાળા (નસત્ત્તા) કે૦ નક્ષત્રો (રાત્રુ) રૂ૦ નિશ્ચે હોય છે. અને (નસત્ત્તે) ક૦ નક્ષત્રોથી (ગદા) કે૦ ગ્રહો વગર રુદ્ધિગાળા (દુનિ) ક૦ હોય છે વળી (ગદ્દિ) કે૦ ગ્રહોથી વગર રુદ્ધિગાળા (મૂરા) કે૦ મૂર્ચ્ચ હોય છે, અને (તઓ) રૂ૦ મૂર્ચ્ચથી વગર રુદ્ધિગાળા (ચંદા) કે૦ ચન્દ્ર હોય છે તારા પાંચ ઈર્ષના હોય છે અને રીજા મર્ચ્ચ જ્યોતિષિ દેવો અગ્નિનસ મુવર્ષ સમાન છે. પાંચે જ્યોતિષિ દેવોને પોત પોતાની નામાદૃતિ મગ્ત્વા મુદ્દમા ચિન્દ હોય છે ॥ ૬૩ ॥

મોલમ સોલસ અડ ચડ, દો મુસહસ્તા પુરો

ય દાહિણઓ ॥

પચ્છિત્તર ઉત્તર મીહા, હત્થી વસહા હયા કમસો ॥ ૬૪ ॥

અર્થ — (સોલસ મુર સહસ્તા) વ૦ સોલ હજાર દેવો ચન્દ્ર વિમાનને વહન કરનારા અને (સોલમ) કે૦ સોલ હજાર દેવો મૂયના વિમાનને વહન કરનારા હોય છે. વગી (અડ) કે૦ આઠ હજાર દેવો ગ્રહના વિમાનને વહન કરનારા, (ચડ) કે૦ ચાર હજાર દેવો નક્ષત્રના વિમાનને વહન કરનારા, તથા (દો) કે૦ દો હજાર દેવો તારાના વિમાનને વહન કરનારા હોય છે જો કે ચન્દ્રાદિકના વિમાનો મ્યામાત્રિક રીતે આકાશમા આલ્પન મહિત કર્યા કર છે પરતુ આજ્ઞામારી દેવો ભક્તિ દેવાદેવાને માટે વિમાનની નીચ સિંહાદિકના રૂપ ધારણ કરી રહ્યા છે તેથી તેઓ પણ વિમાનની સાથે ભ્રમણ કર્યા કર છે

૫ પાંચે જ્યોતિષિ વિમાનોને ચલાવનારા દેવો ચાર દિશામાં
સરસે ભાગે રજા છે તે ૪૫ છે (પુરો) ૪૦ પૂર્વદિશાએ (સીંહા)
૧૦ મિથુના રૂપે, (દાહિણર્થ) ૪૦ દક્ષિણ દિશાએ (હથેલી)
૧૦ દાથીના રૂપે, (પચ્છિમ) ૧૦ પશ્ચિમ દિશાએ (વસહા) ૪૦
વૃષભને રૂપે અને (ઉત્તર) ૪૦ ઉત્તર દિશાએ (હયા) ૧૦
મોઢાને રૂપે (રુપસો) ૧૦ અનુક્રમે કરોને જાણવા ॥ ૬૪ ॥

તેજ ગાત હટ કરવાને રીતો ગાયાઓ રહે છે —

પુરો ય હુતિ સિંહા, દાહિણે કુજરો મહાકાણ ॥
પચ્છિમેણ ય વસહા, તુરગા પુણ ઉત્તરે પાસે ॥ ૬૫ ॥

અર્થ — ચન્દ્રના વિમાનને વહન કરનારા સોલ હજાર દેવો છે
તેમાં (પુરો) ૪૦ પૂર્વ દિશામાં (સિંહા) ૧૦ સિંહના રૂપને
ધારણ કરનારા ચાર હજાર દેવો હોય છે, (દાહિણે) ૪૦ દક્ષિણ
દિશામાં કુજરો (મહાકાણ) ૧૦ મોઢા શરીરવાળા દાથીના રૂપને
ધારણ કરનારા ચાર હજાર દેવો હોય છે, (પચ્છિમેણ ૧) ૧૦
પશ્ચિમ દિશામાં (વસહા) ૧૦ વૃષભના રૂપને ધારણ કરનારા
ચાર હજાર દેવો હોય છે, (પુણ) ૪૦ ચલી (ઉત્તરે પાસે) ૧૦
ઉત્તર દિશામાં (તુરગા) ૧૦ ઘોડાના રૂપને ધારણ કરનારા ચાર
હજાર દેવો હોય છે એજ પ્રમાણે સૂર્ય ગિરના વિમાનોને વહન
કરનારા દેવોની જે સગયા વધી હોય તેના ચોથે ભાગે દરેક
દિશામાં સિંહાદિ રૂપને ધારણ કરનારા દેવો હોય છે એમ
જાણવું ॥ ૬૬ ॥

સર્વ જ્યોતિષિ દેવોમાં ચન્દ્ર અગ્રિમ ક્રદ્ધિવત છે, માટે ચન્દ્રને
પરિવાર વહ છે —

ગહ અઢાસી નક્ષત્ર, અઢવીમ તાર કોડિ કોડીણ ॥
છામદિ સહસ્ત્ર નર સય, પળહત્તરિ ઇગસસિમિત્ર ॥૬૬॥

અર્થ — (ગહ) ક૦ મગલ વિરે ગ્રો તે (અઢાસી) કે૦
અઢ્યાસી છે, અને (નક્ષત્ર) ક૦ અભિજિત્ ગિરે નક્ષત્રો
(અઢવીસ) ક૦ જડાગીશ છે, વળી (છામદિ સહસ્ત્ર) કે૦
ગ્રાસડ હજાર, (નર સય) ક૦ નવસો અને (પળહત્તરિ) કે૦
પચોતેર એટલી (કોડિ કોડીણ) કે૦ કોડા કોડી—અર્થાત્
છામડ હજાર કોડા કોડી અને પચોતેર કોડા કોડી એટલા
(તાર) ક૦ તારા ૫ સર્વ (ઇગસસિમિત્ર) કે૦ ૫૪ ચન્દ્રનુ
સંન્ય એટલે પરિવાર છે. ॥ ૬૬ ॥

અર્હિ કોડને શ્રકા થાય કે—મનુષ્યક્ષેત્ર પિસ્તાલીશ લાલ
યોજન છે અને તારાની સરયા તાર છે તો નેટલા ક્ષેત્રમા સમા-
યેશ થાય નહી. આ શ્રકાની આગલી ગાથાથી નિશ્ચિતિ કરે છે —

કોડાકોડી મત્ર-તર તુ મત્રતિ સ્વિત્તયોત્તયા ॥

કેડ અન્ને ઉસ્સે-દ્વગુલમાણેણ તારાણ ॥ ૬૭ ॥

અર્થ — અર્હિ કે મત્ર છે. (કેડ) કે૦ કોડક આચાર્ય
(કોડા કોડી) કે૦ કોડા કોડીની સરયાને (મત્રતર) કે૦
નામાતર (મત્રતિ) કે૦ માને છે જેમ રીગને કોડી કહવાય છે
તેમ કોડાકોડી પણ તેવું જ મીઠા નામ છે તારાણ કે (સ્વિત્તયો-
ત્તયા) કે૦ મનુષ્યક્ષેત્રનુ ચોટાણુ છે માટે વળી (અન્ને) કે૦
મીઠા કેટલાક આચાર્ય (તારાણ) કે૦ તારાના વિમાનનુ પ્રમાણ
(ઉસ્સેદ્વગુલમાણેણ) ક૦ ઉત્સેરાંગુલપ્રમાણે કરીને માને છે અર્હિ
મળ્યાક ગ્રન્થોમા ચારસો ઉત્સેરાગુલે ૫૪ પ્રમાણાગુલ કહ્યુ છે અને
કેટલાક ગ્રન્થોમા ૫૪ હજાર ઉત્સેરાગુલે ૫૪ પ્રમાણાગુલ કહ્યુ છે

તેથી ક્ષેત્રનુ અલ્પત્વ હોય છતાં ઊત્સાહાગુણના માનથી તારાનાં
વિમાનનુ પ્રમાણ કરી ગણાય છે ॥ ૬૭ ॥

દર રાહુનુ સ્વરૂપ અને તેની ગતિ કહ છે —

આયામ વિરુદ્ધ, જોયણમે ॥ તુ તિગુણઓ પરિહી ॥
અદ્વાઇજ્ઞ ધગુમયા, રાહુવિમાણાણ ગાહલ ॥ ૬૮ ॥

અર્થ — (રાહુ વિમાણાણ) કં ૦ રાહુના વિમાનની (આયામ
વિરુદ્ધ) કં ૦ લગાદ તથા પાંચોલાઈ (જોયણમે) કે ૦ એક
યોજનની દાંય છે તુ ૪૦ વઝી (પરિહી) કે ૦ પરિમિતે (તિગુ-
ણઓ) કં ૦ ત્રણ ગુણો પડેલે ત્રણ યોજનની અગિર છે અને
(ગાહલ) કં ૦ જાડાઈ તે (અદ્વાઇજ્ઞગણસયા) કે ૦ અઢીસો
ધનુષ્યની છે ॥ ૬૮ ॥

કણ્ઠ રાહુ વિમાણ, નિચ ચન્દ્રેણ હોઈ અવિરહિય ॥
ચતુરગુલમપ્પત્ત, હિઠ્ઠા ચન્દ્રસ્મ ત ચરહ ॥ ૬૯ ॥

અર્થ — (કણ્ઠ) કે ૦ કાલા વર્ણરાતું (રાહુવિમાણ) ૪૦
રાહુનુ વિમાન (નિચ) કં ૦ નિરતર (ચન્દ્રેણ) ૪૦ ચન્દ્રના
વિમાનથી (અવિરહિય હોઈ) કં ૦ અભિન્ન હોય છે અર્થાત્ દૂર
ધાતુ નથી (ત) કં ૦ તે રાહુનુ વિમાન (ચન્દ્રસ્મ) કે ૦ ચન્દ્રના
વિમાનથી (ચતુરગુલમપ્પત્ત) ૪૦ ચાર અગુલ દૂર (હિઠ્ઠા) કં ૦
નીચે (ચરહ) ૪૦ ચાલે છે ॥ ૬૯ ॥

રાહુ બે પ્રકારના છે એક નિત્યરાહુ રીજો પર્વરાહુ પર્વરાહુ
જન્મન્યથી છ માસે ચન્દ્રને અને સૂર્યને ગ્રહણ કરે છે અર્થાત્ પોતાના
વિમાનથી ઢાકે છે તથા ઉત્કૃષ્ટથી ચન્દ્રને વેનાલીશ માસે અને
સૂર્યને અઢતાલીશ વર્ષ ગ્રહણ કરે છે નિત્યરાહુનુ વિમાન ચાલા

નિસદો ય નીલવતો, ચત્તારિમયઊચ પંચ મય કૂડા ॥
અદ્દ ઉવરિ સિત્તા, ચરતિ ઉભય દ્વ વાહાણ ॥ ૭૧ ॥

અર્થ — (નિસદા ય નીલવતો) ૧૦ નિપત્ર અને નીલવત
૫ વક્ષ પર્વત (ચત્તારિ મય ઊચ) ૧૦ ભૂમિથી ચારસો યોજન
ઉચા છે અને તે પર્વતના (પંચ મય) ૫૦ પાંચસો યોજન ઉચા
(કૂડા) ૧૦ નર નર ફટ ફટલે શિત્તરો છે તે કૂટો (ઉવરિ)
૧૦ ઉવરના ધામે (અદ્દ) ૧૦ ખીસો યોજન પહોળા છે પર્વત
અને શિત્તરનુ મ્લી નવસો યોજન ઉચ્છવણુ થયુ તે કૂટના (ઉભય)
૧૦ ધન ગાજુણ (અદ્દ) ૧૦ આઠ યોજનની (અગાહાણ) ૧૦
અગાહાણ (સિત્તા) ૧૦ નક્ષત્રો (ચરતિ) ૧૦ ફર છે ફટલે
૧-ખીસો યોજન શિત્તરની પહોળા તથા વન્ન ગાજુણ આઠ
યોજનની અગાહા મ્લીને—॥ ૭૧ ॥

છાવદ્ધા દુન્નિમયા, જહનમેય તુ હોઈ વાધાણ ॥

નિઘાધાણ ગુરુલ્લહુ, દો ગાઝ ય ધણુમયા પચ ॥ ૭૨ ॥

અર્થ — (છાવદ્ધા દુન્નિમયા) ૧૦ રસો ને ડાસઠ યાજન
(પચ) ૧૦ ૫ (જહન) ૧૦ જગન્યથી તારા તારાને તથા નક્ષત્ર
નક્ષત્રને (ધાધાણ) ૧૦ પવનાત્કિના ધ્યાગાને ફટલ આતર
અંતર છે અને (નિઘાધાણ) ૧૦ પવનાદિસ્ના આતરા વિના
તો (ગુર) ૧૦ ઉત્કૃષ્ટ અતર (દો ગાઝ) ૧૦ બે ગાઝનુ છે,
(ય) ૧૦ અને (લ્લહુ) ૧૦ જગન્ય અતર (ધણુમયા પચ)
૧૦ પાંચસો ધણુમયનુ છે ॥ ૭૨ ॥

હવે મનુષ્ય ક્ષત્રની રહાર ધગાકાર સ્થિતિ રહ્યા ચન્દ્ર સૂર્યનુ
માહોમાહ અતરમમાણ રહે ૩ —

માણુસનગાઓ ચાહિં ચદા સૂરમ્મ સૂર ચંદસ્સ ॥

જોયણ સહસ્સ પન્નાસ, ણૂણગા અંતરં દિઠ્ઠ ॥ ૭૩ ॥

અર્થ — (માણુસ નગાઓ) કે૦ મનુષ્યસેવની ધર્માદા રૂપ
માનુષોત્તર પંચતથી (ચાહિં) કે૦ રહાર (ચદા) કે૦ ચન્દ્રથી
(સૂરસ્સ) કે૦ સૂર્યનું અને (સૂર) કે૦ સૂર્યથી (ચદસ્સ) કે૦
ચન્દ્રનું (જોયણ સહસ્સ પન્નાસ) કે૦ પચાસ હજાર યોજનનું
(અણૂણગા) કે૦ અણૂર્ણ (અંતર) કે૦ અંતર (દિઠ્ઠ) કે૦
તીર્થરૂરોપ રુદ્ધ છે ॥ ૭૩ ॥

ઉપરની ગાથામા સૂર્યથી ચન્દ્રનું અને ચન્દ્રથી સૂર્યનું અંતર રુદ્ધ
રૂઝ સૂર્યથી સૂર્યનું અને ચન્દ્રથી ચન્દ્રનું અંતર રુદ્ધ છે —

સમિ મમિ રવિ રવિ માહિય, જોયણ લક્ષ્ણેણ

અંતર હોઝ ॥

રવિ અતરિયા મસિણો, સમિ અતરિયા રવો દિત્તા ॥ ૭૪ ॥

અર્થ — (સમિ સસિ) કે૦ એક ચન્દ્રથી વીજા ચન્દ્રનું અને
(રવિ રવિ) કે૦ એક સૂર્યથી વીજા સૂર્યનું (માહિય જોયણ
લક્ષ્ણેણ) કે૦ એક લાઘ્ય યોજન અંતર (હોઝ) કે૦
અંતર હોય છે, કારણ કે (રવિ અતરિયા સમિણો) કે૦ સૂર્ય
સૂર્યને આતર ચન્દ્ર છે અને (સમિ અતરિયા રવો) કે૦ ચંદ્ર
ચંદ્રને આતર સૂર્ય (દિત્તા) કે૦ પ્રમાણે છે. અર્થાત્ એક ચન્દ્રથી
વીજા ચન્દ્રનું અંતર એક લાઘ્ય યોજન ઉપર સૂર્યના ઘટ્ટ જેટલું
ઘટ્ટે એક યોજનના એકમડીયા અદતાલીજ ભાગ જેટલું છે અને
એક સૂર્યથી વીજા સૂર્યનું અંતર એક લાઘ્ય યોજન તથા એક યોજ-
નના એકમડીયા છળાજ ભાગ જેટલું છે ॥ ૭૪ ॥

વહિયા મણુસુત્તરઓ, ચંદા સૂરા અવઢિઝજોયા ॥

ચન્દા અભિઙ્જુત્તા, સૂરા પુણ હુંનિ પુમ્સેહિ ॥ ૭૫ ॥

અર્થ — (મણુસુત્તરઓ) ૪૦ માનુષોત્તર પર્વતથરી (વહિયા)
 ૪૦ પદાર (ચન્દા સૂરા) ૪૦ ચંદ્ર અને સૂર્ય (અવઢિઝજોયા)
 ૪૦ નિશ્ચય રજા છતા મદાશ કર છે તેમા (ચંદા) ૪૦ ચંદ્ર
 (અભિઙ્જુત્તા) અભિજિત્ નક્ષત્ર યુક્ત છે. પુણ કે૦ પત્ની (સૂરા)
 ૪૦ સૂર્ય (પુમ્સેહિ) કે૦ પુણ્ય નક્ષત્ર યુક્ત (હુનિ) ૪૦ દોષ છે
 અર્થ સૂર્ય સૂર્યની વચ્ચે ચંદ્ર, અને ચંદ્ર ચંદ્રની વચ્ચે સૂર્ય હોવાથી ચંદ્ર
 મહુ ધીનભાવ કરતા નથી અને સૂર્ય મહુ તથા નથી. ॥ ૭૫ ॥

સૂર્યમ્ અને ધાત્તર એવા મેદયી ઉદ્ધાર સાગરોમ્ ને પ્રકારનો છે
 જ જોયણનિન્ઢિઝ, ત તીઝણ પરિચયણસવિસેમ ॥
 તાવડય ઉચ્છિદ્ધ, પલ્લિ પલિઓવમ્ નામ ॥ ૭૬ ॥

અર્થ — (જ જોયણનિન્ઢિઝ) ૪૦ જે ઈશ્ર યોજન વિન્ના
 ગ્વાલો, (તીઝણ પરિચયણસવિસેમ) ૪૦ ત ત્રણગુણાથી અગ્રિ
 પરિચિ સહિત, (તાવડય ઉચ્છિદ્ધ) કે૦ તેડાના એન્લે એ યોજન
 ડહો (પલ્લિ) ૪૦ પાલો અર્થાત્ રૂવો તેનુ (પલિઓવમ્)
 નામ ૪૦ પલ્યોપમ નામ રૂદ્રાચ કાગ્ન એથી પલ્યોપમનુ પ્રમાણ
 થાય છે માટે ॥ ૭૬ ॥

એગાહિય વેહીયા, તેહીયાણ ઉકોસ સત્તરત્તાણં ॥

મમગ્ગ સ નિચિય, મરિય વાલાગ્ગફોહિણ ॥ ૭૭ ॥

અર્થ — (એગાહિય) ૪૦ એક દિવસના, (વેહીયા) કેટલો
 ૪ દિવસના, (તેહીયાણ) ૪૦ ત્રણ દિવસના, એમ ઉકોસ (સત્તર-
 ત્તાણ) ૪૦ ઉત્કૃષ્ટથી સાત દિવસ સુરીના ઘેટાના (વાલાગ્ગ-

रोडिण) के० एर उत्सेयागुल प्रमाण वाल्ना (२०९७१५२
 रुकडा थाय, एरा रुकडाथी (स) के० ते पालो (समग
 के० सपलो (निचिय) के० ठामी ठासीने (भरिय) के०
 भरवो ॥ ७७ ॥

तत्तो समए सपए, इक्कि के अवहिंमि जो कालो ॥
 सखिज्जा खलु ममया, वायर उद्धार पलियमि ॥ ७८ ॥

अर्थ — (तत्तो) रे० त्यार पछी ते कृवामाथी (समए
 समए) के० एर एर समये (इक्किरे) एरु एरु वालाग्र (अव-
 हियमि) रे० रादवो एम रुता (जो कालो) के० जेटलो काल
 कृवो खालो करतां थाय. तेमां (सखिज्जा ममया) के० सपयाता
 समय (खलु) रे० निचे थाय ठे. ते (वायर उद्धारपलियमि)
 के० वायर उद्धार पल्योपम कहाय ॥ ७८ ॥

इक्कीकमओ लोम, कट्टमसखिज्जखडमहीस ॥
 समच्छेपाणतयए, मियागपल्ल भरिज्जाहि ॥ ७९ ॥

अर्थ — (अओ) के० त्यागगठी (इक्कि लोम) के० पूर
 कहेला (२००७१८०) लोमखड माहगा एकेरु लोमखडना
 (अहीस) रे० मनरुलीत अदश्य (असखिज्जखड कट्ट) के०
 असपयाता रुकडा रीने (समच्छेपाणतयए) के० शि याग्र
 सहित (मियागपल्ल) के० शिलारूपन्यने (भरिज्जाहि) के०
 भरवो ॥ ७९ ॥

तत्तो समए समए, इक्कि के अवहियमि जो कालो ॥
 सखिज्जवासकोडी सुहुमे उद्धारपलीयमि ॥ ८० ॥

અર્થ —(તત્તો) ક૦ ત્યાર પછી (મમણ સમણ) કે૦ એક
 એક મમણે (ડક્કિઠ) ક૦ એક એક રોમલક કાઢતા (જો મારો)
 ક૦ જેણે કાલે (અવહિયમિ) કે૦ તે પણ સ્વાલી થાય. તેમા
 (સલિજ્જવાસકોડી) ક૦ મળ્યાના ઈર્ષકોટિ થાય તે (મુહુમે
 ઉદ્ધારસલિયમિ) ક૦ મૂલ્મ ઉદ્ધાર પલ્લોપમ કહવાય. ॥ ૮૦ ॥

જાવડયા ઉદ્ધાર, અઢાઈજ્જાણ સાગરાણ ભવે
 તાવડયા સ્વલ્ લોણ એવ દિવા મમુદાય ॥૮૧॥

અર્થ —(અઢાઈજ્જાણ) ક૦ અઢી (ઉદ્ધાર સાગરાણ) કે૦
 ઉદ્ધાર સાગરોપમના (જાવડયા) કે૦ જેટલા સમય (ભરે) ક૦
 થાય (તાવડયા) ક૦ તેટલા (લોણ) ક૦ ન્હોરને વિષે (એવ)
 ક૦ એ પ્રમાણે (દીવા) ક૦ દ્વીપ (ય) ક૦ અને (મમુદા)
 ક૦ મમુદ (સત્ત) કે૦ નિચ્ચે જાણવા ॥ ૮૧ ॥

ઉદ્ધારમાગર દુગે મઢે મમણહિ તુલ્લદીવુદહિ
 દુગુણાદુગણ પવિત્થર, વલયાગારા પદમવજ્જ ॥૮૨॥

અર્થ —(ઉદ્ધારમાગર) ક૦ ઉદ્ધાર સાગરોપમ તે (દુગે
 સઢ) ક૦ અઢી એણે અઢી ઉદ્ધારમાગરોપમના જેટલા (મમણહિ)
 ક૦ સમય થાય તેટલે (તુલ્લ) ક૦ બરાબર અર્થાત્ તેટલા (દીવુ-
 દહિ) ૪૦ દ્વીપ અને સમુદ્ર છે તેમા (પદમવજ્જ) કે૦ પદ્મ
 જન્મદીપને વર્જિને વાકીના સર્વ (દુગુણાદુગુણવિત્થર) કે૦ એક
 ઘોનાયી વમણા વિસ્તારવાલા અને (વલયાગારા) કે૦ વલ્લય
 એટલે ચૂડીના આકાર છે અને પ્રથમના જન્મદીપ વૃત્તાકારે
 છે ॥ ૮૨ ॥

અહીં પ્રસ્તાવ છ પ્રકારના પલ્લોપમ અને ૬ પ્રકારના સાગ-
 રોપમનું સ્વરૂપ જણાવે છે તે આ પ્રમાણે —

૧ સાત ચાર આઠ આઠ લખડ કરીને ભરેલા પનટુત કુસા-
માયી એકેક સમયે એકેક સ્થૂલ ચાલાગ્ર કાઢતા જેટલો કાઢ લાગે
તેટલો કાઢ ચાતર ઉદ્ધાર પલ્લોપમ, અને એવા ૧૦ કોડાકોડિ
પલ્લોપમે એક ચાતર ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય

૨ પ્રથમ ભરેલા મસૂયાત રોમ લખડમાયી દરેક રોમલખડના
પુનઃ અસત્ય અસત્ય રોમલખડ કરીએ તે મૂક્ષ રોમલખડ કહચાય
એવા સૂક્ષ્મ રોમલખડથી ભરેલા તે પનટુત કૂવામાંયી એકેક સમયે
એકેક ચાલાગ્ર કાઢતા જેટલે કાઢ તે કૂવો खालી થાય તેટલો કાઢ
મૂક્ષ ઉદ્ધાર પલ્લોપમ, અને એવા ૧૦ કોડાકોડિ પલ્લોપમે એક
મૂક્ષ ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય

૩ સ્થૂલ ચાલાગ્રથી ભરેલા કૂવામાંયી દર સો સો વર્ષે એકેક
સ્થૂલ ચાલાગ્ર કાઢતા જેટલો કાઢ લાગે તેટલો કાઢ ચાતર અદ્ધા
પલ્લોપમ અને એવા ૧૦ કોડાકોડિ પલ્લોપમે એક ચાતર અદ્ધા
સાગરોપમ

૪ મૂક્ષ ચાલાગ્રથી ભરેલા કૂવામાંયી દર સો સો વર્ષે એકેક
મૂક્ષ ચાલાગ્ર કાઢતા જેટલો કાઢ લાગે તેટલો કાઢ મૂક્ષ અદ્ધા
પલ્લોપમ અને એવા ૧૦ કોડાકોડિ પલ્લોપમે ૧ મૂક્ષ અદ્ધા
સાગરોપમ.

૫ સ્થૂલ ચાલાગ્રથી ભરેલા કૂવામાં જેટલા આકાશ પ્રદેશો
સ્થૂલ ચાલાગ્રોને સ્પર્શતા છે તેમાંથી દરેક સ્પર્શતા આકાશ પ્રદેશને
એકેક સમય કાઢતા જેટલો કાઢ લાગે તેટલો કાઢ ચાતર ક્ષેત્ર
પલ્લોપમ, અને એવા ૧૦ કોડાકોડિ પલ્લોપમે ૧ ચાતર ક્ષેત્ર
સાગરોપમ.

૬ મૂક્ષમ રોમલખડથી ભરેલા કૂવામાંયી તે મૂક્ષમ રોમલખડોને
સ્પર્શતા અને નહિ સ્પર્શતા આકાશ પ્રદેશોને એકેક સમયે કાઢતા

જેટલો કાઢલાંગ તેટલો કાઢ મૂલમ ક્ષેત્ર પલ્લોપમ, અને એમ
૧૦ કોડારોહિ પલ્લોપમે ૧ મૂલમ ક્ષેત્ર સાગરોપમ

પદ્મો જોયળલસ્ત્ર, વટ્ટો ત વેદિડ ડિયા સેમા
પદ્મો જવુદીપો, મયભૂરમણોદહી ચરમો ॥૮૩॥

અર્થ — (પદ્મો) કે૦ પદ્મો જવુદીપ (વટ્ટો) કે૦ થાલીની
પટે ગોઠ આકાર (જોયળલસ્ત્ર) કે૦ એક લાલ યોજનનો ટે
અને (ત) કે૦ તે જવુદીપને (વેદિડ) કે૦ રીંટીને (સેમા)
કે૦ ગીજા સર્વે દીપો (ડિયા) ૨૦ રચા ટે (પદ્મો) કે૦
સર્વથી પહેલો (જવુદીપ) કે૦ જવુદીપથી પ્રસિદ્ધ થયેલો જવુ
દીપ છે, અને (ચરમો) કે૦ સર્વથી ડેલો (મયભૂરમણોદહી)
કે૦ મયભૂરમણ નામનો સમુદ્ર ટે ॥ ૮૩ ॥

હા કટલાક દીપ અને સમુદ્રના નામ કદ ટે —

જવુ ધાયડ પુસ્ત્ર, વારુણિવર સ્ત્રીર ધય સોય નદિસરા ॥
અરુણ રુણવાય કુડલ, મલ્લ મ્લગ મુયગ કુસ કુચા ॥૮૪॥

અર્થ — ૧ (જવુ) કે૦ જવુદીપ, ૨ (ધાયડ) કે૦ ધાતરી-
સ્ત્ર દીપ, ૩ (પુસ્ત્ર) કે૦ પુસ્ત્રવર દીપ, ૪ (વારુણિવર)
કે૦ વારુણિવર દીપ, ૫ (સ્ત્રીર) કે૦ સ્ત્રીવર દીપ, ૬ (ધય)
કે૦ ધૃતવર દીપ, ૭ (સોય) કે૦ સુયુર દીપ, ૮ (નદિસરા)
કે૦ નદીવર દીપ, ૯ (અરુણ) કે૦ અરુણ દીપ, ૧૦ (અરુ-
ણવાય) કે૦ (અમ્ળોપપાત) દીપ, ૧૧ (કુડલ) કે૦ કુડલ
દીપ, ૧૨ (સલ) કે૦ શલ દીપ, ૧૩ (મ્લગ) કે૦ મ્લગ
દીપ, ૧૪ (મુયગ) કે૦ મુયગ દીપ, ૧૫ (કુસ) કે૦ કુસ-
દીપ, ૧૬ (કુચા) કે૦ કૌચ દીપ ॥ ૮૪ ॥

દો સત્ર દી૧ ॥ એમ સમુદ્રની ચીટ્યા છે તે સમુદ્રોનાં નામ
રૂઢ છે.—

પદમે લવગો જલહિ ત્રીણ કાલો ય પુત્રસ્તરાદમુ ॥
દીવેસુ હુતિ જલહિ, દીપમમાણેહિ નામેહિ ॥૮૫॥

અર્થ —(પદમે કે૦ પદ્મો (લવગો જલહિ) કે૦ લવણ
નામનો સમુદ્ર છે, (ત્રીણ) કે૦ ત્રીજો કાળો કે૦ કાલોદયિ
નામનો સમુદ્ર છે (ય) કે૦ ઓ (પુત્રસ્તરાદમુ) કે૦ ત્રીજા
પુત્રસ્તરા સમુદ્રી માધીને (દીવેસુ) કે૦ મર દીવેને રિયો
(દીવસમાણેહિ નામેહિ) કે૦ દીવના મરવા નામવાળા (જલહી)
કે૦ સમુદ્રો (હુતિ) કે૦ હોય છે જેમ રાષ્ટ્રિયર દીવ અને વાર-
ણિયર સમુદ્ર એ પ્રમાણે ઘીજા બગ જાળયા ॥ ૮૫ ॥

એ સર્વ દીવ સમુદ્ર વચ્ચે જગતીથી ચીંટાયલા છે જગતી
આઠ યોજન ડાંચી છે મૂલના ચાર યોજન પટોરી, ૧૭૦ પ્રદેશે
પ્રદેશે હીન થતા ડાર ચાર યોજન પહોળી છે તે ડાર બે ગાડ
અને પાંચસો યનુષ્ય ડાંચી પચાસ - િયા છે તે ડાર ચન છે.

દો યજ્ઞ સમુદ્રના ચાર દ્વારનુ પરમ્પર અતર વહ છે
દુન્નિ મયા ય અસિયા, પગનડહ મહસ્મ તિન્નિ
લક્ષ્મ્યા ય ॥

કોમો અતર લવણે, દાસ્મ દારાણી તિન્નિયા ॥ ૮૬ ॥

અર્થ —(તિન્નિ લક્ષ્મ્યા ય) કે૦ યજ્ઞી યજ્ઞ લાલ, (પગન
ડહ મહસ્મ) કે૦ પચાણ હજાર, (દુન્નિ મયા) કે૦ વમો, (ય)
કે૦ અને (અસિયા) કે૦ એકી એટલા યોજન, તથા (કોમો)
કે૦ એક ગાડ ડાર, એટલું (લવણે) કે૦ લવણસમુદ્રમાં (દાસ્મ

દારાણી) ૧૦ એ દ્વારથી ચીજા દ્વાર મુગીનુ (અંતર) કે
 અંતર (વિત્રેયા) ૧૦ જાણવું ॥ લવણ સમુદ્રનો પરિધિ
 (૧૫૮૧૧૩૯) યોજનમા કાઢક બોલો છે અને લવણ સમુદ્રની
 ચાર દિશામા ચાર દરવાજા છે. તે દરેક દરવાજો ચાર ચાર
 યોજન પહોલો છે તેથી ચાર દરવાજાના સોલ યોજન થાય અને
 દરેક દરવાજાની મને રાજુષ એક એક ગાડના વિસ્તારવાલી
 દ્વારશાલ પ્રદેશની મેંત છે તેથી ચાર દરવાજાના આઠ દ્વારશાલ
 પ્રદેશના જે યોજન મેલવના અઢાર યોજન થાય, તે અઢાર યોજન
 ફાટી નાલીને ઘાઠીની લવણ સમુદ્રની પરિધિના ચાર ભાગ
 ફરતા (૦૦૫૦૮૦) યોજન અને એક ગાડ પટલું દ્વાર દ્વારનું
 બેંદર થાય ॥ ૮૬ ॥

એ મોટા પાતાલ કલ્પશાનુ સ્વરૂપ અને તેની સરખા કહ છે -
 જોયણ સહસ્ત્ર દસગ, મૂલે ઉવરિ ય હેતિ ત્રિચ્છીળ્ણા ॥
 મજ્જે ય સય સહસ્ત્ર, તીત્તિયમિત્ત ચ ઉગાઢા ॥ ૮૭ ॥

અર્થ — લવણ સમુદ્રની ચાર દિશામા પૂર્વ દિશાથી આરંભીને
 ૧ વહવામુન, ૨ કયૂષ, ૩ યૂષ, અને ૪ હિંશ્વર એ નામના અને એક
 હજાર યોજનની જાડી ઠીંકરીવાલા ચાર મોટા પાતાલકલ્પશા
 છે તે કલ્પશા (મૂલે) ૨૦ નીચે મૂલમા (ય) ૨૦ અને (ઉવરિ)
 કે ૦ ડાર મુત્ર આગલ (જોયણ સહસ્ત્ર દસગ) કે ૦ દશ હજાર
 યોજન (ત્રિચ્છીળ્ણા) ૧૦ વિસ્તારવાલા હોંતિ ૧૦ છે (ય)
 ૧૦ અને (મજ્જ) ૧૦ મધ્યમાને મિતે (સય સહસ્ત્ર) કે ૦
 એક લાલ યોજન વિસ્તારવાલા છે (ચ) ૧૦ ચલી તિત્તિય-
 મિત્ત ૧૦ તેટલાજ પટલે એક ગાલ યોજન (ઉગાઢા) ૧૦
 પૃથ્વીમા ડેરા છે. ॥ ૮૭ ॥

હો નાના પાતાલ કલશાને સ્પર્શા અને તેની મળ્યા રહે છે-
 જોયણ સયવિચ્છિળ્ણા, મૂલે ઉપરિ દમમયાગ મજ્જમિં ।
 ડગાદા ય મહસ્સ, દમજોયણ વાયમિ તુડા ॥ ૮૮ ॥
 અન્ને લહુપાયાલા, સુદ્ધાલિ જરગમડિયા લવળે
 અદ્દમયા ચૂલમીયા, સત્ત સહસ્સા ય મઝ્વેપિ ॥ ૮૯ ॥

અર્થ.—(મૂલે) કે० મૂળમાં નીચે અને (ઉપરિ) કે० ઉપર
 (જોયણસય વિચ્છિળ્ણા) કે० મો યોજન વિસ્તારવાળા,
 (મજ્જમિ) કે० મ ય ભાગમાં (દમસયાગ) કે० ૪૭ હજાર
 યોજન વિસ્તારવાળા, (ય) કે० અને (સહસ્સ) કે० એક હજાર
 યોજન (ડગાદા) કે० હંદા, તથા (દમ જોયણ) કે० દસ
 યોજન (વાયમિ તુંડા) કે० જાટી ઠીંકરીવાળા—॥ ૮૮ ॥
 એવા (અન્ને લહુ પાયાલા) કે० યોજા નાના પાતાલ સ્પર્શા તેની
 (સુદ્ધાલિ) કે० નાની નવ પત્તિ તે (જરગ સડિયા) કે० ગર-
 ચાને આકારે (લવળે) કે० લવળ સમુદ્રમાં રહી છે. યોદા ચાર
 પાતાલ ફળશાની વચમાં વચમાં નાના પાતાલ કલશાની નવ
 પત્તિઓ છે પહેલી પત્તિમાં (૨૧૫) કલશા છે, ચોથી પત્તિમાં
 (૨૧૬) કલશા છે એમ થયતા થયતા નવમી પત્તિમાં (૨૨૩)
 કલશા છે એક ભાગના સપ્ત મળીને (૧૯૭૧) કલશા છે ચારે
 ભાગના એકઠા ગગતાં (૭૮૮૮) કલશા થાય છે ॥ ૮૯ ॥

પાયાલા લવળ વિભાગે મન્વાળ પિ તિન્નિ

ભાગ વિન્નેયા ॥

હેટ્ટીમભાગે વાઝ, મજ્જે વાઝ ય ઉદગ ચ ॥ ૯૦ ॥

અર્થ — (ભવણ) ક૦ જ્વળ સમુદ્રમાં (પાયાલા) કે૦
પાતાલ સ્વશાના નાના અને મોટા ઈશ (ત્રિભાગે) કે૦ બે ભાગ
છે તે (સ્વજાણાવિ) ક૦ સર્વ કલ્પશાના ઘટ્ટ એકના (ત્રિભિ
ભાગ) ક૦ ત્રય ભાગ (ત્રિન્નેયા) કે૦ જાણવા તેના (દૃષ્ટીમ-
ભાગે) ક૦ નોત્તરના ભાગમાં (ગાઝ) કે૦ વાતુ છે (મઙ્ગે) ક૦
મયના ભાગમાં (ગાઝ) કે૦ ગાયુ (ચ) ક૦ અને (ઉગ્ર)
૪૦ પાળો મેળુ છે તથા ડારના ભાગમાં પાળોજ છે ॥ ૯૦ ॥

હો રીજા ઢીસ સમુદ્રોના રજા તથા નામ ૩૧ તે રહે છે —
આભરણ તત્વ મથે, ઉષ્ણ તિલક ય પડત નિહિરયણે!
વાસદેવ દહ નર્દઓ, વિજયા વક્ષાર કપિંદા ॥ ૯૧ ॥

કુલ મદર આશામાં, કુડા નસ્તત્ત ચન્દ સૂરા ય
અન્નેરિ એવપાર્દ, પમત્યત્તયુગ જે નામા ॥ ૯૨ ॥

અર્થ — (આભરણ) કે૦ હાથ બેગર આભૂષણ, (વથ) ક૦
વસ્ત્ર, (ગર) કે૦ કલ્પસુરો ચોર મુગધાસ્તુ, (ઉષ્ણ) કે૦
ચંદ્રવિદ્યાશી સમજ, (તિલક) ક૦ દુત્ત તિલક અથવા તિલક
દ્રવ્ય, (પડત) ક૦ ગાયત્રી પુંડરિકાચ્છિત સૂરવિદ્યાશી કમલ,
(નિહિ) ક૦ મહામયાત્રી નર નિયિ, (રયમે) કે૦ કલ્પનાદિ
સ્ત્રી (ગામદર) કે૦ હિમવાદિત્ર ચપર પર્વત, (દહ) કે૦
પદ્માદિત્ર દ્રવ્ય, (નર્દઓ) ક૦ ગાતા વિશે નર્દઓ, (વિજયા)
કે૦ વક્ષાદિત્ર વિજય, (વક્ષાર) ક૦ માલમય વિશે રક્ષસ્તાર
પર્વત, (રપ્ત) ક૦ સૌર્યમીત્ર દેવલોક, (રજા) ક૦ સર્વ
વિશે રજા ॥ ૯૧ ॥ (કુલ) કે૦ દેવકુલ ઉત્તરકુલ (મદર) ક૦
મેરુ પર્વત, (આશા) કે૦ ઇન્દ્રાદિત્ર નિગમમુચન, (કુડા)
ક૦ કૃત્યર્થ, (નસ્તત્ત) કે૦ કૃતિમાત્રી નક્ષત્ર, (ચન્દ) કે૦

ચન્દ્ર, જને મૂરા ય ૪૦ મૂર્ધ, (પરમાર્દ) કે૦ ઇ ત્રિગેર (અત્રેયિ)
 કે૦ વીજી પળ (પસચય-ગુપ) ૪૦ શ્રેષ્ઠ યસ્તુના (જે નામા)
 કે૦ જે નામો છે ॥ ૯૦ ॥

તન્નામા દીવુદહી, નિપડાયાયાર ડુનિ અરુગાર્ડ
 જવુલવળાર્ડયા, પત્તેય તે અપલિજ્ઞા ॥ ૯૧ ॥

તાગતિય સૂરરા-વમાસજલહી પરતુ ઇકિકા
 દેવે નાગે જક્લે, ભૂય ય સયમૂરમણે ય ॥ ૯૨ ॥

અર્થ — (તન્નામા) ૪૦ તે નામના (ગીરગ્હી) ૪૦ છોર
 અને સમુદ્ર છે, તેમા (અરુગાર્ડ) કે૦ અરુણ દ્વીપગી આરમીને સંય
 દ્વીપ સમુદ્ર (નિપડાયાયાર) કે૦ ત્રિપત્યાવનાર ઇટ્લે ગળ દ્વીપ-
 સમુદ્રના ઇક મરવા નામ (ડુનિ) ૪૦ છે તેમજ આભરણાન્નિક
 વસ્તુના નામનાના મંચ દ્વીપસમુદ્ર ત્રિપત્યાયારતાર હોય છે. જેમકે
 અરુણ દ્વીપ, અરુણસમુદ્ર, અરુણવદ્વીપ, અરુણવરસમુદ્ર, અરુણ-
 વરાવમાસ દ્વીપ, અરુણવરાવમાસ સમુદ્ર હાર દ્વીપ, હાર સમુદ્ર,
 હારગ છી, હારગ સમુદ્ર, હારગરાવમાસ દ્વીપ, હારગરાવમાસ
 સમુદ્ર ત્રિગેરે ગ્હી / જવુલવળાર્ડયા) કે૦ જવુલ્લદીપ અને ત્રણ
 સમુદ્ર ત્રિગેર જે (પત્તેય ૪૦ ત્રરુ છીર સમુદ્ર છે (તે) કે૦
 તે નામના ગીર (અપલિજ્ઞા) ૪૦ અસત્યાના દ્વીપ સમુદ્રો છે.
 ॥ ૯૩ ॥ (તાગતિય) ૪૦ તેમા છેગો (મૂરરાવમાસ) ૪૦
 સૂર્યવરાવમાસ નામના સમુદ્ર છે, ત્યામુગી ત્રિપત્યાવનાર જાણશ
 (પરતુ) ૪૦ અને ત્યાયાં આગઠ તો છેગ (દેવ) કે૦ દેવ
 દીપ અને દેવ સમુદ્ર, (નાગે) ૪૦ નાગ દીપ અને નાગ સમુદ્ર,
 (જક્લે) કે૦ યક્ષ દીપ અને યક્ષ સમુદ્ર, (ભૂય ય) ૪૦ વલ્લી
 મૂત્ર દીપ અને મૂત્ર સમુદ્ર, તથા (યમમૂરમણેય) કે૦ સ્વયમૂરમણ દીપ

અને સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર એ પાંચ સમુદ્રો (ઇન્દ્રિયા) કે ૦ એક
એક છે તે ત્રિપ્રયયાવતાર નથી ॥ ૧૪ ॥

દ્વય સર્વ સમુદ્રોના પાણી વિશેષ વિશેષ સ્વરૂપ કહ્યું છે
વારુણિવર સ્ત્રીર વરો, ઘયવર લવણો યદ્દુર્નિ ભિન્નરમા ॥
કાલો ય પુષ્કરોદહિ, મયમૂરમગો ય ઉદગરસા ॥ ૧૫ ॥
ઇન્દ્રપુરસ સેસજલહી, લવણે કાલો ય ચરિમિ વહુમન્ઠા ॥
પણ સગ દમ જોયણ સય, તણુ કમા યોવ સેસેસુ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ — (વારુણિવર) કે ૦ વારુણિવર સમુદ્રનું પાણી મદિરા-
સરસુ, (સ્ત્રીરવરો) કે ૦ સ્ત્રીર સમુદ્રનું પાણી દધ સરસુ, (ઘયવર)
કે ૦ ઘૃતવર સમુદ્રનું પાણી ગાયના ઝીં સરસુ, (ય) કે ૦ અને (લવણો)
કે ૦ લવણ સમુદ્રનું પાણી જ્યાં દમ ૫ ચાર સમુદ્રો (ભિન્નરસા)
કે ૦ જૂના જૂના રમવાલા (દુર્નિ) કે ૦ છે. અર્થાત્ નામ સરસા
પાણીના સ્વાદવાળા છે તેમજ (કાલો) ય કે ૦ કાલોદહિ, (પુષ્કર)
કે ૦ (પુષ્કરવર ય) કે ૦ અને (મયમૂરમગો) કે ૦ સ્વયંભૂરમણ. એ
પ્રણ (ઉદહિ) કે ૦ સમુદ્રો (ઉદગરસા) કે ૦ વર્ષાદિના પાણી જેવા
સ્વાદવાળા છે ॥ ૧૫ ॥ (સેસ જલહિ) કે ૦ વાકીના નદીશ્વર
સમુદ્રથી આરંભી ભૂતરુદ્ર પર્યંતના મર્ચ સમુદ્રના પાણી (ઇન્દ્રપુરસ)
કે ૦ શેરડીના રસ સમાન મીઠા પાણીવાળા છે બન્ની (લવણ) કે ૦
લવણસમુદ્ર, (કાલો) કે ૦ કાલોદહિ સમુદ્ર, (ય) કે ૦ અને
(ચરિમિ) કે ૦ સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર એ ત્રણ સમુદ્રો (વહુમન્ઠા)
કે ૦ ઘણા માઝલાની જાતી છે અને તે માઝલા (પણ સગ દશ
યોજનસયતણુ કે ૦ પાંચ સો, સાત સો અને હજાર યોજનના
ગીરવાળા (રમા) કે ૦ અનુક્રમે કરીને જાણવા અર્થાત્ લવણ
સમુદ્રમાં ઉત્ક્રા પાંચસો યોજનના, કાલોદહિમાં સાત સો યોજ-

નાના અને સ્વયંશુભમળમા એક હજાર યોજનના શરીરવાળા મચ્છ
 ે (ધોંવ સસેષુ) કે૦ ચાકીના સમુદ્રોમા થોડા અને ન્હાના
 મચ્છ છે ॥ ૯૬ ॥

દો ચંદ્ર છોપે અને સમુદ્રે ચંદ્ર સૂર્યની સરખા કહે છે.

દો સસિ દો રવિ પદમે, દુગુણા લવગમિ ધાયઈમહે ॥
 ચારસ સસિ ચારસ રવિ, તપ્પમિહ નિદિદ્ધ સમિરવિગો ॥ ૯૭ ॥
 તિગુણા પુલ્લજુયા, અણતરાણતરમિ સિત્તમિ ॥
 કાલોણ ચાપાલા વિમત્તરી પુરવરદ્ધમિ ॥ ૯૮ ॥

અર્થ — (૯૬) કે૦ પહેલા જગુછીપને વિષે (દો સસિ દો
 રવિ) કે૦ ૧ ચંદ્ર અને બે સૂર્ય છે (લવગમિ) કે૦ લવગ સમુદ્રને
 વિષે તેની (દુગુણા) કે૦ રમણા ઘટલે ચાર ચંદ્ર અને ચાર સૂર્ય
 છે તથા (ધાયઈમહે) કે૦ ચાતકો રહને વિષે (ચારસ સસિ
 ચારસ રાસ) કે૦ ચાર ચંદ્ર અને ચાર સૂર્ય છે વળી (તપ્પમિહ)
 કે૦ તે ચાકા રહ પ્રમુખને વિષે (નિદિદ્ધ સમિરવિગો) કે૦ ચંદ્ર
 સૂર્યની બે સરખા નહીં છે તેને ॥ ૯૭ ॥ (તિગુણા) કે૦ ત્રણ ગુણી
 કરીયે અને (પુલ્લજુયા) કે૦ પ્રથમના છોપ સમુદ્રના ચંદ્ર સૂર્યની
 સરખા તેમ. લવગે ઘટલે (અણતરાણતરમિ સિત્તમિ) કે૦ પાછલ
 પાછલના ટાંકા સમુદ્રના ક્ષેત્રને વિષે ચંદ્ર સૂર્યની સરખા થાય જેવું
 ચાતકી રા ના ચાર ચંદ્ર અને ચાર સૂર્ય છે તેને ત્રણ ગુણા કરીયે
 ત્યાર પછીશ સૂર્ય અને છત્રીશ ચંદ્ર થાય, તેમા જગુછીપના અને
 લવગ સમુદ્રના મળી છ ચંદ્ર અને છ સૂર્ય મેલવીયે ત્યારે (કાલોણ)
 કે૦ કાલોદરિને વિષે (ચાપાલા) કે૦ વેંતાલીના ચંદ્ર અને વતા-
 લીશ સૂર્ય થાય આગલના દ્વીપ સમુદ્રને વિષે પણ પણ પ્રમાણે કરણ
 કરવાયો ચંદ્ર સૂર્યની સરખા થાય છે. જેમકે—કાલોદરિના વેંતાલી-

જાને ત્રણ ગુણા રૂઝતા ઇક સો છગોશ થાય, તેમાં ચાતરી પટના ચાર, ત્રણ સમુદ્રના ચાર, અને જુહોપના ૪ ઇઅદ્દા મેલ્લતા એકસો ચુમાગોશ થાય, પરતુ પુષ્કરવર શીરમા અર્ધું મનુષ્ય ક્ષેત્ર છે માટે (પુષ્કરવરદ્વિ) ૧૦ અર્ધા પુષ્કરવર શીરમા (ચિમત્તમે) ૨૦ ગહનિર ૨૦ વિંદ ચંદ્ર મૂય ઠ પામીના ગહોઈ ચંદ્ર સૂર્ય મમત્રેણીએ નવી અને સ્થીર છે માટે ગણા નથી રાત્રી પુષ્કરવર દીપના ઇક સો ચુમાલોગને ત્રણ ગુણા રૂઝતા ચાર સો રાત્રી થાય, તેમાં જુહોપના ૪, ત્રણ સમુદ્રના ચાર ચાતરી પટના ચાર, અને કાલોદ્ગીના ત્રીતાલીશ મેલ્લતા પુષ્કરવર સમુદ્ર ચારસો વાણુ ચંદ્ર અને ચારસા ગાણુ મૂય થાય ૬ ઇક પ્રમાણ જાગલ્લના દીપ તમુદને ત્રિં પળ જાણજુ. ૧૯૮ ॥

હો મનુષ્ય લોરમા પક્તિને ત્રિં ચંદ્ર મૂયની સરખા ફહ છે
 દો સમિ દો રત્ત પના, એ તરિયા ઝસદ્દિ સલાયા ॥
 મેરુ પયાહિગતા, માણુસસિત્તે પરિમ તિ ॥ ૧૯૯ ॥

અર્થ—જુહોપમા (જો સમિ) ૨૦ જે ચંદ્ર અને (જો ગત્રિ) ૧૦ જે સૂર્ય તમની (પની) ૨૦ પક્તિ એન્લે ગ્રેણિ છે, તે પક્તિ (પગતરિયા) કે ૦ એક એકને આતર છે. એન્લે મૂયની પક્તિને આતરે ચંદ્રપક્તિ અને ચંદ્રપક્તિને આતર મૂયપક્તિ છે અઢી છીપ-ત્તવ મનુષ્ય ક્ષેત્રમા એક પક્તિને ત્રિં છસદ્દિસરાયાયા ૨૦ છાસડ છાસડ ચંદ્ર સૂર્ય હોય ઠ તેવી તે ચાર પક્તિ છે તે ચારે પક્તિઓ (માણુસસિત્તે) કે ૦ મનુષ્ય ક્ષેત્રને ત્રિં (મેરુ પયાહિગતા) કે ૦

૧ ઇ સંપ્રથમા મતાતર ઘણા છે, તે માટે પ્રથેયો જાણવા આ ઘાટ પ્રકરણનીજ ૧૦૬-૧૦૭ ન ૧૦૮ મી ગાયા દેખવાથી આ વરણના મતાતર સમજાય છે, તાપણ દ્યામાદ વરયો યાગ્ય નથી

મેરુપર્વતને પ્રદક્ષિણા દેતો હતો (પરિભ્રમતિ) કે० ફર ડે એટલે જગ્જીપમા જ્યારે એ સૂર્ય મેરુપર્વતથી દક્ષિણ ત્રિશાળ ફરતો હોય ત્યારે ઘીજો સૂર્ય ઉત્તર ત્રિશાળ ફરતો હોય ડે, તેવીજ રીતે ન્વળ સમુદ્રમા એક એક દિશાળ વહે સૂર્ય, ગતકો સ્વદમા એક એક દિશાળ છ છ સૂર્ય, શાલોત્રિમા એક એક દિશાળ એકરીજ એકરીજ સૂર્ય, અને પુષ્કરાર્દમા એક એક ત્રિશાળ છત્રીજ છત્રીજ સૂર્ય. એમ સર્વ મલી, છાસઠ સૂર્ય દક્ષિણ ત્રિશાળ અને છાસઠ સૂર્ય ઉત્તર દિશાળ એ વે સમથ્રેણિના સર્વ મલી એસો વત્રીજ સૂર્ય અને તેવીજ રીતે એસો વત્રીજ ચદ્ર મનુષ્યક્ષેત્રમા ફર છે. ॥ ૯૦ ॥

હો મનુષ્યક્ષેત્રમા ગ્રહની પત્તિ રહે ડે

એવ ગહાઢ્ણોવિ હુ, નવર ધુવપાસવત્તિજો તારા ॥

તં ચિય પયાહિણતા, તત્થેવ સયા પરિભ્રમતિ ॥૧૦૦॥

અર્થ—(એવ) કે० એ પૂર્વે કહેલી ચદ્ર સૂર્યની પત્તિની પેઠે (ગહાઢ્ણોવિ હુ) કે० ગ્રહ તથા નક્ષત્રની પત્તિઓ પણ જાણવી. તે આ પ્રમાણે એક એક ચદ્રની પાછળ અઠાવીશ નક્ષત્રની એક પત્તિ એવી છાસઠ છાસઠની વે પત્તિ મલી એક સો વત્રીજ પત્તિ ચદ્રની પાછળ જાણવી તેમજ અઠાવીશ ગ્રહની એક પત્તિ, એવી છાસઠ છાસઠની વે પત્તિ જાણવી તેમા (નવર) કે० એટલું વિશેષ ડે કે (ધુવપાસવત્તિજો તારા) કે० ધુવના તારાની પાસે રહ્યા તારાઓ (તચિય પયાહિણતા) કે० ધ્રુવના તારાનેજ પ્રદક્ષિણા કરતા (તત્થેવ) કે० ત્યાજ (સયા) કે० નિરંતર (પરિભ્રમતિ) કે० ભ્રમણ કરે ડે ॥ ૧૦૦ ॥

વત્તીસસય ચદા, વત્તીમસયં ચ સરિયા મયય ॥

મમસેણીએ મઠ્ઠે, માણુમસ્થિત્તે પરિભ્રમતિ ॥ ૧૦૧ ॥

અથ—(રત્તીસસય) ક૦ એકસો વગીશ (ચટ્ટા) કે૦ ચટ્ટ, (વ)
 ક૦ અને (રત્તીસસય) ક૦ એક સા વગીશ (મૂરિયા) ક૦ મૂર્ય
 (સવ) ૪૦ તે સર્વે (સમસેગીઈ) કે૦ સમસેગીઈ રગ છતા
 (સયય) ક૦ નિસ્તર (માણુસલિત્તે) ક૦ મનુષ્ય ક્ષેત્રને વિવ
 (પરિભવતિ) ક૦ ફર છે ॥ ૧૦૧ ॥

ચત્તારિય પત્તીઓ, ચટ્ટાઈલાણ મણુયલોગમિ ॥

ઝાવટ્ટી ઝાવટ્ટી ય, હોઈ ઇક્કિયા પત્તી ॥ ૧૦૨ ॥

અથ—(મણુયલોગમિ) ક૦ મનુષ્યક્ષેત્રને મિત્ર (ચટ્ટાઈલાણ)
 ક૦ એક સો વગીશ ચટ્ટ અને એક સા વગીશ સૂની (ચત્તારિય-
 પત્તીઓ) ક૦ ચાર પક્તિ છે તેમાં (ઝાવટ્ટી ઝાવટ્ટી ય) કે૦
 ઝાસડ ઝાસડ ચટ્ટ સૂની (ઇક્કિયા પત્તી) ક૦ એક એક પક્તિ
 (હોઈ) ૪૦ હોય છે ॥ ૧૦૨ ॥

છપ્પન્ન પત્તીઓ, નક્કલતાગ ચ મણુયલોગમિ ॥

ઝાવટ્ટી ઝાવટ્ટી ય, હોઈ ઇક્કિયા પત્તી ॥ ૧૦૩ ॥

અર્થ—(મણુયલોગમિ) ૪૦ મનુષ્ય લોરમા (નક્કલતાગ)
 ક૦ નક્કલોની (છપ્પન્ન પત્તીઓ) ક૦ છપ્પન્ન પક્તિ છે. વળી
 (ઝાવટ્ટી ઝાવટ્ટી ય) કે૦ અને શ્રગિના ઝાસડ ઝાસડ ચટ્ટ સૂર્ય-
 માના એક ચટ્ટ સૂર્યની પાછળ (ઇક્કિયા પત્તી) કે૦ અઢાવીશ
 અઢાવીશ નક્કલોની એક એક પક્તિ (હોઈ) ૪૦ હોય છે ॥ ૧૦૩ ॥

ઝાવત્તરી ગહાણ, પતિસય હોઈ મણુઅલોયમિ ॥

ઝાવટ્ટી ઝાવટ્ટી ય, હોઈ ઇક્કિયા પત્તી ॥ ૧૦૪ ॥

અર્થ—(ગહાણ) ૪૦ ગ્રહોની (ઝાવત્તરી પત્તીસય) ક૦

પ્રસો ને છોતેર પત્તિ (મણુઅળેવમિ) કે૦ મનુષ્ય લોકમા (હોર)
કે૦ હોય છે (છાપટ્ટી છાવટ્ટી ય) કે૦ વને શ્રેણિના છાસડ
છાસડ ચંદ્ર સૂર્યમાના ટરેક ચંદ્ર સૂર્યની પાછળ (ક્રિક્રિયા પતી)
કે૦ અઘાળી ગ્રહોની રૂઠ્ઠી પત્તિ (હોડ) કે૦ હોય છે ૧૦૪

તે મેરુપરિઅડતા, પયાહિગા વત્તમહલા મઝે ॥

અળવટ્ટિપજોગેગ, ચદા સૂરા ગહગણા ય ॥ ૧૦૫ ॥

અર્થ—(તે સઘે) કે૦ તે સર (ચગ સૂરા ગહ ગણાય) કે૦
ચંદ્ર સૂર્ય અને ગ્રહગણો (અળવટ્ટિપજોગેગ) કે૦ અનવસ્થિતયોગે
રૂઠિને (મેરુપરિઅડતા) કે૦ મેરુ પરંતની સમીપ (વત્તમહલા)
કે૦ ગોલ મંડલે કરીને (પયાહિગા) કે૦ પ્રદક્ષિણા કરે છે ॥ ૧૦૫ ॥

ચડયાલસય પદમ-ભૂયા પતિએ ચડસૂરાગ ॥

તેણં પરિંનીઓ, ચડરુત્તરિયાણ વુટ્ટીએ ॥ ૧૦૬ ॥

અર્થ—અઘી છીપની વઢારના અર્ધાં પુષ્કરવર છીપમા (પદ
મહૂયાપતીએ) કે૦ માગ્ગાની પટે ગોલ રહલી પ્રથમ પત્તિને વિર
(ચડસૂરાગ) કે૦ એક ધીજાને આતર રહલા પહોંતર ચંદ્ર તથા
વઢાતર સૂર્ય મળીને (ચડયાલ સય) કે૦ એક સો ચુમાલીશ ચંદ્ર
સૂર્ય હોય છે (તેણ) કે૦ ત્યાર પછી શ્રેયટ્ટિના કારણે અસ-
રયાતા છીપ સમુદ્ર સુગી (પરિંનીઓ) કે૦ તરફ પત્તિમા (ચડ-
રુત્તરિયાણ વુટ્ટીએ) કે૦ તે ચંદ્ર અને ૩ સૂર્ય મળી ચાર ચાગ્ની
ટ્ટિ રચી ॥ ૧૦૬ ॥

વાવતરિ ચંદાગ, વાવતરિ સરિયાણ પત્તિએ ॥

પદમાએ અંતરપુણ, ચદા ચડસ્મ લસવટ્ટુગ ॥ ૧૦૭ ॥

અર્થ—(પદ્માણ પત્તિર) ક૦ પહેલી પંક્તિમા (રાવત્તરિ
પ્રાણ) કે૦ રહાનેર ચદ્ર અને (રાવત્તરિ સૂરિયાણ) કે૦ રહોનેર
સૂર્ય દોય ડે (પુણ) કે૦ વલી (ચન્ન ચદસ્સ) કે૦ ચદ્ર ચાનુ
(અતર) કે૦ અતર (લક્ષ્વદુગ) કે૦ બે લાલ યોજનનુ
જાણવુ ॥ ૧૦૭ ॥

જો જાવડ લક્ષ્વાઈ, વિત્થારો સાગરો ય દીવો વા ॥
તાવડઆઓ ય તાહે, ચંદામૂરાણ પંતીઓ ॥ ૧૦૮ ॥

અર્થ—(જો) ક૦ જે (સાગરો) ક૦ સમુદ્ર (ગા) કે૦
અથવા (દીવો) ક૦ દ્વીપ (જાવડ લક્ષ્વાઈ) કે૦ જેટલા લાલ
યોજનનો (વિત્થારો) કે૦ વિસ્તારવાલો હોય, (તાહે) કે૦ ત્યા
(તાવડઆઓ) કે૦ નેટરી (ચન્નમૂરાણ) કે૦ ચદ્ર સૂર્યનો
(પંતીઓ) કે૦ પંક્તિઓ જાણવી પડલ જેમ વાલ પુષ્કરાર્દ આઠ
લાલ યોજનનો ડે તો તેમા ત્રણ લાલ યોજનને અતરે ચદ્ર સૂર્યની
આ પંક્તિ ડે એમ યોજા રહારના સર્વ દ્વીપ સમુદ્રોને વિષ
જાણવુ ॥ ૧૦૮ ॥

હદે જનુદ્વીપને વિષ ચદ્રસૂર્યના માંડળા કહે છે

પન્નરમ ચૂલમીડસય, હદે સસિરમિમડલાઈ તક્લિલ ॥
જોયણ પળમયદમહિય, માગા અઢ્યાલ ઇગસટ્ટા ॥ ૧૦૯ ॥

અર્થ—(હદે) ક૦ આ જનુદ્વીપમા (સસિ) કે૦ ચદ્રના
(પન્નરમ) પન્ન માંડળા ડે, અને (રમિમડલાઈ) કે૦ સૂર્યના
માંડળા (ચૂલમીડસય) ક૦ એસો ચોરાસી છે તથા (તક્લિલ)
ક૦ તે માંડળાનુ ક્ષેત્ર (જોયણપળમયદમહિય) કે૦ પાંચ સો દશ

યોજન અને (ભાગા અઢયાલ ડગ સદ્ધા) કે૦ એક યોજનના એક-
સડ ભાગ કરીએ તથા અઢયાળોશ ભાગ જાણવા. ॥ ૧૦૯ ॥

હા ગગનોથી એનું પરિમાણ કહ છે

તિસિ ઇગસદ્ધા ચડરો, ઇગ ઇગસદ્ધુસ્સ સત્ત મહ્યસ્સ ॥
પગનીસ ચ દુજોયણ, સસિ રવિગો મહલ્લતરં ॥૧૧૦॥

અર્થ—એક યોજનના (ઇગસદ્ધા) કે૦ એકસડ ભાગ કરીએ,
તેવા (તિસિ) કે૦ ત્રીસ ભાગ, અને (ડગ) કે૦ એક એવા (ઇગ-
સદ્ધુસ્સ) કે૦ એકત્રીસા ભાગના (સત્ત મહ્યસ્સ) કે૦ સાત ભાગ
કરીએ તેવા (ચડરા) કે૦ ચાર ભાગ, તથા (પગનીસ જોયણ)
કે૦ પાત્રીસ યોજન એટલું (સસિ) કે૦ ચંદ્રના માડલાનું અંતર
છે અને (દુજોયણ) કે૦ બે યોજનનું (રવિગો) કે૦ સૂર્યના
માડલાનું અંતર છે, ॥ ૧૧૦ ॥

એજ વાત આગળની ગાથાવડે કહે છે.

દો જોયણાણિ સૂરસ્સ, મહલાણિ હંતિ ઇયસ્મ ॥
પગનીસ જોગીગસ-દ્વિનીસ ચડ ભાગ સત્તહિયા ॥૧૧૧॥

અર્થ—(સૂરસ્સ) કે૦ સૂર્યના (માહલાણિ) કે૦ માહલા
(દો જોયણાણિ) કે૦ બે બે યોજનને આંતર (હંતિ) કે૦ હોય
છે અને (ઇયસ્મ) કે૦ ચંદ્રના માહલા માહલાનું અંતર (પગનીસ
જોયણ) કે૦ પાત્રીસ યોજન, તથા (ઇગસદ્ધી) કે૦ એક યોજ-
નના એકસડ ભાગ કરીએ તેવા (ત્રીસ) કે૦ ત્રીસ ભાગ અને
(સત્તહિયા) કે૦ તે એકસડી એક ભાગના સાત ભાગ કરીએ તેવા
(ચડ ભાગ) કે૦ ચાર ભાગ ઉપર એટલું અંતર ચંદ્રના માહલાનું
જાણતું ॥ ૧૧૧ ॥

સસિરવિણો લવણમિ ય, જોયગસયતિત્રિ તીમ
અહિયાઈ ॥

અસિય, તુ જોયણમય, જવુરીવમિ પવિમતિ ॥૧૧૪॥

અર્થ—(લવણમિ) ૧૦ લવણસમુદ્ધમા (સસિરવિણો) ૨૦
ચંદ્ર અને સૂર્યનું ચારસેત્ર એટલે ફરવાનું સેત્ર (જોયણસય-
તિત્રિ) ૧૦ ત્રણ મો યોજન અને (તોસ અહિયાઈ) ૧૦
ત્રીશ અગિય અર્ગત્ત ત્રણ સો ત્રીસ યોજન અને એસસડીયા
મહતાલીના ભાગ અગિય ૭ અને ત્યાંથી પાછો ફરતા (અસિય
તુ જોયણસય) ૧૦ એક સો એવી યોજન જવુરીવમિ) ૧૦
જવુરીવમા (પવિમતિ) ૨૦ પ્રાશ કરે છે ॥ ૧૧૪ ॥

ગ્રહ, નક્ષત્ર અને નારાઓને એર એકજ માડલુ હોય છે, તેથી
તેઓ પોત પોતાને માડલેજ ફરે છે, પણ દક્ષિણ ઉત્તર તરફ
જતા નથી

બે ચંદ્રને તથા બે સૂર્યને સંબંધી અદરના માડલે અને વઢારના
માડલે અતર કાઠુ હોય ? તે કહ છે.

સસિસસિ રવિરવિ અતર, મજ્ઞે ઇગ લક્ષ્ય તિસયસ-
દ્વિમાત્રણો ॥

સાદિય દુસયરિચય વહિ લક્ષ્યો છસય સદ્વિહિઓ ॥૧૧૫॥

અર્થ—(મજ્ઞે) ૧૦ સંબંધી અદરના માડલાને વિષે એટલે
બે ચંદ્ર નિષપ્ત પર્વત ઉપરના અભ્યંતર માડલ આપે અને ત્રીજો
ચંદ્ર નીચાવત પર્વત ઉપરના અભ્યંતર માડલે આપે ત્યારે (સસિ-સસિ)
૨૦ ચંદ્ર ચંદ્રને તથા રવિ રવિ) ૧૦ સૂર્ય સૂર્યને (અતર) ૧૦ આતર ને

(ઇગલકલ) કે૦ એક લાલ યોજનની માથે (નિમયસદ્ધિમારૂણો)
 કે૦ ગ્રણ સો સાઠ યોજન ઓહુ અર્થાત્ (૯૦૬૪૦) યોજનનુ
 હોય છે. એકે એક સૂર્ય નિપત્ર પર્વત ઉપર એક સો એશી યોજન
 જરુદ્ધીપમા આને ત્યારે થીજો મૂર્ય નીલવત પર્વત ઉપર એક સો એશી
 યોજન જરુદ્ધીપમા આને ત્યારે રહે મલીને ગ્રણ સો સાઠ યોજન
 થાય તે ગ્રણસો સાઠ યોજન જંબુદ્ધીપના એક લાલ યોજનના આયામ
 વિષ્કભમાથી ઘાટ કરીયે ત્યાર (૯૯૬૪૦) યોજન રહે. એટલુ અદરના
 મહલે આતરુ જાણવુ ત્યાર પછી (સાઠિયદુ) કે૦ સૂર્ય મૂર્યને દરેક
 માહલે બે યોજન વગારવુ અને ચદ્ર ચદ્રને (સંપરિચય) કે૦ દરેક
 માહલે સીત્તર યોજન વગારવુ જેથી (યદિ) કે૦ સર્વથી ગહારના
 મહલે (લક્ષ્મી) કે૦ એક લાલ, (છસપ) કે૦ છ સો અને
 (સદ્ધિહિઓ) કે૦ સાઠ અગ્રિક એટલા યોજન આંતર થાય. ॥ ૧૧૫ ॥

તિન્નેવ મયસહસ્મા, પન્નરસ દ્વતિ જોયણ સહસ્મા ॥

એગુણનડયા પરિહી, અન્નિમતર મહલે તેસિ ॥ ૧૧૬ ॥

અર્થ—તિન્નેવ મયસહસ્મા) કે૦ ગ્રણ લાલ, (પન્નરસ
 જોયણ સહસ્મા) કે૦ પંદર હજાર, અને (એગુણનડયા) કે૦
 નેવ્યાશી યોજનની (પરિહી) કે૦ પરિહી (તેસિ) કે૦ તે તુ -
 ચેના (અન્નિમતર મહલે) કે૦ અન્નરના માહલાની (દ્વતિ) કે૦
 હોય છે ॥ ૧૧૬ ॥

લક્ષ્મિ તિગં અદ્ધારસ, સહસા તિન્નિ સય પંચદસ અહિયા ॥

પરિહી મ જોયણાઈ, વાહિરણ મંહલે હુતિ ॥ ૧૧૭ ॥

અર્થ—(લક્ષ્મિ તિગ) કે૦ ગ્રણ લાલ, (અદ્ધારસ સહસ્મા)
 કે૦ અઢાર હજાર, (વાહિરણ) કે૦ ગ્રણ સો અને (પન્નરસ)

ખટિયા) ૪૦ પદર હર પટલા (જોયણાઈ) કે ૦ યોજનની
(પગિંદી) ૪૦ પગિંદી ને (ગહિરખ મહલે) ૪૦ મૂર્યના સવયી
વાહેરના મહલે (દુતિ) ૪૦ હોય છે ॥ ૨૧૭ ॥

હો છીય સમુદ્રને વિગ્રહ નક્ષત્ર તથા તારાની સત્યા જાણ-
વાનો હયાય કહ છે

ગહરિખનાસ્મંલ, જત્યેચ્છસિ નાઝ મુદહિ દીવે વા ॥
તસ્સસિહિ એગમસિગો, ગુણ સલ્લ હોઈ મન્વગા ॥૨૧૮॥

અર્થ-(જત્ય) ૪૦ જે (ઝડહિ) ૪૦ સમુદ્રને વિગ્ર (વા) કે ૦ અયત્રા
(ટીપ) ૪૦ છીપને વિગ્ર (ગહરિખનાસ્મંલ) કે ૦ ગ્રહ નક્ષત્ર અને
તારાની સત્યાને (નાઝ) ૪૦ જાણવાને (જત્યેચ્છસિ) કે ૦ જાણ કર
છે, તો (તસ્સસિહિ) ૪૦ તે છીપ સમુદ્રના ચંદ્રની સત્યાને માહીને
(એગમસિગો) કે ૦ એક ચંદ્રના ગ્રહ નક્ષત્ર અને તારાના પરિચાર
સાથે (ગુણ) ૪૦ ગુણાકાર કર-કે જેથી (મન્વગા સત્ત હોઈ)
૪૦ સર્વ સત્યા થાય છે

દ્રાવિ-વેપ જ્ઞાણ સમુદ્રમા ચાર ચંદ્ર છે, અને એક એક ચંદ્રને
અઢાશી ગ્રહનો પરિચાર હોવાથી અઢાશીને ચાર ગુણ કરતા ત્રણસો
ચાર ગ્રહ થાય તરીકે રીતે અઢાશીશ નક્ષત્રને ચાર ગુણ કરીયે તો
એકસો ચાર નક્ષત્ર થાય, તથા તારાની સત્યા કોઢા કોઢી જેટલી
જે પ્રથમ કહી છે તેને ચાર ગુણી કરીયે ત્યારે જે ત્રણ કોઢાકોઢી,
સદસઝ હજાર કોઢાકોઢી અને નવ સો કોઢા કોઢી થાય. એવી
રીતે સત્ત હોય સમુદ્રને વિગ્ર જાણવું ॥ ૨૧૮ ॥

એજ વાત વે ગાવાથી રહે છે

ચત્તારિ ચેવ ચદા, ચત્તારિ ય સૂરિયા લવણતોણ ॥

વાસ્સ નમ્મત્તસયં, ગહાણ તિન્નેવ વાવન્ના ॥ ૧૧૯ ॥

દો ચેવ મય સહસ્સા, સત્તઢ્ઠી સ્વલુ ભવે સહસ્સા ય ॥

નવ્વસયા લવ્વગજ્જે, તારાણ કોઢિકોઢીણ ॥ ૧૨૦ ॥

અર્થ—(લવણતોણ) કે૦ લવણ સમુદ્રને ત્રણે (ચત્તારિ ચદા)
 કે૦ ચાર ચદ્ર, (ચત્તારિ સૂરિયા) કે૦ ચાર સૂર્ય, (વાસ્સ નમ્મ
 ત્તસય) કે૦ એકસો ચાર નક્ષત્ર, અને (ગહાણ તિન્નેવ વાવન્ના)
 કે૦ ત્રણ સો વાવન ગ્રહ (ચેવ) કે૦ નિષ્ણે હોય છે ॥ ૧૧૯ ॥

(ય) કે૦ વલી (દો ચેવ સયસહસ્સા) કે૦ બે લાલ, (સત્તઢ્ઠી
 સહસ્સા) કે૦ સદસઠ હજાર અને (નવ્વસયા) કે૦ નવ સો એલી
 (તારાણ કોઢિકોઢીણ) કે૦ તારાઓની કોઠાસોની (લવ્વગ-
 જ્જે) કે૦ લવ્વગ સમુદ્રને ત્રણે (સ્વલુ) કે૦ નિષ્ણે (ભો) કે૦
 હોય છે ॥ ૧૨૦ ॥

હવે ત્રૈમાનિક દેવોના વિમાનની સંખ્યા કહે છે.

વત્તીસ દ્વાવીસા, વાસ્સ અઢ ચડ વિમાણ લક્ખાઈ ॥

પન્નાસ ચત છ સહસ્સ, કમેણ સોહમ્માઈસુ ॥ ૧૨૧ ॥

દુસુ સય ચડ દુસુ સય નિગ, મિગારસહિયં સયં તિગેહિટ્ઠા ॥

મજ્જે સતુત્તર સય, મુવરિતિગે સય મુવરિ પંચ ॥ ૧૨૨ ॥

અર્થ—સૌંધમ દેવલોકે (વત્તીસ) કે૦ વત્તીસ લાલ, રૂશાન
 દેવલોકે (અઢાવીસા) કે૦ અઢાવીસ લાલ, સન-કુમાર (વાસ્સ)
 કે૦ ચાર લાલ, માર્હેટ્ટે (અઢ) કે૦ આઠ લાલ, ત્ર્યમ્બદેવલોકે (ચડ)

કેં ૦ ચાર લાખ (વિમાણ) કે ૦ વિમાન છે, એ સર્વ (લઘ્વાઈ) કે ૦
 લાખની સરખાણે કરીને જાણવા લાતકે (પચાસ) કે ૦ પચાસ
 હજાર, શુરુ (ચત્ત) કે ૦ ચાલીશ હજાર, સદસારે (છ) કે ૦ છ
 હજાર, એ સર્વ (સહસ્ત્ર) કે ૦ હજારની સરખાણે જાણવા, એ (ક્રમણ)
 કે ૦ અનુક્રમે કરીને (સોહમ્માઈસુ) કે ૦ સોમ્માઈરુ દેવલોકના
 વિમાનની સરખાણે જાણવી ॥ ૧૨૧ ॥ તથા આનંદ અને પ્રાણન એ
 (દુષ્ટ) કે ૦ બે લોકને ત્રિવે (સપ્ત ચત્ત) કે ૦ ચાર સો વિમાન,
 તથા આરણ અને અપુત્ર એ (દુષ્ટ) કે ૦ બે દેવલોકને ત્રિવે (સપ્ત
 ત્રિગ) કે ૦ ત્રણ સો વિમાન જાણવા (ત્રિગેહિટ્ટા) કે ૦ નીચેના
 ત્રણ ગ્રંથકે (દ્વાસહસ્ર) કે ૦ અગોષાર સહિત (સપ્ત) કે ૦
 સો અર્થાત્ એક સો અગિયાર વિમાન છે (મજ્જે) કે ૦ ચત્તલા
 ત્રણ ગ્રંથકે (સપ્તચત્તસપ્ત) કે ૦ એક સો સાત વિમાન છે, અને
 (અવરિત્તિ) કે ૦ ઉપરના ત્રણ ગ્રંથકે (સપ્ત) કે ૦ એક સો વિ-
 માન છે, ત્રી (ઉવીર) કે ૦ ઉપરના પાંચ અનુત્તર વિમાને (પચ)
 કે ૦ પાંચ વિમાન છે, ॥ ૧૨૨ ॥

હો એ પૂર્વે કહેલા વિમાનોની સર્વ સંખ્યા તથા વિમાનાદિષ્ટુ
 સ્વરૂપ કહે છે

ચુલસીદ્ધ લઘ્વ સત્તાણ, વડસહસ્સા વિમાણ તેવીસ ॥
 સન્નગમુહાલોગમિ, ઇંદય વિમદ્ધિ પયરેમુ ॥ ૧૨૩ ॥

અર્થ—(સન્નગ) કે ૦ સર્વ સરખાણે (ચુલસીદ્ધ લઘ્વ) કે ૦
 ચોળસી લાખ, (સત્તાણ) સહસ્ત્રા કે ૦ સત્તાણુ હજાર, અને
 (તેવીસ) કે ૦ તેવોગ ઉપર પડેલા (મુહાલોગમિ) કે ૦ ઉપર લોકને
 ત્રિવે (વિમાણ) કે ૦ વિમાનો છે અને તે ચાર દેવલોકના (વિમદ્ધિ-

પયરેસુ) કે૦ ઘાસઠે પ્રતરને વિષે મ'ય ભાગમા (હૃદય) કે૦ એક
એક હૃદય વિમાન છે સર્વ મ'ગીને હૃદય વિમાન ઘાસઠ છે ॥૧૨૩॥

ચતુર્દિશિ ચતુરપતીઓ, ઘાસઠિ વિમાણિયા પદ્મપયરે ॥
ઉઘરિ હૃદયહીણા, અગુત્તરે જાવ હૃદય ॥ ૧૨૪ ॥

અર્થ—(પદ્મપયરે) કે૦ પહેલા પ્રતરને મિતે મ'યના હૃદય
વિમાનપત્રી (ચતુર્દિશિ) કે૦ ચારે દિશાએ (ઘાસઠિવિમાણિયા)
કે૦ ઘાસઠ વામઠ વિમાનની (ચતુરપતીઓ) કે૦ ચાર પક્તિઓ
છે, તેના (ઉઘરિ) કે૦ ઊપર દરેક પ્રતરે (હૃદયહીણા) કે૦
એક એક વિમાન ચાર દિશાયાં ઓછું રહે, જેથી (અગુત્તરે) કે૦
અગુત્તર વિમાને જાવ (હૃદય) કે૦ યાવત્ એક એક વિમાન ચારે
દિશાએ રહે ॥ ૧૨૪ ॥

હૃદય વટ્ટા પંનિસુ, તો કમસો તસ ચતુરમા વટ્ટા ॥

વિવિહા પુષ્કવકિન્ના, તત્પ્રતરે મુતું પુષ્કવિદિસિ ॥૧૨૫॥

અર્થ—સર્વની વચમા (હૃદય) કે૦ હૃદય વિમાન (વટ્ટા) કે૦
ઘાટલુ પટલે ગોળાકૃતિવાલુ છે (તા) કે૦ ત્યાર પછી (પતિસુ)
કે૦ પક્તિને વિષે (કમસો) કે૦ અનુક્રમે કરીને પ્રથમ (તંસ) કે૦
ગ્રીષ્મગાવાલા, પટો (ચતુરમા) કે૦ ચાર સૂણાવાલા, અને છેલ્લા
(વટ્ટા) કે૦ ગોળાકૃતિવાળા વિમાનો છે અને (તત્પ્રતરે) કે૦
તે ચારે પક્તિઓની વચમા એક (પુષ્કવિદિસિ મુતું) કે૦ પૂર્વદિશા
મૂકીને ઘાટીની સર્વદિશામા (વિવિહા) કે૦ વિવિધપ્રકારના
(પુષ્કવકિન્ના) કે૦ મિત્ર મિત્ર પુષ્પાવકીર્ણ વિમાનો છે. ॥૧૨૫॥

દરે પહેલા પ્રતરની એક એક પક્તિના ઘાસઠ ઘાસઠ વિમાન
કયે કયે સ્થાનકે છે ? તે રહે છે

એગ દેવે દીવે, દુવે ય નાગોદહીસુ વોધવ્વે ॥
 ચત્તારિ જન્તવદીવે, મ્યસમુદ્દેસુ અદ્દેવ ॥ ૧૨૬ ॥
 સોલમ સયમુરમણે, દીવેસુ પડ્ઢિયા ય સુરમવ્વણા ॥
 ઇગતીમ ચ વિમાણા, મયમુરમણે સમુદ્દે ય ॥ ૧૨૭ ॥

અર્થ—પહેલા મતરની ચારે દિશાનુ (એગ) કે० પહેલુ એક
 ઘફ વિમાન (દેવે દીવે) કે० દેવદીવમા છે, (ય) કે० અને (દુ)
 કે० ને ને વિમાન (નાગોદહીસુ) કે० નાગસમુદ્દમા (યોગવો) કે०
 જાણના ત્યાર પડાના (ચત્તારિ) કે० ચાર ચાર વિમાન (જન્તવદીવે)
 કે० યજ્ઞવ્રોતમા છે અને (મ્યસમુદ્દે) કે० મ્યસમુદ્દમા (અદ્દેવ)
 કે० આઠ આઠ વિમાનો છે ॥ ૧૨૬ ॥ વલી (સયમુરમણે દીવેસુ)
 કે० સયમુરમણ છીરને વિ (સોલસ) કે० જોગ (સુરમવ્વણા)
 કે० વિમાનો (પડ્ઢિયા) કે० રજા ઠ (ચ) કે० અને (ઇગતીસ
 વિમાણા) કે० એકતીસ વિમાનો (સયમુરમણે સમુદ્દ) કે० સય
 મુરમણ સમુદ્દમા છે ॥ ૧૨૭ ॥

હવે થીમા મતરમા ચારે દિશાએ એકસર વિમાનોનો પક્તિ શી
 રીતે છે, ને કહ છે.

વટ્ટં વટ્ટસ્સુવરિ, તસ તંમસ્મ ઉરમ્મિ હોદ્ ॥
 ચરસે ચરસ, ઉદ્દ તુ વિમાણસેઠીણ ॥ ૧૨૮ ॥

અર્થ — (વટ્ટસ્સુવરિ) કે० ગાટગા એટલે ગોઠવિમાનની ઉ-
 પર (વટ્ટ) કે० ગોલ વિમાન છે (તસમ્મ) ઉરમ્મિ) કે० નગ
 સુણાની ઉપર (તસ) કે० નિમ્ણી વિમાન (હોદ્) કે० હોય છે
 (તુ) કે० ઝાલી (ચરસે) કે० ચાર સુણા વિમાનનો ડાર

(ચરમ) કે० ચાર સૂના વિમાન હોય છે એમ (હટ્ટ) કે०
 ઝાર (વિમાણતેરી) કે० વિમાનોની પંક્તિ જાણતી સર્વે પ્રતરમા
 મધ્યમાને દરેક વિમાન ચાટલુ છે ત્યાર પછી ચારે દિશાએ ચારે
 પંક્તિમા અનુક્રમે એક એક વિમાન ત્રિસૂનાવાલા, પછી ચાર સૂના-
 વાલા, પછી ચાટલા એમ અનુક્રમે પંક્તિ પૂરી થાય ત્યાં સુધી જા-
 નવા દરેક પ્રતર છેવટનુ એક એક વિમાન ઓછુ કરવુ જેથી સર્વા-
 થેસિદે એક એક વિમાન ત્રિસૂનુ રહે ॥ ૧૦૮ ॥

સઘ્વે વટ્ટવિમાણા, એગદુવારા હવતિ નાયઘ્વા ॥

તિણ્ણય તસવિમાણે, ચત્તારિ ય હુતિ ચડસે ॥૧૨૯॥

અથ —(સઘ્વે વટ્ટવિમાણા) કે० સઘ્વ ચાટલા વિમાનો (એગ-
 દુવારા) કે० એક ચારનાવાલા (હવતિ) કે० હોય છે એમ (ના-
 યઘ્વા) કે० જાગવા (તસવિમાણે) કે० ત્રિસૂના વિમાનને વિષે
 (તિણ્ણય) કે० ત્રણ ચાગના હોય છે (ય) કે० અને (ચડ-
 સે) કે० ચાર સૂના વિમાનને વિષે (ચત્તારિ) કે० ચાર ચારના
 (હુતિ) કે० હોય છે ॥ ૧૨૯ ॥

પાગારપરિવિલ્લતા, વટ્ટવિમાણા હવતિ સઘ્વેત્તિ ॥

ચડસંમ વિમાણાણ, ચડહિસિ વેડ્યા હોઈ ॥ ૧૩૦ ॥

અથ —(સઘ્વેત્તિ) કે० ચારે દિશામા રહેલા સઘ્વ (વટ્ટવિ-
 માણા) કે० ચાટલા પટ્ટલે ગોલવિમાનો (પાગારપરિવિલ્લતા) કે०
 ગડધી પિંટલાયલા (હવતિ) કે० હોય છે અને (ચડસંમ વિ-
 માણાણ) કે० ચાર સૂનાવાલા વિમાનને (ચડહિસિ) કે० ચારે
 દિશાએ (વેડ્યા હોઈ) વડિકા હોય છે. કાગરા વિમાનો

વાલા, તેમજ (ફાસે) ક૦ સ્પર્શમા (નરણીયમડયસુદ્ધાસા) ૧૦
માવળ સરલા કોમળ અને મુગકારી સાર્શમાળા, (નિન્નુજોયા)
ક૦ નિત્ય પ્રકાશમાળા, (રમ્મા) ૧૦ રમણિક અને (સયમહા)
ક૦ પોતાની મહે પ્રકાશીત દયા (તે) ક૦ તે વિમાનો (વિરા-
ચતિ) ક૦ શોભે છે ॥ ૧૩૫ ॥

જે દક્ષિણેણ દ્વા, દાહિગઓ આવલી મુણેયવ્વા ॥
જે પુગ ઉત્તરદ્વા,ઉત્તરઓ આવલી મુણે તેમિ ॥૧૩૬॥

અર્થ—(જે દક્ષિણેણ દ્વા) ક૦ જે દક્ષિણ દિશાએ સૌંધ-
નૈદ્ર તથા સનકુમારદ્ર છે, તેમના (દાહિગઓ) ક૦ દક્ષિણ દિ-
શાની (આવલી) ક૦ પત્તિમા રહેલા વિમાનો (મુણેયવ્વા) કે૦
જાણવા પુગ કે૦ વલી (જે ઉત્તરદ્વા) ક૦ જે ઉત્તરદિશાએ દ્વા
નૈદ્ર તથા મોદ્ર છે (તેમિ) ક૦ તેમના (ઉત્તરઓ) કે૦ ઉત્તર-
દિશાની (આવલી) ક૦ પત્તિમા રહેલા વિમાનો (મુણે) ક૦
જાણવા ॥ ૧૩૬ ॥

પુવ્વેણ પચ્છિમેણ ચ, મામળ્લા આવલી મુણેયવ્વા ॥
જે પુગ વટ્ટિમાળા, મજ્જિલ્લા દાહિગિલ્લાગ ॥૧૩૭॥

અર્થ—(પુવ્વેણ પચ્છિમેણ ચ) ક૦ પૂર્વ દિશા અને પશ્ચિમ
દિશાની (આવલી) ક૦ વિમાનોની પત્તિ તે સૌંધ તથા દ્વા-
નૈદ્ર અને દ્વોની (મામળ્લા) કે૦ સાવાળ સામાયપને જાણવી
(પુગ) કે૦ વળી જે (મજ્જિલ્લા) કે૦ જે મામળાના (વટ્ટિ-
માળા) કે૦ વટ્ટલા વિમાન છે, તે (દાહિગિલ્લાગ) કે૦ દક્ષિણ
દિશાના સાયમદના જાણવા ॥ ૧૩૭ ॥

પુઘ્વેણ પન્ઞિઝ્મેણ ય, જે વટ્ટા તેવિ દાહિણિલ્હસ્સ ॥
તસ ચડરસગા પુણ, સામન્ના હુતિ દુણ્હપિ ॥ ૧૩૮ ॥

અર્થ—(પુઘ્વેણ પન્ઞિઝ્મેણ ય) કે० પૂર્વદિશા અને પશ્ચિમદિ-
શાના વિમાનની પક્તિને વિષે (જે વટ્ટા) કે० જે ગટ્થા વિમાન
એ (તેવિ) કે० તે વિમાનો પણ (દાહિણિલ્હસ્સ) કે० દક્ષિણ-
શિખાના સૌર્યમૈત્રના એ (પુણ) કે० વલી તસ કે० ત્રણ ચૂળવાળા
અને (ચડરસગા) કે० ચાર ચૂળરાગ જે વિમાન છે તે (સામન્ના
કે० સામાન્યપણાથી (દુણ્હપિ) કે० સૌર્યમટ્ર તથા ઈશાનેંદ્ર એ
ચન્નેના (હુતિ) કે० છે. પટ્ટલે ચન્ને ઈદ્રો તે વિમાનોના અર્દ્ધો-
અર્દ્ધ માલીક છે ॥ ૧૩૮ ॥

પદ્મપપરમિ પદ્મમે, કપ્પે ઉડુનામ ઇંદયવિમાગ ॥
પણ્યાલલક્ષજોયણ, લક્ષ સંબુરિ સંવટ્ટ ॥ ૧૩૯ ॥

અર્થ—(પદ્મમે કપ્પે) કે० પહેલાં દેવલોચના (પદ્મપપરમિ)
કે० પહેલાં પ્રવરને વિષે (ઉડુનામ) કે० ઉડુનામનુ (ઇંદયવિ-
માગ) કે० ઇંદ્રક વિમાન એ તે (પળ્યાલલક્ષજોયણ) કે०
ગાલાકારે પિસ્તાલીશ લાલ્લ યોજનના પ્રમાણવાળુ છે અને (સ
ંબુરિ) કે० સરના ઉપર યાસઠયા પ્રવર (સંવટ્ટ) કે० સર્વા-
ર્થસિદ્ધ નામનુ વિમાન (લક્ષ) કે० એક ત્વાલ યોજનનુ ગો-
લાકાર છે. ॥ ૧૩૯ ॥

હવે યાસઠ પ્રવરના મ યમાગમાં રહેલા ઇંદ્રક વિમાનનાં
નામ રહે છે

ઉડુ ચઢ સ્યણ વગ્ગુ, વીરિય વરુણે તહય આણઢે ॥
વમે કચગ રુદ્ધમે, વંવે અરુણે ય વરુણે ય ॥ ૧૪૦ ॥

अर्थ—१ (उडु) के० उडु विमान, २ (चद्र) चद्रक विमान, ३ (रयण) के० रजन विमान, ४ (रगु) के० वल्युविमान, ५ (रीरिय) के० वीर्य विमान, ६ (वरुणे) के० वरुण विमान (तहेव) के० तैमज, ७ (आणदे) के० आनन्द विमान, ८ (वमे) के० ब्रह्म विमान, ९ (रुचण) के० काचन विमान, १० (म्हमे) के० रविप्रम विमान, ११ (व) के० १४ विमान, १२ (अरुग) के० अरुण विमान, १३ (वरुगे य) के० वरुण विमान, १४ (तेर विमान ए तेर विमान पहला तथा बीजा देवलोके छे. ॥ १४० ॥

वेरुलिय रुयग रुइरे, अके फलिहे तहेन तवणिज्जे ॥
मेहे अग्न हलिहे, नलिणे तह लोहियस्खे य ॥१४१॥

अर्थ—१४ (वेरलिय) के० वैदुर्य विमान, १५ (रुयग) के० रुचक विमान, १६ (रुइरे) के० रुचिर विमान, १७ (अके) के० अरुविमान, १८ (फलिहे) के० स्फटिक विमान, (तहेव) के० तैमज १९ (तवणिज्जे) के० तपनीय विमान, २० (मेह) के० मेघविमान २१ (अग्न) के० अर्घ विमान, २२ (हलिहे) के० हलिद्र विमान, २३ (नलिणे) के० नलिन विमान, (तह) के० तैमज २४ (लोहियस्खे य) के० लोहिताक्ष विमान. ॥१४१॥

वइरे अजग वरमाल, रिह देवे य सोम मगलए ॥
वलमहे चक गया, सोवहिय्य णदियावते ॥ १४२ ॥

अर्थ—२५ (वइरे) के० वज्र ए गर विमान राजे तथा चोथे देवलोके छे ॥ २६ (अजन) के० अजन विमान, २७ (वरमाल) के० परमाल विमान, २८ (रिह) के० रिह विमान, २९

(देवेय) के० देव विमान, ३० (सोम) के० सौम्य विमान, ३१
 (मगलए) के० मगल विमान० ॥ ए छ विमान पांचमा देवलोक
 ठे ३२ (बलभदे) के० बलभद्र विमान, ३३ (चक्र) के० चक्र
 विमान, ३४ (गगा) के० गगा विमान, ३५ (सोवन्डिय) के०
 स्वस्तिक विमान, ३६ (नदियावत्ते) नदावर्त्त. ए प च विमान
 छटा देवलोक छे. ॥ १४१ ॥

आमंकरे य गिद्धी, केऊ गरुले य होइ बोधव्वे ॥

बंमे बमहिए पुण, बभुत्तर लंतए चेव ॥ १४२ ॥

अर्थ—३७ (आमंकरे) य ३० आभकर विमान, ३८
 (गिद्धी) के० घृग. विमान, ३९ (केऊ) के० केतु विमान, ४०
 (गरुले य) के० गगा विमान ए चार विमान सातमा देवलोक
 (होइ) के० ठे ने (बोधव्वे) के० जाणवा ४१ (बंमे) के०
 ब्रह्म विमान, ४२ (बमहिए) के० ब्रह्महिर विमान. (पुण) के०
 पली ४३ (बभुत्तर) के० ब्रह्मोत्तर विमान, ४४ (लंतए) के०
 ल ३५ विमान ए चार विमान आठमा देवलोकना (चेव) के०
 निच्चे जाणवा ॥ १४३ ॥

महाशुक्र सहस्सारे आणय तह पाणएय बोधव्वे ॥

पुप्फेलरार आरण, तहाविय अच्चुए चेव ॥ १४४ ॥

अर्थ—४५ (महाशुक्र) के० महाशुक्र विमान, ४६ (सह-
 स्सार) के० सहस्रार विमान, ४७ (आणय) के० आनन विमान,
 (तह) के० तेमज ४८ (पाणएय) के० प्राणत विमान, ए चार
 विमान नउमे तथा ४९ देवलोक (बोधव्वे) के० जाणवा, ४९
 (पुप्फे) के० पुष्प विमान, ५० (अलरार) के० अलरार वि-

માન, ૫૧ (આરણ) કે० આરણ વિમાન, (તહાવિય) કે०
તેમજ ૫૨ (અચ્ચુષ) કે० અચ્ચુત વિમાન ૪ ચાર વિમાન અગી-
યારમે તથા ચારમે દેવલોકે (ચેર) કે० નિચ્ચે જાણવા ॥ ૧૮૪ ॥

સુદસણ સુર્પાદિચહે, મળોરમે ચેવ હોડ પદમતિગે ॥

તત્તો ય સઘભદ્રે, વિમાલણ સુમળે ચેવ ॥ ૧૮૫ ॥

અર્થ—૫૩ (સુન્સળે) કે० સુદર્શન વિમાન, ૫૪ (સુપ-
દિવહે) કે० સુપતિશ્વદ વિમાન, ૫૫ (મળોરમે) કે० મનોરમ
વિમાન, ૫૬ (પદમતિગે) કે० પ્રથમ
ત્રિને વિષ (ચેર) કે० નિચ્ચે (હોડ) કે० છે (તત્તો ય) કે०
અને ત્યાર પછી ૫૬ (સઘભદ્રે) કે० સર્વભદ્ર, ૫૭ (વિમાલણ)
કે० વિશાલ, ૫૮ (સુમળે) કે० સુમનસ-૫૯ ચાર વિમાન નવ
ગ્રેયરુના ધીજા ત્રિને વિષ (ચેર) કે० નિચ્ચે છે. ॥ ૧૮૫ ॥

સોમળસે પીડકરે, આઈચ્ચે ચેવ હોડ તડયતિગે ॥

સઘઠ્ઠસિદ્ધિનામે, ઇંદ્યા એવ વાસઠ્ઠી ॥ ૧૮૬ ॥

અર્થ—૫૯ (સોમળસે) કે० સોમનસ વિમાન, ૬૦ (પીડ-
કરે) કે० પ્રીતિકર વિમાન, ૬૧ (આઈચ્ચે) કે० આદિત્ય વિ-
માન, ૬૨ (તડયતિગે) કે० ત્રેયરુના ગોજા ત્રીરુને ત્રિને (ચેર)
કે० નિચ્ચે (હોડ) કે० છે અને પાંચ અનુચ્ચ વિમાનને ત્રિને ૬૨
(સઘઠ્ઠસિદ્ધિનામે) કે० એક સર્ગવિ સિદ્ધિ નામનુ વિમાન છે
(ઇંદ્યા એવ વાસઠ્ઠી) કે० ૬૩ ચામડ ઇંદ્રક વિમાનના નામ વશા. ૧૮૬

હો દરેક દેવલોકે શ્રેણીના વિમાનની સગ્યા લાગ્યા માટે
રખાય કહે છે.

પદપતિપપરાયણી, વિમાણમુહમૂર્તિ તસ્મિન્નમદ્ ॥
 પયરગુણમિદ્વક્રુષ્ણે, સર્વગ્ગ પુષ્કરનિયરે ॥ ૧૪૭ ॥

અર્થ—સૌર્ય અને ઈશાન દેવગોરુના (પદપ) રૂઠ પહેલા
 (પપરાયણી વિમાણ) કેઠ મનરના વિમાનની પત્તિ તે (મુહ) ફઠ
 મુચ રહેણાય, અને (અતિમ) ફઠ છેલા મનરના વિમાનની પત્તિ
 તે (મૂર્તિ) ફઠ મૂર્તિ રૂઠાય. (તસ્મિન્નમદ્) ફઠ તે મુત્ર અને
 મૂર્તિના વિમાનોને ઇચ્છા રૂઠોને તેના અર્ધ કરવા પડો (શ્વપ-
 રગુ) કે રાહિયા વચ્ચેના મનર ગુણવા તેથી (ક્રુષ્ણ) ફઠ
 વાંછિત દેવગોરુ (પુષ્કરનિયરે) કેઠ આરજિકાના વિમાનોની
 (સર્વગ) ફઠ સર્વ સમ્યા આરે । ૧૪૭ ॥

અર્થ તે ગતિ દૃષ્ટાન સહિત સમનારે કે-સૌર્ય તથા ઈશાન
 એ રૂઠે દેવગોરુને વિમાણ પહેલા મનરના (૨૪૯) વિમાન તે મુત્ર
 ફહેણાય, અને છેલા મનરના (૨૦૧) વિમાન તે મૂર્તિ ફહે-
 ણાય એ વચ્ચે સરુવાનં ફરુડી ફરી ત્યારે (૪૧૦) થાય એનું
 અર્ધ ફરી ત્યારે (૨૦૫) થાય તેનું એ રૂઠે દેવલોકનાજ તેર
 મતરે મુગી ત્યારે સૌર્ય તથા ઈશાન દેવગોરુના વિમાનની
 પત્તિના સર્વ વિમાનોની સરયા (૨૯૨૫) થાય

હવે એ વચ્ચે દેવલોકના સર મત્રી સાઠ લાસ વિમાનો છે,
 તેમાંથી (૨૦૦૫) શ્રેણીના વિમાન મટીયે ત્યારે (૫૯૯૭૦૭૫)
 પછી ઇન્દ્રાસનીનં વિમાન મટીયે એ રીતે આગલના દેવ-
 લોક પણ જાણી લેતુ ॥ ૧૫૦ ॥

તેજ વાત આગલી ગાથાવડે રહે છે

नं १
उर्ध्व देवलोकं विमानोना मुख-भूमि विगरे गतितुं कोष्टक.

कया देवलोके	मुख विमान	भूमि विमान	समाप्त	समाप्तनु अर्धे.	प्रतरनो सरया (गुणाकार माट)	प्रतः संख्याय गुण-वाधो लब्ध यदे-अ) सं कि विमान	पुष्पायकीर्ण विमान	सथ विमान
सोधर्म-रक्षण	२४८	२०१	४५०	२२५	१३	३८२५	५८८७०५	१००००००
सनत्-माहस्र	१८७	१५३	३५०	१७५	१२	२१००	१८८७२०	२००००००
मह	१४८	१२८	२७८	१३८	१	८३४	८८१११	४०००००
लातक	१२५	१०८	२३४	११७	५	५८५	४८४१२	५०००
शुभ	१०५	८३	१८८	८८	४	३८१	४८१०४	४०००
सवसार	८८	७७	१११	८३	४	३८२	५११८	१०००
आनत-प्राणत	७३	६१	१३४	६७	४	२६८	१३२	४००
आरण-अभ्युत	५७	४५	१०२	५१	४	२४	६१	३००
अथ प्रियेयक ३	४१	३३	७४	३७	३	१११	०	१११
मध्य, प्रियेयक ३	२८	२१	५०	२५	३	७५	३२	१२६
उर्ध्व प्रियेयक ३	१७	८	२६	१३	३	४६	६१	१००
अनुतर	५	०	०	०	१	५	०	५
उर्ध्व देवलोक	२४८	४	२५४	१२७	१२	७८७८	८४८८१८	८४८७०२०

અટ્ટળળ્હી સયમહસ્સા, સત્તાળવર્ઘે ભવે સહસ્સાઈ ॥

પળહત્તરિ ય વિમાળા, દ્યતિ પુળ્લાવકીળ્ળાળ ॥૧૪૮॥

અર્થ—(અટ્ટળળ્હી સયમહસ્સા) કે० ઓળળસાઠ તાગ, (સત્તાળવર્ઘે સહસ્સાઈ) કે० સત્તાળુ દ્વાર, (ય) કે० અને (પળહત્તરિ) કે० પચોત્તર ઘટલા (પુળ્લાવકીળ્ળાળ) કે० પુળ્લા વર્ગીળ (વિમાળા) કે० વિમાળે (દ્યતિ) કે० થોય છે. ॥૧૪૮॥

તેવળ્ળે ચઢવળ્ળે, પંચાવળ્ળે તહેવ વાસઢે ॥

અળ્મુ પયરેસુ અ, ન હુતિ પુળ્લાવકીળ્ળાઈ ॥ ૧૪૯ ॥

અર્થ—(તેવળ્ળે) કે० ત્રેપનમુ, (ચઢવળ્ળે) કે० ચોપનમુ, (પંચાવળ્ળે) કે० પંચાવનમુ (તહેવ) કે० તેમજ (વાસઢે) કે० વાસઢમુ (અળ્મુ પયરેસુ) કે० ઘટલા પ્રતરોળે વિપે (પુળ્લાવ-કીળ્ળાઈ) કે० પુળ્લાવર્ગીળ વિમાળે (ન હુતિ) કે० નથી ॥૧૪૯॥

હે વાસઢે પ્રતરમાળા કોઢપળ પ્રતરળે વિપે ત્રિમૂળા ચોમૂળા અને વાટલા વિમાળે જાળવાળે ઉપાય કહે છે.

ઇગદિસિ પંતિવિમાળા, તિવિમત્તા તસ ચઢરસા વટ્ટા ॥

તસેસુ સેમમેગ, સિવ સેમ દુગસ્સ ઇક્કિક ॥ ૧૫૦ ॥

તંસેસુ ચઢરસેમુ ય, તો રસિતિગંપિ ચઢગુળં કાઢ ॥

વટ્ટેસુ ઇદય સિવ, પયરધળ મીલિય કળ્પે ॥ ૧૫૧ ॥

અર્થ—(ઇગદિસિ પંતિવિમાળા) કે० ઇક દિગ્માળા પક્તિત્તા વિમાળેળે (તિવિમત્તા) કે० તળ માળે વહેંચીયે ઘટલે અનુક્રમ (તસ ચઢરસા વટ્ટા) કે० ત્રિમૂળા ચામૂળા અને વાટલા એવા

વ્રણ યાગ થાય, અને એમ કરના (સેસમેગ) કે ૦ નો એકાદશેષ
 વે, તો (તસસુ) ક૦ ત્રિચૂળામાહ (વિય) કે ૦ મેચ્ચ. અને
 (સેસદુગસસ) ક૦ જોષ વે વે તો (ફિક્ક) કે ૦ એક એક મચ્ચ
 ચુ ॥ ૧૫૦ ॥ ઇટલે (તમેમુ ય ચડસેમુ) કે ૦ એક વ્રણ સુ-
 નામા અને એક ચાર મૂળામાં મેલચુ (તો) ક૦ ત્યાર પછી
 (રાસિનિગરિ) કે ૦ એ વ્રણે રાશીમાહેલી એક એક રાગાને પળ
 (ચડગુણ કાડ) ક૦ ચારગુણા કરીને પત્રી (વેટ્ટેમુ) કે ૦ રાટના
 વિમાનમાહે (કચ્ચ વિવ) કે ૦ કચ્ચ વિમાન મેલચુ પછી (પય
 ચુણ) કે ૦ મતરના ચાર દિશાના વિમાનો એકત્ર કરવાથી
 (કપ્પે) કે ૦ સૌર્યાદિક દેવગણે વિમાનોની સર્વ સરયા થાય ૧૫૧

‘‘ અહિં એજ રાત દુષ્ટાન સહિત સમજા. કે કે-સૌર્ય તથા ઈશાન
 દેવગણના પહેલા મતરમા એક દિશાએ વાસડ વિમાન છે, તેને વ્રણ
 ભાગે બહેલીએ તો વીશ વીશનો એક એક ભાગ થાય. ઉપર વે વિ-
 માન રે તેમાહેલુ એક વિમાન ત્રિચૂળામા અને રીજુ વિમાન ચોચૂ-
 નામા મલકતા એકવાશ વિમાન, ત્રિચૂળામાલા, એકરોશ વિમાન
 ચોચૂળામાલા અને વીશ વિમાન વાટલા થાય. પછી એ વ્રણે રાશીના
 વિમાનને ચારગુણા કરીને વાટલામાહ એક કચ્ચ વિમાન મેલવીયે
 ઇટલે પહેલા મતરનો ચારે દિશાનો ચાર પક્ષિ મલીને ચોરાશી
 ત્રિચૂળા, ચોરાશી ચો ચૂળા અને એકાશી વાટલા. એમ સર્વ મલીને
 વસો ઓગણપચાસ વિમાન થાય ॥ એ પ્રમાણે વીજા મતરોને ત્રિષે
 પળ જાણી લેવું

દે સૌર્યાદિક તાર દેવગણના દેવોના ચિન્હ કહ છે.

કપ્પેમુ યં મિય મહિમો વરાહ સિંહા ય ઝગલ સાલ્હરા ॥

હય ગય મુયમ સુગી, વસહા ત્રિહિમાઈ ચિંધાઈ ॥ ૧૫૨ ॥

अर्थ—(कप्येमु य) के० बार देवलोक माहला पहला मौ-
 ज्य देवलोकना देवोने (मिय) के० मगनु चिन्ह, गीजा ईशान
 देवलोकना-देवोने (महिसो) के० पाडानु चिन्ह, वाजा सनत्कु
 मार देवलोकना देवोने (यराह) के० मूअरनु चिन्ह चोश्रा
 माहद्र देवलोकना-देवोने (सिंह य) के० सिंहनु चिन्ह
 पांचमा त्रय देवलोकना देवोने (छयल) के० थोकडानु चिन्ह
 उद्धा लांतक देवलोकना देवोने (सालरा) के० डेडकानु चिन्ह,
 सातमा भुज देवलोकना देवोने (हय) के० घाडानु चिन्ह, आ-
 दमा सहस्रार देवलोकना देवोने (गय) के० हाथीनु चिन्ह,
 चवमा आतत देवलोकना देवोने (भुयग) के० मगनु चिन्ह
 षणमा प्राणत देवलोकना देवोने (खुमी) के० गेडानु चिन्ह,
 अगीपारमा आरण देवलोकना देवोने (वमहा) के० वपधनु चिन्ह,
 अने धारमा अन्युत देवलोकना देवोने (विदिमा) के० मग वि-
 जेपनु चिन्ह छे प (चिनाइ) के० चिन्हो रखा ॥ १५० ॥

हरे दश वैमानिक इंद्रोना सामानिक देवता तथा आत्मरक्षक
 देवताओनी सरपा के० छे ।

चुलमी अमिड वायत्तरि, सत्तरि मट्टीय पन्न चत्ताला ॥
 तुल्लमुर तीस वीमा, दममहम्स आयूरक्खं चउगु-
 णिया ॥ १५३ ॥

अर्थ—सौमैद्रना (चुलमी) के० चोराशी हजार, ईशाने-
 द्रना (अस्मिड) के० एसी हजार, मनुचुमारुद्रना (वायत्तरि)
 के० बहंतिर हजार, माहेंद्रना (सत्तरि) के० सीत्तर हजार, धयें-
 द्रना (मट्टीय) के० सौ हजार, आननेद्रना (पन्न) के० प

ચાસ હજાર, શુભેન્દ્રના (ચત્તાળ) કે૦ ચાન્તેશ હજાર, સહ્યાર્-
દ્રના (તીસ) ક૦ ત્રીશ હજાર, આતતમાણનેન્દ્રના (મીસા) કે૦
ત્રીશ હજાર, આરણઅન્યુતદ્રના (દમમદસ્મ) કે૦ દશ હજાર
(તુદ્ધમુર) ક૦ સામાનિક દેવતા જાણવા, અને (આયરમલ)
૪૦ આત્મરક્ષક દેવો (ચતુર્ગુણિયા) ક૦ સામાનિક દેવતાથી ચાર
ગુણા દરેક દ્વંદ્વે જાણાં. ॥ ૧૫૩ ॥

ઊપરના વિમાનો કોને આગારે ગ્યા છે ? તે કહે છે

દુસુ તિસુ તિસુ કપેસુ, ઘગુદહિ ઘણવાય તદુમયં
ચ કમા ॥

સુર ભવણપદ્ધાણં, આગાસપદ્ધિયા ઉવરિ ॥ ૧૫૪ ॥

અર્થ—(દુસુ) કે૦ પહ્લ્લા અને ત્રીજા દેવગોરુને (યશુદહિ)
ક૦ ઘનોદપિનો આધાર છે (તિસુ) કે૦ ત્રીજા ચોથા અને
પાંચમા દેવગોરુને (ઘણવાય) ક૦ ઘનવાતનો આગાર છે, (ચ)
ક૦ વલી (તિસુ કપ્પમુ) ક૦ ઝટ્ટા સાતમા અને આઠમા દેવલો-
કને (તદુમય) ક૦ ઘનોદપિ અને ઘનવાતનો આધાર છે તે (કમા)
ક૦ અનુગમે જાણતુ (ઉવરિ) ક૦ તેના ઉપર (સુરભવણપદ્ધાણ)
ક૦ દેવગોરુને આગાર તે (આગાસપદ્ધિયા) કે૦ આકાશને
આગારે છે ॥ ૧૫૪ ॥

હવે વિમાનોના પૃથ્વીર્નિદનુ અને વિમાનનુ ઉચપણ ત્રણ ગા-
થાથી કહે છે

સત્તાત્રીસમયાઈ, પુદ્ગીપિડો વિમાણઉચ્ચત્તં ॥

પચસયા કપ્પદુગે, પદમે તત્તો ય ફક્કિ ॥ ૧૫૫ ॥

હાયડ પુદ્ગીસુ સય, વઢ્ઢ મવળેસુ દુદુદુ કપ્પેસુ ॥
 ચડગે નવગે પળગે, તહેવ જા શુત્તરેસુ મવે ॥ ૧૫૬ ॥
 ઇગવીમસયા પુદ્ગી, વિમાણમિફારસેવ્ર ય સયાઈ ॥
 વૃત્તીમજોયળસયા, મિલિયા સઘત્થ નાયઘા ॥ ૧૫૭ ॥

અર્થ—(પદમે) ૧૦ પદલા (કપ્પદુને) કે૦ ચે દેવલોકને
 રિપ (પુદ્ગીપિંડો) કે૦ પૃથ્વીના પિંડનુ જાદપણુ પ્રમાણાગુલના
 પ્રમાણથી (સત્તારીસસયાઈ) ૪૦ સત્તારીસ સો યોજનનુ છે અને
 (વિમાણઙ્ચત્ત) કે૦ વિમાનનુ ઉચ્ચણું (પચસયા) કે૦ પાંચ
 સો યોજનનુ છે (તસો ય) કે૦ ત્યાર પછી (પુદ્ગીમુ) કે૦ પૃથ્વી-
 પિંડમા (ઇક્કિ સય) ૧૦ એક એક સો યોજન ॥ ૧૫૬ ॥
 (હાયડ) કે૦ ઓછા કર્યા અને (મવળેસુ) કે૦ વિમાનને રિપે
 (વઢ્ઢ) કે૦ એક એક સો યોજન વધારવા પરી રીતે (દુ) કે૦
 ત્રીજા અને ચોથા દેવલોકમા (-) ૬૦ પાંચમા અને છઠ્ઠા દેવ-
 લોકમાં, (દુ કપ્પેસુ) કે૦ સાતમા અને આઠમા દેવલોકમા,
 (ચડગે) કે૦ નવમા દશમા અગીયારમા અને ત્રણમા દેવલોકમા,
 (નવગે) કે૦ ત્રણગ્રંથકમા, (તહેવ) ૧૦ તમજ (પળગે) ૧૦
 પાંચ અનુત્તર વિમાનમા (જા શુત્તરમુ મવ) કે૦ યાવન્ પાંચમુ
 અનુત્તર વિમાન હોય ત્યાં સુધીમા ॥ ૧૫૬ ॥ (ઇગરીસપયા) કે૦
 એકત્રીસ સો યોજન જાદપણે (પુદ્ગી) કે૦ પૃથ્વીપિંડ હોય અને
 (વિમાણમિફારસેવ્ર ય સયાઈ) ૪૦ વિમાનનુ ઉચ્ચણુ અગીયાર
 સો યોજનનુ હોય પછી ૯ પૃથ્વીપિંડના અને વિમાનનાં ઉચ્ચણાને
 (મિલિયા) કે૦ એકઠા કરીય નો (નાયઘ) કે૦ સર્વ મલીને
 (વૃત્તીમ જોયળ મયા) કે૦ વચાગ્ર સો યોજન (નાયઘા) કે૦
 જાણના ॥ ૧૫૭ ॥

૧) તે આ પ્રમાણે—પહેલાં અને ત્રીજા દેવલોક પૃથ્વીપિંડ (૨૭૫૦)
 યાજન તથા વિમાન (૫૦૦) યોજન ॥ ત્રીજા અને ચોથા દેવલોકે
 પૃથ્વીપિંડ [૨૬૦૦] યોજન તથા વિમાન (૬૦૦) યોજન ॥
 પાંચમા અને છઠ્ઠા દેવલોકે પૃથ્વીપિંડ (૫૫૦૦) યોજન તથા વિમાન
 (૭૦૦) યોજન ॥ સાતમા અને આઠમા દેવલોકે પૃથ્વીપિંડ
 (૩૬૦૦) યોજન તથા વિમાન (૮૦૦) યોજન ॥ નવમે દશમે
 અગિયારમે અને વારમે દેવલોકે પૃથ્વીપિંડ (૨૩૦૦) યોજન
 તથા વિમાન (૯૦૦) યોજન ॥ નવે ગ્રેયર્કે પૃથ્વીપિંડ (૨૨૦૦)
 યોજન તથા વિમાન (૧૦૦૦) યોજન ॥ પાંચ અનુત્તર વિમાને
 પૃથ્વીપિંડ (૩૧૦૦) યોજન તથા વિમાન (૧૧૦૦) યોજન ॥
 વચ્ચેને મેળા કરીયે સ્વાર (૩૦૦૦) યોજન થાય ॥
 ૨) તે સૌધર્માદિક વિમાનોના રણ કહે છે.

પણ ચતુર્થિદુ વર્ણવિમાણા, સધય દુસુ દુસુ ય જા
 સહસ્તારો ॥

ઊવરિ સિય ભવણતર—જોડસિયાણ નિરિહવર્ણના ॥૧૫૮॥

અર્થ—પહેલાં દેવલોકથી (સહસ્તારો) કે ૦ આઠમા
 સહસ્તાર દેવલોક સુધીના (દુસુ દુસુ ય) કે ૦ વચે વચે દેવલોકના
 (પણ ચતુર્થિદુવર્ણ વિમાણા) કે ૦ અનુક્રમે પાંચ ચાર રણ અને
 ૧૬ વર્ણનાં વિમાનો હોય છે. તથા (સધય) કે ૦ ધજા સહિત હોય
 કે તે આ પ્રમાણે—પહેલા તથા ત્રીજા દેવલોકના વિમાનો કાલા
 નીલા રાતા પિલા અને ઘોલા હોય છે, ત્રીજા તથા ચોથા દેવલો-
 કના વિમાનો નીલા રાતા પિલા અને ઘોલા હોય છે પાંચમા તથા
 છઠ્ઠા દેવલોક રાતા પીલા અને ઘોલા હોય છે સાતમા તથા આ-
 ઠમા દેવલોકે પીલા અને ઘોલા હોય છે, ઊવરિ કે ૦ તેના ઉપરના

વિમાનો (સિય) કે૦ ઘોંઝા હાય છે તથા (ભવનચર જ્યોત્સિ-
યાર્ણ) ૪૦ ભવનચરિ વ્યતર તથા જ્યોત્સી દેવોના વિમાનો
(વિદ્યમાના) કે૦ ચિત્રિચરણાલા હોય છે ॥૧૬૮॥

હર દરેક દેવગોના ત્રિભૂના ચાત્રૂના અને ચાટલા વિમા-
નોની સંખ્યા કહ છે

પન્નદ્વ અદ્વમીયા, દુસત્તરિયા યં નવ નવ સયાઓ ॥

મોહમ્મદાઈનામે, વટ્ટા તમા ય ચડસ્મા ॥ ૧૫૯ ॥

અર્થ—(મોહમ્મદાઈનામે) કે૦ સૌરમ અને ઈશાન દેવલો-
કમા (વટ્ટા તમા ય ચડસ્મા) કે૦ ચાટલા ત્રિભૂના અને ચડ-
મૂના—ત્રિમાનો સાથે ગણતા (નવ નવ સયાઓ) કે૦ નવ સો નવ સો
ઉપર (પન્નદ્વ) કે૦ પાસડ, (અદ્વમીયા) કે૦ અદ્વયાશી અને (દુસત્તરિયા ય)
કે૦ ચડાવેર છે અર્થાત્ સૌરમ અને ઈશાન દેવલોકના માપે મળી
વાટલા વિમાન ૧૬૬ ત્રિભૂના વિમાન ૧૮૮ અને ચડમૂળ વિમાન
૧૭૦ છે ॥ ૧૬૦ ॥

છન્વ મયા વાણડયા, સત્તસયા વારસુત્તરા હુતિ ॥

છન્વ મયા છન્નડયા, વટ્ટાઈ સગકુમાર માર્હિદે ॥૧૬૦॥

અર્થ—(સગકુમાર માર્હિદે) કે૦ સનન્કુમાર અને માર્હેદ્ર પં
ચ દેવલોકમા સાથે ગણતા (છન્વ મયા વાણડયા) કે૦ છસો
અને ચાણુ વાટલા વિમાન, (સત્તસયા વારસુત્તરા) કે૦ સાત સો
ચાર ત્રિભૂના વિમાન અને (છન્વ મયા છન્નડયા) કે૦ છસો
છન્નુ ચડમૂળા યમ (વટ્ટાઈ) કે૦ વાટલા વિગેરની સંખ્યા (હુતિ)
કે૦ હોય છે. ॥ ૧૬૦ ॥

ચૌત્તરિ ચુલ્લીયા, છમુત્તરયા, દુવેદુવીસયાઓ ॥
 કપ્પમિ ગમ્ભોણ, વટ્ટા તંમા ય ચડસા ॥ ૧૬૧ ॥

અર્થ—(ગમ્ભોણ કપ્પમિ) કે. ગમ્ભ દેવલોરુને વિષે (વટ્ટા) કે. વાટલા વિમાન, (તસા) કે. ત્રિસુળા વિમાન, (ય) કે. અને (ચડસા) કે. ચારમૂળા વિમાન તે (દુવેદુવીસયાઓ) કે. વસો થસો ઉપર (ચોવત્તરી) કે. ચુમોતર વિમાન, (ચુલ્લીયા) કે. ચોરાશી વિમાન, અને [છમુત્તરયા] કે. ઊતેર વિમાન છે અર્થાત્ વાટલા (૨૭૪) ત્રિમૂળ [૨૮૪] અને ચડસુળા [૨૭૬] વિમાન છે ॥ ૧૬૧ ॥

તેણડય ચેવ સય, દો ચેવ સયા સય ચ વાણડય ॥
 રુપ્પમિ લત્તગમિ, વટ્ટા તસા ય ચડસા ॥ ૧૬૨ ॥

અર્થ—(લત્તગમિ કપ્પમિ) કે. લાંતક દેવલોરુને વિષે [તેણડય ચેવ સય] કે. એક સો ત્રાણુ વિમાન [વટ્ટા] કે. વાટલા, (દો ચેવ સયા) કે. વસો વિમાન (તસા) કે. ત્રિસુળા, અને [સય ચ વાણડય] કે. એકસો થાણુ વિમાન [ચંડસા] કે. ચોસુળા અનુક્રમે જાણવા ॥ ૧૬૨ ॥

અંદાગીસ ચ મય, છત્તીસસય સય ચ વંત્તીમ ॥
 કપ્પમિ મહાસુકે, વટ્ટા તસા ય ચડસા ॥ ૧૬૩ ॥

અર્થ—(મહાસુકે કપ્પમિ) કે. શુર દેવલોરુને વિષે (અંદાગીસ ચ સય) કે. એકસો અંદાગીસ (વટ્ટા) કે. વાટલા

વિમાન, (ઝત્તોસ સય) કે૦ એ સો છગીશ (તસા) કે૦ ત્રિમુળા વિમાન (ચ) કે૦ અને (સય ચ થત્તોસ) કે૦ એ સો થગીસ (ચઝરસા) કે૦ ચોમુળા વિમાન છે. ॥ ૧૬૩ ॥

અટ્ટુત્તરસય સોહસ-સય પુળ અટ્ટુત્તર મય પુળ ॥

કંમિ સહસ્મારે, વટ્ટા તમા ય ચઝરસા ॥ ૧૬૪ ॥

અર્થ—(સહસ્મારે કમ્પિ) કે૦ સહસ્રાર દેવલોકને વિષ (અટ્ટુત્તર સય) કે૦ એસો આઠ (યટ્ટા) કે૦ ચાટલા વિમાન, (સોહસ સય) કે૦ એસો સોલ (તસા) કે૦ ત્રિમુળા વિમાન અને (પુળ) કે૦ બલી (અટ્ટુત્તર સય પુળ) કે૦ થરાંતર એકમાં આઠ વિમાન (ચઝરમા) કે૦ ચોમુળા જાણવા. ॥ ૧૬૪ ॥

અહસીહ યાણઝઈ, અટ્ટાનીહ ય હોહ ચોધવા ॥

આણયપાણયકપ્પે, વટ્ટા તમા ય ચઝરસા ॥ ૧૬૫ ॥

અર્થ—(આણયપાણયકપ્પે) કે૦ આનત અને પ્રાણત દેવ-લોકમા (અહસીહ) કે૦ અઢયાસી (યટ્ટા) કે૦ ચાટલા વિમાન, (યાણઝઈ) કે૦ યાણ (તસા) કે૦ ત્રિમુળા વિમાન, (ય) કે૦ અને (અટ્ટાસીહ) કે૦ અઢયાગી (ચઝરસા) કે૦ ચોમુળા વિમાન (હોહ) કે૦ ડે તે (ચોધવા) કે૦ જાણવા ॥ ૧૬૫ ॥

ચઝમટ્ટી ચાવત્તરિ, અહસટ્ટી ચેવ હોહ નાયવા ॥

આરણ અન્નુય કપ્પે, વટ્ટા તસા ય ચઝરસા ॥ ૧૬૬ ॥

અર્થ—(આરણ અન્નુય કપ્પે) કે૦ આરણ અને અન્નુય દેવ-લોકમા (ચઝમટ્ટી) કે૦ ચોમટ (વટ્ટા) કે૦ ચાટલા વિમાન

(ચારતરિ) કે૦ થહોતર (તસા) ફ૦ ત્રિગૂણા વિમાન, ય કે૦
અને (અઢમઢી) કે૦ અઢસઢ (ચરસા) કે૦ ચો ણા વિમાન
(ચેર) કે૦ નિચે (હોઈ) ફ૦ ડે તે (નાયવા) ફ૦ જાણરા ॥૧૬૬॥

પળનીસા ચત્તાલા, છતીસા હેઢિમંમિ ગેવિજ્જે ॥

તેવોમા અઢવિસા, ચોવીસા ચેવ મજ્ઝિમણ ॥૧૬૭॥

અર્થ—(હેઢિમંમિ ગેવિજ્જે) કે૦ નીચેના ત્રણ ગ્રંથેયકમા
(પળનીસા) કે૦ પારીજ વાટલા વિમાન, (ચત્તાલા) કે૦ ચા-
લીંગ ત્રિગૂણા વિમાન, અને (છતીસા) કે૦ છત્રીશ ચોગૂણા
વિમાન ડે તથા (મજ્ઝિમણ) ફ૦ મંચના ત્રણ ગ્રંથેયકમા (વીસા)
કે૦ ત્રીજ વાટલા વિમાન, (અઢવિસા) કે૦ અઢવાવાશ ત્રિગૂણા
વિમાન, અને (ચોવીસા) કે૦ ચોત્રીશ ચો વળા વિમાન (ચેવ)
કે૦ નિચે ડે ॥ ૧૬૭ ॥

ફારમ સોલમ વાર-સેવ ગેવિજ્જે ઉવરિમે હુતિ ॥

એક મટ્ઠ તસા, ચરો ય અગુત્તરવિમાણે ॥ ૧૬૮ ॥

અર્થ—(ઉવરિમે ગેવિજ્જે) કે૦ ઉપરના ત્રણ ગ્રંથેયકે (ફાર-
સ) કે૦ અગીયાર વાટલા વિમાન, (સોલસ) કે૦ સોલ ત્રિ-
ગૂણા વિમાન અને (વારસેવ) કે૦ વાર ચોત્રણા વિમાન (હુતિ)
કે૦ ડે તથા (અગુત્તર વિમાણે) કે૦ પાંચ અનુત્તર વિમાનને વિષે
(એક મટ્ઠ) કે૦ એક વાટલું વિમાન (ય) કે૦ અને (ચરો
તસા) કે૦ ચાર ત્રિગૂણા વિમાન ડે ॥ ૧૬૮ ॥

પળવીસા વાસીયા, છવીસ ચેવ અઢસીયા ય ॥ ૨૧૧

ઊઘીસ ચરહિયા, વટ્ટાઈયાણ સઘગ ॥ ૧૬૯ ॥

અર્થ—(પચવીસા વાસાયા) કે૦ પચીસ સો અને વ્યાસી
ગાટલા વિમાન, (છવિસ અટ્ટમીયા ય) કે૦ છવીશ સો અને
અઠયાળી ત્રિમૂળા વિમાન, તથા (છવીસ ચરહિયા) કે૦ છવીશ
સો અને ચાર અગ્રિક ચોરૂણા વિમાન, ૫ વર્ડ લોરુમા (વટ્ટાઈ
યાળ) કે૦ ઘાટલા વિગેરે વિમાનોની (સવગ) કે૦ સર્વ પક્ષો
સહ્યા વહી ॥ ૧૬૯ ॥

હવે દરેક દેવલોકે ગણે જાતિના વિમાનોની સર્વ સંખ્યા
કહે છે.

સત્ત સય સત્તવીસા, ચત્તારિ સયા યદ્વુતિ ચરણડયા ॥
ચત્તારિસય છાસિયા, સોહમ્મે દ્વુતિ વટ્ટાઈ ॥ ૧૭૦ ॥

અર્થ—(સોહમ્મે) કે૦ સૌર્વ દેવલોક (સત્ત સય સત્ત-
વીસા) કે૦ સાત સો સત્તારીસ વિમાન વાટલા (ય) કે૦ અને
(ચત્તારિસયા ચરણડયા) કે૦ ચાર સો ચોરાણુ વિમાન ત્રિમૂ-
ળાગલા (દ્વુતિ) કે૦ હોય છે. બલી (ચત્તારિ સય છાસિયા)
કે૦ ચાર સો છયાસી વિમાન ચોરૂણાવાલા એમ (વટ્ટાઈ) કે૦
વાટલા વિગેરે સર્વે મળીને સત્તર સો સાત વિમાન ચાર પક્ષિના
(દ્વુતિ) કે૦ છે ॥ ૧૭૦ ॥

ઇગતોસ સય સહસ્સા, અટ્ટાગર્ડ મવે સહસ્સા ય ॥
દોયસયા તેણડયા, સોહમ્મે પુષ્કકિન્નાળ ॥ ૧૭૧ ॥

અર્થ—(ઇગતોસ સય સહસ્સા) કે૦ એકગ્રીસ લાખ (અટ્ટા-
ગર્ડ સહસ્સા) કે૦ અઠાણુ હજાર (દોયસયા) કે૦ વસો અને
(તેણડયા) કે૦ ગ્રાણુ અગ્રિક એટલા (સોહમ્મે) કે૦ સૌર્વ

देखलोकने मि (पुष्पकिन्नाण) के० पुष्पायकीर्ण विमानो ठे. ए
सर्वे मली वरीश लाख विमान सौर्य देवलोख्या जागवा ॥१७१॥

एमेय ईमाणे, नर वट्टाग होइ नाणत्तं ॥

दो मय अट्टतीसा, सेमा जहचेव सोहम्मे ॥१७२॥

अर्थ—(ईमाणे) ३० ईशान देवलोखने १२५ (एमेय)
क० एज प्रमाणे एत्ले सौर्य देवलोखनी पठे जाणवु, परत्त (नवर)
क० एत्तु विशेष ठे व—(वट्टाण) ४० वाग्ग्या विमाननी (दो
सय अट्टतीसा) के० वेसो आडगीश ('नाणत्त होइ) के० ए
जुदा प्रहारनी सरया ठे. (सेमा) ३० वाग्गीना विमानोनी
सरया (जहचेव सोहम्मे) क० जेय सौर्य देवलोख्या फही छे
नेम जाणवी ॥ १७२ ॥

मत्तरमसया सत्तु-त्तरा य सोहम्मि आवलिनिमाणा ॥

वारस अट्टारहिषा, ईमाणे आवलि विमाणा ॥१७३॥

अर्थ—(सोहम्मि) ३० सौर्य देवलोखने विरे चार दि-
शाना सत्र मलीने (सत्तरमसया सत्तरा य) ३० सत्तर सो अने
सात (आवलि निमाणा) क० पक्किमा रहला विमानो ठे अने
(ईमाणे) क० ईशान देवलोखने विरे चारे दिशाना चार पक्किना
मलीने (वारस अट्टारहिषा) के० वार सो अने अट्टार अत्रि
(आवलि विमाणा) ३० पक्किमा रहला विमानो ठे । १७३ ॥

सत्तारीम लम्बा, अट्टाणउइ भवे सहस्सा य ॥

सत्तमया गामीया, ईमाणे पुष्पकिन्नाण ॥ १७४ ॥

અર્થ—(સત્તારીસ લક્ષા) કે० સયાવીન લાસ, (અઢા-
ણઝડ સદસમા ય) કે० અઢાણ હજાર અને ચર (સત્તમયા ગા-
સીયા) કે० સાતમો ને વ્યાગ્રી પટલા (પુષ્પસ્ત્રિનાણ) કે०
પુષ્પારત્તીર્ણ વિમાનો (ઈસાણે) કે० ઈશાન દેવલોક છે. ॥ ૧૭૪ ॥

પચસયા ગ્રામીમા, તિન્નેય મયા ઉ હુંતિ છપ્પન્ના ॥

તિન્નિ સયા અડયાલા, મળકુમારસ્મ વટ્ટાઈ ॥૧૭૫॥

અર્થ—(પચસયા ગ્રામીમા) કે० પાચ સા ગ્રામીશ ગાટલા
વિમાન, (તિન્નેય મયા છપ્પન્ના) કે० ત્રણ સો ઉપ્પન્ન ત્રિગૂણા
વિમાન, અને (તિન્નિમયા અડયાલા) કે० ત્રણ મો અડનાલોશ
ચોત્તૂગા વિમાન, ઇ (મળકુમારસ્મ) કે० મળકુમાર દેવલોકના
(વટ્ટાઈ) કે० ગાટલા ત્રિગેર વિમાનો (દુનિ) કે० હોય છે ॥૧૭૫॥

સત્તરિમયમળૂણ, તિન્નેય સયા હ્વતિ છપ્પન્ના ॥

તિન્નિ સયા અડયાલા, વટ્ટાઈ મહિંદ સગ્ગસ્મ ॥૧૭૬॥

અર્થ—(સત્તરિસયમળૂણ) કે० પુરપુરા પર સો સીત્તેર ગા-
ટલા વિમાન, (તિન્નેય સયા છપ્પન્ના) કે० ત્રણ સો છપ્પન ત્રિ-
ગૂણા વિમાન, (તિન્નિ સયા અડયાલા) કે० ત્રણ સો અડના-
લીમ ચોત્તૂગા વિમાન ઇ પ્રમાણે (મહિંદસગ્ગસ્મ) કે० માર્હેદ્ર દેવ-
લોકના (વટ્ટાઈ) કે० ગાટલા ત્રિગેર વિમાનો (હ્વતિ) કે०
હોય છે ॥ ૧૭૬ ॥

વત્તમયા ઝગ્રીમા, કપ્પમિ મળકુમાર આવલિયા ॥

અઢસયા ચોત્તર, વિમાગ મારિદ આવલિયા ॥૧૭૭॥

(રિસત્તરિ સદસ્તા) કે૦ એક યોજનના સાઠીયા ત્રીસ ભાગ
ઉપર થાય ॥ ૧૮૨ ॥

સત્તગુણે છલમ્ભા, ઇગમદ્ધિ મહસ્મ છમય છામીયા ॥
ચઉપન્નકલા તહ નર, ગુણમિ અડલમ્ભ સદ્ધાઓ ॥૧૮૩॥

અર્થ—(સત્તગુણે) ક૦ અતર પ્રમાણને સાત ગણ કરતા
(છલમ્ભા) ક૦ છે લાખ, (ઇગમદ્ધિ સદસ્મ) કે૦ એસઠ
હજાર અને (છમય) છાસીયા) ક૦ છ સાં ને છયાસી યોજન
તથા (ચઉપન્નકલા) કે૦ એક યોજનના સાઠીયા ચોપન ભાગ
થાય (તહ) કે૦ તેમજ (નર ગુણમિ) ક૦ અતર પ્રમાણને
નર ગણ કરીયે ત્યાર (અડલમ્ભ સદ્ધાઓ) કે૦ સાઠા આઠ
લાખ, તથા—॥ ૧૮૩ ॥

સત્તસયા ચત્તાલા, અદ્ધારસ કલા ય ઇય કમા ચડરો ॥
ચઢા ચવલા જયણા, વેગા ય તહા ગઈ ચડરો ॥૧૮૪॥

અર્થ—(સત્તસયા ચત્તાલા) કે૦ સાતસા ચાલીશ યોજન
અને (અદ્ધારસ કલા ય) કે૦ એક યોજનના સાઠીયા અઢાર
ભાગ (ઇય) કે૦ એ પ્રમાણે (કમા) ક૦ ચાલવાની ગતિનો
ક્રમ (ચડરો) ક૦ ચાર પ્રકારનો છે કારણ કે—(ચઢા ચવલા
જયણા) કે૦ ચઢા ચવલા યવના (તહાય) કે૦ અને તેમજ
(વેગા) કે૦ વેગા એ નામની (ગઈ ચડરો) કે૦ ચાર ગતિ છે
જે ચારે ગતિ એક એસી વચારે ઝાવળી છે ॥ ૧૮૪ ॥

इत्थ य गइ चउत्थि, जयणयरि नाम केइ मज्जंति ॥

एहि कमेहि मिमाहि, गइहि चउरो सुरा कमसे ॥१८५॥

अर्थ—(इत्थ य) કે° અહિં (કેડ) કે° કોઈક આચાર્ય
(ચર્ચાત્થ ગડ) કે° ચોથી ગા ગતિને (જયણયરિ નામ) કે°
યવનાતરા એ નામથી (મજ્જંતિ) કે° માને છે (ઈહિ કમેહિ)
કે° એ પૂર્વોક્ત ત્રમેકરીને (ચરો સુરા) કે° ચાર દેવતા (ઇમાહિ)
ગઈહિ) કે° ૪ ચંદાન્તિક ચાર ગતિયે કરીને (કમસે) કે° એ
નુત્રમે વિમાનોને માપે, તે દેવી રીતે કે-૨ ૧૮૫ ॥

विस्त्रभ आयाम, परिहि अर्ध्मिन्तर च गहिरिय ॥

जुगवं मिणति छम्पाम, जाव न लहति ते पारं ॥१८६॥

अर्थ—કોઈ એક દેવતા ત્રણગુણી ચંદા ગતિયે કરી વિમાનના
(વિસ્ત્રભ) કે° પદોન્નયણને માપ ત્રીજો દેવતા પાંચ ગુણી ચપલ
ગતિયે કરી વિમાનના (આયામ) કે° ત્રાપણને માપ ત્રીજો
દેવતા સાતગુણી યવનાગતિયે કરી વિમાનની (અર્ધ્મિન્તર પરિહિ)
કે° માંદરી પરિત્રિને માપે અને ચોથો દેવતા નવગુણી (ગંઘાગ-
તિયે) કરીને વિમાનની (ગહિરિય) કે° સહારની પરિત્રિને માપ
એમ એ ચારે દેવતાઓ (જાવ) કે° યાવત્ (ડમ્પામ) કે° છમા-
સમુરી (જુગવ) કે° એવી સાથે (મિણતિ) કે° વિમાનને માપ,
તો પણ (તે) કે° તે દેવતા કટલાક વિમાનના (પાર) કે°
પારને (ન લહતિ) કે° ન પામે ॥ ૧૮૬ ॥

जोयणलक्षपमाण, निमेममित्तेण जाई जो देवो ॥

छम्पासेण य गमण, एव रज्ज जिणा गिति ॥१८७॥

અર્થ—(જો દેવો) ક૦ જે કોઈ દેવતા (નિમેસમિતેણ) કે૦
 એક નિમેષ માત્ર કરીને (જોયણ લક્ષ્યપમાણ) કે૦ એક લાલ
 યોજન પ્રમાણ (જાડે) કે૦ ચાલે તો (છમ્માસેણ ય ગમણ) કે૦
 છમાસ ગુપ્તી ચાલતા જે પ્રમાણ થાય (એવ) ક૦ એ પ્રમાણને
 (રજ) ક૦ એ રાજ પ્રમાણ રૂઢવાય, એમ (ત્રિગા ત્રિતિ) કે૦
 ત્રિનેશ્વરી કહ છે ॥ ૧૮૭ ॥

પાવતિ ત્રિમાણાણ, કમિપિ હુ અહ્ય તિગુણિયાર્દૈ ॥

કમ ચત્તમે પત્તેય, ચટ્ટાર્દ ગડે ડ જોડજ્ઞા ॥ ૧૮૮ ॥

તિગુણેણ કમ્ય ચત્તમે, પચગુણેણ તુ અદ્દમુ મુગિજ્ઞા ॥

ગેરિજ્ઞે મત્તગુણેણ, નવગુણેણુત્તરચત્તકે ॥ ૧૮૯ ॥

અર્થ—(અહ્ય) ક૦ અથવા (કોસપિ ત્રિમાણાણ) ક૦
 કમ્ય ત્રિમાણાણ (તિગુણિયાર્દૈ) કે૦ ત્રિગુણાદિક ગતિવડે
 પારને (પાવતિ) ક૦ પામે છે તે એવી રીતે ક (કમ્ય ચત્તમે) કે૦
 ત્રિગુણાદિ ચાર ક્રમને વિષ (પત્તય) ક૦ ત્રરુ પ્રત્યે (ચટ્ટાર્દ ગડે) કે૦
 (ચટ્ટાર્દ ગતિ જોડજ્ઞા) ક૦ જોડવો તે એવા રીતે ક-કોઈ દેવતા
 (કમ્યચત્તમે) કે૦ પહેલા ચાર દેવલોકમા (તિગુણેણ) કે૦ ત્રિગુણી
 એવી ચા ચરણ યવના અને વેગવતી ગતિવડે ત્રિમાણની
 પહોલાઈ લગાઈ અધ્યતરપરિચિ અને વાચ પરિચિને માપે તો
 પાર પામે વાંચીના (અદ્દમુ) કે૦ ઉપરના આઠ દેવલોકને
 વિષે (પચગુણેણ) કે૦ પાચગુણા ચટ્ટાર્દિક ગતિ વડે ત્રિમાણની
 પહોલાઈ ત્રિગેરને માપે તો પાર પામે એમ (મુગિજ્ઞા) કે૦
 જાણવું (ગેરિજ્ઞ) ક૦ નવ ગ્રંથ્યરૂને વિષ સાત ગુણી ચટ્ટાર્દિક
 ચાર ગતિ વડે ત્રિમાણની પહોલાઈ ત્રિગેરને માપ અને (અણ
 નચત્તકે) કે૦ સમાર્થ સિદ્ધિમાન વિના વાંચીના ચાર ત્રિમા-

નની પદોભાદ મિગરને (નવગુણે) કે૦ નવગુણી ચંદાત્મિક
ગતિથી માપે તો પાર પામે ॥ ૧૮૮ ॥ ૧૮૯ ॥

પળયાલીસ લક્ષ્મી, મૌમતય માણસ ઉડુ મિત્ર ચ ॥

અપદ્મિણી સદ્ગુણ, જવુદીવો ઇમં લક્ષ્મી ॥ ૧૯૦ ॥

અર્થ—(સીમંતય) કે૦ સીમંત નામનો નરસાવાસ, માણસ
કે૦ મનુષ્યસેવ, ઉડુ કે૦ ઉડુ નામનું વિમાન, ચ કે૦ અને
સિવ કે૦ મિદ્ધાશિલા ૪ ચાર પદાર્થો પ્રત્યેક (પળયાલીસ લક્ષ્મી)
કે૦ પીમ્માલીન લાલ યોજનના પ્રમાણવાળા છે, તથા (અપદ્મિણી)
કે૦ સાતમા નરસનો અપદ્મિણ નરસાવાસ, (સદ્ગુણ) કે૦ સર્વાર્થ
સિદ્ધ વિમાન અને (જવુદીવો) કે૦ જગદ્રાપ (ઇમ) કે૦ એ ત્રણ
પદાર્થો પ્રત્યેક (લક્ષ્મી) કે૦ એક લાલ યોજનના છે ॥ ૧૯૦ ॥

અહ ભાગા મગ પુદ્ગિસુ, રજ્જુ ડાકિલ્લ તહય સોહમ્મે ॥

માહિદ લત્ત સહમાર-અન્નુય ગેવિજ્જ લોગતે ॥ ૧૯૧ ॥

અર્થ—મેરુના મધ્ય ભાગે રહેલા રવર પ્રદેશથી (અહ) કે૦
નીચે (પુદ્ગિસુ) કે૦ પૃથ્વીને વિષ [ભાગા મગ] કે૦ સાત ભાગ
કરીયે તો [રજ્જુ ડાકિલ્લ] કે૦ એક એક ભાગનો એક એક રાજ
પ્રમાણ થાય છે [તહય] કે૦ તેમજ (સોહમ્મે) કે૦ સૌંદર્ય દેવ-
લોક, (માહિદ) કે૦ (માહદ્ર દેવલોક, (લત્ત) કે૦ લાતર
દેવલોક, (સહમાર) કે૦ સહધાર દેવલોક, (અન્નુય) કે૦
અન્નુય દેવલોક, (ગેવિજ્જ) કે૦ નર ગૈયસ અને (લોગતે) કે૦
લોકાવતે ત્રિણે એમ અનુક્રમે સાતે રાજલોક જાણવા. નીચેના અને
ઉપરના મળી ચૌદ રાજલોક થાય ॥ ૧૯૧ ॥

વડમાહઠાગઠિયપય-કહિત્થકરજુગ નરાગિર્ડે લોગો ॥

ઉપ્પત્તિનામશુભગુણ-ધમ્માદિબુદ્ધવપદિપુણ્ણો ॥ ૧૯૨ ॥

અર્થ—(યદમાહતાગત્રિયપથ)ક૦ તે પગ પહોળા કરાવે, ઉમેલા,
[કદિત્યસ્સરજુ] ક૦ કદ ઉતર, હાથ મૂક્યા પચા (નરાગિર્દે) ક૦
પુરુષની આકૃતિ સમાન (લેગો) ક૦ ચડદ રાજાઓ છે
ન (ઉપચિનામધુવગુણ) ક૦ ઉત્પત્તિ નાશ અને મૃત્યુ એ ગુણોથી તથા
[યમ્માચ્છિદ્વ] ક૦ યમોસ્તિકાયાતિ છ દ્રવ્યોથી (પદિપુણ્ણા)
૨૦, ખરપૂર ખરલો છે. ॥ ૧૯૦ ॥

કેળવિ ન કઓ ન ધઓ, ગાહારોગહઠિઓ મયંમિદ્વો ॥

અહમુહમહમલ્લગઠિઓ લહુમલ્લગમપુડમરિલ્લો ॥૧૯૩॥

અર્થ—ચ્છી (કેળવિ ન કઓ) ક૦ કોડથી નહિં કગાયેલો,
ન (ધઓ) ૨૦ કોડથી નહિં ગારણ કરાયેલો, (અણાહારો) કે૦
આચાર વિનાનો, (ગહઠિઓ ક૦ આકાશમાં રહ્યો, (સદ્યસિદ્ધો)
ક૦ પોતાની મેલજ સિદ્ધ અને (અહમુહમલ્લગઠિઓ) કે૦ નીચા
મુલકવાળા મોટા સરાવ સરસી આકૃતિવાળો તથા ઉતર (અહુ-
મલ્લગમપુડમરિલ્લો) કે૦ નાના સરાવ સપુટ સરલો ચીંદરાજ
એક છે ॥ ૧૯૩ ॥

પયતલિ મગ મઝ્ઝેગો, પળ કુપ્પરિ મિરતલેગરજ્જુ પિહુ ॥

મો ચડદસરજ્જુચ્ચે, માઘવડ્ડતલાઓ જા સિદ્ધિ ॥૧૯૪॥

અર્થ—(પયતલિ) કે૦ લોપના પગતલિયાની નીચે અર્થાત્
સાતમી નરક નીચે (સગ) ક૦ સાત રાજ પ્રમાણ પહોળો (મઝ્ઝેગો
કે૦ મધ્ય ભાગે એક રાજ પહોળો, (કુપ્પરિ) કે૦ કોળીના ભાગને
વિષ [પળ] ક૦ પાંચ રાજ પ્રમાણ પહોળો, અને (મિરતલેગ-
રજ્જુ) કે૦ મમ્મતો મિતે એક રાજ (પિહુ) ક૦ પહોળો, (સો)
ક૦ તે રાજાઓ (ચડદસ રજ્જુચ્ચો) ૨૦ ચડદ રાજાઓ ઉચો

ત્રે. અને તે સ્વાઈ (માયજ્ઞાનાઓ) ૪૦ સાતમી નરક પૃથ્વીના
તલિયાથી (જા મિદિ) ૪૦ સિદ્ધશીલા મુગી જાણતી ॥૧૯૪॥

મગવળ્ણ રેહ તિરિયં, ઉચં પુળ પચ રજ્જુ ચડઅસે ॥

ઇગરજ્જુ વિત્થરાયય, ચડદસરજ્જુચ તમનાડી ॥૧૯૫॥

અર્થ—(મગવળ્ણ રેહ) ૪૦ સત્તાગન રત્ના (તિરિય) ૪૦
તિર્છીં ઇટલે આઠી જાલવી (પુળ) કે૦ અને (પચ) ૪૦ પાચ
રેતા (ઉચ) કે૦ ડમી જાલવી, તથા (રજ્જુ) કે૦ એક રાજના
(ચડઅસે) ૪૦ પા પા ભાગના ચાર વિભાગ ઇટલે જાડવા કરતા,
ચડગજનો (તમ નાડી) કે૦ ગસનાડો ઇટલે માયનાડી (ઇગ-
રજ્જુ + ત્થરાયય) કે૦ એકરાજ નામી પહોલી છે અને (ચડદસ
રજ્જુચ) ૪૦ ચડગજ પ્રમાણ સ્ત્રી છે ॥

તાત્પર્ય એ છે કે—સત્તાગન રત્ના તિર્છીં કરતી અને પાચ રતા
ડમી કરતી, ઇટલે સત્તાગન રેતાના ચડદરાજના છપ્પન જાડવા
થાય, અને પાચ રતાની એક રાજ પહોળી ગસનાડી છે તેના પા
પા ભાગ કરતા ચાર જાડવા થાય, તેમજ સ્વાઈમાં પણ એક રા-
જના ચાર જાડવાના પ્રમાણે ચડદરાજના છપ્પન જાડવા થાય. ૧૯૬

હો ચડગ રાજગેરના જાડવા કરવાની ડચ્છાથી પ્રથમ કાર્ય
લોકના સાત રાજના જાડવા કહ છે

ઉદ્દે તિરિય ચડરો, દુમુ ચ્છ દુમુ અદ્દ દમ ય ડાંકેકે ॥

ચારમ દોમુ સોલસ, દોમુ વીમા ય ચડમુ પુળો ॥૧૯૬॥

અર્થ—(ઉદ્દે) કે૦ ડરના તીર્છીં જોડને વિષે જે પક્ષિમા
(તિરિય) કે૦ તીર્છીં ચડરો કે૦ ચાર જાડવા છે, તેની ઉપર

(દુમ્) કે. બે પક્તિમા (ન્) કે. છ સ્વાદયા કે, તેની ઉપર
 (દુમ્) કે. બે પક્તિ માહલી (ફિફ) કે. એક પક્તિમા [અદ્દ]
 કે. આઠ સ્વાદયા કે અને રીજામા (દસ ય) કે. દશ સ્વાદયા
 કે તેના ઉપરની (દોમ્) કે. બે પક્તિમા (ગારમ) કે. ગાર
 બાર સ્વાદયા છે. તેની ઉપર (દામ્) કે. ૫ પક્તિમા (સોલ્મ)
 કે. શોલ શોલ સ્વાદયા કે, (પુળો) કે. વળી તેની ઉપર
 (ચડમ્) કે. ચાર પક્તિમા (વીમા ય) કે. ગણ રીશ સ્વાદયા છે,

તેની સમજુતી આ પ્રમાણે કે-તાર્કી સત્તાવન રેસા માહલી
 ઓગળગીશમી રસ્વાથી ઉપરના માત રાજનોક શર થાય છે, અને
 ચડદરાજ લોકમા પા પા રાજનો એક એક સ્વાદયો કરતો હોવાથી
 એક રાજના ચાર સ્વાદયા થાય છે. એા ચડદે રાજ લોરના ઉપરા
 ઉપરી છપ્પન્ન સ્વાદયા થાય છે, તેમા ઓગળગીશમી રસ્વાની ઉપર
 બે પક્તિને વિષે ત્રસનાદીમાજ ચાર ચાર સ્વાદયા કે પળ વાહર
 એકે સ્વાદયો નથી તે ઉપર બે પક્તિને ત્રિપે છ છ સ્વાદયા છે તેમા
 ચાર ચાર ત્રસ નાદીમા કે અને એક એક સ્વાદયો ત્રસનાદીની વ-
 હાર વન્ને વાજુએ કે, તેની ઉપર એક પક્તિને વિંદ્ર આઠ સ્વાદયા કે,
 તેમા ચાર સ્વાદયા ત્રસનાદીમા કે અને વે સ્વાદયા ત્રસનાદીની
 વહાર વન્ને વાજુએ છે, તેની ઉપર એક પક્તિને વિષ્ણુ સ્વાદયા છે,
 તેમા ચારા સ્વાદયા ત્રસનાદીમા અને ત્રણ ત્રણ સ્વાદયા ત્રસનાદીથી
 વહાર વન્ને વાજુએ છે. તેની ઉપર બે પક્તિને વિષ ગાર ચાર સ્વાદયા
 છે, તેમા ચાર સ્વાદયા ત્રસનાદીમા અને ચાર ચાર સ્વાદયા ત્રસ-
 નાદીની વહાર વન્ને વાજુએ કે, તેની ઉપર બે પક્તિને વિષે શોલ
 શોલ સ્વાદયા છે, તેમા ચાર ચાર ત્રસનાદીમા અને છ છ સ્વાદયા
 ત્રસનાદીની વહાર વન્ને વાજુએ કે, તેની ઉપર ચાર પક્તિને ત્રિપ
 વીશ વીસ સ્વાદયા કે, તેમા ચાર ચાર ત્રસનાદીમા અને આઠ

આઠ સ્વાદવા ત્રસનાડીની વહાર અને વાજુષ છે. ॥ ૧૯૬ ॥

પુનરવિ દોસુ સોલસ, ચારસ દોસુ ય તિસુ દસ તિસુદ્ધ ॥

છ દુસુ દુસુ ચડ સહુય, મગ્ગે ચઠ્ઠત્તરા તિમયા ॥ ૧૯૭ ॥

અર્થ — (પુનરવિ) કે૦ વલી પણ ડારની (દોસુ) કે૦ જે પક્તિને ત્રિસે (સોલસ) કે૦ શોલ સ્વાદવા છે, તેની ડપરની (દોસુ) કે૦ જે પક્તિને ચિસ (ચારસ) કે૦ ચાર સ્વાદવા છે (ય) કે૦ અને તેની ડપર (તિસુ) કે૦ ત્રણ પક્તિને ત્રિસે (દસ) કે૦ દસ સ્વાદવા છે, અને તેની ડપર (તિસુ) કે૦ ત્રણ પક્તિને ત્રિસે [અદ્ધ] કે૦ આઠ સ્વાદવા છે તેની ડપર (દુસુ) કે૦ જે પક્તિને ત્રિસે (છ) કે૦ છ સ્વાદવા છે અને તેની ડપર (દુસુ) કે૦ જે પક્તિને ત્રિસે (ચડ) કે૦ ચાર સ્વાદવા છે, (સગ્ગ) કે૦ સર્વ મલી (ચલત્ત-ત્તરા તિમયા) કે૦ ત્રણ સો ચાર (સહુયા) કે૦ સ્વાદવા થાય છે,

તેની સમજુની ણ છે કે—પૂર્વની ગાથામા વીશ સ્વાદવાની ચાર પક્તિ કહી ગયા છે તેની ડપર જે પક્તિને ત્રિસે શોલ શોલ સ્વાદવા છે, તેમા ચાર ચાર સ્વાદવા ત્રસનાડીમા અને છ છ સ્વાદવા ત્રસનાડીની વહાર અને વાજુષ છે તેની ડપર જે પક્તિને ત્રિસે ચાર ચાર સ્વાદવા છે, તેમા ચાર ચાર સ્વાદવા ત્રસનાડીમા અને ચાર ચાર સ્વાદવા ત્રસનાડીની વહાર અને વાજુષ છે, તેની ડપર ત્રણ પક્તિને ત્રિસે દસ દસ સ્વાદવા છે તેમા ચાર ચાર સ્વાદવા ત્રસનાડીમા છે, અને ત્રણ ત્રણ સ્વાદવા ત્રસનાડીની વહાર અને વાજુષ છે, તેની ડપર ત્રણ પક્તિને ત્રિસે આઠ આઠ સ્વાદવા છે, તેમા ચાર સ્વાદવા ત્રસનાડીમા છે, અને જે જે સ્વાદવા ત્રસનાડીની વહાર અને વાજુષ છે, તેની ડપર જે પક્તિને ત્રિસે છ છ સ્વાદવા છે, તેમા ચાર ચાર સ્વાદવા ત્રસનાડીમા છે અને

કુદરતે આજીવો ઝમનાડીના પઠાર વન્ને ગાજુએ છે, તેની ડગ
પક્તિને વિષે ચાર ચાર આડવા છે તે ચારે ઝમનાડીમાજ છે, એમ
તે જોરુને વિષે સાત રાજ પ્રમાણમા સર્વે પ્રજાને ત્રણ સો ચાર
આડવા થાય છે ॥ ૧૯૭ ॥

હવે નીચેના સાત રાજલોકના આડવા રહે છે

ઉપરીવ લોગમજ્ઞા, ચડદ્વાળે મત્તપુદ્ગલિસુ ચડ દમ ॥
સોલ વીસા ચડગીમ, છવીમા તહય અડવીમા ॥૧૯૮॥

અર્થ—(ઉપરિવ) કે. ઉપરના સાત રાજની પેઠે (મત્તપુ-
દ્ગલિસુ) કે. નાચેના સાતે નરક પૃથ્વીને વિષે (લોગમજ્ઞા) કે.
ઝમનાડીમા એક રાજલોકના (ચડદ્વાળે) કે. ચાર ચાર આડવા
છે રત્નપ્રભાદિ સાતે નરકરૂપ સાત રાજલોકમા અનુક્રમે (ચડ)
કે. ચાર ચાર, (દસ) કે. દશ દગ, (મોઝ) કે. શોલ શોલ,
(વીસા) કે. વીસ વીસ, (ચડવીમા) કે. ચોવીશ ચોવીશ,
(છવીમા) કે. છવીશ ડવીશ, (તહય) કે. તેપજ (અડવીમા)
કે. અઢાવીમા અઢાવીશ આડવા છે

સમજૂતી એમ છે કે—અગો લોકની સાત પૃથ્વી સાત રાજપ્ર-
માણ હવી છે એટલે એક એક પૃથ્વી એક એક રાજ પ્રમાણ હવી
છે અને તેમા પા પા રાજ પ્રમાણની ચાર ચાર પક્તિ છે તથા સાતે
પૃથ્વીમા મધ્યનાડી એક રાજ પ્રમાણ પહોલી છે રત્નપ્રભા પૃથ્વી
એક રાજ પ્રમાણ પહોલી હોવાથી તેમા ફક્ત મધ્યનાડીની ચાર
લાડના પા પા રાજના ચાર ચાર જે આડવા છે તેની પઠાર એક
પણ આડવો નથી તેની નીચે વીજી ગર્ભરા પ્રમા અઢીરાજ પ્રમાણ
પહોલી હોવાથી તેની ચાર પક્તિને વિષે દશ દશ આડવા છે, તેમાં
ચારા ચાર આડવા ઝમનાડીમા છે, અને ત્રણ ત્રણ આડવા ઝમના-

ઢીની વહાર બન્ને વાજુણ છે, તેની નીચે ત્રીજી વાલુકા પ્રમા ચાર
 રાજ પહોલી હોવાથી તેની ચારે પક્તિને વિષે શોલ શોલ શ્વાહવા
 છે, તેમાં ચાર ચાર શ્વાહવા ત્રમ નાડીમાં છે, અને છ શ્વાહવા
 ત્રસ નાડીની વહાર બન્ને વાજુણ છે તેની નીચે ચોથી પદ્મપ્રમા
 પાંચ રાજ પ્રમાણ પહોલી હોવાથી તેનો ચાર પક્તિને વિષે વીશ
 વીશ શ્વાહવા છે, તેમાં ચારચાર શ્વાહવા ત્રસનાડીમાં છે અને
 આઠ આઠ શ્વાહવા ત્રસનાડીની વહાર બન્ને વાજુણ છે તેનો
 નીચે પાંચમી પદ્મપ્રમા છ રાજ પ્રમાણ પહોલી હોવાથી તેની
 ચારે પક્તિને વિષે ચોવીશ ચોવીશ શ્વાહવા છે, તેમાં ચાર
 ચાર શ્વાહવા ત્રસનાડીમાં છે અને દશ દશ શ્વાહવા ત્રમ
 નાડીની વહાર બન્ને વાજુણ છે. તેની નીચે છઠ્ઠી પદ્મપ્રમા સાત
 રાજ પ્રમાણ પહોલી હોવાથી તેની ચારે પક્તિને વિષે છવીશ
 છવીશ શ્વાહવા છે, તેમાં ચાર ચાર શ્વાહવા ત્રમનાડીમાં છે, અને
 અગીયાર અગીયાર શ્વાહવા ત્રમનાડીની વહાર બન્ને વાજુણ છે
 તેની નીચે સાતમી પદ્મસ્તંભપ્રમા સાત રાજપ્રમાણ પહોલી હોવાથી
 તેની ચારે પક્તિને વિષે અઢાવીશ અઢાવીશ શ્વાહવા છે, તેમાં ચાર
 ચાર શ્વાહવા ત્રમનાડીમાં છે, અને બાર બાર શ્વાહવા ત્રમનાડીની
 વહાર બન્ને વાજુણ છે, ॥ ૧૦૮ ॥

અહ પળસય વારુત્તર, સ્વડય સોલહિય અટ્ટમય મન્વે ॥

ધમ્માદ લોગમજ્ઞાં, જોયળ અમલ્લકોડીહિ ॥ ૧૧૧ ॥

અર્થ—(અહ) કે. હવે (પળમય વારુત્તર) ૧૦ પાંચ મો
 અને બાર નીચેની સાત પૃથ્વીરૂપ સાતરાજના (શ્વાહવા) ૧૦
 શ્વાહવા થયા તથા ડવરનાં સાતરાજના ત્રણ મો અને ચાર શ્વા-
 હવા પદ્મલા કથા છે તે મન્વે કે. સર્વ ધર્મી (સોલહિય અટ્ટમય)

૬૦ આઠ માં અને મોઝ રાવ (ધમ્માઠ) ૮૦ રત્નપ્રભા પૃથ્વીમા
(લોગવજ્ઞ) ૧૦ ચીટ રાજલોકનો મધ્ય ભાગ (લોચન પ્રમાણ
કોલીદિ) ૧૦ અમર્યાતા કાઢી યોજન નીચે છે

મારાર્થ ૯ છે ૧—રત્નપ્રભા નામની પહેલી પૃથ્વીને ત્રિે પો
રાજ લોકનો મધ્યભાગ છે. પણ તે કય ઠાણે છે ? તે કહ છે.
૧૨૨ સમપ્રત્યક્ષો નીચે અમર્યાતા કાઢી યોજન ત્રણે ત્યા
ચડ રાજલોકનો મધ્યભાગ છે. પરંતુ રાંધી સોડ માત્ર રાજ
ડો અને સાત રાજ નીચે છે

ઉત્તર ૧૫ પરમાણ પ્રવાહનચતુર્થદિગત ॥ ૫૩ ॥ ૪૬ ૫
મત્ર લોગસ્સ આયામમઝ્ઝે વળ્લત્ત ॥ ૬ મગવન્ ॥ લોકનો મધ્યભાગ
ત્યા છે ? ઉત્તર —ગોયમા રમીમે રવણપ્રભાવ પુટ્ટીય ઉચ્ચામતરસ્સ
મેઙ્ગનિભાગ ઓગાહિત્તા, ઇત્ય ણ લોગસ્સ આયામમઝ્ઝે વળ્લત્તે ॥
મારાર્થ ૯ છે કે-હે ગૌતમ ! રત્નપ્રભા પૃથ્વીનો પીંડ એ જ્યા
તંગીદ્વાર યોજનનો છે તેની નીચે ત્રીણ દ્વાર યોજનનો ધનરાત્ર
ધિનો પીંડ છે તેની નીચે અમર્યાતા યોજનનો ધનરાત્રનો પીંડ
છે તેની નીચે અમર્યાતા યોજનનો તનરાત્રનો પીંડ છે ૧૧ એ સર્વ
અશ્વાદીને નીચે ત્રણે ત્યા અમર્યાતા યોજનનો આકાશ પ્રદેશ
છે પણ તે આકાશ પ્રદેશ ધનરાત્ર તથા તનરાત્રના પીંડપરથી અમ-
ર્યાત ગુણો છે. તે આકાશ પ્રદેશનો અમર્યાતનો ભાગ અશ્વાદીને
નીચે ત્રણે ત્યા ચડ રાજલોકનો મધ્યભાગ છે તેની નીચે સાત
રાજ પ્રમાણ અગ્રીલોક ૩ અને ડાર સાત રાજપ્રમાણ ઉદ્દલોક છે

પ્રશ્ન ॥ ૪૬ ૫ મત્રે અહલોગસ્સ આયામમઝ્ઝે વળ્લત્તે ? હે
મગવન્ ! અગ્રીલોકના સાત રાજનો મધ્યભાગ ત્યા છે ઉત્તર ॥
ગોયમા ૧ ચડપ્રત્યક્ષ પરપ્રભાવ પુટ્ટીય ઉચ્ચામતરસ્સ સાદરેગ અઢ
ઓગાહિત્તા તત્ત ણ અહલોગસ્સ આયામમઝ્ઝે વળ્લત્તે ॥ મારાર્થ

એ છે કે—હે ગૌતમ ! ચોથી પદ્મપદ્મા ૧૮૦૦નો પીંડ એક
 વીંશ હજાર યોજનનો છે, તેની નીચે વીંશ હજાર યોજનનો ઘનો
 તથા પીંડ છે, તેની નીચે અસંખ્યાતા યોજનનો ઘનવાત પીંડ છે,
 તેની નીચે અસંખ્યાતા યોજનનો તનવાત પીંડ છે એ સર્વ અગ્ના-
 હીને નીચે જડ્યે ત્યા અમર્યાના યોજન પ્રમાણ આઠાશ પ્રદેશ છે.
 ૨૦ી આઠાશ પ્રદેશ ઘનવાત તનવાતયકી અસંખ્યાત ગુણા છે તે
 આઠાશ પ્રદેશનો ઝડ્યેથી જ્ઞાણેરો ભાગ અગ્નાહીને નીચે જડ્યે ત્યા
 નીચેના સાત રાજલોકનો મધ્ય ભાગ છે એટલે તે સ્થાનથી નીચે
 અને હવે સાડા ત્રણ સાડા ત્રણ રાજલોક અગ્નેલોકના છે ॥ તથા
 ચોક્તપચમાને ॥ મન્ત્ર રુદ્ર ણ મતે ઉદ્દલોગસ્સ આયામમગ્ધોપ્પન્નત્તે ॥
 હ મગ્ધવન્ ! ઉદ્દલોક સાત રાજ પ્રમાણ છે તેનો મધ્યભાગ કયા
 છે ? ॥ ઉત્તર ગોયમા ! ઉપ્પિ મણકુમાર માર્હિટાણ કપ્પાણ રમ
 લોપ્પ કપ્પ રિહ્વિમાણપત્થહે એત્થ ણ ઉદ્દલોગસ્સ આયામમગ્ધો પ
 પ્પન્નત્તે ॥ માર્કાર્ય એ છે કે—રુદ્ર પ્રદેશની ઉપર નવ સો યોજનમા
 જ્યોતીષચક્ર છે, તે જ્યોતીષચક્રને ઉદ્ધવન કરી ઉપરનો ભાગ ઉદ્દ
 લોક રહેવાય છે, તે ઉપર લોકાતિક સુધી સાત રાજ કાઠક ગણા
 છે, અને ઔગણત્રીશમી રમ્ભા ઉપર સાત રાજ પુરા છે તે ઉપરના
 સાત રાજનો મધ્યભાગ તે ચાર દેવલોકને ઉદ્ધરી પાંચમા વ્રહ્મલો-
 કના રિષ્ટનામા ત્રીજા પ્રવર્ગની પાસે લોકાતિક દેવતાના વિમાન છે,
 તેની પાસે ઉદ્દલોકનો મધ્યભાગ છે ત્યાંથી સાડા ત્રણ રાજ નીચે
 તથા સાડા ત્રણ રાજ ઉપર ઉદ્દલોક છે ૫ પ્રમાણે સર્વ લોકના
 મધ્યભાગ તથા ૩૦ લોક અને ઉદ્દલોકના મધ્ય ભાગ કયા ॥૧૯૯॥

મગ્ધજુ જોયળમયા, અદ્ધાર ઝગ'મગ્ધજુમાણાઈ ॥

અહતિરિયઉદ્દલોયા, નિરયનરમ્ભાઈ માર્હિટા ॥૨૦૦॥

અર્થ—(અહનિરિયડ્ડલોયા) કે૦ નીચેના માત્ર રાજલોક,
મન્યનો નિર્યડ્ડલોય અને ઉપરના સાત રાજલોક એ પ્રણે લોક
અનુક્રમે (સગરજ્જુ) કે૦ સાત ગજ પ્રમાણ (જોયણ સયા અઘાર)
ક૦ અઘારસો યોજન, અને (ડગસગરજ્જુમાણાડ) ક૦ પાંચ
ઓછા સાતરાજ પ્રમાણવાળા છે. એટલે નીચેનો અધોલોક સાતરાજ
પ્રમાણથી પાંચ શાસ્ત્રેરો ડૂઘો છે. મન્યલોક અગર સો યોજનનો
ડૂઘો છે, અને ઉપરનો લોક માત્ર રાજ પ્રમાણથી પાંચ ઓછો
એટલે અસરયાતા યોજન ઓછો ડૂઘો છે. ચત્વી તે પ્રણ લોક
(નિરયનરમુરાઈ માસિકા) ક૦ નારકી મનુષ્ય અને દેવતા વિગેર-
થી ભરેલા છે ॥ ૨૦૦ ॥

इक्ष्वाकुरज्जु इक्ष्वाक-निरय मग पुढवी असुर पदमे ॥
तद् वतर तदुवरि नर-तिरियाइय जोइसा गयणे ॥ २०१ ॥

અર્થ—(ઇક્ષ્વકરજ્જુ) ક૦ એક એક રાજપ્રમાણ (ઇક્ષ્વ-
નિરય) ક૦ એક એક નરક પૃથ્વી છે, તેથી (સગ પુઢવી) કે૦
માત્ર નરક પૃથ્વીના સાત રાજલોક છે તેમાં (અસુર) ક૦ અસુર
કુમારાદિક ભુવનપતિ દેવો (પદમે) કે૦ પહેલી રત્નપ્રમા નરકપૃથ્વીને
વિષે રહે છે, એટલે પહેલી રત્નપ્રમા નરક પૃથ્વીનો પીંડ એક લાખ એકી
હજાર યોજનનો છે, તેમાંથી એક હજાર યોજન નીચેના મૂકી દેવા
અને એક હજાર યોજન ડરના મૂકી દેવા વાકીના એક લાખ
અઠોતેર હજાર યોજનમા ભુવનપતિ દેવો રહે છે તદ્ વ૦ તથા વતર
ક૦ વ્યંતર દેવો તેના ઉપર રહ છે એટલે રત્નપ્રમા પૃથ્વીના જે ઉપ-
રના એક હજાર યોજન મૂક્યા છે તેમાંથી એક સો યોજન ઉપર
મૂકી દેવા અને એક સો યોજન નીચે મૂકી દેવા, વાકીના વચ્ચેના
આઠ સો યોજનમા વ્યંતર દેવો રહ છે અને (તદુવરિ) કે૦ તે

રત્નપ્રભાના ઉપરના ભાગને વિરે (નરતિરિયાદ્ય) કે० મનુષ્ય તિર્યચ વિગેરે રહ છે. તથા તેની ઉપરના (ગયણે) કે० આકાશમા (જોડસા) કે० ય્યોતસી દેવતા રહ છે ॥ ૨૦૧ ॥

હવે ઉપરના સાત રાજલોકના અઢાવીશ શ્વાંઢવાનો વિભાગ કહે છે અને જેટલા શ્વાંઢવે જેટલા દેવલોક થાય છે તે કહે છે.

છસુ શ્વાંઢગેસુ ય દુગં, ચઠસુ દુગં છસુ ય કપ્પ ચત્તારિ ॥
ચઠસુ ચઠ સેસેસુ ય, ગિવિજ્જણુત્તર ય સિદ્ધં તે ॥ ૨૦૨ ॥

અર્થ—ઓગણત્રીશમી રેલા ઉપરના (છસુ શ્વાંઢગેસુ) કે० છ શ્વાંઢવાને વિષે (દુગ) કે० સૌપર્મ અને રૂશાન ૧ બે દેવલોક છે, તેના ઉપરના (ચઠસુ) કે० ચાર શ્વાંઢવાને વિષે (દુગ) કે० સનહુમાર અને માર્હેદ્ર ૧ બે દેવલોક છે તેના ઉપરના (છસુ) કે० છ શ્વાંઢવાને વિષે (કપ્પચત્તારિ) કે० બ્રહ્મ લાતક થુક અને સહ-સાર ૧ ચાર દેવલોક છે, તેના ઉપર (ચઠસુ) કે० ચાર શ્વાંઢવાને વિષે (ચઠ) કે० આનત પ્રાણત આરણ અને અચ્યુત ૧ ચાર દેવલોક છે ૧ બીજા શ્વાંઢવા થયા. અને પાંચ રાજપ્રમાણ ઉદ્દે-લોક થયો. તેના ઉપર (સેસેસુ) કે० ધાર્કીના આઠ શ્વાંઢવા રથા ૩ તેમા નીચેના ચાર શ્વાંઢવાને વિષે (ગિવિજ્જ) કે० નવ પ્રેયક છે અને ઉપરના ચાર શ્વાંઢવાને વિષે (અણુત્તર) કે० પાંચ અનુ-ત્તર છે અને તેના (અતે) કે० ઉપર પટલે ચૌદ રાજના ઉપર (સિદ્ધ) કે० સિદ્ધ ભગવત સહિત સિદ્ધશિલા છે. અર્ધિ સૂચિરજ્જુ પ્રતરરજ્જુ અને ધનરજ્જુ ૧ ગ્રણ રાજ છે. તેની સરુયા પ્રયાતરયી અથવા લોકનાલયી જાણવી ॥ ૨૦૨ ॥

હવે લોકાતિક દેવતા કયા દેવલોક અને કયા વિમાને રહ છે ? તે અર્ધિ પ્રસંગથી કહે છે કે—આ જબુદ્ધીપયો તીર્છા અસ-

ગયાતા દ્વીપ સમુદ્ર જડ્યે ત્યારે અરુણવર નામનો દ્વીપ આવે છે, તે દ્વીપની વેદિકાના છેડાથી અરુણવર નામના સમુદ્રમાં આગળ રતા-લોશ હજાર યોજ જડ્યે ત્યાં પાણાના ઝરના તળીયાથી ડાહ્યો અપ્પાયમય મહાપ્રકારરૂપ તમસ્કાય નીરુળ્યો છે, તે અગીયાર સો યોજન મુગી થીન સરસ્વો થડને પછી તીર્થો વિસ્તાર પામતો પામતો સૌધર્મ ફેશાન સનહુમાર અને માઈદ્ર એ ચાર દેવલોકને આસરી ડાહ્યો પ્રભુ દેવલોકના અરિષ્ટ નામના ત્રીજે પ્રતરે જડે રડો, એ તમસ્કાય નીચે થીતને આકારે, શરાવળાના તળીયાને આકારે અને ડાહ્યો કૃષ્ણાના પાજરાના આકારે એવું એનું સસ્થાન છે તે ધુરથી સરયાતા યોજન ડાહ્યો છે અને નીચેના વિસ્તારે સરયાતા યોજન છે, ત્યાંથી આગળના વિસ્તારે અસરયાના યોજન પ્રમાણ છે અરિષ્ટી એ તમસ્કાય અસરયાતમે દ્વીપ સમુદ્રે ડાહ્યો છે માટે એ તમસ્કાયનો પરિધિ અસરયાતા યોજન પ્રમાણ જાણવો

એ તમસ્કાયના મહત્વપણાને માટે પૂર્વના ગીતાથે પુરુષોએ એમ કહ્યું છે કે—કોઈ મહર્દિક દેવતા ગળ ચપટી વગાડીય તેટલા વચ-તમા એન્વીશ વાર જમુદ્ધીપને પ્રદક્ષિણા કરી આરે તેજ દેવતા છ-મહિને તમસ્કાયના યોજન વિસ્તારને ડાહ્યો, પરંતુ ડાહ્યો અસરયાતા યોજનના વિસ્તારવાળા તમસ્કાયની જગતિ ડાહ્યો નહીં ॥૨૦૨॥

પચમકળ્પે રિદ્ધિમિ, પત્યડે અદ્ધ કળ્પરાઈઓ ॥

સમ ચતુરસ્રસ્વાહ્ય, દ્વિદ્વિઓ દો દો દિમિ ચતુકે ॥૨૦૩॥

અર્થ—(પચમકળ્પ) કં० પાચમા દેવલોકને વિશે (રિદ્ધિમિ પત્યડે) કં० ત્રીજા રિષ્ટ નામના પ્રતરને વિશે (અદ્ધકળ્પરાઈઓ) કં० આઠ કળ્પરાજીઓ છે તે કળ્પરાજી (સમચતુરસ્રસ્વાહ્ય-દ્વિદ્વિઓ) કં० સમચતુરસ્ર નાટકની રમભૂમિ સરસ્વો છે, તથા

(િભિ ચડકે) કે૦ ચાર દિશામા (દો દો) કે૦ યે વે કૃષ્ણ-
રાજી છે ॥ ૨૦૩ ॥

૧ કૃષ્ણરાજીની મમજીની ૧મ છે ૪-પાંચમા દેવલોકના ત્રીજા
અરિષ્ટ નામના પ્રતરને વિશે અરિષ્ટ વિમાનની ચારે દિશાએ સચિત્ત
અચિત્ત પૃથ્વીમય થે થે કૃષ્ણરાજી છે. તેમા ઉત્તર દિશાની વે કૃષ્ણ-
રાજી પૂર્વ પશ્ચિમ દિશાએ લાવી છે, અને દક્ષિણ દિશાની વે કૃષ્ણ
રાજી પણ પૂર્વ પશ્ચિમ દિશાએ લાવી છે ત્યાં થને કૃષ્ણરાજીમાદ
પહેલી પૂર્વ દિશાની અભ્યંતર કૃષ્ણરાજી તે દક્ષિણ દિશાની ઘાઠે-
રની કૃષ્ણરાજીને ફરસે છે, તેજ વીજી દક્ષિણ દિશાની અભ્યં-
તર કૃષ્ણરાજી તે પશ્ચિમ દિશાની ગાઠની કૃષ્ણરાજી ને ફરસે છે,
તથા ત્રીજી પશ્ચિમ દિશાની અભ્યંતર કૃષ્ણરાજી તે ઉત્તર દિશાની
ગાઠ કૃષ્ણરાજીને ફરસે છે, અને ચોથી ઉત્તર દિશાની અભ્યંતર
કૃષ્ણરાજી તે પૂર્વ દિશાની ગાઠ કૃષ્ણરાજીને ફરસે છે. ૫ પ્રમાણે
ચારે દિશાની સર્વ મળી આઠ કૃષ્ણરાજી છે તેજ અર્થને કાઠનારી
નાંચેની ગાથા છે

પુઘાવર ઉત્તર દા-હિણા હિ મજ્જલ્લિયાહિ પુઘાઓ ॥

દાહિણઉત્તર પુઘા, વરાઓ વહિ કણ્ઠરાઈઓ ॥૨૦૪॥

અર્થ—(દાહિણઉત્તરપુઘાવગઓ) કે૦ દક્ષિણ ઉત્તર પૂર્વ
અને પશ્ચિમ દિશા તરફની (વહિકણ્ઠરાઈઓ) કે૦ બાહરની કૃષ્ણ-
રાજીઓ (પુઘાઓ) કે૦ પૂર્વથી (પુઘાવરઉત્તરદાહિણાહિ) કે૦
પૂર્વ પશ્ચિમ ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશા તરફની (મજ્જલ્લિયાહિ) કે૦
અંદરની કૃષ્ણરાજીઓની સાથે જોડાયેલી છે ॥ ૨૦૪ ॥

પુઘાવરા ઝલ્લંસા, તમા પુણ દાહિણુત્તરા વજ્જા ॥

અભિમત્તર ચડસમા, સલ્લાવિ ય કણ્ઠરાઈઓ ॥ ૨૦૫ ॥

અર્થ—(પુલ્લાવરા) કે૦ પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાની (વજ્રા) કે૦ બાહેરી ને કૃષ્ણરાજી (છલેસા) કે૦ છ સૂનાવાલી છે (પુણ) કે૦ વલી (દાહિણુત્તરા) કે૦' સ્પિગ અને ઉત્તર દિશાની બાહેરી ને કૃષ્ણરાજી (ટંમા) કે૦ ત્રણ સૂનાવાલી છે તથા (અન્નિનર) કે૦ અન્નની (સન્નાયિ ચ કળહાર્દઓ) કે૦ ચારે કૃષ્ણરાજીઓ વડરસા કે૦ ચાર સૂનાવાલી છે ॥ ૨૦૫ ॥

આયામપરિસ્થેહિ, તાણ અસવસ્વજોયણ મહસ્મા ॥
સસ્થેજ્જમહસ્સા પુણ, વિસ્થમે કળહાર્દિણ ॥ ૨૦૬ ॥

અર્થ—તાણ કળહાર્દિણ) કે૦ તે આઠે કૃષ્ણરાજી (આયામપરિસ્થેહિ) કે૦ લંબાઈ અને પરિધિયે કરીને (અસવસ્વજોયણમહસ્સા) કે૦ અસમ્બાતા દ્વારો યોજન છે (પુણ) કે૦ વલી (વિસ્થમે) કે૦ જાડાઈ કરીને (સસ્થેજ્જ મહસ્મા) કે૦ મહાબાતા દ્વારો યોજન છે. ॥ ૨૦૬ ॥

ઈસાણદિસાર્દિસુ, ઇયાણ અતરેસુ અટ્ટસુવિ ॥
અટ્ટવિમાણાઈ તહા, તમ્મજ્ઞે ઇક્કાવિમાણ ॥ ૨૦૭ ॥

અર્થ—(ઈસાણદિસાર્દિસુ) કે૦ ઈશાનાન્તિક નિશાને વિષ (ઇયાર્ણ) કે૦ ૫ કૃષ્ણરાજીના (અતરેસુ અટ્ટસુવિ) કે૦ આઠ આતરાને વિષ (અટ્ટવિમાણાઈ) કે૦ આઠ વિમાન તથા તે વિમાનના અધિપતિ દેવો તથા તેમનો પરિવાર છે (તહા) કે૦ તથા (તમ્મજ્ઞે) કે૦ તે વિમાનોના મધ્યભાગને વિષ (ઇક્કાવિમાણ) કે૦ એક વિમાન છે ॥ ૨૦૭ ॥

તે વિમાનોના તામ કહ છે

અર્ચિ તહર્ચિમાલી, વરોચન પર્મંકર ચ ચંદામ ॥

સૂરામં સુકામ, સુપરિદ્ધામં ચ રિદ્ધામ ॥ ૨૦૮ ॥

અર્થ—ઈશાન સૂનામા (અર્ચિ) કે૦ અર્ચિ નામનુ વિમાન છે, (તહ) કે૦ તથા પૂર્વ દિશામા (અર્ચિમાલી) કે૦ અર્ચિમાલી નામનુ વિમાન છે, અગ્નિ સૂનામા (વરોચન) કે૦ વરોચન નામનુ વિમાન છે, દક્ષિણ દિશામાં (પર્મંકર) કે૦ પર્મંકર નામનુ વિમાન છે, (ચ) કે૦ અને નૈઋત્ય સૂનાને વિષે (ચંદામ) કે૦ ચંદ્રામ નામનુ વિમાન છે, પશ્ચિમ દિશાને વિષે (સૂરામ) કે૦ સૂર્યામ નામનુ વિમાન છે, વાઘ્ય સૂનાને વિષે (સુકામ) કે૦ શુક્રામ નામનુ વિમાન છે, ઉત્તર દિશાને વિષે (સુપરિદ્ધામ) કે૦ સુપરિદ્ધામ નામનુ વિમાન છે, (ચ) કે૦ અને મધ્યમાને વિષે (રિદ્ધામ) કે૦ રિદ્ધામ નામનુ વિમાન છે ॥ ૨૦૮ ॥

હવે તે વિમાનોમાં વસનારા અધિષ્ઠાયક દેવોનાં પૂર્વ કહેલા અનુક્રમ પ્રમાણે નામ કહે છે

સારસ્વત્ય માદ્-આ, વન્દી વરુણા ચ ગદ્-તોયા ચ ॥

તુસિયા અબ્વાગાહા, અગિ તહ ચેવ રિદ્ધા ચ ॥ ૨૦૯ ॥

અર્થ—અર્ચિ વિમાનમા (સારસ્વત્ય) કે૦ સારસ્વત દેવતા વસે છે, અર્ચિમાલિ વિમાનમા (આદિત્ય) કે૦ આદિત્ય દેવતા વસે છે, વરોચન વિમાનમા (વન્દી) કે૦ વન્દિ દેવતા વસે છે, પર્મંકર વિમાનમા (વરુણા ચ) કે૦ વરુણ દેવતા વસે છે ચંદ્રામ વિમાનમાં (ગદ્-તોયા ચ) કે૦ ગદ્-તોય દેવતા વસે છે, સૂર્યામ વિમાનમાં (તુસિયા) કે૦ તુષિત નામના દેવતા વસે છે, શુક્રામ વિમાનમાં (અબ્વાગાહા) કે૦ અબ્વાગાહ દેવતા વસે છે, સુપરિદ્ધામ

ત્રિમાનમા (અગ્નિ) કે० અગ્નિદેવતા વસે છે, [તદ્દેવ] કે० તેમજ ત્રિષ્ઠામ ત્રિમાનમા (રિષ્ટા ય) કે० ત્રિષ્ઠામ દેવતા વસે છે ॥૨૦૯॥

હવે તે દેવતાઓનો અનુક્રમે પરિવાર કહે છે

પદ્મજુઅલમિ સત્તઓ-સયાણિ વીયમિ ચડદહ

મહસ્તા ॥

તદ્દે સત્ત સહસ્તા, નવ ચેવ સયાણિ સેસેમુ ॥૨૧૦॥

અર્થ—(પદ્મજુઅલમિ કે० પદ્મા યુગલ તે સારસ્વત તથા આદિત્ય દેવતાને (સત્તઓ સયાણિ) કે० સાત સો સાત સો દેવતાનો પરિવાર છે, અને (વીયમિ) કે० ત્રીજા યુગલ તે વન્દિ તથા વરુણ દેવતાને (ચડદહ સહસ્તા) કે० ચડદ ચડદ હજાર દેવતાનો પરિવાર છે તેમજ (તદ્દે) કે० ત્રીજા યુગલ તે મર્દતોય તથા તુષિત દેવતાને (સત્તસહસ્તા) કે० સાત સાત હજાર દેવતાનો પરિવાર છે, અને (સેસેમુ) કે० ષાક્ષીના દેવતાનો (નવ સયાણિ) કે० નવ સો નવ સો દેવતાનો પરિવાર (ચેવ) કે० નમ્બે હોય છે, ॥ ૨૧૦ ॥ ૫ દેવતાનુ ત્રીજુ ભવનદ્વાર સંપૂર્ણ થયું

હવે ત્રીજુ દેવતાના શ્રારની અવગાહનાનુ દ્વાર કહે છે

ભવણવણજોડસોહ-મ્મીસાણે મત્ત હત્થ તણુમાગ ॥

દુદુદુ ચઝક ગેવિ-જ્જણુત્તરે હાણિ ઇક્કિક ॥ ૨૧૧ ॥

અર્થ—(ભવણવણજોડસોહમ્મીસાણે કે० ભવનપતિ, વ્યતર, ઝ્યોતપી તથા સૌયર્મ અને ઈશાન દેવલોક ત્યાં સુત્રીના દેવતાઓનું (સત્ત હત્થ તણુમાગ) કે० શરીર પ્રમાણ સાત હાથનું ચતુષ્પૃથી જાણવું. ત્યાર પછી (૬) કે० ત્રીજો અને ચોથો દેવલોક, (૬)

ક૦ પાંચમા અને છઠ્ઠો દેવલોક (દુ) કે૦ સાતમો અને આઠમો દેવલોક, (ચડક) ક૦ નવમો, દશમો અગીયારમો ચારમો દેવલોક, તથા (ગેવિજ) કે૦ નવ ગ્રેયેયક અને (અણુતરે) કે૦ પાંચ અનુત્તર એ છ ઠેકાણે અનુક્રમે [હાણિ ફકિક] કે૦ એક એક હાથની હાની કરવા. એટલે ત્રીજા ચોથા દેવલોકે છ હાથનું, પાંચમા છઠ્ઠે દેવલોક પાંચ હાથનું, સાતમા આઠમા દેવલોકે ચાર હાથનું, નવમા દશમા અગીયારમા ચારમા દેવલોકે ત્રણ હાથનું નવ ગ્રેયેયકે બે હાથનું અને પાંચ અનુત્તર વિમાને એક હાથનું શરીર જાણવું. ॥ ૨૧૧ ॥

હવે વિશેષે સાગરોપમના આયુષ્યની વૃદ્ધિયે કરી સનતકુમાર-
દિકને વિષે શરીરનું માન રહે છે.

કણ્ણ દુગ દુ દુ દુ ચડગે, નવગે પળગે ય જિહ્વઠિડ અયરા ॥

દો સત્ત ચડદ ઢારસ, નાવીસિગતીસતિત્તીસા ॥૨૧૨॥

વિવરે તાણિક્કુળે, ફકારમગા ઉ પાડિયે સેમા ॥

હત્થિકારસ ભાગા, અયરે અયરે સમહિયમિ ॥ ૨૧૩ ॥

ચય પુલ્લમરીરાઓ, કમેણ ઈગુત્તરાઈ વુઢીયે ॥

એવં ઊર્ધ્વે ત્રિસેસા, સળકુમારાઈ તળુમાળ ॥ ૨૧૪ ॥

અર્થ—(કણ્ણદુગ) કે૦ પહેલા અને ત્રીજા દેવલોકમાં, (દુ) કે૦ ત્રીજા અને ચોથા દેવલોકમાં (દુ) કે૦ પાંચમા અને છઠ્ઠા દેવલોકમાં (દુ) કે૦ સાતમા અને આઠમા દેવલોકમાં, (ચડગે) કે૦ નવમા દશમા અગીયારમા અને ચારમા દેવલોકમાં, (નવગે) કે૦ નવ ગ્રેયેયકમાં (ય) કે૦ અને (પળગે) કે૦ પાંચ અનુત્તર

વિમાનમાં, (જિઠ્ઠિડ) ક૦ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ આ પ્રમાણે-પહેલાં બે
 દેવલોકે, (દો અપરા) ક૦ બે સાગરોપમની, બીજા બે દેવ લોકે
 (સત્) ક૦ સાત સાગરોપમની, ત્રીજા બે દેવલોકે (ચડ) ક૦
 ચડ સાગરોપમની, ચોથા બે દેવલોક (અદ્વારસ) ક૦ અદ્વાર
 સાગરોપમની, નવમાર્થી ધારમા સુરીના ચાર દેવલોકે (વાવીસ)
 ક૦ વાવીસ સાગરોપમની, નવ ગ્રંથેક (રૂઘવીસ) ક૦ એકત્રીસ
 સાગરોપમની, અને પાંચ અનુચર વિમાનને વિશે (તિત્તોસા) ક૦
 તેત્રીસ સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ છે ॥ ૭૧૦ ॥ [ચિત્રે] ક૦
 અગ્રિક સ્થિતિમાંથી ઓછી સ્થિતિ કાઢી નાખીએ પછી વારી
 રહે તેમાંથી (તાણિફૂને) ક૦ એકરૂપ ઓછો કરીએ, બીજી (રૂઘ
 રસગા ડ પાટિય) ક૦ એક હાથના પાડેલા અગીયારીયા ભાગને
 સ્થાનકે જે (સેસા) ક૦ વાકી રહેલા (રૂઘિયારસભાગ) ક૦
 એક હાથના અગીયારીયા ભાગ તેને દેવતાના આયુષ્યમાં (અયરે
 અયરે સમહિયમિ) ક૦ એક એક સાગરોપમ અગ્રિક થયું થકું
 ॥ ૭૧૧ ॥ (ચય પુલ્લસરીરાઓ) ક૦ પૂર્વ પૂર્વના શરીરમાંથી
 એક એક ભાગ ઓછો કરવાં અને (રૂમેણ) ક૦ અનુક્રમે કરીને
 (રૂઘત્તરાઈ વુઝીય) ક૦ એક એક સાગરોપમ આયુષ્ય સ્થિતિમાં
 વધારવો (એવ દિઠ વિસંમા) ક૦ એવીરીતે આયુષ્યની સ્થિતિના
 વિશેષણાય એલે સાગરોપમની વૃદ્ધિયે કરી (સળકુમારાઈ તણુ-
 માળ) ક૦ સનત્કુમારાન્નિ દેવલોકના દેવતાનું શરીરમમાળ
 થાય ॥ ૭૧૪ ॥

સમજૂતી એમ છે કે-પૂર્વાચાર્યોએ દેવતાના શરીરનું પ્રમાણ
 તમના સાગરોપમના આયુષ્ય પ્રમાણ ઉપરથી ઓછું અગ્રિક કર્યું છે
 જોકે રૂઘનાન તથા માદર દેવલોકે જે કાઈ અગ્રિક આયુષ્ય વધુ છે
 તે અર્થ ન ગણવું સૌંદર્ય તથા રૂઘનાન દેવલોકના દેવતાનું દેહમાન

સાત હાથનું કણુ છે. હવે સનત્કુમાર દેવલોકના દેવતાનું દેહમાન કહે છે. ત્યાં, વિવરે પટલે વિસ્તેષ કરવો અર્થાત્ અધિક આયુષ્ય સ્થિતિમાંથી આછી સ્થિતિ કાઢી નાંખવી. વાકી જે રહે તેમાંથી એક ઓછો કરવો. પછી એક હાથના અગીયાર ભાગ કરવા તેમાંથી વિસ્તેષકરો એક ઓછો કરના જે આઠ આને તે પ્રમાણે હાથના શેષ વગેલા ભાગ ઘટાડવા અને એક એક સાગરોપમનું આયુષ્ય વગારવું એમ કરતા સનત્કુમારાદિક દેવતાનું શરીર પ્રમાણ થાય છે.

અર્થે એજ વાતને દૃષ્ટાંત સહિત સમજાવે છે કે-જેમ સૌધર્મ તથા ईशान દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટિ સ્થિતિ બે સાગરોપમની છે અને સનત્કુમાર તથા મહેન્દ્રે સાત સાગરોપમની સ્થિતિ છે, હવે સાત સાગરોપમમાંથી બે સાગરોપમ કાઢી નાંખવા, કમકે બે સાગરોપમવાળા આયુષ્યવાળા દેવતાના શરીરનું પ્રમાણ સાત હાથ કણુ છે, તે બે સાગરોપમ કાઢતા વાકી પાંચ સાગરોપમ રહે તેમાંથી એક ઓછો કરીએ ત્યારે ચાર રહે. હવે સૌધર્મ તથા ईशान દેવલોકના દેવતાનું સાત હાથનું શરીર પ્રમાણ છે. તે માહેથી છ પુરા રાખીએ અને સાતમા હાથના અગીયાર ભાગ કરવા, તેમાંથી ચાર ભાગ કાઢી લેવા વાકી સાત ભાગ રહે તે પડતા મૂકવા પછે સનત્કુમાર તથા મહેન્દ્ર દેવલોકના ત્રણ સાગરોપમના આયુષ્યવાળા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ છ હાથ અને એક હાથના અગીયાર ભાગ કરીએ તેણે ચાર ભાગ ઉપર પટલું શરીર પ્રમાણ જાણવું. એમ એક એક સાગરોપમ વગારતાં અને એક એક ભાગ ઘટાડતા જવું, ત્યારે ચાર સાગરોપમના આયુષ્યવાળા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ છ હાથ અને અગીયારમા ત્રણ ભાગનું પાંચસાગરોપમના આયુષ્યવાળા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ છ હાથ અને અગીયારીયા બે ભા-

ગનું, સાગરોપમના આયુષ્યવાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ છ હાથ અને અગીયારીયા એક ભાગનું, તથા સાત સાગરોપમના આયુષ્યવાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ વરાવર છ હાથનું જાણવું

વલી વીજુ દ્વાર કહી સમજાવે છે કે—જેમ વ્રહ્મ તથા લાતકુ દેવલોકે ચડત સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ છે, તેમાથી સનત્કુમાર તથા મહેન્દ્ર દેવલોકના સાત સાગરોપમના સાત આઠ કાઢી નાખવા બાકી સાત રહે તેમાથી એક ઓછો કરવો, બાકી છ રહે. પછી એક હાથના અગીયારીયા ભાગ માહલા પાંચ પદતા મૂકી બાકી છ ભાગ રહે તે અને પાંચ હાથ એટલું આઠ સાગરોપમ આયુષ્યવાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ જાણવું, એરીતે એક એક સાગરોપમનું આયુષ્ય યથા એક એક અગીયારીઓ ભાગ શરીર ના પ્રમાણમાથી ઘટાડવો, એ સર્વ યત્ન ઉપરથી જાણી લેવું, ॥ એજ વાત નીચેની ગાથાથી કહે છે—

કોષ્ટક નં ૧

ઉર્ધ્વ દેવલોકે આયુષ્યને અનુસારે
દેહ પ્રમાણનું કોષ્ટક.

સાગરા પમે	હાથ	હાથના અંગી આરીઆ ભાગ	સાગરો પમે	હાથ	હાથના અંગી આરીઆ ભાગ
૧	૭	— ૦	૧૮	૪	— ૦
૨	૭	— ૦	૧૯	૩	— ૩
૩	૬	— ૪	૨૦	૩	— ૨
૪	૬	— ૩	૨૧	૩	— ૧
૫	૬	— ૨	૨૨	૩	— ૦
૬	૬	— ૧	૨૩	૨	— ૮
૭	૬	— ૦	૨૪	૨	— ૭
૮	૫	— ૦	૨૫	૨	— ૬
૯	૫	— ૦	૨૬	૨	— ૫
૧૦	૫	— ૦	૨૭	૨	— ૪
૧૧	૫	— ૦	૨૮	૨	— ૩
૧૨	૫	— ૦	૨૯	૨	— ૨
૧૩	૫	— ૦	૩૦	૨	— ૧
૧૪	૫	— ૦	૩૧	૨	— ૦
૧૫	૫	— ૦	૩૨	૧	— ૧
૧૬	૫	— ૦	૩૩	૧	— ૦

હત્યસ્મિગારમંસા, અહિગયર સમાદ્ગેગવયહીના ॥

ત્રીતીયરદેહપ્રમાણ, કમ્મ કિર્વકરેણ પુવ્વંગે ॥૨૧૫॥

અર્થ—(હત્યસ્મિગારમંસા) કે ૦ એક હાથના અંગીયાર ભાગ
વરવા (અહિગયરસમા) કે ૦ સાગરોપમનુ આયુષ્ય વચારીયે અને
(દ્ગેગવયહીના) શરીર પ્રમાણમાથી એક એક ભાગ ઓછો
કરીયે. એમ (૧) કે ૦ થીજા ત્રીજા દેવલોકના

देवताना शरीरु प्रमाण (कम) क० अनुक्रमे करीने (मिश्रकरेण पुञ्जग) क० पूर्वना भागमाथी ओछु कस्वाधी थाय छे ॥ २१० ॥

कोष्टक नं २

उर्ध्व देवलोकमां दरेक प्रतरे आयुष्यनुं कोष्टक
सौधर्म इशाने सनत्० माहेन्द्रे

प्रतरे	सागरो पम	तेरीया भाग	प्रतरे	सागरो पम,	तेरीया भाग.
१	०	— २	१	२	— ५
२	०	— ४	२	२	— १०
३	०	— ६	३		— ३
४	०	— ८	४	३	— ८
५	०	— १०	५	४	— १
६	०	— १२	६	४	— ६
७	१	— १	७	४	— ११
८	१	— ३	८	५	—
९	१	— ५	९	५	— ६
१०	१	— ७	१०		— २
११	१	— ८	११	६	— ७
१२	१	— ११	१२	७	—
१३	२				

इन्द्र देवलोक

प्रतरे	भाग०-छठीया भाग
१	१ — ३
२	८ — ०
३	८ — ५
४	८ — ०
५	६ — ३
६	१०

लान के

	भाग० पाचीया भाग
१	१ — ४
२	११ —
३	— २
४	१३ — १
५	१

शुक्र देवलोक

प्रतरे	भाग० चारया भाग
१	१४ — ५
२	१४ — २
३	१६ — १
४	१७ — ०

सहस्रारे.

१	१७ — १
२	७ — २
३	१७ — ३
४	१८ — ०

आनत प्राणते.

१	१८ — २
२	१८ — ०
३	१८ — २
४	२० — ०

आरण अच्युते

१	२० — २
२	२१ — ०
३	२१ — २
४	२२ — ०

पुत्तरेसु) ॠ० नव ग्रैयेयक तथा पाच अनुत्तर निपासी देवाने
(उत्तरेउडविया नत्थि) के० उत्तर वैक्रिय शरीर नथी, पणु
भवधारणीय शरीर ते ते देवताओने उत्तरवैक्रिय शरीर गण-
यग्यानी शक्ति छे, पणु ते गरीर करवानु काड काम पडतु नथी,
तेथी ते उत्तर वैक्रिय गरीर रक्ता नथी ॥ २१६ ॥

हरे भवधारणीय तथा उत्तर वैक्रिय गरीरनी जग्न्य अवगा-
हना कहै छे,

साहाविय वेउविय, तगू जहन्ना कमेण पारंभे ॥

अगुल असखभागो, अंगुलमखिज्जभागो य ॥२१७॥

अर्थ—(साहाविय) के० स्वाभाविक ते भवधारणीय अने
(वेउविय) के० वैक्रिय ए वस्त्रे (तण) के० गरीर (जहन्ना)
के० जग्न्यथी (कमेण) ॠ० अनुक्रमे (पारंभे) ॠ० आरम्भनी
ब्रवते (अगुल असखभागो) के० अगुलना असग्यातमा भागे
(य) के० अने (अगुलमखिज्जभागो) के० अगुलना सग्यातमा
भागे पडले भवधारणीय गरीर अगुलना असग्यातमा भाग तथा
वैक्रिय शरीर अगुलना सग्यातमे भागे होय छे ॥ २१७ ॥ ए देव
ताने गिने अवगाहना सगरी त्रीजु छार सपूर्ण थयु ॥

हरे देवताने उगातविरहकालनु तथा चवन विरहकालनु ए ते
छार साथे कहै छे

मामन्नेण चउविह, सुरेसु दारम मुहुत्त उकोमा ॥

उवायविरहकालो, अह भणार्दिसु पत्तेय ॥ २१८ ॥

अर्थ—(मामन्नेण) ॠ० सामान्यथी (चउविह सुरेसु) ॠ०
चार निरायना देवताने त्रिपू (उवायविरहकालो) ॠ० उपज

વાનો વિરહકાલ (ઝકોસા) ક૦ ઉત્કૃષ્ટી (ગારસ મુદ્ધત) ક૦
 ગાર મુદ્ધર્તનો જાણવો. ત્યાર પછી અગ્નિ ઉપજે પચસગ્રહ ગ્રન્થમા
 વૃ છે ક-ગર્ભજ તિર્યચ મનુષ્ય દેવતા અને નારકી એ ચારેને ઉ-
 ત્કૃષ્ટી ઉપપાત વિરહકાલ ગાર મુદ્ધર્તનો, સમૃદ્ધિમ મનુષ્યને ચો-
 વીશ મુદ્ધર્તનો અને વિરલેન્દ્રિય તથા સંમૃદ્ધિમ જીવોને અતર મુદ્ધ-
 ર્તના હોય છે (અહ) ક૦ હો ભવનાર્હસુ કે૦ ભવનરતિ વિગેરે
 ચાર નિકાયને રિઃ (પતેય) ક૦ પ્રત્યેકનુ રિરહકાલનુ પ્રમાણ
 રહ છે ॥ ૨૧૮ ॥

ભવળ વળ જોઈ મોહમ્મી-સાળેમુ મુદ્ધત ચડવીસં ॥

તો નવ દિળ ગીસ મુદ્ધ, ગારસ દિળ દસ મુદ્ધતા ય ॥૧૧૫॥

ચાવીસ મદ્દ દિયહા, પળયાલ અસીડ દિળ સય તત્તો ॥

મલિજ્જા દુસુમામા, દુસુ વામા તિસુ તિગેસુ કમા ॥૨૨૦॥

વામાળ મયસહસ્તાર, લક્ષ તહ ચડસુ વિજયમાર્હસુ ॥

પલિયા અમલભાગો સબ્બહે મલભાગો ય ॥ ૨૨૧ ॥

અર્થ—(ભવળ વળ જોઈ મોહમ્મીસાળેમુ) કે૦ ધ્રુવનપતિ,
 વ્યાર, વ્યોતપી, સૌર્યમ અને રૂઝાનવાસી દેવતાને પ્રત્યેક (મુદ્ધત
 ચડ ગીસ) ક૦ ચોગીસ મુદ્ધર્તનો ઉત્કૃષ્ટી ઉપજવાનો વિરહકાલ
 છે () કે૦ ત્યાર પછી ગીજો દેવતા ઉપજે મનત્કુમાર દેવલોકે
 (નવ દિળ ગીસ મુદ્ધ) ક૦ નવ દિવસ અને ચીશ મુદ્ધર્ત, માદેન્દ્ર
 દેવલોકે (ગારસ દિળ દસ મુદ્ધતાય) ક૦ ચાર દિવસ અને દશ
 મુદ્ધર્ત. ॥ ૨૧૦ ॥ વ્રહ્મ દેવલોક [ચાવીસ મદ્દદિયહા] કે૦ સાડા
 ચાવીસ ત્રિવસ. લાતક દેવલોક (પળયાલ) ક૦ વિસ્તાલીશ દિ-
 વસ. શુક્ર દેવલોક (અસીડ) ક૦ પ્ણી ત્રિવસ, સહસ્રાર દેવલોક

(સય) કે० સા ટિગ્સ, (તત્તો) કે० ત્યાર પછી (દુસુ) કે० આનત અને પ્રાણા એ વે દેવલોક પ્રયત્ને (સાલ્વજ્ઞમાસા) કે० મર્યાતા માસ, (દુમુ) કે० આરણ અને અચ્યુત એ વે દેવલોક (વાસા) કે० સર્યાનાવર્ષ, દ્વન નવ ગ્રેયેકના (નિસુ તિગેમુ) કે० પ્રણ ત્રિકુને ત્રિપ (વમા) કે० અનુગ્રમે કરીને ઉપજવાનો વિરહકાલ કહ છે ॥ ૨૨૦ ॥ પહેલા ત્રીકે (ગાસાણસયા) કે० સર્યાનાવર્ષ જન, ત્રીજા ત્રીક (સહમ્સા) કે० સર્યાના હજાર વર્ષ, અને ત્રીજા ત્રીકે (ન્વલ) કે० સર્યાના નાલ વર્ષ ઉપજવાનો વિરહકાલ જાણ્યો. (નહ) કે० તેમજ (ચડમુ ત્રિજયમાર્સુ) કે० પહેલા ચાર ત્રિજય તે વિજય ત્રિજયત જયત અને અપરાજિત એ ચાર વિમાનને ત્રિે (પલ્યા અસલ ભાગો) કે० અદ્ધા પલ્યોપ મનો અસર્યાતમો ભાગ, અને (સન્દે) કે० સર્વાર્થ સિદ્ધને વિષે (સલ્વભાગો ય) કે० અદ્ધા પલ્યોપમનો સર્યાતમો ભાગ ઉત્પાત વિરહકાલ હોય છે ॥ ૨૨૧ ॥

હે દેવતાઓનો જન્ય વિરહકાલ અને પછી ચવન વિરહકાલ સક્ષેપી કહ છે.

સર્વેસિંધિ જહન્નો, સમઓ એમેવ ચવનવિરહોઽવિ ॥

ઇગ દુ નિ મલ્લપ્રસલા, ઇગ મમ્ એ હુતિ ય ચવતિ ॥ ૨૨૨ ॥

અર્થ—(સર્વેસિંધિ) કે० શુભનપતિથી આરમી સર્વાર્થ સિદ્ધ સુત્રીના સમ મ્યાનક (જહન્નો) કે० જન્યથી (મમઓ) કે० એક સમય ઉપજવાનો વિરહકાલ હોય. (એમેવ) કે० એ ઉત્પાત વિરહનો પટે (ચવનવિરહોઽવિ) કે० ચવનવિરહ પણ ઉત્પાદ તથા જન્યથી જાણ્યો (ઇગ) કે० એક, (દુ) કે० વે, (નિ) કે० પ્રણ એમ યાવત્ (સવ) કે० સર્યાતા અને (અસર્યા) કે० અમર્યાતા દત્તા

(ઇગ સમર્) ૪૦ એક સમયને મિષ (દુનિ) ૧૦ ઉપજે છે, (ય)
 ૪૦ અને (ચવતિ) ૧૦ ચરે છે. તાત્પર્ય એ છે કે-ભુવનપતિથી
 આરંભીને મહાસાર દેવલોક સુધી જાયથી એ સમયમા જો ઉપજે
 તે એક વે અથવા ત્રણ ઉપજે તથા ચર અને ઉત્કૃષ્ટથી સમ્યાતા
 અથવા અસમ્યાતા ઉપજે તથા ચર કારણ ૪-સહસ્રાર દેવલોક
 સુધી તે તિર્યચ પણ જાય છે માટે અસમ્યાતા ઉપજે અને ચરે એ
 આઠમા સહસ્રાર દેવલોકથી ડગરના દેવના એ સમયે સમ્યાતા ઉપજે
 અને સમ્યાતા ચર કારણ ૪-મા મનુષ્યજ જાય છે, અને ત્યાંથી
 ચરલો દેવતા પણ મનુષ્યજ થાય છે. માટે મનુષ્ય સમ્યાતાજ છે,
 તેથી જ્ઞાતાદિ દેવતા સમ્યાતા ઉપજે અને સમ્યાતા ચર ॥૨૨૦॥
 એ ઉપપાત તથા ચવન સમ્યા છાર રુદ્ધ ॥

હવે દેવગતિમા ૪૬ ૪૬ ગતિના જીવો આરે છે ૦ તે આગતિ
 છાર ફરે ૩

નર પચિંદ્રિય તિરિયા, ણુષ્પત્તી મુરમવે પજત્તાણ ॥

અજ્ઞાનમાય વિસેસા, તેસિં ગઈ તારતમ્મ તુ ॥૨૨૩॥

અર્થ—(પજત્તાણ) ૪૦ પર્યાસા એવા (નર) ૪૦ મનુષ્ય
 તથા પર્યાસા (પચિંદ્રિયતિરિયાણ) ૪૦ પચેંદ્રિય તિર્યચ એ વે
 ગતિના જીવ (મુરમવે) ૪૦ દેવગતિમાહ (ણુષ્પત્તી) ૪૦ ઉપજે
 છે તેમા પણ વિશેષ કારણ રુદ્ધ છે કે-કોઈ જીવ ભુવનપતિ, કોઈ
 વ્યતર, કોઈ જ્યોત્ત્વી, કોઈ ચમાનિય થાય, તેમા પણ કોઈ
 રુદ્ધિવત, કોઈ મહર્દિય, કોઈ અલ્પ રુદ્ધિયત, કોઈ રુદ્ધ આયુષ્ય-
 વાલો, કોઈ મોટા આયુષ્યવાલો દ્વાનિય વિશેષણાનુ કારણ
 ગોતાના (અજ્ઞાનમાયવિસેસા) ૪૦ અજ્ઞાનમાયના વિશેષણાએ
 કરીને (તેસિં) ૪૦ તે દેવતાની (ગતારતમ્મ) ૪૦ ગતિનુ

મિત્રમિત્રપણુ છે અયસાય એ મનનો વ્યાપાર છે, તે વ્યાપાર તોત્ર, તીત્રત્ર તીત્રત્રમ એમ જૂદો જૂદા દોઝાથી જૂદી, જૂદી દેવગતિ પામે છે ॥ ૨૦૩ ॥

ગળી કયાકયા જીવો દેવગતિ પામે તે રહે છે

નરતિરિ અમલજીવી મલ્લે નિયમેણ જનિ દેવેસુ ॥

નિયઆડય મમહીણા-ઉણ્ણુ ઈમાણ અતેસુ ॥૨૨૪॥

અર્થ—(અમલજીવી) કે० અસરયાતા આયુષ્યવાલા (નર તિરિ) કે० યુગલિયા મનુષ્ય અને તિર્યચ (મલ્લે) કે० તે સર્વ (નિયમેણ) કે० નિવેથી (દેસુ જતિ) કે० દેવતામા જાય છે તે (નિયઆડય) કે० પોતાના યુગલિક મલ્લમા જેટ આયુષ્ય હોય તેના (મમ) કે० તુલ્ય આયુષ્યે અથવા (હીણાઉણ્ણુ) કે० ઓછા આયુષ્યે (ઈમાણાઉણ્ણુ) કે० ઘટલા આયુષ્યવાલા ઈમાણ દેવલોકમુગીના દેવતામા ઉપજે, પણ અધિક આયુષ્યે નહીં. કારણ કે-યુગલીયા મનુષ્યને ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય ત્રણ પલ્લોપમનુ હોય છે અને તે આયુષ્ય ઈમાણદેવ લોક મુગી હોય છે માટે ॥ ૨૦૪ ॥

અહિં મિશેષ સમજરાતુ એ છે કે-પલ્લોપમને અસરયાતમે ભાગે અસરયાતા આયુષ્યવાલા યુગલિયા, પર્ચિંદ્રિય તિર્યચ, પગી, છપ્પન્ન શ્રતર દ્વીપવાલા તિર્યચ, મનુષ્ય યુગલિયા એ સર્વ મર્ગને મુરનાતિ તથા વ્યતરને મિપે ઉપજે, પણ જ્યોતસી પ્રમુરને ત્રિપે ઉપજે. ત્રીજી કારણ કે-જ્યોતસીમાહ પલ્લોપમનો આઠમો ભાગ આપે છે માટે, અને ત્રીજા યુગલિયા યથાવોગ્યપણે પોત પોતાના આયુષ્ય માર્ગે અથવા આઠે આયુષ્યે ઈમાણ દેવલોકમુગી ઉપજે, તેથી ॥ ૧ દેવલોકમા ઉપજવાનો નિયમ છે ॥

જતિ સમુચ્છિમતિરિયા, ભવળણેસુ ન જોડમાઈસુ ॥
જ તેસિં ઉવ્વાઓ, પલિયામસુમઆઝુસુ ॥ ૨૨૫ ॥

અર્થ—(સમુચ્છિમતિરિયા) ૪૦ સમુચ્છિમતિરિયેંચ મરીને
(ભવળણેસુ) ક૦ ભવળણતિને વિષ તથા વ્યતરને વિષે (જતિ)
ક૦ જાય છે, પળ (જોડમાઈસુ) કે૦ જ્યોતપી વિગેરેમા (ન)
કે૦ ન જાય (જ) ૪૦ કારણક (તેસિં) કે૦ તે સમુચ્છિ-
મતિરિયેંચ ઉત્કૃષ્ઠી (પલિયાસસુમઆઝુસુ) ક૦ પલ્યોપમના અમ-
ત્યાતમા ભાગના આયુષ્યવાલા દેવતામાજ (ઉવ્વાઓ) કે૦ ઉપજે
છે, પળ તેડી વગર આયુષ્યવાલામા ઉપજે નહીં ॥ ૨૨૫ ॥

હપ અયવમાય મિશેષે ગતિનુ તરતમપણુ કહ છે
ગાલતવે પડિગદ્દા, ઉકડરોમા તવેળ ગારવિયા ॥
વેરેળ ય પડિગદ્દા, મરિડ અમુરેસુ જાયતિ ॥૨૨૬॥

અર્થ—(ગાલતવે) ક૦ અગાતતપને મિષે (પડિગદ્દા) ક૦ આમત્ત
યયેલા, (ઉકડરોમા) કે૦ ઉત્કૃષ્ઠ રોષ વરનારા, (તાળ ગારવિયા)
કે૦ તપથી અહકાર કરનારા, (ય) ક૦ અને (વેરેળ પડિગદ્દા) કે૦
વૈરથી પ્રતિગ્રથ કરનારા ઇવા જોગે (મરિડ) ક૦ મૃત્યુ પામીને (અ-
મુરસુ જાયતિ) કે૦ અમુરકુમારમા ઉપજે છે ॥ ૨૨૬ ॥

રજ્જુગ્ગહ વીમખક્ષણ, જલજલણપવેમ તળ્હલ્હલ્હલ્હઓ ॥
ગિરિમિરપડળાડ મુયા, મુહમાવા હુંતિ વંતરિયા ॥૨૨૭॥

અર્થ—(રજ્જુગ્ગહ) ૪૦ ગલે દોરડાનો ફાસો લાઈ મર-
નારા, (વીમખક્ષણ) ક૦ વિષ લાઈ મરનારા, (જલજલણપવે)
કે૦ પાણિ અથવા અગ્નિમા મોતકરી મરનારા, (તળ્હલ્હલ્હલ્હઓ)

કે० તરસ અથવા મૂલના દુઃસ્વથી મરનારા, અને (ગિરિમિરપદ-
 ણાડ મુખ) કે० પર્વતના શિખરઉપરથી પડીને મરનારા જીવો
 (સુદ્ધમા) કે० જો શૂલપાણીની પેઠે શુભ ભાવથી મર તો
 (વતરિયા દુનિ) કે० વ્યતર દેવતા થાય છે ॥ ૨૨૭ ॥

તાવસ જા જોઈસિદા, ચરગપરિવાય ચંમલોગો જા ॥

જા સહસારો પચિદિ-તિરિય જા અન્નુઓસદ્ધા ॥ ૨૨૮ ॥

અર્થ—(તાવસ) કે० કન્યમૂલનુ મક્ષણ કરનારા વનવાસી
 તપસ્વીઓ મરીને (જા જોઈમિયા) કે० મુવનપતિથી આરંભી
 જ્યોતથી દેવતા મુરી જાય તથા (ચરગપરિવાય) કે० ચાર પાંચ
 ભેગા ઘડે મિશ્રા માગે તે ચરક અને કપિલમતિ પરિત્રાજકુ ત્રિ-
 ઢદિયા તે મરીને (ચંમલોગો જા) કે० મુવનપતિથી આરંભી
 ઉત્કૃષ્ટા બ્રહ્મદેવ લોક મુખી જાય. તથા (પચિદિતિરિય) કે०
 ગર્ભજ પર્યાપ્તા પચેન્દ્રિય તિર્યંચ તે હાથી ચલદ વિગેરે જીવો કબળ
 સગલની પેઠે સમ્યક્ત્વ દેશાવરતિ સહિત મરીને ઉત્કૃષ્ટી (જા
 સહસારો) કે० સહસ્રાર દેવલોક મુખી જાય અને (સદ્ધા) કે०
 શ્રાવક મનુષ્ય મરીને ઉત્કૃષ્ટી (જા અન્નુઓ) કે० ચારમા અન્યુત
 દેવલોક મુખી જાય ॥ ૨૨૮ ॥

જઈલિંગ મિચ્છદિદ્ધો, ગેવિજ્જા જાવ જતિ ઉક્કોસં ॥

પયમવિ અસદ્દહતો, સુતત્થ મિચ્છદિદ્ધોઓ ॥ ૨૨૯ ॥

અર્થ—(જઈલિંગ મિચ્છદિદ્ધો) કે० સાધુના વપને ધારણ
 મરનારો મિથ્યાદષ્ટિ જીવ ક્રિયાના ચલેકરી અંગારમર્મકાચાર્યની
 પેઠે (ઉક્કોસ) કે० ઉત્કૃષ્ટી (ગેવિજ્જા જાવ જતિ) કે०
 નવગ્રંથેયક મુખી ઉત્પન્ન થાય વળી તે મિથ્યાદષ્ટિ કોને રહેવાય

તો ક જે (મુત્ય) ક૦ મુત્ર તથા અર્થના (પયમવિ) ક૦ એ
પન્ને પળ (અમદ્દતો) ક૦ સદ્દ નહીં તો તે (મિચ્છાદિદ્વીઓ)
ક૦ મિચ્છા દટ્ટિ જાણવો ॥ ૨૨૯ ॥ અહિં સૂત્રનુ ન્નક્ષણ કહ છે

મુત ગણહરસ્ય, તદ્દેવ પતેયવુદ્ધસ્ય ચ ॥

મુયકેવલિણા રહ્ય, અભિન્નદસપુવિણા રહ્ય ॥૨૩૦॥

અર્થ—(ગગદ્ધરસ્ય) ક૦ સૌપર્મ સ્વામી પ્રમુલ ગણપરના
રવેલા આચારાગામિ, (તદ્દેવ) ક૦ તેમજ (પતેયવુદ્ધસ્ય)
ક૦ નેમિરાજા ગિમેરે મતેય વુદ્ધના રવેળ નેમિપ્રગ્જ્યાદિક, બલી
(મુત્રરણિણાસ્ય) ક૦ ચડ પૂર્વગર શ્રુતક્વલી શયમયમૂરિ
પ્રમુલના રવેલા ન્ન વૈમાલિકામિ, અને (અભિન્નદસપુવિણા
રહ્ય) ક૦ મપૂળ દ્રશ પૂર્વગના રવેળ ગ્રથા તે સર્વ (મુત)
ક૦ મુત્ર રહેવાય ॥ ૨૩૦ ॥

અત્ય મામદ્ અરિહા, મુત્ત મુત્યનિ ગણહરા નિડળા ॥

મામગસ્મ હિયદ્દાએ, તઓ મુત્ત પવત્તદ્ ॥ ૨૩૧ ॥

અર્થ—(અરિહા) ક૦ અરિહત મશુ (અત્ય) ક૦ અર્થને
ક૦ તે ડારથી (નિડળા) ક૦ ચતુર પગા (ગગદ્ધરા) ક૦ ગણ
પરો (મુત્ત) ક૦ મુત્રને (મુત્યનિ) ક૦ મુત્ર છે (તઓ) ક૦
ત્યાર પછી (મામગસ્મ હિયદ્દાએ) ક૦ મામન હિતાર્થ (મુત્ત
પવત્તદ્) ક૦ મુત્ર પ્રવર્તે ॥ ૨૩૧ ॥

પયમમ્ભરપિ એગ, જો નપિ રોએદ્ મુત્તનિદિદ્ધં ॥

સેમ રોયદ્ અ વડુ, મિચ્છાદિદ્વી મુણેયવ્વો ॥૨૩૨॥

અર્થ—જો ક૦ જેને (મુત્તનિદિદ્ધ) ક૦ મૂત્રમા કહદ્

(પયમસ્વરપિ ઇગ) ક૦ એક પઞ્ અથવા એક અક્ષર (નરોણ)
 ક૦ ન રવે (અ) ક૦ અને (સેસ) કે૦ તે ગિવાયનુ વીજુ (રહુ
 રોયડ) કે૦ ઘડુ રવે તે (મિચ્છાન્દિ) ક૦ મિથ્યા દૃષ્ટિ જીવ
 (મુણેયવો) કે૦ જાણવો ॥ ૨૩૨ ॥

છઝમત્થસજયાણ, ઉવ્વાઓ ઉક્કોમ સવદ્દે ॥

તેસિ સઢ્ઢાણપિ ય, જહનઓ હોઈ સોહમ્મે ॥ ૨૩૩ ॥

અર્થ—(છઝમત્થસંજયાણ) ૪૦ છઝમત્થસાધુઓનું (ઉવ્વાઓ,
 ક૦ ઉપજવું (ઉશોસ) કે૦ ઉત્તરુથી (સવદ્દ) કે૦ સવાર્ય
 મિદ્ધ વિમાન મુગી હોય છે અને (તેસિ) કે૦ તે સાધુઓનું
 તથા (સઢ્ઢાણપિય) ક૦ શ્રાવરુનું (જહનઓ) કે૦ જગન્યથી
 (સોહમ્મે) ક૦ સૌમ્ય દેવલોસ્ને વિષે ઉપજવું (હોઈ) કે૦
 હોય છે ॥ ૨૩૩ ॥

લતમિ ચઝદપુવિસ્સ, તાવસાઈણ ત્તરેસુ તહા ॥

એસો ઉવ્વાયવિહિ, નિયકિરિયઠિયાણ મવ્વોવિ ॥ ૨૩૪ ॥

અર્થ—(ચઝદપુવિસ્સ) કે૦ ચઝદ પૂર્વધર માધુનું (લતમિ)
 કે૦ લાતરુ દેવશોક મુગી ઉપજવું હોય (તહા) કે૦ તેમજ (તા
 વસાઈણ) કે૦ તાપમ સન્યાસી શાક્યાત્તિકનું જગન્યથી (ત્તરેસુ)
 કે૦ વ્યતર દેવલોસ્ને વિષે ઉપજવું હોય. (એસો) કે૦ આ પૂર્વ
 કહલો (સવોવિ) કે૦ સર્વ પણ (ઉવ્વાયવિહિ) કે૦ ઉપજવાનો
 વિધિ તે (નિયકિરિયઠિયાણ) કે૦ પોતપોતાની ત્રિયાને વધે
 માનવાન રહ્યાનો જાણવો અને પ્રજ્ઞાપના મૂત્રમા તે તાપસને જગ-
 ન્યથી ભવનપતિમા ઉપજવું રુઝુ છે ॥ ૨૩૪ ॥

અણુવય મહવ્વણ્હિ ય, વાલનવાકામનિજ્જરાણ ય ॥

દેવાઉય નિવઘઈ, મમ્પદિટ્ઠી ય જો જીવો ॥ ૨૩૫ ॥

અર્થ—(અણુવય મદ્વપદિ ય) કે० અણુવન અંયવા મહા-
વ્રતને પાલનારો, (વાંત્વવાકામનિજરાણ ય) કે० ચાલતપ તથા
અકામ નિજરાનો કરનાર, ઇંદ્રો (જો) કે० જે (સમ્મદીદ્ધી ય)
જીવો કે० સમ્યક્ દૃષ્ટિ જીવ છે તે દેવાડય નિયમ) કે० દેવ-
તાનુ આયુષ્ય યાપે છે ॥ ૨૩૬ ॥ ઉક્તમ્ ॥

નાણસ્સ કેવલાણ, ધમ્માયરિયસ્સ સંવસાહૂણં ॥

માઈ અણ્ણવાઈ, કિન્નિમિયમાવગ કુણઈ ॥ ૨૩૬ ॥

અર્થ—(નાણસ્સ) ક० જ્ઞાનના, (કેવલીણ) ક० ફક્તલીના,
(ધમ્માયરિયસ્સ) ક० ધર્માચાર્યના અને (સંવસાહૂણ) કે०
સર્વ સાધુના (અણ્ણવાઈ) અણ્ણવાન્ને ચોલનારો અને (માઈ)
ક० રૂપદ કરનારો જીવ (કિન્નિમિયમાવગ) કે० કિલ્વીશિર
પટલે પાપી ભાવનાને (કુણઈ) ક० કરે છે, પટલે કિલ્લિપિર દે-
વપણે ઉત્પન્ન થાય છે ॥ ૨૩૬ ॥

કોઝય મ્હૂરુમ્મે, પસિણાપસિણે નિમિત્તમાજીવે ॥

ઈદ્ધિરસસાયગરુઓ, અભિઓગ માવણ કુણઈ ॥ ૨૩૭ ॥

અર્થ—(સોડયમ્હૂરુમ્મે) કે० કૌતુક અથવા સ્નાનાદિક
મૂર્તિકર્મ કરનાર, (પસિણાપસિણે) કે० મશ્નથી નિમિત્ત કહેનાર
અથવા મશ્ન વિના નિમિત્ત કહેનાર, (નિમિત્તમાજીવે) કે० નિમિ-
ત્તિયાના કર્મથી આર્જીવિસા કરનાર, તેમજ (ઈદ્ધિરસસાયગરુઓ)
ક० ઋદ્ધિગારવ રસગારવ અને પાતાગારવ કરનારો જીવ (અભિ-
ઓગ માવણ) ક० અભિયોગિક ભાવનાને (કુણઈ) કે० કરે છે
પટલે સેવક દેવપણે ઉત્પન્ન થાય છે ॥ ૨૩૭ ॥

હવે અભિયોગિક ભાવનાનુ સ્વરૂપ કહે છે

દુવિહો' સ્વલુ અભિઓંગો, દવ્વે' ભાવે ય હોઈ નાયવો ॥
 દવ્વમિ' હોઈ જોગા, વિજ્ઞા મતો ય ભાવમિ ॥ ૨૩૮ ॥

અર્થ—[અભિઓંગો] કે° અભિયોગ (દુવિહો) કે° વે મકા
 રનો છે (સ્વલુ) કે° નિર્મલે, તે (દવ્વે ભાવે) કે° દ્રવ્ય અભિ-
 યોગ અને ભાવ અભિયોગ (નાયવો) કે° જાણવા યોગ્ય [હોઈ]
 કે° હોય છે. તેમા (દવ્વમિ) કે° દ્રવ્ય અભિયોગને વિષે (જોગા
 હોઈ) કે° મનાદિ નિમિત્ત જોગ હોય છે (ય) કે° અને (ભાવમિ)
 કે° ભાવ અભિયોગને વિષે (વિજ્ઞા મતા) કે° આગમાદિ વિદ્યા
 અને મત્રો હોય છે. ॥ ૨૩૮ ॥

હવે સત્રયણના વિશેષણાર્થી દેવતાની ગતિ વિશેષ હોય છે,
 માટે સત્રયણનું સ્વરૂપ કહ છે.

વજ્જરિસહનારાયં, પદમ વીય ચ રિસહનારાયં ॥

નારાયમદ્ધનારાયં-કીલિયા તહય છેવદ્ધં ॥ ૨૩૯ ॥

एए छ'सघयणा, रिसहो पट्टो य कीलिया वज्जं ॥

उभओ मकडबंधो, नाराओ होइ विन्नेओ ॥ २४० ॥

અર્થ—જે શરીરના હાડકાનો અતિ મજબુત વધ તે સત્રયણ
 કહેવાય તેના છ ભેદ છે, (પદમ) કે° પહલો (વજ્જરિસહના-
 રાય) કે° વજ્રરૂપ નારાચ ૧, (વીય) કે° વીજો (રિસહ-
 નારાય) કે° રૂપમ નારાચ ૨, ત્રીજો (નારાય) કે° નારાચ ૩,
 ચોથો (અદ્ધનારાય) કે° અદ્ધ નારાચ ૪, પાંચમો (કીલિયા)
 કે° કીલિકા ૫, (તહય) કે° તેરમ છદ્ધા (છેવદ્ધ) કે° સેતાર્થ
 ॥ ૬ ॥ ૨૩૯ ॥ (एए) કે° ए પૂર્વ કહલા (छ सत्रयणा) કે°

ઝ સંયયણ જાણવા. તેમા (મિસહો) કે० ક્રપમ તૈ (પટ્ટો) કે०
પાટો જાણવા. (ય) કે० અને (કીલિયા) કે० સ્ત્રીઓ તે (યજ્ઞ)
કે० વજ્ર કહયાય તથા (ઝમઓ મકદવરો) કે० વજ્રે વાજુષ
મરુદવર પટ્ટો હાડકાના મરુદાકારે વર (નારાઓ) કે०
ત નારાચ (વિભેઓ) કે० જાણવા યોગ્ય (હોડ) કે०
હાય છે ॥ ૨૪૦ ॥

કીલિકા ગહિત તે મીજો ક્રપમનારાચ, ફક્ત મરુદવર તે મીજો
નારાચ, એક વાજુષ મરુદવર અને એક વાજુષ કીલિકા તે અર્ધ
નારાચ જેમા ઢાઢાના સરવર એકલી સ્ત્રીલી સરસા તે કીલિ-
કા, અને જેમા ઢાઢાના ડેહા પરસ્પર ફક્ત અડેલા પણ
સ્ત્રીલી વિગરે કાઢ ન હોય તે સર્વાત અથવા ઝરુ સંયયણ જૈન
શાસ્ત્રમા કમ્ય છે.

હવે કયા જીવોને કેટલા સંયયણ હોય ? તે કહ છે.

ઝ ગમ્મ તિરિનરાણ, સમુન્ઠિપપણિદિ વિગલ છેવટું ॥
મુરનેરહ્યા એગિ-દિયા ય મંબે અપઘયણા ॥ ૨૪૧ ॥

અર્થ—(ગમ્મતિરિનરાણ) ક૦ ગમ્મતિરિનરાણ તથા મનુ-
ષ્યને (ઝ) કે० ઝ સંયયણ હોય. વળી (સમુન્ઠિપપણિદિ) ક૦
સમુન્ઠિપ પચટ્ટિ તિરિનરાણ, તથા સમુન્ઠિપ મનુષ્ય અને (વિગલ) કે०
વે દ્રિય તે દ્રિય તથા ચતુરિદ્રિયના વિગલદ્રિયને એક (છેવટું) કે०
મર્વાત એકે ઝરુ સંયયણ હોય વળી (મુર) કે० દેવતા, (નેરહ્યા)
કે० નારકો અને (એગિ-દિયા) ક૦ સર્વ એકદ્રિય જીવો
(અપઘયણા) કે० સંયયણ ગહિત હોય ઝ, કારણ હાડકાની
રચના તે સંયયણ કહેવાય તે દેવતા નારકો તથા એકદ્રિયમા નથી,

તો પણ દેવનામા અસ્થિરૂપ સત્રયણ વિના જે શક્તિ છે તેને પણ ઉપચારથી સત્રયણ કહેવાય. કારણ દેવતામાં ચત્રઘરથી પણ અધિક શક્તિ હોય છે, તેથી દેવતામાં વજ્રરૂપભનારાચ સંઘયણ હોય કે તેમજ અલ્પશક્તિ એકેન્દ્રિયમા પણ હોય છે, તેથી એકેન્દ્રિયને એવું સંત્રયણ કહેવાય પરંતુ મૂલ ભાગે તો દેવનામા સત્રયણ નથી ॥ ૨૪૧ ॥

હવે સત્રયણથી ગતિ કહે છે

છેવટેણ ઉ ગમ્મહ, ચરો જા કણ કીલિયાહસુ ॥

ચરસુ દુદુકણ વુહી, પદમેણં જાવ સિદ્ધીવિ ॥ ૨૪૨ ॥

અર્થ—(છેવટેણ) કે. છેવટે સત્રયણે કરી અધ્યવસાયના વિશેષવગાથકો જીવ (ચરો જાકણ) કે. ધુનપતિ વ્યતર ડ્યો-તિષી અને વૈમાનિકના ચોથા દેવલોક સુધી (ઉ ગમ્મહ) કે. જાય છે. ત્યાર પછી (કીલિયાહસુ ચરસુ) કે. કિલિકાદિક ચાર સઘયણને પાછલથી ગણતા ચારે સત્રયણે કરો (દુદુકણવુહી) કે. વે વે દેવલોકની ચઢતી ચઢતી વળે તે આ પ્રમાણે—કોલિકા સત્ર-યણવાલો જીવ પાંચમા તથા ઊઠા દેવલોક સુધી જાય, અર્દનારાચ સત્રયણવાલો શુક્ર અને સદસ્યાર દેવલોક જાય નારાચ સત્રયણવાલો જીવ આનત અને પ્રાણત દેવલોક સુધી જાય. રૂપ-ભનારાચ સત્રયણવાલો જીવ આગળ અને અન્યુત દેવલોક સુધી જાય, અને (પદમેણ) કે. વજ્રરૂપભનારાચ સઘયણવાલો જીવ (જાયસિદ્ધીવિ) કે. ધુનપતિથી આરમ્ભી યોગ સુધી જાય ॥ ૨૪૨ ॥

હવે શરીરની આકૃતિને સસ્થાન કહેવાય કે તે સ્થાન

પ્રકારના છે તેના નામ તથા લક્ષણ કહે છે

સમચતુરસ નગ્ગોહ, સાઈ વામણ ય સુજ્જ હુંડે ય ॥
 જીવાણ છ સઢાણા, સઘ્થ સુલક્ષણ પદમ ॥૨૪૩॥
 નાહોં ઉવરિ વીય, તદ્દયમહો પિટ્ઠિ ઉવર ઉવજ્જ ॥
 સિરગોવ પાણિ પાણ, સુલક્ષણ ત ચડ્ઠથ તુ ॥૨૪૪॥
 વિવરીયં પચમગ સઘ્થ અલક્ષણં ભવે છટ્ઠં ॥
 ગમ્મયનરતિરિય છહા, સુરા મપા હુડયા સેસા ॥૨૪૫॥

અર્થ—૧ (સમચતુરસ) કે० સમચતુરસ, ૨ (નગ્ગોહ)
 કે० ન્યગ્રોથપરિમળહલ, ૩ (સાઈ) કે० સાદિ, ૪ (વામણ) કે०
 વામન ૫ (સુજ્જ) કે० કુજ્જ, ૬ (હુંડે ય) કે० હુડક ૭ (જી-
 વાણ) કે० જીવોના (છ સઢાણા) કે० છ સંસ્થાન જાણના
 તેમા (સઘ્થ) કે० એ છ સંસ્થાનમા (સુલક્ષણ પદમ) કે०
 સારા લક્ષણવાળુ પહેલું સંસ્થાન જાણવું, પચાસને બેસવાથી ચારે
 બાજુએ સરખી આકૃતિવારું હોય તે પહેલુ સમચતુરસ સંસ્થાન
 કહેવાય ॥ ૨૪૩ ॥

જે વઢવૃત્તનો પઠે (નાહોં ઉવરિ) ૧૦ નાભિની ઉપર મારા
 લક્ષણવાળું અને નીચે હોન હોય તે (વીય) કે० વીજું ન્યગ્રોથપરિ
 મળહલ સંસ્થાન કહેવાય (તદ્દય) કે० ત્રીજુ સાદિ સંસ્થાન તે (અહો)
 કે० નાભિની નીચે સારા લક્ષણવાળુ અને નાભિની ઉપર હોન લક્ષ
 ણવાળુ જાણવું (પિટ્ઠિ) કે० પૃષ્ઠ, (ઉવર) કે० ઉદર અને
 (ઉવજ્જ) કે० છાતિ તેને વર્જીને વાકીના (સિર) કે० મસ્તક,
 [ગીર] કે० કૂઠ (પાણિ) કે० હાથ અને (પાણ) કે० પગ
 ણના (સુલક્ષણ) કે० સારાલક્ષણવાળા હોય, (ત) કે० તે
 (ચડ્ઠથ) કે० ચોથુ વામન સંસ્થાન જાણવું ॥ ૨૪૪ ॥

(विपरीत) क० चोथा सस्थान वकी विपरीत लक्षणवाला एटले पृष्ठ उदर हृत्प ए सारा लक्षणवाला अने मस्तर ५३ हाथ पाग लक्षण हीन होय ते (पचमग) क० पाचमु कुन्ज सस्थान जाणवु अने सबत्थ ५० सर्र प्रसार (अलक्षणा) क० लक्षण रहित होय ते (छठ भर) क० छठु हुडक सस्थान जाणवु (गम्भयन-तिरिय) क० गर्भज मनुष्य अने गर्भज निर्यच (छटा) क० ३ सस्थानवाला होय ३ (मुरा समा) क० देवता समचतुरस्र सस्थानवाला होय ३, अने (सेसा) क० बाकीना जीवो (हुडया) क० हुडफ सस्थानवाला होय ३ ॥ २४७ ॥

हय देवता चवीने रुद्र गतिमा उपजे १ ते आगति रुद्र ३

जति सुरा मखाउय, गम्भय पज्जत्त मणुयतिरिएसु ॥

पज्जत्तेसु य गायर, भूदगपत्तेयगवणेसु ॥ २४६ ॥

अर्थ—सामान्यधी चार निमायना (मुरा) क० देवता चवीने युगलिया मनुष्य विना (सखाउय) क० सरयाता आयुष्यवाला (गम्भय) क० गर्भज अने (पज्जत्त) क० पर्याप्ता एवा (मणुयतिरिएसु) क० मनुष्य अने तिर्यचने विने तथा (पज्जत्तेसु) क० पर्याप्ता (गायर) क० गायर एवा (भूदगपत्तेयगवणेसु) क० पृथ्वीकाय अष्ठाथ अने प्रत्येक उनम्यतिमायमा (जति) क० जाय ३ अर्थात् ए पाच गतिमा उपजे, वीजी एक गतिमा उपजे नहीं. ॥ २४६ ॥

तत्थवि सणकुमार—प्पभिड एगिदिएसु नो जति ॥

आणयपमुहा चविउ, मणुएसु चैव गच्छति ॥ २४७ ॥

મનહુમાર્થી આરમ્ભી સહસ્રાર દેવલોક મુખીના દેવતા ચરીને
(ઈર્ષિ ણિષ્ઠમુ) ૪૦ એકેન્દ્રિયને વિના (નો જતિ) કે૦ ઉપજે નહી
ગતી આગયપમુદા) કે૦ જાનત દેવલોકથી આરમ્ભી પાંચ અનુ-
ત્તર વિમાન મુખીના દેવતા (ચરિત) ૪૦ ચરીને (મણુપસુ) ૪૦
સાધના આયુ યજ્ઞા પર્વાણા મનુષ્યમાદ (નો) ૪૦ નિધે [ત-
ચ્છતિ] કે૦ જાય કે ॥ ૨૬૭ ॥

હા જે દેવતાને જેથી રીતે દેવાગના સાથે સમેગ છે અને જે
દેવતાને સંપથા સમેગ નથી તે ૩

દો કપ્પ કાયસેત્રી દો દો દો ફરિમરૂવસદેહિ ॥

ચરો મણેગુવરિમા, અપ્પવિચારા અણતમુદા ॥૨૪૮॥

અર્થ—(નોરુપ્પ કાયસેત્રી) કે૦ ધુરનરિ વ્યતર ઉચેતપી
તયા સૌરધ અને રંગાન પ્ત્ર વે દેવલોક પુરોના દેવતા અતિ વક્રુષ્ટ
સામન્નાધી મનુષ્યની પટે વિષય સુખ ભોગ્ય તે ઉતરના (દો)
કે૦ મનહુમાર તયા માહેદ્ર દેવલોકના દેવતા દેવાગનાના (ફરિસ)
૪૦ સ્તન મુજ ગિરેર અગસ્પગથી મોગસુગ્ય પામે છે તે ઉતરના [નો]
૪૦ વ્રક્ષ અને જ્ઞાન દેવલોકના દેવતા દેવાગનાના (રૂવ) ૪૦ રૂપ
દેવીને વિષય મુલ પામે છે તે ઉતરના (દો) ૪૦ શુદ્ધ અને સહ-
સ્રાર દેવલોકના દેવતા દેવાગનાના (સદેહિ) ૪૦ ગોતદાસ્ય વિલા
સાદિના ગલ્પ સામન્નાધી સમાગ મુલની તપ્તિ પામ છે તે ઉતરના
(ચરો) કે૦ જાનતાં ચાર દેવલોકના દેવતાઓ (મણેગ) કે૦
મનમા દેવાગનાનુ સ્મરણ કરવાથી તપ્તિ પામે છે તેથી (ઉવરિમા)
કે૦ ઉતરના પટલે નવ ગ્રંથેક તયા પાંચ અનુત્તરના દેવતાઓ તો
(અપ્પવિચારા) ૪૦ અન્નગિકારીવળાને લીધે વિષય સુખથી રક્તિ
હોવાથી (અણતમુદા) ૪૦ અનન મુલવાગ છે ॥ ૨૪૮ ॥

રશુ છે કે—

જં ચ કામસુહ લોણ, જં ચ દિવ્ય મહાસુહં ॥

વીયરાયસુહસ્સેય-ળતમાગપિ નગ્ધહ ॥ ૨૪૯ ॥

અર્થ—(લોણ) ૪૦ લોકમા (જ કામસુહ) કે૦ જે કામ સુહ છે (ચ) કે૦ અને (જ) ૪૦ જે (દિવ્ય મહાસુહ) કે૦ દેવ સગી મહાસુહ છે તે સુહ (વીયરાયસુહસ્સેય) કે૦ વીતગમ પટલે રાગ-દ્વેષ રહિત પણ પ્રભુના મુલના (ળતમાગપિ) ૪૦ અનતા ભાગને પણ (નગ્ધહ) ૪૦ પામતા નથી અર્થાત્ પ્રભુને જે સુહ છે તેના અનન્દમા ભાગનુ મુગ દેવતાને પણ નથી ॥ ૨૪૦ ॥

દેવે દેવીઓની ઉત્પત્તિનુ સ્થાન કહ છે

ઉવગાઓ દેવીળં, કપ્પદુગ જા પરા મહસ્મારા ॥

ગમળાગમળ નત્વી, અન્નુઅપરઓ મુરાળપિ ॥ ૨૫૦ ॥

અર્થ—(દેવીળ) ૪૦ દેવીઓનુ (ઉવગાઓ) ૪૦ ઉવજનુ તે (કપ્પદુગ જા) કે૦ મુગનગતિથી આરમ્ભી ઈજાન દેવલોક મુગ છે તેથી ઉવરના દેવલોકમા દેવીઓનુ ઉવજનુ નથી પરન્તુ દેવતાના ઉવમેળ માટે સાગર્મ તથા ઈજાન દેવલોકની અપરિગૃહિતા દેવીઓ ઉવરના દેવલોકમા જાય તા (પરા મહસ્મારા) કે૦ ઉવરના સહ તાર દેવલોક મુગી જાય. ત્યાથી ઉવરના દેવલોકમા (ગમળાગમળ નત્વી) ૪૦ દેવીઓનુ જનુ આવતુ નથી અને (અન્નુઅપ. રઓ મુરાળપિ) ૪૦ અન્નુપુત દેવલોકથી ઉવર તો દેવતાઓનુ પણ જનુ આવતુ નથી. તેમજ નવ ગ્રંથેય તથા પાંચ અનુત્તર વિપાનવાસા દેવતાઓને નીચે આવવાનુ પ્રયોજન નથી તોર્યસ્સના સ્વ્યાણિર અમર પણ પોતાના સ્થાને રજા હતા નમસ્સાગતિક કરે ૩

જન્નાપિ સોઢ સદેહ થાય તો મન વર્ગનાથી પ્રશ્ન કરે કવલી-કવલ-
નાનથી જાણી તેનો ઉત્તર આપે-તેને તે દેવતા અવિજ્ઞાનથી જાણે
પરન્તુ અર્ધિ આતે નહી ॥ ૨૫૦ ॥

દેવે સ્તિરિપિયા દેવોનાં મ્યાનઃ કહૃં

તિપલિય તિસાર તેરસ,મારા કપ્પદુગ તદ્દય લ્લન અહો ॥
કિન્ધિસિ ન હુતિ ઉવરિ,અન્નુઅ પરઓઽભિઓગાઈ ॥૨૫૧॥

અર્થ—દેવતાઓમા પણ અશુભ કર્મના ઉદયથી ચઢાલ સરસ્વા
સ્તિરિપિયા દેવતા થાય છે. તે (કપ્પદુગ) કે० પહેલાં બે દેવનો
કના તલીયે (તિપલિય) કે० ત્રણ પર્યોપમના આયુષ્યવાલા વસે
છે તેમજ (તત્ત્ય) કે० ત્રીજા સનત્કુમારના તલીયે [તિસાર] કે०
ત્રણ સાગરોપમના આયુષ્યે વસે છે. વલી (તેરસ સારા) કે० તેર
સાગરોપમના આયુષ્યવાલા (લ્લન અહો) ૪૦ લાતરુ દેવલોકની
નોંબે વસે છે. (ઉવરિ) ૪૦ લાતરુ દેવલોકથી ઉપરના દેવલોકમા
(કિન્ધિસિ) ૪૦ સ્તિરિપિયા દેવતા (ન હુતિ) કે० નથી
ગલી (અન્નુઅપરઓ) કે० ગારમા અન્યુત દેવલોકથી ઉપરના
દેવલોકમા (અભિઓગાઈ) કે० અભિયાગિક તથા સામાનિકાદિ
દેવો નથી મારણ ગ્રંથયક તથા અનુત્તરમા વસનારા સર્વે દેવો સ્વ-
યમ્વદ્દ સરસ્વા છે ॥ ૨૫૧ ॥

દેવે સીર્મ તથા જ્ઞાન દેવલોકમા અપરિગ્રહિતા દેવીઓના
વિમાનની સગ્યા, તથા દેવીઓનું આયુષ્ય, અને રૂપા વિમાન વાસી
દેવતાઓને કહી દેવીઓ મોગ યોગ્ય છે ૧ તે કહી છે

અપરિગ્રહદેવીણ, વિમાણ લક્ષ્મી છ હુતિ સોહમ્મે ॥
પલિયાઈ સમયાહિય,ઝિહ્ જાસિં જાત દસપલિયા ॥૨૫૨॥

તાઓ મણકુમારા—નેવ વહતિ પલિયદસગેહિ ॥

જા વખ મુક્ક આણય, આરણ દેવાળ પન્નાસા ॥૨૫૩॥

ઈમાણે ચડ લક્ષ્વા, સાહિય પલિયાઈ સમય અહિં અ ડિંડ ॥

જા પનર પલિય જામિ, તાઓ માહિદ દેવાળ ॥૨૫૪॥

एएण કમેણ ભવે, મમયાહિય પલિય દસગવુઢીએ ॥

લતસહમારપાણય, અચ્ચુઅ દેવાળ પળપન્ના ॥૨૫૫॥

અર્થ—(સોહમ્મે) કે० સૌર્મ દેવલોકને ગિપે [અપરિગ્રહ દેવીણ] કે० અપરિગ્રહિતા દેવીઓના (વિમાણ) કે० વિમાન તે (છ લક્ષ્વા) કે० છ લાસ (હુતિ) કે० તે તેમા જે દેવીઓનું એક પલ્યોપમનું પૂર્ણ આયુષ્ય છે તે દેવીઓસૌર્મ દેવલોકના સી દેવતાને ભોગ યોગ્ય જાણવી અને (જાસિં) કે० જે દેવી ઓનું (ડિંડ) કે० આયુષ્ય (પલિયાઈ સમયાહિય) કે० એક પલ્યોપમથી આરંભી સમય સમય અધિક વચતા (જાવ દસપલિયા) કે० દસ પલ્યોપમનું આયુષ્ય હોય ॥ ૨૫૦ ॥ (તાઓ) કે० તે દેવીઓ (મણકુમારા) કે० મનત્કુમાર દેવતાને ભોગ યોગ્ય જાણવી, પણ ઉપરના દેવતાને (ન) કે० ભોગ યોગ્ય નથી (એવે) કે० વલી એજ પ્રમાણે (પલિયદસગેહિ) કે० દસ પલ્યોપમથી ષર એક સમય (વહતિ) કે० વધારતા (જા) કે० જેટલામાં ત્રીશપલ્યોપમનું આયુષ્ય પૂર્ણ થાય તેટલા આયુષ્યવાળી દેવીઓ (વખ) કે० વ્રહ્મ-દેવ ઓના દેવતાને ભોગ યોગ્ય જાણવી ત્યાર પછી સમય સમય ચરાગતા ત્રીશપલ્યોપમ થાય તેટલા આયુષ્યવાળી દેવીઓ (શુક્ર) કે० શુક્ર દેવલોકના દેવતાને ભોગ યોગ્ય જાણવી ત્યાર પછી સમય સમય ચરાગતા જ્યામુત્રીમાં ચાલીજ પલ્યાવમ થાય તેટલા આયુષ્ય

વાલી દેવીઓ (આળય) કે० આનંદ દેવગોસ્તના દેવતાને મોગ યોગ્ય
 જાણવી ત્યાર પછી સમય સમય વચાગતા જેટલામા (પન્નાસા)
 કે० પચાસ પલ્લોપમ થાય તટલા આયુષ્યવાલી દેવીઓ (આગળ
 દેવાળ) ૪૦ આરણ દેવલોરના દેવતાને મોગ યોગ્ય જાણવી
 ॥ ૨૫૩ ॥ (રૂસાળે) ૪૦ રૂશાન દેવલોરમા અપરિગ્રહિતા દેવી-
 ઓના (ચડ લગાયા) ૪૦ ચાર લાલ શિમાન છે. તેમા (માહિય
 પલ્લિયાઈ) ૪૦ જે દેવીઓનુ સાગિર પર પલ્લોપમનુ આયુષ્ય છે તે
 રૂશાન દેવલોરના દેવતાનેજ મોગ યોગ્ય જાણવી. ત્યાર પછી (સમય
 અહિય) ૪૦ સમય સમય અગિર ચારતાં (જાસિં) ૪૦ જે દેવી
 ઓનુ (જા પનર પાલ્ય દ્વિડ) ૪૦ ઝયા મુરી પનર પન્નાપમની
 આયુષ્ય સ્થિતિ થાય, (તાઓ) ૪૦ તેટલા આયુષ્યવાલી દેવીઓ
 (માહિદ દેવાળ) ૪૦ માહેદ દેવલોરના દેવતાઓને મોગ યોગ્ય
 જાણવી ॥ ૨૫૪ ॥ (એળ ૪મેળ) ૪૦ એ અનુક્રમે કરીને
 (સમયાહિયપલ્લિયન્મગતુડીએ) ૪૦ એર એર સમયથી આરંભીને
 દશ દશ પલ્લોપમની વૃદ્ધિ (મા) ૪૦ હોય જેથી પચીસ પલ્લો
 પમ મુરીના આયુષ્યવાલી દેવીઓ (ભત) ૪૦ ભાતક દેવલો
 કના દેવતાને મોગ યોગ્ય જાણવી પાંચોશ પલ્લોપમ મુરીના આયુ-
 પ્યવાલી દેવીઓ (સહમ્સાર) ૪૦ સહસ્રાર દેવલોરના દેવતાઓને
 મોગ યોગ્ય જાણવી પૌસ્તાલોશ પલ્લોપમ મુરીના આયુષ્યવાલી
 દેવીઓ (પાળય) કે० પ્રાણન દેવગોસ્તના દેવતાને મોગ યોગ્ય
 જાણવી. અને (પળપન્ના) ૪૦ પચાવન પલ્લોપમ મુરીના આયુ-
 પ્યવાલી દેવીઓ (અન્ચુઅદેવાળ) ૪૦ અન્ચુત દેવલોરના દેવ-
 તાને મોગ યોગ્ય જાણવી ॥ ૨૫૫ ॥

૪૧ છ લેડ્યાનુ સ્વરૂપ તથા દેવતાને કેન્લો લેડ્યા હોય તે ૪૬૭

પથાઓ પરિમદ્ધા, ઝ પુરિસા અડવિમજ્જયારમિ ॥

જનૂતરુસ્સ દિદ્ધા, પગેપરં તે વિચિતતિ ॥ ૨૫૬ ॥

અર્થ—(પંથાઓ) કેં માર્ગથી (પરિમદ્ધા) કેં મૂળ પ
હેલા (ઝ પુરિસા) કેં છ પુરુષો (અડવિમજ્જયારમિ) કેં
અરણ્યના મધ્યે (જનૂતરુસ્સ દિદ્ધા) કેં જનુવૃક્ષની નીચે ડખા રહ્યા
અને (તે) કેં તે પુરુષો (પગેપરં) કેં પરસ્પર (વિચિતતિ)
કેં વિચાર કરવા લાગ્યા ॥ ૨૫૬ ॥

નિમ્મૂલ્લખધસાલો-ગુચ્છેપકેપડિયસડિયાડ ॥

જહ એમિ ભાવા, તહ લેસાઓ નાયઞ્ઞા ॥ ૨૫૭ ॥

અર્થ—તેમા એક પુરુષ જાણના ફલની ઇચ્છાથી જાણના
વૃક્ષને (નિમ્મૂલ્લ) કેં મૂળમાથી ડલાડી નાસવાનો વિચાર કરવા
લાગ્યો, ત્રીજા પુરુષ (સ્વ) કેં થકને તોડી પાડવાની ઇચ્છા
કરવા લાગ્યો, ત્રીજો પુરુષ (સાલો) કેં નાનો ઢાલોને છેડી
નાલવાની ઇચ્છા કરવા લાગ્યો, ચોથો પુરુષ (ગુચ્છે) કેં કાચા
પાકા ફલ લાગલા ગુ છોને ડેવાનો વિચાર કરવા લાગ્યો, પાંચમો
પુરુષ વૃક્ષડાર લાગેલા (પકે) કેં પાકા ફલોનેજ તોડવાની
ડ છા કરવા લાગ્યો, અને ડહો પુરુષ તો (પડિય મડિયાડ) કેં
નીચ સ્તરી પડેલા ફલોને લેવાની ઇચ્છા કરવા લાગ્યો (જહ)
કેં જેવી રીતે (એમિ) કેં છ પુરુષના (ભાવા) કેં રૂપાય
મારો વથા (તહ) કેં તેવા (લેસાઓ) કેં ઝ લેવાના ભાવો
(નાયઞ્ઞા) કેં જાણવા ॥ ૨૫૭ ॥

ણિદ્ધજિમુતવણ્ણામા, ગવરયરીદ્ધ મમ્પમા ॥

સજ્જણ વણ્ણ સકામા,લેસાઓ રુપ્પ વણ્ણઓ ॥ ૨૫૮ ॥

अर्थ—(णिद्धजिमुतवण्णाभा) क० म्निग्ग मेघसमान वर्ण-
वाली, (गवयरीट्टसम्पभा) क० भेसना शींग अथवा अरिष्टर-
न्तना समान कातिवाली, (खजण उण्ण सकासा) क० गाढाना
पडानी ममना वर्ण सरखी (रुण्हउण्णओ) क० रुण्णवर्णनी पहली
(लेसाओ) क० कृण्ण लेइया जाणवी ॥ २५८ ॥

पल्लवासोय मकामा, चामपिच्छसम्पभा ॥

वेरुलीयरयणाभा, वण्णाओ, नीललेसाओ ॥ २५९ ॥

अर्थ—(पल्लवासोयसफासा) क० अशोऋ वृक्षना पल्लव स-
मान कातिवाली, (चामपिच्छसम्पभा) क० चास पक्षीना पी-
लना समान वर्णवाली, अने (वेरुलीयरयणाभा) के० बहुर्धर-
लक्ष्मी समान कातिवाली वर्णथी नीललेसाओ क० बीजी नील
लेइया जाणवी ॥ २६० ॥

अलसीकुमुमाइवण्णाभा, जारिसीकोइलतलपीच्छच्छदा ॥

पारावयगीवसमा, वण्णाओ काउलेसाओ ॥ २६० ॥

अर्थ—(अलसीकुमुमाइ उण्णाभा) क० अलसी पुष्प विग-
रना सरखी कातिवाली, (जारिसीकोइलतलपीच्छच्छदा) क०
जरसी अथवा कोयलना पीच्छना समान वर्णवाली वल्ली (पारा
वयगीवसमा) क० पारयाना कठ समान कातिवाली उण्णाओ क०
वर्णथी (काउलेसाओ) क० बीजी कापोन लेइया जाणवी ॥ २६० ॥

तेउलेसा भवे वण्णा, हिगुलरागसन्निभा ॥

तरुणाइवसमा कत्ती, दीवसमा होइ सुअतुडा ॥ २६१ ॥

अर्थ—(हिगुलरागसन्निभा) क० हिगलाना रग सरखी, (तरु-
णाइव समाकति) के० उगना मूर्यना सरखी कानिवाली, (दीव-

समा) रे० दीया सरखी, (सुअतुडा) के० पोपटनी चाच समान
(ण्णा) रे० वर्णथी (तेडलेसा) के० चोथी तेजो लेझ्या (भो)
रे० श्रेष्ठ (होइ) के० होय ते ॥ २६१ ॥

हरियालमज्झरागा, हरिदायममप्पभा ॥

मणामण कुसुम ममा, वण्णाओ पहालेमाओ ॥ २६२ ॥

अर्थ—(हरियाल मज्झरागा) रे० हस्तालना मयराग समान,
(हरिदाय ममप्पभा) रे० हलदगना रग समान कानिवाली, (म
णामण कुसुम ममा) रे० सरगवाना फुल समान (वण्णाओ) रे०
वर्णथी पाचमी (पहालेमाओ) रे० पहालेझ्या जाणवी ॥ २६२ ॥

सुकलेसा भवे ण्णा, सखकुदममप्पभा ॥

खीरखदुधवला, मुक्ताहलहारस्ययममा ॥ २६३ ॥

अर्थ—(सखकुन्दममप्पभा) रे० शर अररा मोगराना पुष्प
समान उज्ज्वल, (खीरखदुधवला) रे० क्षीर समुद्रना दुध स
मान उज्ज्वल, तथा (मुक्ताहलहारस्ययममा) रे० मुक्ताफलना हार
अथवा रूप्य समान (वण्णा) रे० वर्णथी (सुकलेसा) के० छडी
सुकलेझ्या (भो) रे० होय ते ॥ २६३ ॥

जह रुडुओ तुवरस्मो, निवरस्मो कडुयरोहिणीयरसो ॥

एत्तोवि अणतगुणो, रसो उ कण्हाए नायवो ॥ २६४ ॥

अर्थ—(जह) रे० जेवो (रुडुओतुवरसो) के० रुटवी तु-
रीनो रस होय (निवरस्मो) रे० नीरहानो रस होय, (कडुय-
रोहिणी यरसो) रे० रुटवी गलेनो रस होय, (एत्तोवि) रे०
पनापी पण (अणतगुणो) रे० अनतगुणो (रसो) रे० रुटवी

रस (कण्हाए) क० कृग लेइयानो (नायबो) क० जाणबो ॥२६४॥
जह तियगडुस्स य रसो,तिखो जह हत्थिपीप्पलीए य ॥
एत्तोवि य णंतगुणो, रसो उ नीललेस्माए ॥ २६५ ॥

अर्थ—(जह) क० जेवो (तियगडुस्स) रसो क० सुउ
पीपर अने परीरूप त्रिम्बुनो (तिखो) क० तीखो रस होय,
(जह) क० जेरो (हत्थिपीप्पलीए) के० गजपीपरनो तीखो रस
होय एत्तोवि) के० एथी पण (अणतगुणो) क० अनतगुणो
(रसो) के० तीखो (नीललेस्माए) के० नीललेइयानो
जाणबो ॥ २६५ ॥

जह तरुणचूपरसो, कविट्ट कच्चस्स वावि जाव रसो ॥
एतापि अणतगुणो,रसो य काओय लेमाओ ॥२६६॥

अर्थ—(जह) के० (तरुणचूपरसो) के० काचा आ-
धाना फलनो रस होय, (वावि) क० अथवा पण (कविट्ट कच्चस्स)
क० काचा फोट फलनो (जाव रसो) के० जेवो रस होय, (ए-
त्तोवि) क० एताथी पण (अणतगुणो) क० अनतगुणो) क० अन
तगुणो (रसो) के० कपायलो रस (काओय) लेमाओ) क०
कापोतलेइयानो जाणबो ॥ २६६ ॥

जह परिणयअरसो, पक्कविट्टस्स वावि जारिसओ ॥
एत्तोवि अणतगुणो, रसोय तेऊए नायबो ॥ २६७ ॥

अर्थ—(जह) के० जेवो (परिणय अरसो) क० पाकेला
आधाना फलनो रस होय, (वावि) के० अथवा (पक्कविट्टस्स)
क० पाकेला क फलनो (जारिसओ) के० जेवो रस होय

(एत्तोपि) के० एनाथी पण (अणतगुणो) के० अनंतगुणो (रसो)
 के० मीष्टरस (तेऊए) के० तेजो लेश्याનો (नायवો) के०
 जाणवो ॥ २६७ ॥

पम्हाए एरिमरमो, वस्वारुणि आसवाण जारिसओ ॥
 महुमेरगस्सव रमो, तत्तोविय होइ णतगुणो ॥ २६८ ॥

अर्थ—(पम्हाए) के० पद्मलेश्यानों (एरिमरसो) के० एवो
 रस ठे, केवो ' ते कहे ' (वस्वारुणि) के० थेंदु मंदिरानों
 तथा (आसवाण) के० विविध आसवानों (जारिसओ) के०
 जेवाँ रस होय ठे वन्नी (महुमेरगम्मव रसो) के० मय तथा मय
 यमंदिरानों जेवो रस ठे, (तत्तोविय) तेनाथी पण (णत-
 गुणो) के० अनंतगुणो (पद्मलेश्यानों रस होइ) के० होयछे ॥ २६८ ॥

खज्जूर मुदीयरसो, खीररमो खडसकररमो वा ॥
 एत्तोपि अणतगुणो, रमो सुक्काओ नायवो ॥ २६९ ॥

अर्थ—जेवो [खज्जूरमुदीयरसो] के० खजूर अने द्रायनों
 रस होय, तेमज जेवो (खीररमो के० दुग्धનો रस होय, वा के०
 अथवा जेवो (खडसकररसो) के० खाद अने माकरनो रस होय,
 (एत्तोपि) के० एनाथी पण (अणतगुणो) के० अनंतगुणो (रसो)
 के० मीठो रस (सुक्काओ) के० शुक्कलेश्यानों (नायवो) के०
 जाणवो ॥ २६९ ॥

હા લેશ્યાનો સ્પર્ગ કેવો હોય ? તે કહે છે

किण्हा नीला काऊ, तिन्निवि फामो य अणसत्थाओ ॥
 गोजि... णतगुणो होइ फामो य ॥ २७० ॥

અર્થ—(સિંહા નીલા રાઝ) રૂં કૃષ્ણલેશ્યા, નીલલેશ્યા અને રાપોતલેશ્યા, (નિતિવિ કામોય) કેં એ રણે તે યાનો પણ સ્પર્શ [અપ્પમચ્ચાઓ] કેં પાટો જાણરો જેવો (ગોતિપ્પ ક-ચય) કેં ગાયત્રી ત્રિભ અને રસન, (તઓ) રેં તેથી (અણ-તગુણા) રૂં અનતગુણો (કામો) કેં છ રમે લેશ્યાનો સ્પર્શ [હોડ] કેં હોય ૩ ॥ ૨૭૦ ॥

તેઝ પમ્હા મુકા પમત્વલેમાઓ ઈરિમો કાસો ॥

ચુરનરણીયમિરીમો, પતગુણો હોડ તત્તોરિ ॥ ૨૭૧ ॥

અર્થ—(તેઝ પમ્હા મુકા) રેં તેજોલેશ્યા, પદ્મલેશ્યા અને કૃષ્ણલેશ્યા, એ રણ સારી લેશ્યા છે. તનો (ઈરિમો કાસો) રેં એવા રાગ હોય છે જેવો હોય ૩' ના રેં (ચુરનરણીયમો) રેં ચુરનામની યનસ્વતિ તથા માત્રણ અને શિરીપના ફુલ સ-રવા જે સ્પર્શ છે (તત્તોરિ) કેં તેના રી પણ એ રણ લેશ્યાના (અણતગુણો) રેં અનતગુણો ત્રેષ્ટ સ્પર્શ (હોડ) રૂં છે ॥ ૨૭૧ ॥

ત્વ દયતાને રૂં રૂં લેશ્યા હોય ? ત તોડ ગાપાધી રૂં છે

કૃષ્ણા નીલા રાઝ, તેઝ પમ્હા ય મુકલેસાઓ ॥

મયગયણ પદમચડલેમ, જોડમકપ્પદુમે તેઝ ॥ ૨૭૨ ॥

રૂપતિય પમ્હલેમા, લનાડમુ મુકલેમે હુતિ સુરા ॥

અર્થ—(સિંહા) કેં કૃષ્ણલેશ્યા, (નીલા) કેં નીલ-લેશ્યા, (રાઝ) કેં રાપોતલેશ્યા, (તેઝ) કેં તેજોલેશ્યા, (પમ્હા) કેં પદ્મલેશ્યા, ય કેં અને (મુક) કેં શુક્રલેશ્યા એ છ (લેમ્માઓ) રૂં લેશ્યા જાણવી જીવ તથા કર્મનો જેને રૂં સયમ થાય તે લેશ્યા રહેવાય છે તના દ્રવ્યલેશ્યા અને માર

લેશ્યા એવા પે મેદ છે. આત્માને કૃષ્ણ પીત વિગેરે દ્રવ્યપુદ્ગલ સયોગ
ને દ્રવ્યલેશ્યા, તથા શુભાશુભ પરિણામ તે ભાવલેશ્યા એ અધિકાર
આગલ નારકીના અધિકારમાં કહેશે. (ભવળગ) ક૦ મયનપતિ
તથા વ્યતર દેવતાને (પદમ ચતુલેસ) ક૦ પદમી ચાર પદને
કૃષ્ણ નીલ કાપોત અને તેજો ૫ ચાર લેશ્યા હોય છે ત્યા પરમા-
ધામીને એક કૃષ્ણલેશ્યા હોય છે, અને (જોદમકપ્યદુગે) ૫૦
ઝ્યોતપો તથા પદેલા ને દેવલોકને ત્રિપ (પેઝ) ૫૦ તેજોલેશ્યા
હોય છે ॥ ૨૭૨ ॥ તે ડગના (રુપતિય) ક૦ મનન્કુમાર મા-
દ્ર અને વ્રહ્મ એ ત્રણ દેવલોકને ત્રિપે (પદ્મ લેસા) ક૦ એક પદ્મ-
લેશ્યા હોય છે તથા (જતાન્કુ) ક૦ લાનકુ દેવલોકથી આરમ્બી
ડગના સર્વ લોકને ત્રિપ (મુગ) ૫૦ દેવતા (સુવલેસ) ૫૦
શુભલેશ્યાગ્રાગ (હુતિ) ક૦ હોય છે

મવનાતિ વ્યતર અને ઝ્યોતપો દેવોના શરીરનો યર્ગ પ્રથમ
દેવોના અધિકારમાં કહ્યા છે અહિં વેમાનિક દેવોના ગરીમ્બો વર્ણ
અર્ધી ગાથાથી કહે ૩

રુળગામ પડમકેસર રત્ના દુસુતિસુ ડગરિ ધગલા ॥૨૭૩॥

અર્થ—સી રમ અને ઈન્દાન એ (દુસુ) ૫૦ દેવલોકમાં દેવ-
તાના શરીર (રુળગામ) ૫૦ ગતા સુવર્ણ સમાન રાતિવાળા જા-
ળવા. તથા મનન્કુમાર માદ્ર અને વ્રહ્મ એ (તિસુ) ક૦ ત્રણ દેવ
લોકના દેવતાના શરીર (પડમકેસર રત્ના) ૫૦ કમલના ફેલાતા
જેવા વર્ણવાળા જાળવા અને (ડગરિ) ક૦ તે ડગના મર્ગ
દેવલોકના દેવતાના શરીર (ધગલા) ૫૦ ડગલ વર્ણવાળા
જાળવા ॥ ૨૭૩ ॥

હવે દેવતાના

૧ તથા શ્વાસોશ્વામનુ સ્પર્શ કહે છે.

દસવાસસહસ્સાઙ્ જહન્નમાઙ્ ધરંતિ જે દેવા ॥

તેમિ ચઽત્થાહારો, સત્તહિ યોવેહિં ઝમાસો ॥ ૨૭૪ ॥

અર્થ—ભવનપતિ તથા વ્યતર દેવોમા (જે દેવા) કે० જે દેવતા (દસવાસસહસ્સાઙ્) કે० દશ હજાર વર્ષનુ (જહન્નમાઙ્) કે० જગત્ત્રય આયુષ્ય (ધરંતિ) કે० ધારણ કરે છે (તેસિં) કે० તે દેવતાને (ચઽત્થાહારો) કે० ચોથ પડી જાય એક અઠોરાત્રીને આતર આહારની ઇચ્છા હોય અને તે ઇચ્છા મનોહર પુદ્ગલોથી પૂર્ણ કરે તથા તેમને (સત્તહિં) યોગદિં) કે० સાત સ્તોત્ર કરીને (ઝમાસો) કે० એક શ્વાસાશ્વાસ હોય. ॥ ૨૭૪ ॥

હવે પૂર્વે કહ્યા સ્તોત્રનુ પ્રમાણ રહે છે

આહિવાહિરિમુક્કસ્મ, નીસાસૂસ્સાસ એગમો ॥

પાણુ સત્ત ઇમો થોવો, સોપિ સત્તગુણો લવો ॥૨૭૫॥

અર્થ—(આહિ) કે० આધિ તે મનની પીડા અને (વાહિ) કે० વ્યાપિ તે ગરીબની પીડા તે બન્ને પીડાથી (રિમુક્કસ્મ) કે० મુક્ત થયેલા એવા પુરુષનો (એગમો) કે० ઇશ્વર એવો (નીસાસૂસ્સાસ) કે० શ્વાસાશ્વાસ તે (પાણુ) કે० એક પ્રાણ કહીયે અને (સત્ત ઇમો) કે० એવા માત્ર માણે (થોવો) કે० એક સ્તોત્ર કહીયે (સોપિ સત્તગુણો) કે० તેવા સાત સ્તોત્ર (યવો) કે० એક ઋત્ર થાય ॥ ૨૭૫ ॥

હઠ્ઠસ્સ અણવગલ્લસ્સ, નિરુવ્વકલ્લસ્સ જતુણો ॥

એગ ઉસાસનિસ્સાસે, એમો પાણુત્તિ વુચ્ચઈ ॥ ૨૭૬ ॥

અર્થ—(હઠ્ઠસ્સ) કે० હર્ષવન્ત, [અણવગલ્લસ્સ] કે० ઉદ્દેગ

રહિત અને (નિરવકટસ્ત) કે૦ રાગ રક્તિ એવા (જતુળો) કે૦
પ્રાણીનો (એગ ઝસાસનિસાસે) કે૦ એક શ્વાસોશ્વાસ (એસો)
કે૦ એ (પાણુતિ બુચ્છ) કહવાય છે. ॥ ૨૭૬ ॥

એગા કોડિ સતસટ્ટી, લજ્જા સતહત્તરી સહસ્સા ય ॥
દોય મયા મોલહિયા, આવલિયા ઇગમુહુત્તેણ ॥૨૭૭॥

અર્થ—(એગ કોડી) કે૦ એક ક્રોડ, (સતસટ્ટી લજ્જા)
કે૦ સત્સડ લાજ (સતહત્તરી સહસ્સા) કે૦ સત્યોતેર હજાર,
(દોય મયા) કે૦ અને (મોલહિયા) કે૦ શોલ અગ્રિક
પટ્ટી (આવલિયા) કે૦ આવલિકા (ઇગમુહુત્તેણ) કે૦ એક-
મુહૂર્તમા થાય છે ॥ ૨૭૭ ॥

લવમત્તહત્તરીએ, હોઈ મુહુત્તો ઇમ્મિ ઝમામા ॥
સગતીસમયતિહુત્તર, તીસગુણા તે અહોરત્તે ॥ ૨૭૮ ॥

અર્થ—સો પચોતેસી ગાથામા ઓગળવ્વાસ શ્વાસીશ્વાસે
એક લવ વજો ઈ તેવા (લવમત્તહત્તરીએ) કે૦ સત્યોતેર લવે (મુ-
હુત્તો હોઈ) કે૦ એક મુહુર્ત થાય છે અને (ઇમ્મિ) કે૦ એક
મુહૂર્તમા [સગતીસમય તિહુત્તર] કે૦ માઢત્રીસ સો અમે તહોતેર
(ઝમામા) કે૦ શ્વાસોશ્વાસ થાય. હવે ત્રીસ મુહૂર્ત અહોરાત્રી
થાય છે માટે સાઢત્રીસ સો અને તહોતેરને (તીસગુણા) કે૦ ત્રીસ-
ગુણા કરીયે ત્યારે (અહોરત્તે) કે૦ એક અહોરાત્રામા (તે) કે૦
તે શ્વાસોશ્વાસ કેટલા થાય ! તો ક- ॥ ૨૭૮ ॥

એગ ચ સયમહસ્સ, ઝમાસાણ તેર સહસ્સા ય ॥
નડયમએણ અહિયા, દિવસનિસિ હુતિ વિન્નેયા ॥૨૭૯॥

અર્થ—(એક મયસહસ્ત્ર) કે ૦ છઠ્ઠા નામ (તેમજસા) કે ૦
તર ૧૪૦૦ (ય) કે ૦ અને (નવમયમણ આદ્યા) કે ૦ એ
મો નેયુ અધિક એટલા (ઉમામાણ) કે ૦ થાસોથાસની મગના
(ત્રિમનિમિ) કે ૦ રાત્રિ અને ત્રિમ મળીને (હુતિ) કે ૦ થાય
૩, એમ (વિન્નેયા) કે ૦ જાણવું ॥ ૨૩૦ ॥

માસેવિ ય ઉમામા, લક્ષ્મી તિતીમ મહમ પગવડે ॥
મત્તમયાઈ જાણહ, કહિયાઈ પુવસૂરીહિ ॥ ૨૮૦ ॥

અર્થ—(ય) કે ૦ રત્ની (માસેવિ) કે ૦ એ મામને વિવ
(ઉમામા) કે ૦ તે થાસોથાસ (લક્ષ્મીતિતીસ) કે ૦ તેત્રીશ નામ
(મહમપણનવડ) કે ૦ પચાણુ હજાર, અને (મત્ત મયાઈ) કે ૦
માત સો થાય એમ (પુવસૂરીહિ) કે ૦ પૂર્વના આચાર્યોએ (કહિ
યાઈ) કે ૦ જુ ડે ૧૩ (જાણહ) કે ૦ જાણવું ॥ ૨૮૦ ॥

ચત્તારી ય કોડિઓ, લક્ષ્મી મત્તેય હુતિ નાયઘા ॥
અડ્યાલીમ મહસ્મા, ચારિમયા એગ વરિસેણ ॥ ૨૮૧ ॥

અર્થ—(ય કે ૦ રત્ની (ચત્તારી કોડિઓ) કે ૦ ચાર કરોડ
(લક્ષ્મી મત્તેય) કે ૦ માત નામ (અડ્યાલીસ મહસ્મા) કે ૦
અડ્યાલીસ હજાર અને (ચારિમયા) કે ૦ ચાર સો હજાર એટલા
થાસોથાસ (એગ વરિસેણ) કે ૦ એક વપ (હુતિ) કે ૦ થાય છે
એમ (નાયઘા) કે ૦ જાણવું ॥ ૨૮૧ ॥

ચત્તારી કોડિસયા કોડીઓ મત્ત લક્ષ્મી અડ્યાલા ॥
ચત્તારીસ મહસ્મા, ગમમણ હુતિ નાયઘા ॥ ૨૮૨ ॥

અર્થ—(ચત્તારી કોડિ સયા) કે ૦ ચાર સો કરોડ, (મો

દીશ્રો સત્ત) કે० સાત ગ્રોહ, (લક્ષ્મ અદ્યાલા) કે० અદ
નાલીસ લાલ, (ચવાલીસ સદસ્તા) કે० ચાલીસ હજાર ઇટલા
શ્વામોશ્વાસ (વામસપ) કે० સો વર્ષે હુતિ કે० થાય કે તે (ના
યવા) કે० જાણવા ॥ ૨૮૨ ॥

લક્ષ્મ તેર મહસ્તા, નડયમયં અયરમસ્ત્યાદેવે ॥

પરલેહિ ઝમાસો, વામમહસ્તેહિ આહારો ॥ ૨૮૩ ॥

અર્થ—મનુષ્યને પર અદોગત્રિમા (લક્ષ્મ) કે० એક લોલ
(તેર સદસ્તા) કે० તેર હજાર અને (નડયમય) કે० એક સો
નેવુ, ઇટલા શ્વામોશ્વાસ હાય, પરલુ (દેવે) ૪૦ દેવતાને વિષ
(અયરમસ્ત્યા કે० સાગરોપમનો સગ્યાયે કરીને ઇટલે જે દેવતાને
જેટલા સાગરોપમનુ આયુષ્ય હોય તે દેવતાને તેટલા (પરલેહિ) ૪૦
પક્ષવહે કરીને (ઝમાસો) ૪૦ શ્વાસોશ્વાસ હોય ૪ અને (વામ-
મહસ્તેહિ) કે० તેટલા હજાર વર્ષ (આહારો) કે० આહાર હોય
કે. દૃષ્ટાત જેમ સર્વાર્થસિદ્ધિના દેવતાને તેત્રીશ સાગરોપમનુ આયુષ્ય
કે તો તેમને તેત્રીશ પક્ષવાદીયે પર શ્વામોશ્વાસ થાય અને તેત્રીશ
હજાર વર્ષે આહારની ઇચ્છા થાય કે ॥ ૨૮૩ ॥

- જે દેવતાનુ દશ હજાર વર્ષથી ઊપર અને એક સાગરોપમથી
ઠાડક ઓટુ આયુષ્ય હોય તે દેવતાના આહાર અને શ્વાસોશ્વાસ
જાણવા કહ છે

દશવામ સદસ્તુવરિ, સમયાર્ડ જાવમાગર ઝગ ॥

દિવમ મુહુત્તપહુત્તા, આહારૂમામ સેમાણ ॥ ૨૮૪ ॥

અર્થ—જે દેવતાનુ (દશવામ સદસ્તુવરિ) કે० દશ હજાર
વર્ષ ઉપરાત (સમયાર્ડ) કે० એક મધ્યથી ચારતા (જાવમાગર

કળ) કે० યાવન્ એક સાગરોપમા કાચ્છ ઓછુ આયુષ્ય હોય તે
 દેશતાને (ત્રિવિમ મુહૂત્તપ્રહુત્તા) કે० ત્રિવિમ પૃથક્ત્વે અને મુહૂત્તપૃથ-
 ક્ત્વ (આઠારુસામ) કે० આઠાર અને શ્વાસોશ્વાસ હોય છે ભા
 ર્થ એ છે કે-દશ હજાર વર્ષથી ઝરાત એક સમયાદિકની વૃદ્ધિયે
 અનુક્રમે ત્રિવિમ પૃથક્ત્વે આઠાર અને મુહૂત્ત પૃથક્ત્વે ઉશ્વાસ વધારના
 જવુ તે ન્યાસુગા દશારવુ કે-જ્યાસુગી પૂર્ણ સાગરોપમાયુ પ્રત્યે પક્ષથી
 ઉશ્વાસ અને ઇક હજાર વર્ષથી આઠાર થાય. (સેસાળ) કે० ઘીજા
 દેશતાનુ પણ ઇક પ્રમાણે જાણવુ ॥ ૨૮૪ ॥

હવે આહારના ત્રણ ભેદ કહે છે

મરિરેણોયાહારો, તયાય કાસેળ લામઆહારો ॥

પક્ષેવાહારો પુણ, કાવલિઓ હોઈ નાયવ્વો ॥૨૮૫॥

અર્થ—(મરિરેણ) કે० પક્ષ શરીરથી જે આહાર થાય તે
 ઓયાહારો કે० ઓજાહાર કહેવાય જોકે શરીર તો પાંચ જાતના
 છે તોપણ જીવ તેજસ અને સર્મણ શરીરે કરી ઉત્પત્તિ પ્રદેશે આ
 ઘીને પૂર્વના શરીરને ત્યજી દે. વિગ્રહ અથવા અવિગ્રહ ગતિવાલો
 જીવ પ્રથમ સમય ઔદારિક શરીર યોગ્ય પુદ્ગલાહાર કરે અને ઘીજા
 સમયથી આરમ્ભી કામણ સાથે જ્યાસુગી પૂર્ણ નીપજે ત્યા ઔદા-
 રિક મિશ્ર આહાર કર તે સર્વ ઓનમ્ મેના તેજમ્ શરીર તેમે કરી
 આહાર કર તે પ્રથમ ઓજાહાર કહેવાય (તયાયકાસેળ) કે०
 ત્વચા ઇટલે ચામડી દ્વારા મર્ચેદ્રિયે કરીને કરાતો આહાર જેમકે
 શરીરે તેલ ચોષકવાય ચોસાજ થાય, શરીરે પાણી છાટવાથી તૃપા
 ગાતિ થાય તે (લોમ આહારો) કે० લોમાહાર કહેવાય (પુણ) કે०
 પુણી (પક્ષેવાહારો) કે० પ્રક્ષેવાહાર તે (કાવલિઓ હોઈ) કે० કો-
 લોપા મુવર્મા નાયવા રુઝ કવળાહાર (નાયવો) કે० જાણવો ॥૨૮૫॥

તેજ વાત આ નીચેની ગાથાથી રહે છે

जोएणकम्मएणं, आहारेई अणंतरं जीवो ॥

तेण पर मीसेण, जाव सरीरस्स निप्पत्ति ॥ २८६ ॥

अर्थ जीव (कम्मएण जोएण) के० कर्मण काययोग बड
(अणतर) के० प्रथम समये औदारिक शरीर योग्य पुद्गले
(आहारई) के० आहार (अणतर) क० त्थार पछी बीजे समये
(तेण पर मीसेण) क० औदारिकनी साथे मिश्र एटले औदा
रिक मिश्रनो आहार करे, ते (जावसरीरस्स निप्पत्ति) के० ज्या
सुखीमा शरीरनी पूर्ण प्राप्ती याव त्या सुखी औदारिकमिश्र आ-
हार करे ॥ २८६ ॥

हे ते वणे आहार कइ पइ अस्यामां हाय ते रह ठे

ओयाहारा सव्वे, अपजत्त पजत्त लोमआहारो ॥

सुरनिरय इगिदि विणा, सेस भवत्था सपक्खेवा ॥ २८७ ॥

अर्थ—(सज्ज अपजत्त) के० सर्वे एकेंद्रियथी आरभी पचें-
द्रिय मृधीना अपर्याप्ता जीवो (ओयाहारा) के० ओजाहारी
जाणवा अने (पजत्त) क० पर्याप्ता जीवोने (लोमआहारो)
के० लोम आहार होय छे गली (सुरनिरयइगिदि विणा) के०
देवता नारकी अने एकेंद्रि ए वण विना (सेस) क० रात्रीना
(भवत्था) के० वेईद्रि तेंद्रि चउरेंद्रि पचेंद्रि निर्यच अने मनुष्य ए
सर्व जीवो (सपक्खेवा) के० कवगहारी पण जाणवा ॥ २८७ ॥

सच्चित्ताचित्तोभय—रुवो आहार मव्वतिरियाण ॥

मव्वनराण च तहा सुरनेरइयाण अचित्तो ॥ २८८ ॥

अर्थ—(सच्चित्तिरियाण) के० सर्वे निर्यचने (सच्चित्ताचित्तो-

मयखो) क० सचित्त अचित्त अने सचित्ताचिन एटले मिश्र
एम व्रण प्रफारनो (आहार) के० आहार हाय ते. (तदा) के०
तेमज (सत्वनराण) क० सर्व मनुष्योने पण व्रण प्रफारनो आहार
होय छे (च) के० अने (सुरनेरइयाण) के० देवता तथा नार-
कीने (अचित्तो) के० अचित्त आहार होय छे. ॥ २८८ ॥

आभोगाणाभोगा, सन्वेसिं होइ लोमआहारो ॥

निरयाण अमणुन्नो, परिणमइ मुराण समणुन्नो ॥ २८९ ॥

अर्थ-जेम वर्षाकालमा शीतल पुद्गलनो स्पर्श थवाथी उहुमून
प्रसर, तेम सर्व जीवोने अर्याप्तावस्थामा त्रिा अजाणरणे आहार
परिणमे, परतु पर्याप्तावस्थाये (सन्वेसिं) क० सर्व जीवोने फोड
वखते (लोमआहारो) के० लोमाहार (आभोग) के० जाणता
अने कोइ वखते (अभाभोग) क० अजाणता (होइ) के० होय
ते तेमा एकेंद्रियने तथा समुर्दिष्टम मनुष्यने मनरहितपणाने लीधे
सर्वथा अजाणताज आहार परिणमे छे बली (निरयाण) के० नाग-
कीने अशुभकर्मना उदयथी (अमणुन्नो) क० भयनोइ एटले मनने
सारो न लागे तेवो आहार (परिणमइ) क० परिणमे छे अने
(मुराण) के० देवताओने शुभकर्मोदयथी (समणुन्नो) क० मनोइ
एटले मनने सारो लागे तसा आहार परिणमे छे ॥ २८९ ॥

हरे नागकी निर्यच तथा मनुष्यने आहारसु काल पान एटल
अतर कह छे

तह विगलनास्याणं, अतमुहुत्तो म होइ उक्कोसो ॥

पर्विदितिरिनराण, माहाणिय छट्ट अट्टमओ ॥ २९० ॥

अर्थ-(तह) के० तेमज (विगल) क० बेइद्रि तइद्रि अने चउ-

રદ્ધિ તથા (નાર્યાણ) કે० નાર્મી યનુ અતર જીવોને ઇક વાર આદાર જીરા પછી (ઉકોમો (કે० ઉત્કૃષ્ઠી (અનમુદ્ધતો) કે० ઇક અનમુદ્ધત ગયા પછી (સ) કે० આદારની ઇચ્છા (હાડ) ૪૦ હાય છે પૃથ્વીમાપાદિ ઇન્દ્રિય જીવોને તો આદારની ઇચ્છા નિરતર સત્તા રહ છે. બલી (પચિદિતિરિ) કે० પચેન્દ્રિય તિર્યચને (સાદારિઓ) કે० આભાવિરુ પટલે રોગાન્તિના કારણ વિના ઉત્કૃષ્ઠી (છટ્ટ) કે० જે અહોરાત્રિને અતર આદારની ઇચ્છા થાય અને (નાર્યાણ) કે० મનુષ્યને ઉત્કૃષ્ઠી (અદ્વમઆ) કે० ગ્રણ અહોરાત્રિને આતરે આદારની ઇચ્છા થાય આ આદારનુ અતર દેવ-કુર ઉત્તરેકુર ભરત અને ઇરતમા મૂપમ મૂપમાકાલે ગ્રણ પલ્પોપ-મના આયુષ્યવાળા નિર્યચ અને મનુષ્ય આશ્રી જાણવું. ॥ ૨૯૦ ॥

હવે આદાર તથા અનાદાર જીરો કયા ? તે કહ છે

વિગ્રહગદ્માવ્રા, કેવલિણો સમુદ્યા અજોગી ય ॥
મિદ્ધા ય અજાદારા, સેસા આદારગા જીરા ॥ ૨૯૧ ॥

અર્થ—જે જીવો સમગ્રેણીમૂકીને વિનિશાયે ઉત્પન્ન થાય તે (વિગ્રહગદ્માવ્રા) કે० વિગ્રહગતિને પામેલા જીવો થા સમય મુરી, અનાદારી હોય આઠ સમય પ્રમાણ કેન્દ્રી સમુદ્યાત છે તેમા ત્રીજે ચોથે અને પાંચમે સમય સ્વલ કાર્મણ કાય-યોગી હોય તેવા (કેવલિણો સમુદ્યા) કે० કેવલ સમુદ્યાત કરતા કેન્દ્રી ભગવતો ગ્રણ સમય મુરી, તેમજ (અજોગી ય) કે० શીલેશી કરણ કરતા અયોગી નામના ચોન્મે શુણ ટાળે રહેલા જીરો અતર મુદ્ધત મુરી, (ય) કે० અને (મિદ્ધા) કે० આઠ કર્મનો ક્ષય કરી સિદ્ધ થયેલા જીરો અનત કાલ મુરી (અજાદારા) કે० અનાદારક જાણવા અને (સેસા) કે० તે વિના ત્રીજા (જીરા)

કં જીવો (આહારગા) કેં આહારક જાણવા ॥ ૨૯૧ ॥

હવે દેવતાના સ્વરૂપનું વર્ણન કરે છે

કેસઢિ મમ નહ રોમ-રુહિર વસ ચમ્મ મુત્ત પુરિસેહિ ॥

રહિયા નિમ્મલદેહા, સુગધનિસ્સાસ ગયલેવા ॥૨૯૨॥

અર્થ—સવ દેવતા પૂર્વે ભવમા કરલા શુભકર્મના ઉદયથી (કેસ)
કં કેશ, (અઢિ) કં હાડકા, (મસ) કં માસ, (નહ) કં
નહ, (રોમ) કં રુવાડા, (રુહિર) કેં રુપિર, (વસ) કં
ધરણી, (ચમ્મ) કેં ચામડી, (મુત્ત) કેં મુત્ર અને (પુરિસેહિ)
કં પ્રિષ્ઠા પદલી વસ્તુએ કરીને (રહિયા) કં રહિત તથા
(નિમ્મલદેહા) કં નિર્મલ શરીરવાળા, (સુગર નિસ્સાસ) કેં
કપૂર તથા રુસ્તુરીના સમાન શ્વાસવાળા અને (ગયલેવા) કેં રાજ
પરસેવાત્મિકના લેપરહિત હોય છે ॥ ૨૯૨ ॥

અત મુહુત્તેણ ચિય, પજ્જત્તા તરુણપુરિસસકામા ॥

સન્વગભૂસણ ધરા, અજરા નિરુયા સમા દેવા ॥૨૯૩॥

અર્થ—વલી ઉત્પન્ન થયા પછી (અતમુહુત્તેણ) કેં એક
અંતર મુહુર્તમા (ચિય) કેં નિથે (પજ્જત્તા) કં પૂર્ણ પર્યાપ્તિ
વાળા થઈને (તરુણપુરિસસકામા) કં યુવાન પુરુષ સરલા,
(સન્વગ ભૂસણગરા) કં સર્વાંગે આભૂષણને ધારણ કરનારા,
(અજરા) કેં નિત્ય યુવાવસ્થાવાળા, (નિરુયા) કં રોગરહિત,
અને (સમા) કેં સમચતુરમ્ સમ્યાન વાળા (દેવા) કેં દેવતા
છે, શ્રીજીવાભિગમમૂરના અભિપ્રાયથી કોઈક એમ કહ છે કે—દેવતા
આભરણ તથા વસ્ત્ર રહિત છે, પરંતુ તે ઉત્પત્તિ સમયે જ જાણવા
કારણ ઉત્પત્તિ સમયે ઉત્પન્ન થયા પછી અભિપ્રાય સભાયે સ્નાન

करे, अल्कार सभाये अल्कार पहेर, व्यवसाय सभाय पुस्तक
राची धार्मिक उपयोग लहे, पछी मृग्या सभाये सिद्धायतनने विषे
जिनप्रतिमाने पूजे छे, माटे देवता उत्पत्तिसमएज वस्त्राभूषण रहित
होय छे ॥ २०३ ॥

अणिमिमनयणा मण-कज्ज साहणा पुष्पदाम
अमिलाणा ॥

चउरगुलेण भूमि, न छिवंति मुरा जिणा गिति ॥ २०४ ॥

अर्थ—(अणिमिसनयणा) के० देवसत्तिना कारणे अनिमेष
नेत्रवाला, (मण-कज्जसाहणा) के० मनयी सर्व कार्यने करनारा
(पुष्पदामअमिलाणा) के० कठमा प्रफुल्लित पुष्पमाला जेमनी
करमाय नहि एया देवता कोइ कारणे मनुष्य लोकमा आव्या
उता (चउरगुलेण) के० चार अगुलवडे (भूमि) के० पृथ्वीने
(न छिवति) के० स्पर्श करता नथी, अर्थात् पृथ्वीपी चार
आगुल उचा उभा रह छे एय (जिणा गिति) के० जिनेश्वर
रह छे ॥ २०४ ॥

हने देवता मनुष्यलोकमा ज्या कारणे आवे वे कहें छे

पंचसु जिणकल्लाणेषु, चेव महारिसितवाणुभावाओ ॥

जम्मतरनेहेण य, आगच्छति मुरा इहय ॥ २०५ ॥

अर्थ—(पंचसु जिणकल्लाणेषु) के० तीर्थस्नाना जन्मादिक
पाच कल्याणकरने विष, तथा (महारिसितवाणुभावाओ) के०
महोद्गा ऋषिभोना तपना प्रभाषयी, (य) के० बन्नी (जम्मतर
नेहेण) के० जन्मांतरना स्नेह करीने, (जेम स्नेहयी शालिभद्रना

पिता अथवा रीषथी सगम देवता आव्यो हतो तेम) एवा कार-
णथी (सुरा) के० देवता (इहय) के० अहिया (आगच्छति)
के० आने छे ॥ २०५ ॥

देवता कारण विना मनुष्यलोकमा केम न आर ? ते कह छे
मक्तदिवपेमा, विसयपसत्ता समत्तकृत्तव्वा ॥

अणहणमणुयकज्जा, नरभवमसुह न इति सुरा ॥ २०६ ॥

अर्थ—उत्पन्न थया पछो सुरत देवागनानो जेमना हृदयमा
(सकत दिव्व पमा) के० दिव्यमम मसरी रहल्यो छे एरा, तथा
(विसयपसत्ता) के० देवागनानी साथे स्पर्श गीतात्तिक विषयमा
आसक्त थयला, बली (समत्तकृत्तव्वा) के० जेमना स्नान वनवि-
हार नाटक विलोकन विगेर दवरूप पूरा थया नथी एवा, अने
(अणहणमणुयकज्जा) के० देवताने मनुष्याग्नि काइ कार्य नथी
एवा कारणने लीये (सुरा) के० देवता (असुह) के० दुर्गमय
एवा (नरभव) के० मनुष्यलोकने विषे (न इति) के० आवता
नथी ॥ २०६ ॥

चत्तारि पच जोयण, सयाइ गधो य मणुयलोगस्स ॥

उद्ध वच्चइ जेण, न हु देवा तेण आवति ॥ २०७ ॥

अर्थ—जेण के० जेकारणमाटे मणुयलोगस्स के० मनुष्यलोक
सगरी मृतशरीर तथा मूत्र पुगिस विगेरेनो (गयो य) के० दुर्गम
(चत्तारि पच जोयण सयाइ) के० चारमो पाचसो योजन
(उद्ध वच्चइ) के० उच्च जाय छे (तेण) के० तेकारणमाटे (देवा)
के० देवता (हु) के० निचे आ मनुष्य लोकमा (न आवति)
के० आवता नथी ॥ २०७ ॥

૬૦ સાનમી નરમૃધ્વી મુગી દેલે (૩) ૬૦ ચ્લી (અણુત્તર
મુરા) ૬૦ પાચ અણુત્તર નિયાસી દેવતાઓ (સ્ત્રિચૂળોગનાર્તિ)
૬૦ કાર્કઠ ઝળી પવાન્તિકાયરૂપ ચંદ્રરાજપ્રમાણ લોકનાલને
દેલે અને ઉર્વ પોતાના વિમાનની ધ્વજા મુગી દેલે (૪) ૬૦
ચ્લી (તિરિય) ૬૦ નિર્ઘ્ન (અસત્વતીગુપ્તહિ) ૬૦ અસત્વતા
ઢીપ સમુદ્ર મુગી દેલ ॥ ૨૦૦ ॥

વહુચર ઉપરિમા, ઉદ્ધ મ વિમાણ ચૂલિયધયાડ ॥
ઝળદ્ધમાગરે સત્વ-જોયણા તપ્પરમમત્વા ॥ ૩૦૦ ॥

અર્થ—(ઉપરિમા) ૬૦ ઉપર ઉપરના દેવલોકના દેવતા
નિર્ઘ્ન (વહુચર) ૬૦ અસત્વતા અસત્વતા મેદેકરી અગ્નિ
અગ્નિ દેલે, અને (ઉદ્ધ) ૬૦ ઉદ્ધ (સવિમાણ ચૂલિયધયાડ)
૬૦ પોતાના વિમાનની ધ્વજાની મુગી દેલે અથવા
(ઝળદ્ધમાગરે) ૬૦ અર્ધસાગરોપમથી ઓછા ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય-
વાળા દેવતા (સત્વ જોયણા) ૬૦ નિર્ઘ્ન સત્વતા યોજન મુગી
દેલે અને (તપ્પર) ૬૦ અર્ધ સાગરોપમથી અગ્નિ આયુષ્યવાળા
દેવતા નિર્ઘ્ન (અસત્વ) ૬૦ અસત્વતા યોજન મુગી દેલે. ॥ ૨૦૦ ॥

પગવીસ જોયણ લહુ, નારય મગ્ગ વગ જોડ કપ્પાણ ॥
ગેવિજ્જણુત્તરાણ ય, જહમત્વ ઓહિ આગારા ॥ ૩૦૧ ॥

અર્થ—ચત્તાર ચર્ષના આયુષ્યવાળા મુવનપતિ અને વ્યતર
દેવતા (લહુ) ૬૦ જગન્યથી (પગવીસ જોયણ) ૬૦ પચીસ
યોજન મુગી દેલે અહિ તાત્પર્ય એ છે કે—ચત્તે મુવનપતિ જગન્યથી
તો પચીસ યોજન દેલે અને ઉત્કૃષ્ટથી અમુક કુમાર નિકાયના દેવતા
અસત્વતા ઢીપસમુદ્ર દેલે તથા નર નિશાયના દેવતા સત્વતા

યોજનના અવધિ ક્ષેત્રાલા દોઝાથી સગ્યાતા ઢીપસમુદ્ર સુધી દેલે
 જ્યોતષી દેવતા જગન્ય અને સ્તુત્વ સર્યાતા યોજનના અવધિ ક્ષેત્ર
 ચાલા દોઝાથી સર્યાતા ઢીપસમુદ્ર દેલે, વ્યતરદેવતા જગ યથી
 પચીસ યોજન દેલે અને સ્તુત્વથી સર્યાતા યોજનના અવધિ ક્ષેત્ર
 ચાલા દોઝાથી સર્યાતા ઢીપસમુદ્ર દેલે

દે ગાયાના પાઠલા વળ પળેથી નારકી દેવતા તિર્યંચ અને
 મનુષ્યના અવધિ જ્ઞાનનુ સસ્થાન રૂઢ છે

૧ (નારક) કે૦ નારકી, ૨ (ભવળ) ર૦ ભવનપતિ, ૩
 (વળ) ર૦ વ્યતર, ૪ (જોડ) કે૦ જ્યોતષી, ૫ (રૂપાળ)
 કે૦ ચાર દેવલોર, ૬ (ગેવિજ્ઞ) ર૦ નવગ્રંથેયર, ૭ (અણુસગળય)
 ર૦ પાચ અનુત્તર ઇ સાતના (જહમર) ર૦ યથાસર્યાયે ફરીને
 (ઓઢિ આગાર) કે૦ અવધિ જ્ઞાનના આકાર એલે સસ્થાન
 રૂઢ છે ॥ ૩૦૧ ॥

તપ્પાગારે પલ્લગ, પહલગ શ્લરિ મુહગ પુળ્લ જવે ॥
 તિરિયમણુણસુ ઓહી, નાળાવિહ મહિઓ ભણિઓ ॥ ૩૦૨ ॥

અર્થ—નારકીનુ અવધિ જ્ઞાન (તપ્પાગાર) ર૦ પાળી ઉપર
 તગ્યાના ત્રાપાને આકારે, ભવનપતિનુ અવધિ જ્ઞાન (પહલગ) ર૦
 પાલાને આકાર, વ્યતરનુ અવધિ જ્ઞાન (પહલગ) ર૦ દાલને
 આકાર, જ્યોતષીનુ અવધિ જ્ઞાન (શ્લરિ) ર૦ શ્લરિને આકાર,
 ચાર દેવલોરના દેવતાનુ અવધિ જ્ઞાન (મુહગ) ર૦ મુહગને આકાર,
 નવગ્રંથેયરના દેવતાનુ અવધિ જ્ઞાન (પુળ્લ) ર૦ પુળ્લથી 'મરેલી
 ચંગેરીના આકાર, અને પાચ અનુત્તર રિયાનરામી દેવોનુ અવધિ જ્ઞાન
 (જવે) ર૦ કુમારીકન્યાના ગલ્લકુચાને આકાર હોય ડા. વળી

(તિરિયમણુમુર) કં૦ તિર્યંચ અને મનુષ્યને વિષે (ઓહી) કે૦ અવ-
ધિનાન (નાનામિહ સદ્વિઓ) કં૦ નાનામકાગ્ના સસ્યાનમ્હ
(મણિઓ) કં૦ કયુ છે. ॥ ૩૦૨ ॥

દેને ઉપર કહેલા સસ્યાનોનુ સ્વરૂપ મ્હ છે

તપ્પેણ સમાગારો, તપ્પાગારો, સ ચાઇયતમસો ॥

ઉદ્દાયયઓ પહ્લો, ઉવરિ રુદોહસસિત્તો ॥ ૩૦૩ ॥

અર્થ—(તપ્પણ સમાગારો) કં૦ વહાણને આખર જે અર-
વિજ્ઞાન તે (તપ્પાગારો) કં૦ તાપાગાર અવિજ્ઞાન કહયાય (સ)
કં૦ તે અવિજ્ઞાન (ચાઇયતમસો) કં૦ નારસીનુ છે૦ (ઉદ્દાયયઓ)
કં૦ ઉડે લગાડવાળો (ઉવરિ રુદો) કે૦ ઉપર વિસ્તાર થાલો
અને અદ્દમસિત્તો કં૦ નીચે સારુડો ઘ્વો (પહ્લો) કે૦ પલ્લ
હોય છે. ॥ ૩૦૩ ॥

મધાયઓ સમોવિય, પડહો હિટ્ટોવરિ પડવાસો ॥

ચમ્માવણહ વિચ્છન્ન, વલયરૂવા ઉ મ્હલરિયા ॥૩૦૪॥

અર્થ—(સઘાયઓ સમાવિય) કં૦ મરં રાજુણી સરલો
ડા પળ (હિટ્ટોવરિ પડવાસો) કે૦ નીચે અને ઉપર થાલીને
આગારે પાપરો, વળી (ચમ્માવણહ) કં૦ ચામઢાથી ઢાલેલો ઘ્વો
(પડહો) કં૦ પડદા હોય છે (ઉ) કે૦ વળી (વલયરૂવા) કં૦ ગોલ
વલયને આગારે (મ્હલરિયા) કે૦ જાલર હોય છે ॥ ૩૦૪ ॥

ઉદ્દાયઓ મુયગો, હિટ્ટો રુદો તહોવરિ તણુઓ ॥

પુન્કમિહામલી રહિયા, ચગેરી પુન્કચગેરી ॥ ૩૦૫ ॥

અર્થ—(ઉદ્દાયઓ) કે૦ ઉઘી આકૃતિયાઓ, (હિટ્ટોરુદો)

કેં નીચે વિસ્તારવાલો, (નહોરિ તણુઓ) ૪૦ તેમજ ઉપર
સાકડો ઘસો (મુયગો) કેં મૃદગ હોય છે. (પુષ્કસિંહાવલી
રદિયા) કેં પુષ્પ સમૂહથી રચેલી (ચગેરી) કેં પટલે નીચેની પટ્ટી
સહિત છાવડી તે (પુષ્કચગેરી) ૪૦ પુષ્પચગેરી કહેવાય છે ॥૩૦૫॥

જવનાલુત્તિ મન્નદ, ઉખોસા કંચુઓ કુમારીએ ॥

એ અવદ્ધાકારા, દેવા જાણતિ જિણવુચા ॥ ૩૦૬ ॥

અર્થ—(કુમારીએ) કેં કુમારિકાના (ઉખોસા) કેં
ઢવી કરેલો વે ધાકુવાલા (કંચુઓ) ૪૦ કંચુવાને (જવનાલુત્તિ
મન્નદ) કેં જવનાલુ એમ કહેવાય છે (એ અવદ્ધાકારા) કેં એ
અવધિજ્ઞાનના આકારને (દેવા) કેં દેવતા (જાણતિ) કેં જાણે
છે અને એ અવધિજ્ઞાનના આકારો (જિણવુચા) કેં જિનેશ્વર
કલા છે ॥ ૩૦૬ ॥

દર નારકી દેવતા મનુષ્ય અને તિર્યંચ એ ચારમા કોને ઘડ
વિગણે અવિજ્ઞાન રંગર હોય ? તે કહે છે

ઉદ્ધ મવળવળાણ, વહુગો વેમાણિયાણ હો ઓહી ॥

નારય જોડસ તિરિય, નરતિરિયાણં અણેગવિહો ॥૩૦૭॥

અર્થ—(મવળવળાણ) કેં મુવળવળ તથા વ્યતર દેવતાઓને
અવિજ્ઞાન (ઉ) કેં ઉચુ (વહુગો) કેં ઘણુ હોય છે. તિર્હુ તથા
નીચુ થોડુ હોય છે તેમજ (વેમાણિયાણ) કેં વૈમાનિક દેવતાને
(ઓહી) કેં અવિજ્ઞાન (અહો) ૪૦ નીચુ ઘણુ હોય છે ઉચુ તથા
તિર્હુ થોડુ હોય છે વલો (નારય જોડસ) કેં નારકી અને જ્યોત-
પીને અવિજ્ઞાન (તિરિય) કેં તિર્હુ ઘણુ હોય છે ઉચું નચુ
થોડું હોય છે તથા (નરતિરિયાણ) કેં મનુષ્ય અને તિર્યંચને

(अणेगविहो) क० अनेक प्रकारनु एटले मोडने उचु यगार मोडने नीचु वगार अने मोडने तिछे यगार एम विचित्र प्रकारे होयछे ॥३०७॥

हय देवतानु द्वार पूर्ण करी नारसीनु द्वार रह छे.

इय देवाणं भणिय, त्रिपमुह नारयाण बुच्छामि ॥

इग तिन्नि मत्तदम सतर, अयर गामीम तित्तासा ॥३०८॥

मत्तय पुढवीसु त्रिई. जिहोवरिमाइ हिह्वपुढरीए ॥

होइ कमेण कणिट्टा, दस वाम सहस्म पदमाए ॥३०९॥

अर्थ—(इय) क० ए प्रकार (देवाण) क० देवताना (त्रि-
पमुह) क० स्थितिप्रमुख एटले स्थिति, भुवन, गुरीरप्रमाणरूप
अवगाहना, उपात विरहनाल, चवनविरहनाल, एर समय उपात
भरया, एर समय चवनभरया, गति अने आगतिरूप नव द्वार
(भणिय) क० यथा. हय (नारयाण) क० नारसीना एज नव
द्वार ए पूर्ण अन्तमे (बुच्छामि) क० कहीन पहली रत्नप्रभा
पृथ्वीने विषे उत्कृष्ट स्थिति (इग) क० एर सागरोपमनी, बीजी
शर्कराप्रभाने विषे (तिन्नि) क० त्रण सागरोपमनी, गीजी बालुका-
प्रभाने विषे (सत्त) क० सात सागरोपमनी, चौथी परुप्रभाने विष
(दस) क० दस सागरोपमनी, पाचमी वृषप्रभाने विषे (सत्तर)
क० सत्तर सागरोपमनी, उद्योतप्रभाने विष (नावीस) क० नावीश
सागरोपमनी, अने सातमी तमपप्रभाने विष (तित्तासा) क० ते
त्रीश सागरोपमनी, ए सर्व (अयर) क० सागरोपमनी उत्कृष्ट स्थिति
जाणवी. ॥३०८॥ ए पूर्ण कहली (सत्तय पुढवीसु) क० साते नरक
पृथ्वीने विष (त्रिई) क० स्थिति कही तेमा (उवरिमाइ) क० उप-
रही आरभी जे (जिह्व) क० उत्कृष्ट स्थिति होय अर्थात् उपरनी
नारसीनी जे उत्कृष्ट स्थिति होय ते (हिह्व पुढरीए) क० नीचेनी
(पृथ्वीनी कणिट्टा) क० जघन स्थिति (कमेण) क० अनुक्रमे

રૂગીને (હોડ) કે० હોય છે. જેમ રત્નપ્રમાની ઉત્કૃષ્ટી એક સાગરો-
પમની સ્થિતિ તે શર્કરાપ્રમાણ કનિષ્ઠ ષટ્તલે જગન્ય સ્થિતિ
જાણવી અને (પદ્માણ) કે० પહેલી રત્નપ્રમાને ત્રિ (દસ ગોસ
મહસ્સ) કે० દશ હજાર વર્ષની જગન્ય સ્થિતિ જાણવી ॥૩૦૯॥

નવદ્વિસમ મહસ્મ લક્ષ્મી, પુલ્લાણ કોડિ અયર દમ ભાગા ॥

ઇક્ષિકભાગવુઢી, જા અયર તેરસે પયરે ॥ ૩૧૦ ॥

ઇય જિઢ્ઠ જહણ્ણા પુણ, દમ વામ મહસ્મ લક્ષ્મી પયરદુગે ॥

સેસેસુ ઉવરિ જિઢ્ઠા, અહો કણિઢ્ઠાઓ પડ પુઢ્ઠી ॥૩૧૧॥

અ ૩—રત્નપ્રમા પૃથ્વીના પહેલા પ્રતરને ત્રિવે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ
(નવદ્વિસમ મહસ્સ) ૪૦ નેત્રુ હજાર વર્ષની, ત્રીજા પ્રતરને ત્રિવે
(લક્ષ્મી) કે० નેત્રુ લાલ વર્ષની, ત્રીજા પ્રતરને ત્રિવે (પુલ્લાણ
સાદી) કે० એક પૂર્વ કોઢીની, ચોથા પ્રતરને ત્રિ (અયર દમ
ભાગા) કે० એક સાગરોપમના દશમા ભાગની, ત્યાર પછી ત્રર
મતર (ઇક્ષિકભાગવુઢી) કે० એક એક ભાગની છઠ્ઠી ત્રરવી ક
(જા) કે० ડ્યા મુગીમા (તેરસે પયર) કે० ત્રરમા પ્રતર (અયર)
કે० એક સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ થાય ॥ ૩૧૦ ॥ (ઇય જિઢ્ઠ)
કે० એક ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ રહી, (પુણ) કે० વળી (જહણ્ણા) કે०
જગન્ય સ્થિતિ તે (પયરદુગ) કે० પહેલા ત્રે પ્રતરને ત્રિવે અનુક્રમે
(દમ વામ મહસ્મ) કે० પદ્મ પ્રતરે દશ હજાર વર્ષની અને ત્રીજા
પ્રતર (લક્ષ્મી) કે० દશ લાલ વર્ષની જાણવી (સેસેસુ) કે०
ત્રીજાથી આરમીને ત્રીજાના પ્રતરને ત્રિવે (ઉવરિ જિઢ્ઠા) કે०
ઉપરના પ્રતરને ત્રિવે જે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ હોય તે (અહો રણિઢ્ઠાઓ)
૪૦ ત્રીજાના પ્રતરને ત્રિ જગન્ય સ્થિતિ જાણવી એમ (પડ પુઢ્ઠી)
કે० ત્રરક પૃથ્વીને ત્રિવે સમજતુ ॥ ૩૧૧ ॥

रत्न प्रभामां जघन्योत्कृष्ट आयुष्य

प्रतरे	जघन्य	उत्कृष्ट
१ के	१०० ० घण	६०००० घण
२ के	१० लाख घण	८० लाख घण
३ के	६० लाख घण	पयसाद घण
४ घ	पुयकोट घ	१० लागगाणम
५ मे	१० मागरो०	१० मागरो०
६ के	१०	१०
७ मे	१०	१०
८ मे	१०	१०
९ मे	१० "	१०
१० मे	१०	१०
११ मे	१० ,	१०
१२ मे	१०	१० ,
१३ मे	१० ,	१ मागगा०

हवे बीजी नरसृष्टी आदिकमा उत्कृष्टी स्थिति नहवाने अथ
करण कह छे.

ઉવરિ સિદ્ધિ ટિડિ વિસેસો, સગપયર વિહત્તુ ઇચ્છ મગુણિઓ ॥
 ઉપરિમિસિદ્ધિ ટિડિ મહિઓ, ઇચ્છિયપયરમિ ઉકોમા ॥૩૧૨॥

અર્થ—(ઉવરિ સિદ્ધિ) કે० ઉપરની પૃથ્વીની (ટિડિ) કે० ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિને (ઇચ્છ) કે० ઇચ્છિત નરકપૃથ્વીની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ માથે (વિસેસો) કે० વિશ્લેષ કરવો એટલે અગ્રિમ સ્થિતિમાંથી ઓછી સ્થિતિ કાઢી નાંખવો પણ તે વિશ્લેષ એટલે કે આપને (સગપયર) કે० ઇચ્છિત પૃથ્વીના પ્રતરે (વિહત્તુ) કે० થઈએ, તે દરેકતા જે આપ આપે તેને (ઇચ્છ) કે० એ પ્રતરની મળ્યાયે (સગુણિઓ) કે० ગુણોય, તે ગુણતા જે આપ આપે તે (ઉવરિમિસિદ્ધિ) કે० ઉપરની પૃથ્વીની (ટિડિસિદ્ધિઓ) કે० ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ સહિત કરીએ ત્યારે (ઇચ્છિય પયરમિ) ઉકોમા કે० ઇચ્છિત પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ થાય ॥૩૧૨॥

તેજ યાત ઉપાદરણ સહિત સમજાવે છે કે-ચીજી શર્કરા પ્રમાણે મિથે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ ત્રણ સાગરોપમનો છે અને પહાળી રત્નપ્રમાણે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ એક સાગરોપમની છે તે ત્રણ સાગરોપમમાંથી કાઢી નાંખીએ ત્યાર કાઢી બે રહે તે બે સાગરોપમને શર્કરાપ્રમાણે અગીયાર પ્રતરે ભાગ આપીએ ત્યાર એક એક પ્રતરે એક એક સાગરોપમના અગીયારીયા બે ભાગ આપે પ્રથમ પ્રતરે એક બેજ ભાગ વગરે તેને ઉપરની રત્નપ્રમાણે એક સાગરોપમની સ્થિતિ સાથે જોડીએ ત્યાર શર્કરાપ્રમાણે પ્રથમ પ્રતરે એક સાગરોપમ અને એક સાગરોપમના અગીયારીયા બે ભાગ ઉપર આવે, એટલે શર્કરાપ્રમાણે પ્રથમ પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ જાણવી પડે તે દરેક પ્રતરે બે બે ભાગ વગરતા અગીયારમે પ્રતરે ત્રણ સાગરોપમ પૂર્ણ થાય, અને પહાળી પ્રતરની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ તે ત્રીજે પ્રતરે જગત્ સ્થિતિ જાણવી એજ પ્રમાણે ત્રીજી ચોથી પાંચમી અને ઊઠી નરક પૃથ્વીનું કરુણ કરવું એ સર્વ નરક પૃથ્વીનું આપુલ્ય પ્રમાણ મન્યમા છે ત્યાંથી જાણીએ

શર્કરા પ્રમાણ જઘન્યોત્કૃષ્ટ આયુષ્ય

પ્રતરે	જઘન્ય	ઉત્કૃષ્ટ
૧ મે	૧ સાગર	૧૨૧ માગર
૨ મે	૧૨૧ "	૧૨૧ ,
૩ મે	૧૨૧ "	૧૨૧ ,
૪ મે	૧૨૧ ,	૧૨૧ ,
૫ મે	૧૨૧ ,	૧૨૧ "
૬ મે	૧૨૧ "	૨૨૧
૭ મે	૨૨૧ "	૨૨૧
૮ મે	૨૨૧ ,	૨૨૧
૯ મે	૨૨૧ "	૨૨૧ "
૧૦ મે	૨૨૧ ,	૨૨૧ ,
૧૧ મે	૨૨૧ "	૩

૩

૪

વાલુકા પ્રમાણમાં જઘ-
ન્યોત્કૃષ્ટ આયુષ્ય

પંક પ્રમાણમાં જઘ-
ન્યોત્કૃષ્ટ આયુષ્ય

પ્રતરે	જઘ-ય	ઉત્કૃષ્ટ	પ્રતરે	જઘમ્ય	ઉત્કૃષ્ટ
૧ લે	૩ સાગ૦	૩૬ સાગ૦	૧ લે	૭	૭૩
૨ ને	૩૬ "	૩૬ "	૨ ને	૭૩	૭૩
૩ ને	૩૬ "	૪૬ "	૩ ને	૭૬	૮૬
૪ થે	૪૬ ,	૪૬ ,	૪ મે	૮૬	૮૬
૫ મે	૪૬ ,	૫૬ ,	૫ મે	૮૬	૯૬
૬ થે	૫૬ ,	૫૬ "	૬ થે	૮૬	૯૬
૭ મે	૫૬ ,	૬૬ "	૭ મે	૮૬	૧૦
૮ મે	૬૬ ,	૬૬ ,			
૯ મે	૬૬ "	" "			

घृम प्रभापां जघन्यो-
त्कृष्ट आयुष्य

तम प्रभापां

१ ले	१०	११३	१ ले	१७	१८३
२ ले	११३	१२६	२ ले	१८३	२०३
३ ले	१२६	१४३	३ ले	२०३	२२
४ ले	१४३	१५३	तमस्तमप्रभापा		
५ ले	१५३	१७			
			१ ले	२२	२३

हम नारकीनी देनानु स्वरूप कह ठे

सत्तसु खित्तजवेयणा, अणुगुणकयावि पहरणेहि विणा ॥
पहरणकयावि पचसु, तिमु परमाहम्मियकयावि ॥ ३१३ ॥

अर्थ—(सत्तसु) क० साते नरक पृथ्वीने गिने (खित्तज
वेयणा) क० संत वेदना छे, तथा (पहरणेहि विणा) क० गल
विना (अणुगुणकयावि) क० परस्पर माहोसाह करली देना
पण होय. ओ (पचसु) क० पहनी पाच नरक पृथ्वीने गिने
(पहरणकयावि) क० परस्पर गलथो करली देना होय. वग
(तिमु) क० पहनी त्रण नरक पृथ्वीने गिने (परमाहम्मियकयावि)
क० परमाशमिनी करली देना होय ॥ ३१३ ॥

नरकने विषे क्षेत्रस्वभावधीन दश प्रकारनो पुद्गलपरिणाम
दुःख आपनारो छे, ते कहे छे

बंधण गइ सडाणा, भेया वण्णा य गघ रम फामा ॥

अगुरुलहु सह दसहा, असुहा निय पुगगला निरण ॥ ३१४ ॥

अर्थ—१ (बंधण) क० क्षणे क्षणे आहारादिक नाना प्रकारना पुद्गलनु बधन प्रदिप्त अग्निधकी पण अत्यन्त दारुण होय, २ (गइ) क० गति ते उट सरखी होय ३ (सडाण) क० अत्यन्त तीव्र हुइक सस्थान होय, ४ (भेया) क० भेदन यत्तु ते जाणवु ५ (वण्णा) क० नरकावासानो वर्ण सर्वत्र अयकाग्र्यय तथा अपवित्र वस्तु-ओधी भरेलो होय, ६ (गघ) क० श्वानादिकना मृत कलेवरोधी अत्यन्त दुर्गन्ध होय ७ (रस) क० रस ते रुइवी तुंगडी करतां पण अत्यन्त फडवो म्वाड होय, ८ (फामा) क० स्पश ते घीछीना माटा सरखो अथवा कौचना रोम करता पण खराब स्पर्श होय ९ (अगुरुलहु) क० अगुरुलघु परिणाम अत्यन्त दुःख आपनारो होय १० (सह) क० शत्रु ते विलापादिक अत्यन्त भयकारी होय एम (निरण) क० नारकीने विषे (दसहा) क० दश प्रकारना (असुहा पुगगला) क० अशुभ पुद्गलो (निय) क० निधे होय छे ॥ ३१४ ॥

निरया दमविह वेयणा, सी उसिण खुह पिणस कडुहि ॥

परउस्स जर दाह, भय सोगं चेव वेयनि ॥ ३१५ ॥

अर्थ—(निरया) क० नारकीना जीवोने (दसविह वेयणा) क० दस प्रकारनी वेदना छे तेमा १ (सी) क० शीतवेदना ते पोष अथवा पात्रमहिने हिमाचलमा बखरहित माणसने जेथी शीत लागे तेथी अननगुणी शीत २ (उसिण) क०

ઉષ્ણેદના તે ગ્રીષ્મઋતુમાં મન્યાહ વસ્તે મેઝ રહિત આકાશ છતાં
 અતિ પિત્તમક્રોપથી ઝ્યાકુલ થયેલા છત્રરહિત પુરુષને જેવી ઉષ્ણ
 વેદના હોય તેથી અનંત ગુણી વેદના નારકીના જીવોને હોય ૩
 (સુહ) કે૦ ધુગાં વેદના તે અદી છીપના સર્વ અન્ન ઘૃતાદિ પદાર્થો
 નારકીના જીવોને સ્વાદા આપીયે તોપણ તેમની શ્રુગ શાત થાય
 નહીં ૪ (પિવાસ) કે૦ તૃપાધદના તે નારકીના જીવોને સર્વ
 સમુદ્રના અને નદીઓના પાણી પાણ્યે તોપણ તેમની તૃપા શાન્ત
 થાય નહીં ૫ (ફહુર્હિ) કે૦ નારકીના જીવોને કરવત અથવા
 છરીવતી સ્વખતા પણ તેમની સ્વસની સ્વરજ મટે નહીં ૬ (પરવસ)
 કે૦ નારકી જીવ નિરતર પરવશ હોય ૭ (જર) કે૦ નારકીના
 જીવને અર્હિના રહનારા પુરુષો કરતા અનંત ગુણો જ્વર પટલે તાવ
 હોય ૮ (દાહ) કે૦ નારકીના જીવોને દાપજ્વર હોય, (૯) ભય
 કે૦ નારકીના જીવોને ભય અને ૧૦ (સોગ) કે૦ શોક મનુષ્યો
 કરતા અનંતગુણો હોય નારકીના જીવોને વિભગ જ્ઞાનપણ અતિ
 દુઃખ આપનારુ છે પરમાધામી દેવોપણ તરવાર વિગેરે શસ્ત્રો લેલાહી
 મહા દુઃખ આપ છે, તેથી નારકીજીવો સર્વદા શોક કરતા રહ છે
 ૧ (પેયતિ) કે૦ નારકીની ક્ષેત્રવેદના (ચેવ) કે૦ નિચ્ચે ફહી ॥૩૧૫॥

નેરડ્યાણુપ્પાઓ, ઉકોસ પચજોયણસયાહ ॥

દુઃસ્વેણ ભિન્નયાણ, વેયણસયપચ્ચમાણાણ ॥ ૩૧૬ ॥

અર્થ—(દુઃસ્વેણ ભિન્નયાણ) કે૦ દુઃસ્વથી મેદાતા અને
 (વેયણસયપચ્ચમાણાણ) કે૦ શેરુહો વેદનાથી પચાતા એવા (નેર-
 ડ્યાણ) કે૦ નારકી જીવોનુ (ઉકોસ) કે૦ સ્તુત્કૃષ્ણી (પચ-
 જોયણસયાહ) કે૦ પાચ સો યોજન સ્વાહથી (ઉપ્પાઓ) કે૦
 પટલુ થાય છે ॥ ૩૧૬ ॥ ૧ નારકીનુ સ્થિતિદ્વાર કહુ

હવે નારકીનું ભવનદ્વાર કહે છે. તેમા પ્રથમ સાતે નરક પૃથ્વીના
ગોત્ર તથા નામ કહે છે,

રયણપ્પહ સક્કરપહ, વાલુપ્પહ પક્કપહ ય ધૂમપહા ॥

તમપહા તમતમપહા, કમેણ પુદ્ધવીણ ગોત્તાઈ ॥૩૧૭॥

અર્થ—પહેલો (રયણપ્પહ) કેં ઘણા રત્નો હોવાથી રત્ન-
પ્રમા, વીજી (સક્કરપહ) કેં ઘણા વાકુરા હોવાથી શર્કરાપ્રમા,
ત્રીજી (વાલુપ્પહ) કેં ઘણો રેતી હોવાથી વાલુકાપ્રમા, ચોથી
(પક્કપહ) કેં ઘણો કાદવ હોવાથી પરુપ્રમા, પાંચમી (ધૂમ-
પહા) કેં ઘણો ધૂમાદો હોવાથી ધૂમપ્રમા, છઠી (તમપહા) કેં
અધકાર હોવાથી તમપ્રમા, સાતમી (તમતમપહા) કેં ઘણા ગાઢ
અધકાર હોવાથી તમ તમપ્રમા એ કમેણ કેં અનુક્રમે (પુદ્ધવીણ)
કેં સાતે નરક પૃથ્વીના (ગોત્તાઈ) કેં ગોત્ર પટલે અર્થ સહિત
નામ કથા ॥ ૩૧૭ ॥

હવે સાતે નરક પૃથ્વીના નામ તથા સંસ્થાન કહે છે.

ઘમ્મા વમા સેલા, અજણ રિદ્ધા મઘા ય માઘર્ઘ ॥

નામેહિ પુદ્ધવીઓ, છત્તાઈચ્છત્તસઠાણા ॥ ૩૧૮ ॥

અર્થ—૧ (ઘમ્મા) કેં ઘમ્મા, ૨ (વમા) કેં વમા, ૩
(સેલા) કેં શેલા ૪ (અજણ) કેં અંજણા, ૫ (રિદ્ધા) કેં રિદ્ધા,
છઠી (મઘા) કેં મઘા, (ય) કેં અને, ૭ (માઘર્ઘ) કેં
માઘવતી એ ઉપર કહેલા (નામેહિ) કેં નામરાત્રી (પુદ્ધવીઓ)
કેં સાતે નરક પૃથ્વી જાણવી. તે પૃથ્વીઓ (છત્તાઈચ્છત્તસઠાણા)
કેં છત્રાતિ છત્ર સંસ્થાના પટલે ઉપરા ઉપરી ડગને આકારે છે.

અર્થાત્ સૌથી ઉપર નાનુ, તેની નીચે મોડુ, વગી તેની નીચે મોડુ
 એવી આકૃતિયે છે ॥ ૩૧૮ ॥

તત્થ સહસ્મા સોલસ, સ્વરકડ પચ્ચહુલકડ તુ ॥

ચુલસીઠ સહસ્માઈ, અસીઠ જલ્પહુલકડ તુ ॥ ૩૧૯ ॥

અર્થ—પહેલો રત્નપ્રમા પૃથ્વીનો પીંડ એક લાખ ષષ્ટી હજાર
 યોજનનો જાડવળે છે (તત્થ) કે ૦ તેમા પહેલો (સ્વરકડ) કે ૦
 સ્વરકાઢ (સહસ્મા સોલસ) કે ૦ સોઠહજાર યોજનનો છે, (તુ)
 કે ૦ અને વીજો (પચ્ચહુલકડ) કે ૦ પચ્ચહુલકાઢ (ચુલસીઠ
 સહસ્માઈ) કે ૦ ચોરાસી હજાર યોજનનો છે (તુ) કે ૦ ચી
 ત્રીજો (જલ્પહુલકડ) કે ૦ જલ્પહુલકાઢ (અસીઠ) કે ૦ ષષ્ટી
 હજાર યોજનનો છે ॥ ૩૧૯ ॥

એવ અસી ડ લક્ષ્મા, સ્વરકડાઈ હિ ધમ્મપુટ્તવીએ ॥

સેસા પુટ્તવી મરુવા, પુટ્તવિઓ હુતિ ગાહુલ્લે ॥ ૩૨૦ ॥

અર્થ—(એ) કે ૦ એ પ્રમાણે (સ્વરકડાઈ) કે ૦ સ્વરકાઢ વિગેરે
 (ધમ્મપુટ્તવીએ) કે ૦ ચર્મા પૃથ્વીમા અનુક્રમે ગળે પૃથ્વીકાઢ એકઠા
 કરતા (અસીડલક્ષ્મા) કે ૦ એક લાખ ષષ્ટી હજાર પૃથ્વીપીંડ થાય
 (સેસા પુટ્તવી મરુવા) કે ૦ બાકી શરૂઆત પ્રમાણે આરંભીને પૃથ્વીના
 સ્વરૂપો (ગાહુલ્લે) કે ૦ ધણુસરીને (પુટ્તવિઓ) કે ૦ મોટા પ્રમાણેજ
 હુતિ કે ૦ હોય છે ॥ ૩૨૦ ॥

હવે પૃથ્વીનો પીંડ તથા પૃથ્વીનો આશ્રય કહે છે

અસીઠ વત્તિમ અડવિમ, વીસા અઢાર સોલ અડસહસા ॥

લક્ષ્મુપરિ પુટ્તવિપિહો, ધણુદહિ ધણપાય તણુપાય ॥ ૩૨૧ ॥

ગયણં ચ ષડ્ઘાણ, વીસ સહસ્માદ ઘણુદહીપિટો ॥

ઘણતણુવાયાગાસા, અમસ્વજોયણ જુયા પિટો ॥૩૨૨॥

અર્થ—મમાણાણુલે ૪૪૧ (લક્ષ્મીવરિ) કે૦ એક લાખ યાજન
 હાર (અસોઈ) કે૦ એસી, (રત્તિસ) કે૦ રયોગ્ર, (અઢવિસ) કે૦
 અઢાવીસ (ચીસા) કે૦ ચીસ (અઢાર) કે૦ અઢાર, (સોલ) કે૦
 સોલ, અને (નદ) કે૦ આઠ. એ સર્વ યોજનના (સહસા) કે૦
 સહસ્ર પટલે હજાર જોડયા પટલે રત્નમમાણુ એક લાખ ણ્ઠો
 હજાર યોજનનુ, ગુર્કરામમાણુ એક લાખ વચ્ચીમ હજાર યોજનનુ,
 ચાલુડા મમાણુ એક લાખ અઢાયાગ્ર હજાર યોજનનુ, પરુમમાણુ
 એક લાખ વીસ હજાર યોજનનુ, ધ્રુમમાણુ એક લાખ અઢાર
 હજાર યોજનનુ, તમમાણુ એક લાખ સોલ હજાર યોજનનુ, અન
 તમતમમાણુ એક લાખ આઠ હજાર યોજનનુ પૃથ્વી પીંઢ જાણતુ
 ગલી (ઘણુદહિ ઘણગાય તણુગાયા) કે૦ ધનોદધિ ઘનવાત તન
 ગાત—॥ ૩૦૧ ॥ (ગયણ ચ) કે૦ અને આકાશ એ ચાર એક
 એક પૃથ્વીના નીચે (ષડ્ઘાણ) કે૦ આથય પટલે આચારરુપ
 જાણવા પટલે ધર્માશૃત્રી ધનોદધિ ઉપર છે, ધનોદધિ ઘનવાત
 ઉપર છે, ધનગાત તનુવાત ઉપર છે અને તનુવાત આચાર ઉપર
 પ્રતિષ્ઠિત છે, એમ સર્વ પૃથ્વીના તલને ત્રિષે જાણવું પરતુ ણટ્ટુ વિશેષ
 કે કે—સાતમી નરક પૃથ્વીના તલે ધનોદધિ ઘનગાત તનુગાત અને
 તેની નીચે અલોકાકાગ ગહુલ છે ॥ ॥ હવે ધનોદધિ ત્રિગેર ચારનુ
 મયમાને પીંઢ સ્ફુલ્પણુ રૂઢ છે ॥ (ઘણુદહીપિટો) કે૦ ધનોદ-
 ધિનો પિંઢ મયમાને (વીસ સહસ્માદ) કે૦ વીસ હજાર યોજન
 જાડવળે છે અને (ઘણતણુવાયાગાસા) કે૦ ઘનવાત તનુગાત અને
 આકાશ (અસગ્ય જોયણજુયા પિટો) કે૦ એ ણ્ઠેનો પિંઢ અસ
 રયાતા યોજનનો છે તેમાં ઘનવાતથી અસંરયાતા યોજન તનગાત.

અને તનુવાતથી અસર પાતા યોજન આકાશ જાણતુ ॥ ૩૨૦ ॥

ન ફુમંતિ અલોગ ચત્ર-દિસપિ પુઢ્વી ય વલયસગહિયા ॥

અર્થ—(વલયસગહિયા) કે० ઘનોદરિ ઘનવાત અને તનુ-
વાત સમ્યન્ગી વલયવઢે ઝિટલાયેલી (પુઢ્વી) ૪૦ રત્નપ્રમાદિક
પૃથ્વી (ચત્ર-દિસપિ) ૪૦ ચારે દિશાએ પણ (અલોગ) ૪૦ અલો-
કને (ન ફુમંતિ) ૪૦ ફરસ કરતી નથી સાતે નરક પૃથ્વીના તલે
મ્મય ભાગમા ઘનોદરિ ચીસદ્વાર યોજન છે અને ઘનવાતાદિ
અમર્યાતા યોજન છે ત્યાર પછી પ્રદેશે ઘટતા ઘટના આપ આપની
પૃથ્વીને ઠેઠે ઘોઢા થયા થકા વલ્યાકાર પૃથ્વીને ચીંટી રહ્યા છે

રયણા઼ વલયાણ, છદ્વ પચમ જોયણ સદ્ધ ॥ ૩૨૩ ॥

અર્થ—(રયણા઼) ૪૦ રત્નપ્રમા પૃથ્વીના (વલ્યાણ) કે०
અંગે વલયનો વિષ્કમ્બ પટલે છેઢે જાદવણુ અનુરમે કહ છે તેમા
ઘનોદરિ (છ) ૪૦ છ યોજન જાઢો, ઘનવાત (અદ્વપચમ) કે०
સાઢા ચાર યોજન જાઢો, અને તનુવાત (જોયણસ઼) ૪૦ દોઢ
યોજન જાઢો છે ॥ ૩૨૩ ॥

વિસ્વમ્બો ઘણતદ્ધી, ઘણતણુવાયાણ હોઈ જહસંત્વ ॥

સતિભાગ ગાઝય, ગાઝય ચ તહ ગાઝય તિભાગો ॥ ૩૨૪ ॥

પદમમહીવલયેસુ, સિવિજ્ઞ એકમેણ ધીયા઼ ॥

દુતિચત્રપચ્છગુણ, તદ્ધયાઈસુ તપિ સિવ કમસો ॥ ૩૨૫ ॥

અર્થ—(વિસ્વમ્બો) કે० એ અંગેને સાથે જોડતા પહેલી
નરક પૃથ્વીની ચાર દિશાએ ચાર યોજન ત્ર અલોક છે (પદમ
મહીવલયેસુ) કે० પહેલી નરક પૃથ્વીના ત્રણ વલયમા પટલે (ઘણ-

ઉદ્દી) કે० ધનોદધિ, (ધન) કે० ધનવાત અને (તણુચાયાણ) કે०
 તણુવાત એ ત્રણ ચલયની મધ્યે (જહમર) કે० યથા સમર્પણે
 કરીને (સતિભાગ ગાઉય) કે० ધનોદધિમા એક ગાઉ અને એક
 ગાઉનો ત્રીજો ભાગતણુવાત ચલયમા (ગાઉય) કે० એક ગાઉ, (ચ)
 કે० અને (તદ્) કે० તેમજ તણુવાતમા (ગાઉય તિભાગો) કે०
 એક ભાગનો ત્રીજો ભાગ (ભિવિજ્ઞ) કે० નાણીયે ત્યાર ત્રીજી
 ગર્કરામખાનો ચલયવિષ્ક્રમ (હોડ) કે० હોય છે, (અથ રૂપેણ)
 કે० એ અનુરૂપે (ત્રીવાદ) કે० ત્રીજી નરક પૃથ્વીમા સર્વમત્તી વાર
 યોજન, બે ગાઉ, અને એક ગાઉના ભાગ કરીયે તેવા બે માંગ
 એટલો ત્રીજી નરક પૃથ્વીથી ચાર ત્રિશાયે અલોક છે. ૪૦ (ત્રીયા
 હમ્) કે० ચાલુરામખાદિ પાંચે નરક પૃથ્વીના ચલયમા (તંપિ) કે०
 જે ગર્કરામખાવલયમા નાણેલું તેને પણ રૂપસો કે० અનુરૂપે કરીને
 (દુતિચત્વરગુણ) કે० બે ગુણ, ત્રણ ગુણ, ચાર ગુણ, પાંચ ગુણ
 અને છ ગુણ કરીને (લિખ) કે० મેંચુ એટલે ચાલુરામખાના
 ચલયનો વિષ્ક્રમ હોય, ॥ ૩૨૪ ॥ ૩૨૫ ॥

૧

છસતિભાગા પડગાય પંચ ચલયાણ જોણવમાણ ॥

એગ વારમમાગા, સત્ત કરા મીય પુઢવીણ ॥ ૩૨૬ ॥

અર્થ—ત્રીજી ગર્કરામખાના (ચલયાણ) કે० ચલયોનુ (જોણ-
 વમાણ) કે० યોજનપ્રમાણ તે ધનોદધિચર (છ સદિ રાત્ર)
 કે० છ યોજન અને એક યોજનના ત્રણ ભાગ કરીયે તેવા મેંચુ
 એટલું જાણવું, અને ધનવાતચર (પડગા પંચ) કે० પાંચ
 યોજનનું જાણવું તથા તણુવાતના ચલયનુ પ્રમાણ કે० એક
 યોજન અને (વારમ માગા સત્ત) કે० એક સત્ત કરા મીય
 કરીયે તેવા માત્ર ભાગ (રૂપા) કે० અનુરૂપે

ફરડા કરતા ચાર યોજન કે ગાડ અને એક યોજનના ત્રણ ભાગ
કરીયે તેના કે ભાગ. એટલો વીજો નરકટધ્વીથી ચાર ટ્રિશાયે
અલોક છે ॥ ૩૨૬ ॥

જોયળ સત્તતિભાગુળ, પચ એવ ચ વલયપરિમાણ ॥

ચારસ ભાગા અઢઢો, તદ્યાએ જહક્મ નેયં ॥૩૨૭॥

અર્થ—(એ) કેં એવીરીતે (તદ્યાએ) કેં ત્રીજી ચાલુરા
પ્રમાના (વલયપરિમાણ) કેં વલયનુ પરિમાણ તે (જહક્મ) કેં
અનુક્રમે કરીને (નેય) કેં જાણવું તેમા ઘનોદધિવલયનુ પરિ-
માણ જોયળ (સત્તતિભાગુળ) કેં છ યોજન કે ગાડ અને એક
ગાડના ત્રણ ભાગ કરીયે તેના કે ભાગ અગિર એટલુ જાણવું ઘન-
વાતનુ વલય (પચ) કેં પાચ યોજનનુ જાણવું, અને તનુવાતનુ
વલય એક યોજન અને (ચારસ ભાગા અઢઢો) કેં એક યોજનના
ચાર ભાગ કરીયે તેના આઠ ભાગનુ જાણવું એ સર્વમલીને તૈર યોજન
એક ગાડ અને એક ગાડના ત્રણ ભાગ કરીયે તેનો એક ભાગ હર
એટલો ચાલુરાપ્રમાથકી ચારે દિશાયે અલોક છે. ॥ ૩૨૭ ॥

સત્ત સવાયા પચઓ, પડળાદો જોયળા ચડત્થીએ ॥

ઘણડદહિગાડ્યાણ, વલયાણ માળમેય તુ ॥ ૩૨૮ ॥

અર્થ—(ચડત્થીએ) કેં ચોથી પરપ્રમાના (ઘણડદહિમા-
ડ્યાણ) કેં પ્રનોન્ધિ ત્રિગેરેના (વલયાણ) કેં વલયોનુ (માળ)
કેં પ્રમાણ (એ) કેં આ આગલ કહ છે તે પ્રમાણે જાણવું
ઘનોદધિનુ પ્રમાણ (સત્ત) કેં સાત યોજનુ ઘનવાતનુ પ્રમાણ
(સવાયા પચઓ) કેં સવાપાચ યોજનનુ, અને તનુવાતનુ પ્રમાણ
(પડળા દો જોયળા) કેં પોળા કે યોજનનુ, સર્વમલી પરપ્રમા-
થકી ચડદ યોજન ચારે દિશાયે અલોક છે ॥ ૩૨૮ ॥

સતિભાગસત્ત તહ અદ્ધ, છઠ્ઠ વલયાળમાળમેય તુ ॥

જોયળમેગ વારસ, ભાગા દસ પચમીઈ તહા ॥ ૩૨૯ ॥

અર્થ—(તહા) કે૦ તેમજ (પચમીઈ) કે૦ પાચમી ધૂમપમા પૃત્વીના (વલયાળમાળ) કે૦ વલયોનુ પ્રમાણ (ણય) કે૦ આ પ્રમાણે જાણતુ ઘનોદગિનુ પ્રમાણ (સતિભાગસત્ત) કે૦ ત્રીજા ભાગે સહિત સાત યોજનનુ, (તહ) કે૦ તથા ઘનવાતનુ પ્રમાણ (અદ્ધ છઠ્ઠ) કે૦ સાદા પાચ યોજનનુ, અને તનુવાતનુ પ્રમાણ (જોયળમેગ) કે૦ એક યોજન અને એક યોજનના (વારસ ભાગા દસ) કે૦ એક યોજનના વાર ભાગ કરીયે તેવા દશ ભાગનુ, સર્વ મળી ચૌદ યોજન જે ગાઢ અને એક ગાઢના ત્રણ ભાગ કરીયે તેવા જે ભાગ એટલો ધૂમપમાયો ચારે દિશાયે અલોક છે. ॥ ૩૨૯ ॥

અદ્ધતિભાગૂળાઈ, પડળાઈ છઠ્ઠ વલયપરિમાળ ॥

છઠ્ઠીએ જોયળ તહા, વારસ ભાગા ય ઇક્કારા ॥ ૩૩૦ ॥

અર્થ—(તહા) કે૦ તેમજ (છઠ્ઠી) કે૦ છઠ્ઠી તમપમા નરક પૃત્વીના (વલયપરિમાળ) કે૦ વલયોનુ પ્રમાણ આ પ્રમાણે— (અદ્ધતિભાગૂળાઈ જોયળ) કે૦ ત્રીજે ભાગે આછા આઠ યોજન એટલે સાત યોજન જે ગાઢ તથા એક ગાઢના ત્રણ ભાગ કરીયે તેવા જે ભાગ એટલુ ઘનોદગિનુ વલય પ્રમાણ જાણતુ, તથા (પડળાઈ છઠ્ઠ) કે૦ પોળા છ યોજનનુ તનુવાતનુ પ્રમાણ જાણતુ અને (વારસ ભાગા ય ઇક્કારા) કે૦ એક યોજનના વાર ભાગ કરીયે તેવા અગીયાર ભાગ એટલું તનુવાતનુ પ્રમાણ જાણતુ, સર્વ મળ્યા પદર યોજન એક ગાઢ અને એક ગાઢના ત્રણ ભાગ કરીયે તેવો એક ભાગ, એટલુ તમપમાયકો ચારે દિશાએ અન્નર છે ॥ ૩૩૦ ॥

અટ્ટ ય છત્રિય દોન્નિય, ઘગોદહિમાદ્યાગ માગં તુ ॥
સત્તમમહિં નેય, જહમલેગ ચ તિણ્હપિ ॥ ૩૩૧ ॥

અર્થ—('સત્તમમહિં) કે० સાતમી તમનમપમા પૃથ્વીના (ઘગોદહિમાદ્યાગમાણ) કે० ઘનોન્નિચિગેરે વલયોનુ પ્રમાણ આ પ્રમાણે—પનાદગિચ્ચયનુ પ્રમાણ (અટ્ટય) કે० આઠ યોજનનુ, ઘનવાતનુ પ્રમાણ (છત્રિય) કે० છ યોજનનુ, અને તનુવાતનુ પ્રમાણ (દોન્નિય) કે० બે યોજનનુ એમ (તિણ્હપિ) કે० ત્રણ વલયનુ પ્રમાણ (જહમલેગ) કે० યથા સમ્યાયે કરીને બાળર્થે ૯ સપ્ત મલી સોલ યોજનનો તમનમપમાથી ચારે નિશાયે અલોક છે ॥ ૩૩૧ ॥

અહિં કોઈને નાદા થાય કે-શ્રવ્ય તો “ ત્રીસ સહસ્ત્રાઈ ઘણુ-દહિવિંદો ” એલે ઘનોદગિનો પીંડ ત્રીસ હજાર યોજનનો છે એમ કહ્યું છે અને હવળા “ (છ અદ્વપદ્મ જોયણ સદ્) ” એટલે ઘનોન્નિચિનુ વચ્ચે છ યોજન, ઘનવાતનુ સાઢા ચાર યોજન અને તનુવાતનુ દોઢ યોજન રૂમ કહો છો ? તો તેનુ ગ્રથકાર સમાપાન કરે છે ॥

મજ્ઞેચ્ચિય પુદ્ગલિઅહે, ઘણુદહિપમુહાણ પિંડપરિમાણ ॥
મણિયં તઓ કમેણ, હાયડ જાવલય પરિમાણં ॥ ૩૩૨ ॥

અર્થ—જે “ ત્રીસ સહસ્ત્રાઈ ઘણુન્નિ પિંદો ” એ પાઠ કહ્યો છે તેના (પુદ્ગલિઅહે) કે० નરક પૃથ્વીની નીચે (મજ્ઞેચ્ચિય) કે० નિચે મ-યમાગે (ઘણુન્નિપમુહાણ) કે० ઘનાદગિ ચિગેરેનુ (પિંદ-પરિમાણ) કે० પિંદ પરિમાણ (મણિય) કે० રૂઢું છે (તઓ) કે० ત્યારપછી (કમેણ) કે० અનુરૂપ (હાયડ) કે० ઘટ્ટું જાય તે (જાત્રવલયપરિમાણ) કે० જેટલુ વલયનુ પરિમાણ છ યોજન

ઇત્યાદિક કથ છે. તેટલું જાણતું એમાં વિરોધ નથી ॥ ૩૩૨ ॥

દો પ્રત્યેક નરકપૃથ્વીમાં નરકાવાસાની સંખ્યા કહે છે

ત્રીસ પળવીસ પનરસ, દસ તિન્નિ પળૂળ એગલમ્લાઈ ॥

પચ ય નરયા કમસો, ચુલસી લવ્લાઈ સત્તસુવિ ॥૩૩૩॥

અર્થ—જે નારકી જીવોને ડપજવાના સ્થાનનો તે નરકાવાસા
ફહેવાય છે. તે પહેલી નરકપૃથ્વીમાં (ત્રીસ) કે. ગ્રીસ લાલ,
ગ્રીગીમાં (પળવીસ) કે. પચીગ લાલ, ગ્રીગીમાં (પનરસ) કે.
પનર લાલ, ચોથીમાં (દસ) કે. દસ લાલ, પાચમીમાં (તિન્નિ)
કે. ત્રણ લાલ, છઠ્ઠીમાં (પળૂળ એગ લમ્લાઈ) કે. એક લાલમાં
પાચ ઓછા, અને સાતમીમાં (પચ ય) કે. ફક્ત પાચ (નરયા)
કે. નરકાવાસા (કમસો) કે. અનુક્રમે જાણવા (સત્તસુવિ) કે.
સાતે નરક પૃથ્વીના એકઠા ફરીયે એન્લે (ચુલસી લવ્લાઈ) કે.
ચોસાસી લાલ નરકાવાસા થાય છે ॥ ૩૩૩ ॥

સાતમી નરક પૃથ્વીમાં પાચ નરકાવાસા ક્યા છે ? તે ફહે છે.

પુન્વેળ હોઈ કાલો, અવરેળ અપડિઠ્ઠ ઓ મહાકાલો ॥

રુહ દાહિગપાસે, ઉત્તરપાસે મહારુહ ॥ ૩૩૪ ॥

અર્થ—(અપડિઠ્ઠો) કે. મ યમાં રહલા અમતિષ્ઠાન નામના
નરકાવાસથી (પુન્વેળ) કે. સાતમી પૃથ્વીમાં પૂર્વ દિશાને ગિયે
(કાલો) કે. કાલનામનો નરકાવાસ (હોઈ) કે. છે (અવરેળ)
કે. પશ્ચિમ દિશામાં (મહાકાલો) કે. મહાકાલ નરકાવાસ છે
(દાહિગપાસે) કે. દક્ષિણ દિશામાં (રુહ) કે. રુહ નામનો
નરકાવાસ છે, અને (ઉત્તરપાસે) કે. ઉત્તર દિશામાં (મહારુહ)
કે. મહારુહ નામનો નરકાવાસ છે ॥ ૩૩૪ ॥

હો સાતે નરકના પ્રતરીની જની જની સગ્યા કહે છે
તેરિકારમ નવ સગ, પળ તિન્નિગ પયર સવિ ગુણવન્ના ॥
સીમતાઈ અપડ-ઢાળતા ઇદ્યા મઝ્ઝે ॥ ૩૩૫ ॥

અર્થ—પહેલી નરક પૃથ્વીમા (તેર) ૧૦ તેર પ્રતર, ધીઝીમા
(ઈકારસ) ૧૦ અગીયાર, ત્રીઝીમા (નવ) ૧૦ નવ, ચોથીમા
(સગ) ૧૦ સાત, પાચમીમા (પળ) ૨૦ પાઝ, છઠ્ઠીમા (તિન્નિ)
૧૦ ઝળ, અને સાતમીમા (ઇગ) ૨૦ એક એ (સવિ) ૧૦ સર્વમની
(ગુણવન્ના) ૧૦ ઓગળ પચાસ (પયર) ૧૦ પ્રતર જાળવા એ
સર્વ પ્રતરના (મઝ્ઝે) ૧૦ મયે (સીમતાઈ) ૧૦ સીમનથી
આરંભી (અપડઢાળતા) ૧૦ અપ્રતિષ્ઠાન મુગી પડલે પહળા પ્રત
રના મધ્યમા સીમન્ત નામનો અને ઓગળપચાસમા પ્રતરમા અપ્ર-
તિષ્ઠાન નામનો (ઇદ્યા) ૧૦ ઇન્દ્રકા પડલે મુગ્ય નરકા-
વાસ છે ॥ ૩૩૫ ॥

હવે સાતે નરકપૃથ્વીના મલી ઓગળપચાસ પ્રતરના મધ્યમા
ગના ઇદ્રક નરકયાસના નામ રૂઢ છે

સીમન્તઓ ત્ય પઢમો, વીઓ પુળ રોરૂયત્તિ નાયવ્વો ॥
રમો તત્થય તઢઓ, ચડત્યો પુળ હોઈ ઉઝ્ઝતો ॥૩૩૬॥
સમતમસમતો, વિપ્પતો ચેવ સત્તમો નેઓ ॥
અઢ્ઢમઓ મત્તો પુળ, નવમો સીડત્તિ નાયવ્વો ॥૩૩૭॥
વક્કતમવ્વકતો, વિકલ્લો તહ ચેવ રોરૂઓ નિરઓ ॥
પઢમાએ પુઢવીએ, તેરસ નીરિંદ્યા એ ॥ ૩૩૮ ॥

अर्थ—(अत्य) के० हरे (पदमो) के० पहेलो (सीमंतओ)
 के० सीमन्त, (पुग) के० बली (बीओ) के० बीओ (रोरूपति)
 के० रोरुओ (नायव्ओ) के० जाणवो० (तत्यय) के० ते पहेली
 नरकमा (तइओ) के० बीओ (रभो) के० रभ, (पुण) के०
 वली (चउत्यो) के० चौथा (उज्जततो) क० उज्जतनामनो
 (होइ) के० होय उ०—॥ ३३६ ॥ (सभतमसभतो) क० पाचमो
 सभ्रात अने छहो अमभ्रात, बली (सत्तमो) के० सातमो
 (विष्णतो) क० विभ्रात (चेव) रे० निशे (नेओ) क० जाणवो०
 (पुण) क० बली (अहमओ) के० आठमो (भक्तो) के०
 भक्त अने (नवमो) रे० नगमो (सीउति) के० शीतनामनो
 (नायव्ओ) के० जाणवो—॥ ३३७ ॥ (उक्त मशकवो) के० दशमो
 वक्रात अने अगीपारमो अवक्रात, बारमो (विरुलो) क० विरुल,
 (तह) के० तथा तेरमो (रोरुओ निरओ) के० रोरुक् नामनो
 नरकावास (चेव) के० निशे जाणवो (पदमाए पुढगीए) के०
 पहेली नरकपृथ्वीना (एए) के० ए पूर्व कहला (तेरस) क० (तेर
 बीरीदया) क० मयना इद्रक नरकावास कथा—॥ ३३८ ॥

थणीए थणकेय तहा, मणए चणके य दोइ नायव्वे ॥

घट्टे तह सघट्टे, जिप्मे अवजिप्पीए चेव ॥ ३३९ ॥

लोले लोलावइत्ते, तहेव घणलोलुए य बोधव्वे ॥

बीयाए पुढगीए, इकारस इदया एए ॥ ३४० ॥

अर्थ—पहलो (थणीए) क० स्तनिक, (तहा) के० तथा
 बीओ (थणकेय) के० स्तनिक, बीओ (मणए) के० मणक, (य)
 क० अने चौथो (चणक) क० चणक, ए (दोइ) क० ते (नायव्वे)
 क० जाणवा पाचमो (गेहे) क० घट्ट, अने (तह) के० तथा उट्टो

(सयडे) क० सयड, सातमो (जिप्पे) रे० जिप्प अने आठमो
(अवजिप्पीए) क० अवजिप्प (चेव) क० निश्चे होय-॥ ३३९ ॥
नवमो (लोले) र० लोल, दशमो (लोलावने) क० लोलावत,
(महेर) के० तेमज अगीयारमो (घणलोलु एय) र० घणलोलु
(गोयडे) के० जाणवो (गोयाए पुढगीए) के० गीजी नरकपृथ्वीना
(एए) के० ए पूव कहला (इकारस) के० अगीयार (इद्रया) के०
इद्र नरकावास छे ॥ ३४० ॥

तत्तो तपिओ तवणो, तावणो पचमो निदिहोय ॥

छट्टो पुण पज्जलिओ, उज्जलिओ सत्तमो

नीरओ ॥ ३४१ ॥

सजलिओ अट्टमओ, संपज्जलिओ यनवमओ मणिओ ॥

तइयाए पुढवीए, एए नव होंति नीरइदा ॥ ३४२ ॥

अर्थ—पहलो (तत्तो) के० तप्त, बोजो (तपिओ) के० तपिक,
ग्रीजो (तवणो) क० तपन, चौथो (तावणो) के० तापन, (य) क०
अने (पचमो) रे० पाचमो (निदिहो) र० निदाघ, (पुण)
क० वगी (छट्टो) के० छट्टो (पज्जलिओ) के० प्रज्वलित, अने
(सत्तमो) क० सातमो (उज्जलिओ नीरओ) क० उज्जलित
नरकावास ॥ ३४१ ॥ (अट्टमओ) के० आठमो (सजलिओ)
के० सज्वलित, (य) के० अने (नवमओ) के० नवमो (संपज्ज
लिओ) के० संप्रज्वलित (मणिओ) के० रुथो छे (तइयाए पुढ
वीए) के० गीजी नरक पृथ्वीना (एए) के० ए पूर्व कहला (नव)
क० नव (नीरइदा) क० मोटा इद्रक नरकावास (होंति)
के० छे ॥ ३४२ ॥

आरे सारे मारे, षवे तमए य होइ नायवे ॥

खाइखडे खंडखडे, इंदयनिरया चउत्थीए ॥ ३४३ ॥

अर्थ—गहेलो (आरे) क० आर, गोजो (सारे) क० सार, बीजो (मार) क० मार, चौथो (ववे) क० वव, पाचमो (तमएय) क० तम, (होइ) क० छे छटो (खाइखडे) क० खाइखड अने सातमो (खंडखडे) क० (खण्डखड) ए सात इंदयनिरया) क० इन्द्रक नरकावास (चउत्थीए) क० चौथी नरकपृथ्वीने विषे जाणवा ॥ ३४३ ॥

खाए तमए य तहा, ऊसे अवे य तहय तिमिसे य ॥

एए पचमपुडवी, पंचयनीरइंदया हुति ॥ ३४४ ॥

अर्थ—गहेलो (खाए) क० खात, गोजो (तमएय) क० तमक, (तहा) क० तैमज गोजो (ऊसे) क० ऊस, चौथा (अवेय) क० अन्ध, (तहय) क० तैमज पाचमो (निमिसेय) क० तिमिस (एए) क० ए नामना (पचयनीरइंदया) क० पाच इन्द्रक नरकावास (पचमपुडवी) क० पाचवी नरकपृथ्वीने विष (हुति) क० छे ॥ ३४४ ॥

हिम बहल ललखे, तिनिउ नीरइंदया उ छट्टीए ॥

एको य सत्तमाए, अपइष्टाणो य बोधवो ॥ ३४५ ॥

अर्थ—गहेलो (हिम) क० हिम, बीजो (बहल) क० बहल, गोजो (ललखे) क० ललख, (तिनिउ) क० ए यण (नीरइंदया) क० इन्द्रक नरकावास (छट्टीए) क० छट्टी नरकपृथ्वीने विष उ (य) क० अने (सत्तमाए) क० सातमो नरकपृथ्वीने विष

(૬૧) કે૦ ૬૨ (અપહ્રાણ) કે૦ અપ્રતિષ્ઠાન નામનાં નરકાવાસ
(મોઘવો) કે૦ જાણવો ॥ ૩૪૫ ॥

દ્વે દરુમનરે ૫ મનના ઇદ્રુ નરકાવાસાથો કેટલી શ્રેણીઓ
નિકલે છે ? તથા તે દરુ શ્રેણીમાં કેટલા નરકાવાસ છે ?
તે કહ છે

તેહિતો દિસિ વિદિસિ, ધિણિગયા અદ્ધ નિરયઆવલીયા ॥
પદમપયરે દિસિ ગુણ-વન્ન વિંદસાસુ અઢયાલા ॥૩૪૬॥

અર્થ—પ્રત્યક્ષ મતરે (તેહિતો) કે૦ તે મનના ઇદ્રુ નરકા-
વાસાથો (દિસિ) કે૦ ચારે દિશામાં અને (વિદિસિ) કે૦ વિ-
દિશામાં (અદ્ધ નિરયઆવલીયા) કે૦ આઠ નરક પક્તિઓ (વિ-
ણિગયા) કે૦ નિકલેલી છે તેમાં (પદમપયર) કે૦ પહલા મત-
રને વિષે (દિસિ) કે૦ ચાર દિશામાં ચારે પક્તિને વિષે (અઢયાલા)
કે૦ ઓગણપચાસ અને (વિંદસાસુ) કે૦ વિંદિશામાં (અઢયાલા)
કે૦ અઢતાલીસ નરકાવાસ હોય છે. ॥ ૩૪૬ ॥

ઘીયાઇસુ પયરેસુ, ઇગ ઇગ હીણા ડ હુનિ પતીઓ ॥
જા સત્તમીયપયરે, દિસિ ઇક્કો વિદિસિ નતિયા ॥૩૪૭॥

અર્થ—(ઘીયાઇસુ પયરેસુ) કે૦ ઝીંજાઓ આરંભીને જે મતરો
છે તેમાં (ઇગ ઇગ હીણા ડ પતીઓ) કે૦ ત્રણ મતરે ૬૨ ૬૩ નર-
કાવાસે ઓછી પક્તિઓ (હુનિ) કે૦ હોય છે જેથી (જાસત્તમી-
યપયરે) કે૦ સાતમી નરક પૃષ્ઠીના ડેઝા ઓગણપચાસમાં મતરને
વિષે (ટિસિ) કે૦ ચાર દિશામાં (ઇક્કો) કે૦ ૬૪ ૬૫, અને
(વિંદિસિ) કે૦ વિંદિશામાં (નતિયા) કે૦ ૬૬ પણ નથી ॥૩૪૭॥

હોં દરેક મતર દિશા તથા વિદિગાની આવલીના મન્યા નરકાવાસાની સમ્યા જાણવા માટે કરણ કહે છે

ઇટ્ઠપયરેગદિસિ સસા, અઢગુણા ચઢવિણા સઢગનુંઢા ॥

જહ સીમતયપયરે, ઇગુણનઢયા સયા તિન્નિ ॥ ૩૨ ॥

અપઢટ્ટાણે પચ ડ, પઢમો મુહમતિમો હવઢ મૃત્તિ ॥

મુહમૂમિમમાસઢ, પયરગુણં હોઢ સઘઘણં ॥ ૩૩ ॥

અર્થ—(ઇટ્ઠપયર) કે० વાલિતમતરની (પચ) કે०
 દિશાને વિષે (સસા) કે० જે નરકાવાસાની મન્યા હોય તે
 લીની અપકાયે છે આવલી આઠ ડે માટે તે સમ્યા જાણવા
 કે० આગુણી કરીયે, પછ તિન્નિશામાં એક મતર નરકાવાસ
 હોવાથી (ચઢવિણા) કે० ચાર ઓછા કરીયે. એક મતર
 એક ઇટ્ઠક નરકાવાસ સહિત કરીયે. પટ્ટાણે (પચ) કે०
 મતરે નરકાવાસાની સરયા થાય. (જહ) કે० જે સીમત
 (સીમતયપયર) કે० સીમત નામના પચ મતર નરકાવાસ
 નરકાવાસાની સરયા ઓગણપચાસ છે. એક મતર નરકાવાસ
 ત્યારે ત્રણમો થાયુ થાય તેમાથી ચાર મતર નરકાવાસ
 ઠવાળી રહે તેમા એક ઇટ્ઠક મેલવીયસાં થાય. એક મતર
 કે० ત્રણ સો ને નેવ્યાશી થાય. પચીસ મતર નરકાવાસ
 ગણતા ત્રણ સો એવાગી આવલિયા કરીયે. એક મતર
 એવીજ રીતે ડેઢા ઓગણપચાસમા (પચ) કે०
 મતર એક દિશાયે એક નરકાવાસાં થાય. એક મતર નરકાવાસ
 થાય તેમાથી વિદિગાના ચાર દિશામાં એક મતર નરકાવાસ
 સાથે એક મતર નરકાવાસ થાય. એક મતર નરકાવાસ
 (પચ) કે०

હા એક ઇંદ્ર પૃથ્વીને વિષે આવલિન્દ્રાગત નરકાવાસા જાણ-
વામાટે પાંડલી ગાયાના પાંડલા ત્રણ પદેસરી કરનાતર કહ છે,
(પદ્મો) કે० પદેલા સીમતર પ્રતરના ત્રણસો નેવ્યાસો આવલિ-
ન્દ્રાગત નરકાવાસાને (મુદ) કે० મુલ્લ કહીયે અને (અંતિમો) કે०
ઠેલ્લા ઓગણપચાસમા અપડાણ પ્રતરના પાંચ નરકાવાસા તે (ભૂમિ
હવડ) કે ભૂમી કહેવાય પછી (મુદ્ભૂમિ) કે० મુલ્લના ત્રણ સો
અને નેવ્યાસો તથા ભૂમિના પાંચ તેને (સમાસ) કે० ઇન્દ્રાગતીયે
ત્યારે ત્રણ સો અને ચોરાણું થાય તેનું (અદ્) કે० અદ્ કરતા
એક સો અને સત્તાણું થાય તેને (પચરણ) કે० ઓગણપચાસ
પ્રતરે ગુણર્તા (સંવધન હોઈ) કે० સર્વે ઓગણપચાસે પ્રતરના આવ-
લિન્દ્રામા રહલા નરકાવાસાની સંખ્યા નવ હજાર છ સો અને ત્રેપન
થાય, ઇંદ્રા સાથે પૃથ્વીના આવલિન્દ્રાગત નરકાવાસા જાણવા
ધાકી જ્યાંસી લાલ નેવું હજાર ત્રણ સો નેસહતાલીશ ગુણ્યાવકીર્ણ
જાણવો. ॥ ૩૪૯ ॥

न २
नरकावासनुं कोष्टक

	वर्ग नरके ?	मुल	भूमि	समाप्त	समाप्तनु अर्थ	प्रतर	पक्षिवध	पुष्पाय कीर्णक	सर्व संख्या
०	साते नरकनु	३८८	५	३६४	१८७	४६	८१५३	८३६०३४	८४००००००
१	११नप्रभाया	३८६	२८३	१८३	३४१	१३	४४३३	२८६५५१७	३००००००
२	शार्करा प्रभाया	२८५	२०५	४६०	२४५	११	२१८५	२४८७३०५	२५०००००
३	वालुका प्रभाया	१८७	१३३	३३०	११५	६	१४८५	१४८८५१५	१५०००००
४	एक प्रभाया	१२५	७७	२०२	१०१	७	७०७	६८६२८	१००००००
५	धूम प्रभाया	१८	३७	१०१	५३	५	२१५	२८८७३४	३०००००
६	तम प्रभाया	२६	१३	४२	२१	३	१३	८८८३२	६८६८५
७	तमस्तम प्रभाया	०	०	०	०	१	१	०	५

અહિં એજવાત ગ્રંથમાર કહ છે—

છળ્ળવડસય તિવળ્ળા, સત્તમુ પુઢવીસુ આવલીનિરયા ॥
સેસ તિયાસી લક્ષા, તિસય સિયાલા નવડ સહસ્મા ॥ ૩૫૦ ॥

અર્થ—(સત્તમુ પુઢવીસુ) કે૦ સાતે નરક પૃથ્વીમા (આવલી નિરયા) કે૦ આવલિકામા રહલા નરકાવાસા (છળ્ળવડસય) કે૦ છન્નુ સો અને (તિવળ્ળા) કે૦ ત્રેપન છે અને (શેષ) કે૦ બાકી (તિયાસી લક્ષા) કે૦ વ્યાસી લાલ, (નવડ સહસ્મા) કે૦ નેશુ હજાર, (તિસય) કે૦ ત્રણ સો અને (સિયાલા) કે૦ સડતાલોશ પટલા પુખ્વાવકોર્ણ નરકાવાસા જાણવા સવ મલોને ચોરાસી લાલ નરકાવાસા છે ॥ ૩૫૦ ॥

તિળ્ળિ સયા અઝનનઝયા, દોતિળઝયા ય હુંતિ પુઢવીષ ॥
દોમય પચામીયા, પંચુત્તર દોત્તિ ગીયાષ ॥ ૩૫૧ ॥

અર્થ—(પુઢવીષ) કે૦ પહેલી નરકપૃથ્વીને વિષે (તિળ્ળિ સયા) કે૦ ત્રણ સો અને (અઝનનઝયા) કે૦ નેબ્યાસી નરકાવાસાનુ મુલ તથા (દોતિળઝયા) કે૦ વસો અને ગ્રાણુ નરકાવાસાની ભૂમિ (હુંતિ) કે૦ છે (ગીયાષ) કે૦ બીજી નરક પૃથ્વીને વિષે (દોમય પચામીયા) કે૦ વસોને પચામી નરકાવાસાનુ મુલ અને (પંચુત્તર દોત્તિ) કે૦ વસોને પાંચ નરકાવાસાની ભૂમિ છે ॥ ૩૫૧ ॥

સત્તાણુય સય ચ, તિત્તીસ સયં સય ચ પળવીસ ॥

સત્તુત્તરિ અઝનતરી, સત્તત્તિમા ય મુળતીમા ॥ તેરમ

મુહ મૂમિઓ ॥ ૩૫૨ ॥

અર્થ—ત્રીજી નરકાશ્રમીને વિષ (સત્તાણુય સય ચ) કે૦ એક
મો સત્તાણુ નરકાવાસાનુ મુલ અને (તિત્તીસસય) કે૦ એક સો
તેત્રીશ નરકાવાસાની ભૂમિ છે. ચોથી નરકાશ્રમીને વિષ (સય ચ
પણવીસ) કે૦ એક માં પચીસ નરકાવાસાનુ મુલ અને (સત્
તરિ) કે૦ સિન્ધોત્તર નરકાવાસાની ભૂમિ છે પાચમો નરકાશ્રમીને
વિષ (અડગત્તરી) કે૦ ઓગણોત્તર નરકાવાસાનુ મુલ અને (સત
તિસા) કે૦ સાદસો નરકાવાસાની ભૂમિ છે છઠ્ઠી નરકાશ્રમીને
વિષ (ગુણતીસા) કે૦ ઓગણગીસ નરકાવાસાનુ મુલ અને (તેગ્મ)
કે૦ ત્ર નરકાવાસાની ભૂમિ છે એ (મુહુભૂમિઓ) કે૦ મુલ અને
ભૂમિ ઘણા પરંતુ માત્રમી નરકને વિદ પ્રગો નથી માટે મુલ અને
ભૂમિ નથી ॥ ૩૦૭ ॥

સત્તદ્વિ પળસય પળ—નવઢ મહસ્મ લક્ષ્ણ ગુણતીમ ॥

રયણાએ સેદિગયા, ચડયાલ સયા ય તિત્તીમા ॥૩૫૩॥

અર્થ—(રયણાએ) ૧૦ રત્નપ્રભા શ્રમીમા (લક્ષ્ણ ગુણ-
તીમ) કે૦ ઓગણગીસ ઝાલ, (પળ નવઢ મહસ્મ) કે૦ પચાણુ
હજાર, (પળસય) કે૦ પાચ સો અને (સત્તદ્વિ) કે૦ સદસદ
પટલા પુણાવસ્ત્રીર્ણ નરકાવાસા છે તયા (સેદિગયા) ૧૦ શ્રેણિમા
રહેલા (ચડયાલસયા ય તિત્તીમા) કે૦ ત્રીમાલીસ મો અને
તેત્રીસ નરકાવાસા છે મર્ત મઝી ત્રીમ ત્યાલ નરકાવાસા રત્નપ્રભા
શ્રમીમા જાણવા ॥ ૨૬૩ ॥

સત્તાણવઢ સહસ્મો, ચડવીમ લક્ષ્ણ તિમય પચહિયા ॥

વીયાએ સેદિગયા, ચડયાલ સયા ય પળનડયા ॥૩૫૪॥

અર્થ—(વી) ત્રીજી નરકાશ્રમીમા (ચડવીમ

લગ્ન) ક૦ ચોવીસલાખ, (સત્તાળવડે મહસ્સા) ૪૦ સત્તાણુ
 હજાર (નિસય) ક૦ ત્રણ મો અને (પચસિયા) ક૦ પાચ
 અગિયાર છટલા પુણ્યવત્તીર્ણ નરનાવાસા છે તથા (મેઢિગયા) કે૦
 શ્રેણિમા રહેલા (છઠ્વીસ સયા) ક૦ છવીસ મો (ય) કે૦ અને
 (પળનડયા) ક૦ પચાણુ નરનાવાસા છે. સવ મળી પચીસ લાખ
 નરનાવાસા થોજો શર્રાપ્રમા નરપૃથ્વીમા જાળયા ॥ ૩૯૪ ॥

પંચમયા પન્નરમા, અઢનડય મહસ્મ લક્ષ્વ ચડદસ ય ॥

તડયાણ સેઢીગયા, પળસીયાઓ ચડદમયા ॥ ૩૫૫ ॥

અર્થ—(તડયાણ) ક૦ ત્રીજી નરપૃથ્વીમા (ચડદસ લક્ષ્વ)
 ક૦ ચડા લાખ, (અઢનડય મહસ્સ) ૪૦ અઢાણુ હજાર,
 (પચસયા) ૫૦ પાચ મો અને (પન્નરસા) કે૦ પનર છટલા
 પુણ્યવત્તીર્ણ નરનાવાસા છે અને (સેઢીગયા) કે૦ શ્રેણિમાં રહેલા
 (ચડદસયા) કે૦ ચડા સાં અને (પળસીયાઓ) કે૦ પચાશી
 નરનાવાસા છે સર્વ મળી પનર લાખ નરનાવાસા ત્રીજી વાલુકા
 પ્રમા નરપૃથ્વીમા જાળવા ॥ ૩૯૫ ॥

તેણડયા ટોન્નિસયા, નવનવડે મહસ્મ નર ય લક્ષ્વા ય ॥

પકાણ સેઢીગયા, મત્તસયા હુતિ મત્તહિયા ॥ ૩૫૬ ॥

અર્થ—(પકાણ) ૪૦ ચોથો પદ્મપ્રમા નરપૃથ્વીમા (નર
 ય લક્ષ્વા) ક૦ નવ લાખ, (નવનવડે મહસ્સ) કે૦ નવોણુ
 હજાર, (ટોન્નિસયા) ક૦ ત્રસા અને (તેણડયા) કે૦ ત્રાણુ,
 છટલા પુણ્યવત્તીર્ણ નરનાવાસા છે, અને (સેઢીગયા) ક૦ શ્રેણિમા
 રહેલા (સત્તસયા) ક૦ સાત મો અને (મત્તહિયા) કે૦ સાત
 અગિયાર છટલા નરનાવાસા (હુતિ) ક૦ છે સવ મળી દસ લાખ
 નરનાવાસા ચોથી પદ્મપ્રમા નરપૃથ્વીમા જાળયા. ॥ ૩૯૬ ॥

सत्तमया पणतीसा, नवनवई महस्म दोन्नी लम्बा य ॥
धूमाए सेढीगया, पणसढी दोमया हुति ॥ ३५७ ॥

अर्थ—(धूमाए) ५० पाचमी धूमप्रभा नररुपृथ्वीमा (दोन्नी लम्बाय) के ३ लाख (नवनवई महस्म) के० नवाणु हजार, (सत्तमया) के० सात सौ अने (पणतीसा) के पात्रोण एटला पुष्पावसीर्ण नरकावासा ३ तथा (सेढीगया) के० त्रेणिना रहेला (दोमया) के० उसो अने (पणसढी) के० पामठ एटला नरकावासा ३ सर्व मत्री ण लान नरकावासा पाचमी धूमप्रभा नररुपृथ्वीमा ३ ॥ ३५७ ॥

नवनवईओ सहस्मा, नव चेव मया हरति वतीमा ॥
पुढवीए छडीए, सेढीगया हुति तेमढा ॥ ३५८ ॥

अर्थ—(पुढवीए छडीए) के० छठी तमप्रभा नररुपृथ्वीमा (नवनवईओ सहस्मा) के० नवाणु हजार, (नव मया) के० नव सौ अने (वतीमा) के त्रीण एटला पुष्पावसीर्ण नरकावासा (चेव) के० निचे (हरति) के० ३ तथा [सेढीगया] के० त्रेणिना रहेला [तेमढा] के० त्रेसठ नरकावासा (हुति) के ३ सर्व मली नवाणु हजार नव सौ पचाणु नरकावासा छठी तमप्रभा नररुपृथ्वीमा ३ सातमी नररुपृथ्वीमा पाचज नरकावासा ३ पुष्पावसीर्ण नथी ॥ ३५८ ॥

ते ण नरगावासा, अनो वट्टा वहि च चउरमा ॥
हिड्डा सूरूपमअण-संजीया पर मदुग्गना ॥ ३५९ ॥

अर्थ—[तेण नरगावासा] के० ते पूर्व वर्णोण सर्व नरगा

અથે—મર્મે નરનાવાસા (હિદ્ધો) કે૦ નીચે (ઘળો સહસ્ત્ર)
 રૂ૦ એક હજાર યોજનની ઘાટ ઉપી પીઠિનાવાલા, (તુ) કે૦
 ત્રી (ઉર્ણાંસે) કે૦ ઉપરના ભાગમાં (કુટ્ટઓ સહસ્ત્ર) કે૦ એક
 હજાર યોજનના શિલ્બાકારે ગોમટાવાલા અને (મઙ્ગે) કે૦ મધ્ય-
 ભાગને વિરે (સહસ્ત્ર સુસિરા) કે૦ એક હજાર યોજનની પોલા-
 નાલા છે, એમ સર્વ મલીને (તિન્નિ સહસ્ત્ર) કે૦ ત્રણ હજાર
 યોજન (ઉચ્ચા) રૂ૦ ડાવા (નિરયા) કે૦ નરના
 વાસા છે ॥ ૩૬૧ ॥

છસુ હિદ્ધુરિ જોયણ, મહસ્ત્ર વાગ્નમદ્ધુ ચરિમાણ ॥
 પુદ્ગીનિરયરહિયં, નિરયા સેમમિ સઘાસુ ॥ ૩૬૨ ॥

અર્થ—રત્નમંભાં સાતે નરકપૃથ્વીના જે એક લાલ્લ પશી
 હજાર યોજન વિગેરે પૃથ્વીવિંદ કષ્ઠા છે તેમાં (છસુ) કે૦ પહેલી
 રત્નમંભાદિક છ પૃથ્વીયા (હિદ્ધુરિ) રૂ૦ નીચે અને ઉપર
 (જોયણ સહસ્ત્ર) કે૦ એક એક હજાર યોજન સ્ત્રેન નરનાવાસાથી
 રહિત જાણવું, અને (ચરિમાણ) કે૦ સાતમી નરકપૃથ્વીને વિરે
 નીચે અને ઉપર (વાગ્નમદ્ધુ) રૂ૦ સાડીયાયન હજાર સાડિયા
 યન હજાર યોજન (પુદ્ગીનિરયરહિત) રૂ૦ સ્ત્રેન નરનાવાસાથી
 રહિત જાણવું. (સેમમિ સઘાસુ) કે૦ ત્રીજી સમસ્ત પૃથ્વીને વિરે
 (નિરયા) કે૦ નરનાવાસા જાણવા ॥ ૩૬૨ ॥

હવે ટરક નરક પૃથ્વીમાં મનરે મનર ફેટલું અનર
 છે ? તે કહ છે.

નિસહમ્પુળા પુદ્ગી તિસહસ્ત્ર ગુણિણિ નિયયપયરેહિં ॥
 ડગા ક્કિરૂવૂળ્લપયર, માર્દિયા પત્થંડંતરય ॥ ૩૬૩ ॥

અર્થ—(પુઢી) ૬૦ પદ્મી નરક પીના વિમાથી (વિમ-
હસ્તુળા) ૬૦ એક હજાર ડરથી અને એક હજાર નીચેથી એમ બે
હજાર યોજન ઓઢા કરીયે પછી દરેક પ્રતર ત્રણ ત્રણ હજાર યોજન
ડાઢા ઢે માટે (તિસદસ્મ ગુણિર્દે) ૬૦ ત્રણ હજાર પડે ગુણેળા
(નિયપયરેદે) ૬૦ પાતપોતાના પ્રતરોનો જે સગ્યા ઢાય તે
(ડગ્યા) ૬૦ ઓછી રરવી પડી (રૂઢુળ) ૬૦ એક રૂઢ રૂરીને
(નિયપયરભાઈયા) ૬૦ પોત પોતાના પ્રતરના જેટલા આતરા હોય
તેથી માગાર રરગા પડલ (પત્યડતરય) ૬૦ પ્રતર પ્રતરનુ અતર
પમાણ ઢાય ઢે ॥ ૩૬૩ ॥

હવે તે ડઢાહરણથી સ્પષ્ટ સમજાર ઢે ક-રત્નપ્રમા પૃથ્વીનો
પિંડ એક લાલ પગી હજાર યોજનનો ઢે, તેમાંથી બે હજાર યોજન
કાઢીયે પડલે ઢાગી એક લાલ અઢોતેર હજાર રહ હવે એ પૃથ્વીના
તેર પ્રતર ઢે તે દરક ત્રણ ત્રણ હજાર યોજન ડાઢા ઢે માટે તેરને
ત્રણ હજાર ગુણીયે ત્યારે ઓગણચાલીસ હજાર ઢાય પડલા એક
લાલ અઢોતેર હજારમાંથી કાઢીયે ઢાગી એક લાલ ઓગણચાલીસ
હજાર રહ, તેને તેર પ્રતરનો વચમા ઢાર આતરા ઢે, માટે ઢાર માગ
આપીયે પડલે એક એક આતર અગીયાર હજાર પા રસો અને ગ્યાશી
યોજન, અને તે ડપર એક યોજનના ત્રણ માગ રૂરીયે તેવો એક
માગ પડતુ રત્નપ્રમાના પ્રતર પ્રતર વચ્ચે અન્તર જાણવુ એવીજ રીતે
ત્રીજી નરક પૃથ્વીઓને વિષે પણ પોતપોતાના પ્રતરે માગ પીમાંથી
જે આક આવેતે પ્રયેક અન્તર જાણવુ પણ આગલો ગાથાથી કહ ઢે
તેસીયા પચમયા, ડકારસ ચેત્ર જોયણમહસ્તા ॥

રયણાણ પત્યડંતર-મેગો ત્રિય જોયગતિમાગો ॥૩૬૪॥

અર્થ—(રયણાણ) ૬૦ પદ્મી રત્નપ્રમા પૃથ્વીના (રયણાણ)

જાયણસહસ્તા) કે૦ અગીયાર હજાર, (પચસયા) કે૦ પાચસો
 અને (તેસીયા) કે૦ ત્યાસી એટલા યોજન, નથા (એગો જોયણ-
 તિભાગો) કે૦ એક યોજનના ત્રણ ભાગ કરીયે તેમો એક ભાગ
 એટલુ (પત્યડતર) કે૦ પ્રતરે પ્રતરે અતર (ચિય) કે૦
 નિચે જાણયુ. ॥ ૩૬૮ ॥

સત્તાણવર્ડ સયાઈ, વીયાએ પત્યડતરં હોઈ ॥

પણહત્તરિ તિણિ સયા, વારસ મહસ્સ તડયાએ ॥ ૩૬૫ ॥

અર્થ—(વીયાએ) કે૦ વીજી નરકપૃથ્વીને વિષે અગીયાર
 પ્રતરના દશ આતરામા (સત્તાણવર્ડ સયાઈ) કે૦ નવ હજાર અને
 સાત સો યોજનનુ (પત્યડંતર હોઈ) કે૦ પ્રતર પ્રતર આતરુ હોય
 (તડયાએ) કે૦ ત્રીજી નરકપૃથ્વીને વિષે નવ પ્રતરના આઠ આવ-
 રામાં (વારસ મહસ્સ) કે૦ ચાર હજાર, (તિણિસયા) કે૦
 ત્રણ સો અને (પળહત્તરિ) કે૦ પચોતેર યોજનનુ પ્રતરે પ્રતર
 અતર હોય ॥ ૩૬૫ ॥

છારદ્વિમય સોલસ, સહસ્સ એગો ય દો વિભાગાઈ ॥

અઢાઈજ સયાઈ, પળવીસ સહસ્સ ધૂમાએ ॥ ૩૬૬ ॥

અર્થ—ચોથી નરકપૃથ્વીના સાત પ્રતરના ૭ આતરામા
 (સોલસ મહસ્સ) કે૦ સોલ્સ હજાર (છારદ્વિમય) કે૦ એક સો
 ને છાસહ યોજન (ય) કે૦ અને (એગો દો વિભાગાઈ) કે૦
 એક યોજનના ત્રણ ભાગ કરીયે તેમો બે ભાગ એટલુ પ્રતર પ્રતર
 અતર હોય પાચમી (ધૂમાએ) કે૦ ધૂમપ્રમા નરકપૃથ્વીને વિષે
 પાચ પ્રતરના ચાર આતરામા (પળવીસ સહસ્સ) કે૦ પચીસ હજાર
 અને (અઢાઈજ સયાઈ) કે૦ અઢીસો અર્થાત્ વસો પચાસ યોજ
 નનુ પ્રતરે પ્રતરે અતર છે ॥ ૩૬૬ ॥

યાવન્ન મહમ્માહ, પચેન્ન હરતિ જોયગમયાહં ॥

પત્થહમતરમેયં, ઠ્ઠીપુઢીણ નેયન્ન ॥ ૩૬૭ ॥

અર્થ—(છઠ્ઠીપુઢીણ) ૪૦ છઠ્ઠી તમમમા નરકપૃથ્વીને વિશે
પ્રશ્ન પ્રતરના જે આતરાપા (યાવન્ન મહમ્માહ) ૪૦ યાવન્ન હજાર
અને (પચેન્ન જોયગમયાહ) ૪૦ પાચમાં યોજન. (પચ) ૪૦
છત્તુ (પત્થહમતર) ૪૦ પ્રતર પ્રતર અતર (નેયન્ન) ૪૦ જા-
ણતુ ॥ ૩૬૭ ॥ (મમ્માહ ત્વજ્ઞ પચ પ્રતર ઇતિ તત્રાતર ન સમ-
યતિ ॥ ઉત્ત નારકાણા મમગત્તાદ્વચનઠારપ ॥ અર્થ—૪લી મા-
તમી તમતમમમા નરકપૃથ્વીમા છત્ત પ્રતર હોયાથી તમા આતરા
મમત નહીં જમ જ પ્રસંગને અનુસરી નારકી જીરોનુ મરનઠાર કહ્યું

અથ નારકાણા મમગાહનાદ્વારમારમ્યતે ॥

ઇય તે નારકી જીરોનુ મમગાહના ઠાર જ્ઞાને ગર્ભપ્રમાણ-
ઠાર કહ છે

પડણઢઘણુ છ અગુલ, રયણાણ દેહમાણમુકોસં ॥

સેસામુ દુગુણદુ ગુણ, પણ ધણુમય જાવ ચરિમાણ ॥ ૩૬૮ ॥

અર્થ—(રયણાણ) ૪૦ પહલી રત્નમમા નરકપૃથ્વીમા નાર-
કીઓનુ (મુકોસ) ૪૦ ઇન્કુષ્ટુ (દેહમાણ) ૪૦ શરીર પ્રમાણ
(પડણઢઘણુ) ૪૦ પોણા આઠ ગુણ્ય અને (છ અગુલ) ૪૦
છ અગુલનુ હોય છે. અને (સેસામુ) ૪૦ ચારીની છ પૃથ્વીમા
(દુગુણદુગુણ) ૪૦ પ્રથમની નરક કરતા રમણુ વમણું અનુક્રમે
કરતુ તે (જાવ ચરિમાણ) ૪૦ જેત્લામા ટેલી નરકપૃથ્વીને વિશે

(पण वणुसय) क० पांच सो अनुप्यनु उत्कृष्ट शरीर प्रमाण होय ॥
जेमकेपरत्नप्रभामा सात अनुप्य वणुहाय छ अगुल, शर्करप्रभामा
पन्नर अनुप्य वे हाथ सार अगुल, शाल्मली प्रभामा एकरांग अनुप्य
एक हाथ. परप्रभामा सासठ अनुप्य व हाथ, 'प्रम'प्रभामा एर सो
पचोश अनुप्य, तमप्रभामा अढी सो अनुप्य, अने तमप्रभामा
पाच सो अनुप्यनु उत्कृष्ट शरीर प्रमाण होय ॥ ३६८ ॥

हय रत्नप्रभाना प्रतर प्रतरे जूदु जूदु देहमान कह ठे
रयणाएपदमपयरे हत्थतिय देहमागमणुपयर ॥
छप्पणगुलसहा, बुढी जा तेरसे पयरे ॥ ३६९ ॥

अर्थ—(रयणाएपदमपयर) क० रत्नप्रभा पृथ्वीना पहला
प्रतर (हत्थतिय देहमाण) क० वण हाथनु उत्कृष्ट शरीर प्रमाण ठे,
न्यार पडी (अणुपयर) क० प्रतर प्रतर (छप्पणगुलसहा) क०
साढा छप्पन्न अगुलनी (बुढी) क० बुद्धि करवी रे-जेथी (जा
तेरसे पयर) क० तेरमा प्रतर पोणा आठ अनुप्य अने छ अगुलनु
प्रमाण पूर्ण धाय ॥ ३६९ ॥

हये शर्कराटिकना प्रतरे प्रतरे उत्कृष्ट देहमान कह ठे
ज देहपमाण उवरि-माण पुढवीए अतिमे पयरे ॥
त चिय हिठिमपुढवी-पदमपयरमि बोधव्व ॥ ३७० ॥

अर्थ—(उवरिमाण पुढवीए) क० उपर उपरनी पृथ्वीना
(अतिमे पयर) क० उल्ला प्रतरने विषे उत्कृष्ट (ज देहपमाण) क०
जे शरीर प्रमाण होय (ते) क० ते प्रमाण (चिय) क० निचे
(हिठिमपुढवीपदमपयरमि) क० नीचेनी पृथ्वीना पहला प्रतर
(बोधव्व) क० जाणत ॥ ३७० ॥

ત ચેગ ગમગપયર, મડય ચીયાડ પયર વુદ્ધિભવે ॥

નિફર નિઅગુલ કરમત્ત, અગુલ મદ્દિ ગુગરીમા ॥૩૭૧॥

વગ ધગુ અગુલચીમ, પનમ્મવગુ દુન્નિ હત્થ મદ્દા ય ॥

ચામદ્દિ ધગુહમદ્દા, પગ પુદ્ધી પયર વુદ્ધિ દમા ॥૩૭૨॥

અર્થ—(ત ચ) ૪૦ ત ગરુગાંધિ ૧૫૫૧ના પદ્ધતે મનર જે દેહમાન આર નેને (પગુગમ) ૪૦ પદ્ધ ઉગે (મગપર) ૪૦ પોત પાતાને મનરે (મડય) ૪૦ માગ આરમા તેમ કરવા જે આરુ આર ને ગર્ગગાંધિ પૃથ્વીના (ચીયાડ પયર) ૪૦ ચીયા પ્રતગાંધિ ને ચિર (વુદ્ધિમા) ૪૦ વુદ્ધિ હાય, પણ તે વુદ્ધિ ચીચી નરકપૃથ્વીથી આરખી છટ્ટી જુગી મુગી પુલે પાચ પૃથ્વીના ચીયા મનરે અનુવેગ જાણચી હર ગર્ગરામમાના મયમ મનરે માત ધનુવ્ય પ્રણ હાય અને ૪ અગુલ દેહમાન છે, તેમા (નિફર નિઅગુલ) ૪૦ પ્રણ હાય અને ૪ગ અગુલની વુદ્ધિ કરીયે, તથા ચીયા નરકે મયમ મનરે પદ્ધ યનુવ્ય ચ હાય અને ૪ાર અગુલનુ દેહમાન છે તેમા (કરમત્ત અંગુલા મદ્દિ ગુગરીમા) ૪૦ માત હાય નેમાદી ઓગળીગ અગુલની વુદ્ધિ કરીયે—॥ ૩૭૧ ॥ ચીયા નરકના પદ્ધતે મનર પદ્ધચીગ ધનુવ્ય અને ૪૪ હાયનુ શરીર પ્રમાણ છે તેમા (વગ ધગુ અગુલચીમ) ૪૦ પાચ યનુવ્ય ને ચીગ અગુલની વુદ્ધિ કરીયે પાચમા નરકના પદ્ધતે મનર સાદીચામડ યનુવ્યનુ દેહમાન છે, તમા (પનમ્મવગુ દુન્નિ હત્થ મદ્દા ય) ૪૦ પનર યનુવ્ય ને અગેઠાયની વુદ્ધિ કરીયે છટ્ટા નરકના પદ્ધતે મનર ૪૪ મો પચીસ યનુવ્યનુ દેહમાન છે, તેમા (ચામદ્દિ ધગુહમદ્દા) ૪૦ ચામડ ધનુવ્ય અનેવેદાયનો વુદ્ધિ કરીયે. એમ (વગ પુ. ચી પયર વુદ્ધિ દમા) ૪૦ પાચ નરક પૃથ્વીના પ્રતગેને ચિપ એ પ્રમાણે વુદ્ધિ કરીયે ॥ ૩૭૨ ॥

એજ વાત વિસ્તાર સહિત સમજાત છે કે—ગર્ભરામધાના પહેલા મળે તે માત્ર અનુપ્ય વળ દાર અને છ અંગુલ દેહમાન છે તે માત્ર અનુપ્યના અઢાવીશ હાથ થાય તેની માથે ઉપરના વળ હાથ મેઢવનાં એકત્રીસ દાર થાય તેના અંગુલ કરામાટે ચોવીસે ગુણીયે તો સાત સો સુમાલીન અંગુલ થાય, તેમાં ઉપરના છ અંગુલ મેલવના સર્વ મલો સાત સા પચાસ અંગુલ થાય તેને શર્કરા પ્રમાણ અગીયાર પ્રતગ્ને એક ડગા કરી દશે ભાગ આશીય તો એક એક ભાગે પંચોતેર અંગુલ આવે. તેના વળ હાથ અને વળ અંગુલ થાય એટલી શર્કરાપ્રમા પૃથ્વીના પદ્મ પ્રતગ્ને શિવ દેહમાનની વૃદ્ધિ થાય એમ થીજા પ્રવરથી આરંભી ટરક પ્રતરે એવીજ રીતે વૃદ્ધિ કરવી એ પ્રમાણે ચીઝીથી છઠ્ઠી સુધી પ્રતગ્ને નમ્મ પૃથ્વીને વિશે જાણતુ સમજણમાટે યજ્ઞ સ્થાપના જોવી માત્રની નમ્મ એક પ્રતર છે માટે ત્યાં ઉત્કૃષ્ટ પાચમો અનુપ્યનુજ દેહમાન છે.

હવે નારસીનુ ઉત્કૃષ્ટ તથા જગન્મ્ય ઉત્તરવૈક્રિય શરીર પ્રમાણ રહે છે

इय माहावियदेहो, उत्तरवेउविओ य तदुगुणो ॥

दुविहोवि जहन्नकमा, अगुल अमख मरमो ॥३७३॥

અર્થ—(ઇય) કે. ૯ પૂર્વે સાને નરકના નામ્મીઓનુ (મા હાસિયદેહો) કે. ૦ મ્વાભાવિક એટલે ભવચારણીય શરીર પ્રમાણ રુગુ (તદુગુણો) કે. ૦ તેનાથી વમણુ (ઉત્તરવેઉવિઓય) કે. ૦ ઉત્તર વૈક્રિય—શરીર જાણતુ જેમકે રત્નપ્રમાણે વિગત પ્રતર અનુપ્ય વે હાથ અને ત્રણ અંગુલ ઉત્તર વૈક્રિય શરીર હોય અને સાતમીનરક એક દજાર અનુપ્ય ઉત્તર વૈક્રિય શરીર હોય. ૯ ભવચારણીય અને ઉત્તર વૈક્રિય શરીરનુ પ્રમાણ વચ્ચે હો (દુવિહોવિ જહન્ન કમા) કે. ૦ અનુપ્ય વે પ્રમાણ જગન્મ્ય શરીર પ્રમાણ રહે છે. એક ભવચારણીય ચીજુ

ઉત્તરવૈક્રિય એ રહે શરીર જગન્યથી સાતે નરકમા અનુક્રમે (અ-
ગુરુ અસમ્ય સત્વસો) કે૦ અગુરુનો અસમ્યાનનો ભાગ તથા સ-
મ્યાનનો ભાગ હોય અર્થે મરણાર્ણીય શરીર ઉ રત્તિ લેવાયે અગુ-
રુને અસમ્યાનનો ભાગ અને ઉત્તરવૈક્રિય શરીર મારમતી વાતે અગુ-
રુના સમ્યાનનો ભાગ હોય એમ જાણવું નારસીનું અવગાહના દ્વાર
પૂર્ણ થયું ॥

હો નારસીના જીવાનું ઉત્પત્તિવિરહ તથા ચલનવિરહનું દ્વાર
નાદ ગાથાથી કહે છે

મત્તમુ ચઙ્ગીમ મુહ,મગ પનર દિણેગ દુ ચડ છમાસા ॥

ઉગ્ગાય ચચ્ચવિરહો, ઓહે ચારમ મુહુત્ત ગુરુ ॥૨૭૪॥

લહુઓ દુહાવિ સમઓ,મસા પુણ સુરમમા મુણેયવ્વા ॥

અર્થ—(મત્તમુ) ૧૦ સાતે નરકમા અનુક્રમે એલે પહલીય
(ચઙ્ગીમ મુહુ) ૨૦ ચોરી મુહુર્ત, ચોજીય (મગ) કે૦ સાત
ત્રિસ, ચીજીય (પનર ત્રિણ) ૪૦ પચ્ચર ત્રિસ, ચોચીય (ઇગ)
૪૦ એક માસ, પાચમીય (દુ) ૪૦ બે માસ, છટ્ટીય (ચડ) ૧૦
ચાર માસ, અને સાતમીય (છ માસ) ૪૦ છમાસ મુધી (ઉગ-
ગાયચચ્ચવિરહો) ૧૦ ઉત્પત્તિ તથા ચલનનો વિરહનાલ જાણવો
જો કે સાતે નરકમા મારમતી જોયો ઘણું કરીને નિરતર ઉપજે છે
અને ચડ છે, પરતુ (ઓહે) ૪૦ મામાયપણે સાતેમા ન ઉપજે અને
ન ચડ તો (લહુઓ) ૪૦ જગન્યથી સાતે નરક (દુહાવિસમઓ)
૪૦ સાયે પણ એક સમય અને જન્મે પણ એક સમય વિરહ પડે અને
(ગુરુ) ૪૦ ઉત્કૃષ્ટથી (ચારમ મુહુત્ત) કે૦ ચાર મુહુર્તનો વિરહ-
નાલ જાણવો (પુણ) કે૦ યહી નારસીના જીવોની ઉપજવાન
તથા ચલવાની (સવા) ૪૦ સરયા તો (સુરમમા) કે૦

દેવતાના મરગી ઇટલે એક સમયમા એક વે ત્રણ ડેવટ સરયાતા
 અને અમર્યાના મુડીની મુળેયલા કે. જાણયો. એ નારકીનુ
 ઉપપાનવિરહદાર તથા ચવનવિરહદાર ૨૬

હા કયો જીવ નરકે જાય તે ગતિદાર કહ છે

મર્યાદ પજત્ત પર્ણિદિ-તિરિનરા જતિ નિરણુ ॥૩૭૫॥

અર્થ—(સચાડ) ૨૦ મર્યાતા આયુષ્યવાળા (પજત્ત)
 ૨૦ પર્યાક્ષા (પર્ણિદિ તિરિનરા) ૨૦ પચદ્રિય નિર્યેચ અને મનુષ્ય
 નરનાયુ થાયે તો (જતિ નિરણુ) કે. નરકમા જાય ૩ ॥૩૭૫॥

હો કયો જીવો નરનાયુ થાયે ? તે ૨૬ છે

મિચ્છદિદ્ધિ મહારંભ, પરિગ્રહો તિવ્વકોહ નિસ્સીલો ॥

નર્યાકુય નિયમ્મ, પાવમર્મ્મ રુદ્ધપરિણામો ॥ ૩૭૬ ॥

અર્થ—(મિચ્છદિદ્ધિ) ૨૦ મિથ્યાત્વી, (મહારંભ) કે. મહોટા આરંભ કરનારો, (પરિગ્રહો) કે. ગ્રહપરિગ્રહ પારી, (તિવ્વ-
 કોહ) ૨૦ આત્મા ક્રોડ્યાલો, (નિસ્સીલો) કે. શીલ રહિત,
 (ય) ૨૦ વળી (પાવમર્મ્મ) ૨૦ પાપગુદિવાલો અને (રુદ્ધપરિણામો)
 કે. રોડપરિણામિ એવો જીવ (નર્યાકુય) ૨૦ નરકનુ આયુષ્ય
 (નિયમ્મ) કે. થાયે છે. ॥ ૩૭૬ ॥

હો વિશેષપણથી જુની જુદી નરકગતિજે જનારા જીવો કહ છે

અમન્નિ મરિસિવ પમ્મવી, મીહ ઉરગિ તિય જતિ જાછદ્ધિ ॥

કમસો ઉક્કોસેણ, મત્તમ પુદ્ધવી મણુયમચ્છા ॥૩૭૭॥

અર્થ—(અમન્નિ) કે. અસન્નિ મમ્મુન્નિંડમ પચેદ્રિય પર્યાક્ષો
 નિર્યેચ જો નરનાયુ થાયે તો પહલી નરકે જાય, ત્યા તે જયન્યથી

૨૩ હજાર રૂપ અને ઉત્કૃષ્ટથી પર્યોપપન્ના અસાધ્યતામા ભાગના
 આયુરને ઉત્પન્ન થાય તથા (મગિસિય) ૪૦ ભૂજગમિર્મ તે નોલીયા
 નિક જીરો યોજી નરક સુગી જાય, (પક્ષી) ૪૦ ગીચ મીચા
 ણાદિક માસાહારી પક્ષીઓ રોટ્ટ અ ચત્રમાયને લીરે ત્રીર્જા નરક-
 સુગી જાય, (સોદ) ૪૦ મિંહ ચિતરા પીંગડા રિગર દિમકુજીવો
 ચોથી નરકસુગી જાય, (ડરગિ) ૪૦ ડરપરિસા તે ટરક જાનિના
 સર્પો પાચમી નરકસુગી જાય, (લિ) ૪૦ સ્ત્રી દે નગ્નાયુગાચ-
 નારા ચીરન્ન પ્રમુલ્લ તે (જાઝાદિ) ૪૦ ડટ્ટી નરકસુગી જાતિ ૪૦
 જાય ડે ચલી ગર્ભજપર્યાણ (યણુયમન્જા) ૪૦ યનુપ્ય અને યન્જ
 તે (ડકાસેગ) ૪૦ ઉત્કૃષ્ટથી (સત્તમપુડરી) ૪૦ સાતમી નરક
 સુગી જાય ૫ (કમસો) ૪૦ અનુચમ ઉત્કૃષ્ટગતિ રહી, અને
 જયચથી રત્નપ્રમાના પદ્મા પ્રતગસુગી જાય ચાકીની સર્વ મધ્યમ
 ગતિ જાણવી ॥ ૩૭૭ ॥

હવે કટલાક અનિદૂર નિર્ધેચનાં પ્રાયે કરીને ગતિ કહ કે.

વાલા દાદી પક્ષી, જલચર નરગાગયા ઉ અદ્કૂરા ॥

જાતિ પુણો નરણસુ, વાહુલેણ ન ઉણ નિયમો ॥૩૭૮॥

અર્થ—(વાલા) ૪૦ વ્યાલ્લ ઇટલે સર્પ વિગેર, (દાદી)
 ૪૦ ટાડવાલા તે સિંહ વિગેરે, (પક્ષી) ૪૦ પક્ષી તે ગીચ વિગર
 અને (જલચર) ૪૦ જલચર તે મત્સ્ય વિગેર. ઇટલી જાતના
 જીવો (નરગાગયા) ૪૦ નરકથી આવ્યા હોય તો પળ (અદ્કૂરા)
 ૪૦ અતિ દુરપણને લીરે (વાહુલેણ) ૪૦ યણુકરીને (પુણો)
 ૪૦ પળ (~~નરક~~) નરકને વિષ (જાતિ) ૪૦ જાય ડ
 યન્તુ (~~ન~~) નિશ્ચય નથી કાળે કોઈ જીવ
 નરકથી સચળને લીરે મોક્ષ-

હા નારકીને સમયણ અને લેશ્યા કં ટે

દો પદમપુદવિગમણ, છેવટે કીલિયાડ સમયણે ॥

ફક્કિપુદવિવુદ્ધી, આઈતિલેસ્મા ઉ નરણુ ॥ ૩૭૯ ॥

અર્થ—(છેવટે) કે૦ છેવટે સમયણવાળો જીવ (દો પદમપુદવિગમણ) ૨૦ પહેલી રે નરકપૃથ્વી સુગી જાય, અને (કીલિયાડ સમયણે) કે૦ કીલિયાડિક સમયણવાળા જીવોની (ફક્કિપુદવિવુદ્ધી) કે૦ એક એક નરકપૃથ્વીની વૃદ્ધિ કરવી જેમ કીલિયાડ સમયણવાળા ત્રીજી નરકપૃથ્વી સુગી જાય અર્ધનારાચવાલા ચોથા સુગી, નારાચવાલા પાંચમી સુગી, રૂપમનારાચવાલા છઠ્ઠી સુગી અને રત્નરૂપમનારાચવાલા સાતમી નરકપૃથ્વી સુગી જાય ॥ ઉત્કૃષ્ટી ગતિ જાણતી જગન્મયી તો સર્વ સમયણવાળા જીવો રત્નરૂપમના પહેલા પ્રતર સુગી જાય. ॥ હવે નારકીને લેશ્યા કં ટે (૩) કે૦ વલો (નરણુ) કે૦ નારકીને વિષ (આઈતિલેસ્મા) કે૦ કૃષ્ણ નીલ અને કાપોત એ પ્રથમની ત્રણ લેશ્યા હોય ॥ ૩૭૯ ॥

હવે એ લેશ્યાઓને વિશેષે વિચરીને કહ ટે

દુસુ કાઝ તડ્યાએ કાઝ, નીલા ય નીલ પકાએ ॥

ધૂમાએ નીલકિણ્હા, દુસુ કિણ્હા હુતિ લેસ્માઓ ॥ ૩૮૦ ॥

અર્થ—(દુસુ) કે૦ પહેલી રે નરકમા (કાઝ) કે૦ પાપોતલેશ્યા હોય પરંતુ પહેલી કરતા ત્રીજીમા અતિમત્રીન લેશ્યા હોય (તડ્યાએ) કે૦ ત્રીજી નરકમા (કાઝનીલા ય) ૨૦ કાપોત અને નીલ લેશ્યા હોય તેમા પલ્લોપમના અમરયાતમા ભાગે અગ્નિ એકા ત્રણ પલ્લોપમના આધુષ્યવાળાને કાપોત અને તેથી અગ્નિ

ન લ) કે० નીલ લેશ્યા દુષ્ટ હોય છે (ધૂમાણ) કે० ધૂમપ્રભામા
(નીલમિહા) કે० નીલ અને કૃષ્ણ લેશ્યા હોય છે તેમા જે જીવોનુ
પલ્લોપમના અસર્યાતમા ભાગે અગ્નિ દગ પલ્લોપમનુ ડાઘા આ-
યુષ્ય હોય તેમને નીલ લેશ્યા અને ઇથી ગરારે આયુષ્યગાળને કૃષ્ણ
લેશ્યા હોય છે અને (દુમ્બુ) ક૦ છદ્ધી અને માતમી નરમને ચિપ
(મિહા) ક૦ કૃષ્ણલેશ્યા છે તેમા દુન્ન વિશેષ કે કે-પ્રથમની
કૃષ્ણલેશ્યા રરતા છેદ્ધી જે નારમીની કૃષ્ણ લેશ્યા વિશેષે કૃષ્ણ લેશ્ય
હોય છે. (લેસ્માઓ હુતિ) કે० સાન નરમમા લેશ્યાઓ હોય
છે તે મહી ॥ ૩૮૦ ॥

હા ઉપર કહલી નારમીની લેશ્યા ઈરુપ છે ? અથવા ભાવ
રુપ છે ? તે મૂલમા કહ છે

સુરનારયાણ તાઓ, દબલેસ્મા અરઢિધા મણિયા ॥

ભાવપરાવત્તીણ, પુણ એમિ હુતિ હલ્લેસ્મા ॥ ૩૮૧ ॥

અર્થ—(સુરનારયાણ) ક૦ દેવના તથા નારમીને (તાઓ)
ક૦ તે કહલી (દબલેસ્મા) ક૦ દ્રવ્યલેશ્યા (અરઢિધા) કે० સ્ત્ર
સવમી (મણિયા) ક૦ કહી છે કાઈ વર્ણરુપ ન જાણવી (પુણ)
કે० વર્ણ દ્રવ્યક્ષત્રમાલાદિથી તેવી તેવી સામગ્રી પામીને (ભાવ
પરાવત્તીણ) ક૦ પરિણામના વિષયાસિ દુલ્લે ફેરફાર મરીને (એસિ)
ક૦ એ દેવતા તથા નારમીને (હલ્લેસ્મા) ક૦ હલેશ્યા (હુતિ)
ક૦ હોય છે ॥ ૩૮૧ ॥

હા નરમ્યકી નિકલેશ્યા જીવા મ્હ ગતિમા જાય ? તે કહ છે
નિરુવઢા ગમ્મય, પજતસસાહ લદ્ધિ એમિ ॥

ચક્ષિ હરિજુઅલ ઔરિહા, જિણ જહ્ દિમિ સમ્મ
પુહવિકમા ॥ ૩૮૨ ॥

અર્થ—(નિરઝવટા) કે० નરકથી નિકલેલા જીવો (ગમ્ભય) કે० ગમજ (પજત) ક૦ પર્યાપ્તા તથા (મત્તાવ) કે० સગયાતા આયુષ્યમાલા થાય (દ્વે (એસિ) ક૦ એ માટે નરકથી નિકલેલા જીવોને (લલિ) કે० કવી કવી ભગ્ની પટલે પટ્ટી માસ થાય ૧ તે કહ છે. પહેલો નરક પૃથ્વી નિકલેલો જીવ (ચક્રિ) ક૦ ચક્ષુર્વિન થાય, રોજી પૃથ્વી મુગીનો નિકલેલા જીવ (હરિહુધન) કે० ચાતુર્દેવ તથા રમ્દય થાય. ત્રીજો નરક પૃથ્વીમુગીનો નિકલેલો જીવ (અરિહા) ક૦ અરિહન થાય, ચાથી નરક પૃથ્વી મુગીનો નિકલેલા જીવ (જિણ) કે० સામાન્ય રેવલી થાય. પાંચમી નરક પૃથ્વી મુગીનો નિકલેલો જીવ (જડ) ક૦ સર્વ શિરતિ માધુ હોય, છઠ્ઠો નરક પૃથ્વી મુગીનો નિકલેલો જીવ (નિમિ) કે० દેશવિરતિ શ્રાવક હોય અને સાતમી નરક પૃથ્વીથી નિકલેલો જીવ (મમ્મ) કે० સમ્પરન્વયારી હોય ૯ (પુહવિરમા) કે० નરક પૃથ્વીનો અનુક્રમે ભગ્ની કહી. ॥૩૮૦॥

હવે નારકા જીવો અવિગ્નજ્ઞાનથી કેટલું ક્ષેત્ર જોડાશે ? તે કહ છે

ચયણાં ઓહિ ગાઝ અ, ચત્તારિ અદ્ધુદ્ધ ગુરુ લહુ ક્રમેણ ॥

પડ્ધુદ્ધિ ગાઝયદ્ધ, હાયદ્ જા મત્તમિ ઇગદ્ધ ॥ ૩૮૩ ॥

અર્થ—(ચયણાં) કે० રત્નમયા પૃથ્વીને વિષ નારકી જીવોને (ઓહિ) ક૦ અવિગ્નજ્ઞાન (ગાઝઅ ચત્તારિ) ક૦ ચાર ગાઝનું હોય છે તે ગુરુ કે० ઉત્કૃષ્ટ જાણવું અને (અદ્ધુદ્ધ) કે० સાદારણ ગાઝનું અવિગ્નજ્ઞાન (લહુ) ક૦ જગન્યમી હોય છે ૯ (ક્રમેણ) ક૦ અનુક્રમે જાણવું ત્યાં પછી (પડ્ધુદ્ધિ) કે० દરક પૃથ્વી (ગાઝયદ્ધ હાયદ્) ક૦ ઉત્કૃષ્ટમાયા અને જગન્યમાયી

અર્દો અર્દો ગાડ ઓહુ રગ્ધુ, લેથી (જાસત્તમિ) કે૦ યાત્
સાતમી નરરને વિષ (ઇગદ) ર૦ ઉત્કૃષ્ઠી એક ગાડ અને જર
ન્યથી અર્દો ગાડ અગ્નિજ્ઞાન હોય છે ॥ ૩૮૩ ॥ એ નરકદ્વાર
પૂર્ણ થયુ ॥

દ્વે મનુષ્યદ્વાર કહ છે । અર્દિ મનુષ્યના ભવન વિના આઠ
દ્વાર કહે છે, તેમા સ્થિતિદ્વાર અને અગાદના દ્વાર પ્રથમ કહ ડ
ગંભીર તિપલિયાડ, તિગાડ ઉકોમ તે જહન્નેણ ॥
મુન્ડિમ દુહાવિ અતમુહુ, અગુલ અસલભાગ તણૂ ॥ ૩૮૪ ॥

અર્થ—(ગંભીર) કે૦ ગર્ભજ મનુષ્ય ઉન્કૃષ્ઠી (તિપલિ
યાડ) કે૦ ત્રણ પલ્લોસમના આયુષ્યવાલા જાણવા અને (તે)
ર૦ તે ગર્ભજ મનુષ્ય (ઉકોમ) ર૦ ઉત્કૃષ્ઠી (તિગાડ) કે૦
ત્રણ ગાડના દેહમાનવાલા જાણવા તથા (જહન્નેણ) ર૦ જર-
ન્યથી ગર્ભજ મનુષ્યનુ અને (મુન્ડિમ) કે૦ સમૂર્ણિમ મનુષ્યનુ
(દુહાવિ) કે૦ જરન્ય અને ઉત્કૃષ્ઠી (અતમુહુ) કે૦ અતમુહ
તેનુ આયુષ્ય હોય છે. તથા ગર્ભજ મનુષ્યનુ જરન્યથી (અગુલ
અસલભાગ તણૂ) કે૦ અગુલના અસત્યાતમા ભાગનુ શરોર
હોય છે ૩૮૪ ॥

દ્વે લગ્નપાત ડ વર્તના વિરહકાલ કહે છે
નારમ મુહુત્ત ગંભે, ઇયરે ચડીસ વિરહ ઉકોસો ॥
જન્મમરણેસુ મમઓ, જહ્નણ સસા મુરસમાણા ॥ ૩૮૫ ॥

અર્થ—(ગંભે) ર૦ ગર્ભજ મનુષ્યને જન્મ આશ્રો તથા
મરણ આગી વિરહકાલ ઉત્કૃષ્ઠી (નારમ મુહુત્ત) ર૦ નાર મુહ-
ર્તનો હોય છે એટલે એક ગર્ભજ મનુષ્ય ડગ્ન્યા પછી થીજો ઉત્કૃ-
ષ્ઠી નાર મુહુર્તને આનર ડગ્નિ મરણ પળ એજ પ્રમાણે જાણતુ

અને (ફરે) કે० સમૃદ્ધિમ મનુષ્યને (ડકોસો) કે० ઉત્કૃષ્ટી
 જન્મમરણનો વિરહ) કે० વિરહકાલ (ચડવીસ) કે० ચોવીસ
 મુહૂર્તનો જાણવો. વ્હી ગર્ભજ તથા સમૃદ્ધિમ મનુષ્યને (જન્મમ
 રણેમુ) કે० જન્મમરણને વિષે વિરહકાલ (સમયો) કે० ૫૪
 સમયનો જાણવો તથા ગર્ભજ અને સમૃદ્ધિમ મનુષ્યની ઉપજગતી
 (જહાળસંસ્થા) ૪૦ જય યસુરયા (સુરસદાણા) કે० દેવતાના
 સરસ્વી જાણવી પટ્ટે ૫૪ સમયે ૫૪ વૈષ્ણવી આરમ્ભી સત્યાતા
 અસત્યાતા ઉપજે તથા મરણ પામે એમ જાણવું. ॥ ૩૮૫ ॥

હવે કયો જીવ મરા મનુષ્યગતિમાં આ ? તે ગતિદ્વાર કહા છે
 સત્તમમહિનેરફે, તેડ વાડ અમસ નરતિરિ ॥
 મુત્તૂળ સેમજીવા, ઉપ્પજ્જતિ નરભવમિ ॥ ૩૮૬ ॥

અર્થ—(સત્તમમહિનેરફે) ૪૦ સાતમી નરકપૃથ્વીના નારકી,
 (તેડ) કે० તેડકાયના જીવો, (વાડ) કે० વાયુના જીવો તેમજ
 (અમસ નરતિરિ) ૪૦ અસત્યાતા આયુષ્યવાળા યુગલીયા મનુ-
 ષ્ય અને તિર્દચ એ પાંચ જાતીના જીવોને (મુત્તૂળ) કે० મૂકીને
 (સેસ જીવા) કે० ઘાષીના સર્વે જીવા (નરભવમિ) કે० મનુષ્ય
 ભવને વિષે (ઉપ્પજ્જતિ) કે० ઉપજે છે ॥ ૩૮૬ ॥

સુરનેરફેહિં ચિય, હવતિ દરિ અરિહ ચક્કિ વલદેવા ॥
 ચડવિહસુર ચક્કિવલાવેમાણિ હુતિ દરિ અરિહા ॥ ૩૮૭ ॥

અર્થ—(દરિ) કે० વાસુદેવ, (અરિહ) કે० અરિહત, (ચક્કિ)
 કે० ચક્રવર્તી અને (વલદેવા) કે० વલદેવ એ ચાર (સુરનેરફેહિં)
 કે० દેવતા અને નારકીનો ગતિથી આત્મા (ચિય) કે० નિધે
 (હવતિ) કે० હોય છે વ્હી (ચક્કિવલા) કે० ચક્રવર્તી તથા

મન્દેવ (ચતુર્વિહસુર) કે૦ ચાર નિઝાયના દેવતાની ગતિથી આ-
 દેલા હોય છે તેમજ (હરિ અરિહા) ૪૦ વાસુદેવ અને અરિહંત
 (વેમાણિય) ૬૦ ત્રિમાનિક દેવગતિના આવળા (દ્રુતિ) કે૦
 હોય છે ॥ ૩૮૭ ॥

હરિણો મણુસ્મ સ્યણાઈ, દ્રુતિ નાણુત્તરેહિ ઢેવેહિ ॥

જહસમ્ભવમુવવાઓ, હયગયણ્ગિદિસ્યણાણં ॥ ૩૮૮ ॥

અર્થ—વલી (હરિણા) ૪૦ વાસુદેવ અને ચક્રવર્તીના
 (મણુસ્મ સ્યણાઈ) ૬૦ મનુષ્યરૂપ પાંચ રત્ન તે (અણુત્તરેહિ
 દેવેહિ) ૪૦ પાંચ અનુત્તરના ચંદેલા દેવો (ન દ્રુત) કે૦ ન
 હોય તાત્પર્ય એ છે કે—વાસુદેવ ત્રિમાનિક દેવતાથી તથા નમ્બથી
 આંલેલા હોય છે તેમા જાં ત્રિમાનિકથી આવળા હોય તા પાંચ
 અનુત્તર વિના વીજા સ્થાનથી આવેલા હોય છે વલી ચક્રવર્તીના
 ચાતુર રત્ન છે, તેમા ચત્રાદિ સાત એકેન્દ્રિય છે અને પુરોહિતાદિ
 સાત પચદ્રિય છે. તેમા પળ હસ્તી અને અશ્વ એ બે તિર્યચ છે વા-
 ર્તીના પાંચ મનુષ્ય છે તે પાંચ રત્ન સાતમી નરક, તેડકાય, વાડ
 કાય, તિર્યચ અને મનુષ્યગતિથી આંલેલા ન હાય, પરન્તુ જો દેવગ
 તિમાથી આંલેલા હોય તા પાંચ અનુત્તર વિના વીજા દેવ સ્થાન
 થી આંલેલા જાણવા તથા (હયગયણ્ગિદિસ્યણાણ) કે૦ હસ્તી,
 અશ્વ અને એકેન્દ્રિય સાત રત્ન એ સર્વનો (જહસમ્ભવમુવવાઓ) કે૦
 યથા સમયે ઉત્પત્તિ જાણવી એન્હે જે સ્થાનથી આંલેલા તિર્યચ
 થતા હોય તે સ્થાનથી આંલેલા અહિ રત્ન પણ હોય વલી નારકા
 સરયાતા આયુષ્યવાલા તિર્યચ તથા મનુષ્ય અને સહસ્રાત દેવલાન
 મુત્રીના દેવતા એટલા સ્થાનથી આંલેલા જીવો હસ્તી તથા અશ્વ
 રત્ન હોય. તેમજ સરયાતા આયુષ્યવાલા તિર્યચ અને મનુષ્ય તથા

ઈશાન દેવલોક સુધીના દેવતા એકેન્દ્રિ રત્નો હોય ॥ ૩૮૮ ॥

ए उपरना तात्पर्य अर्थगाली घण गाथा कः छे

મહલિય મણુઅસ્યણ, અહ સત્તમ તેઝવાઝજ્જેહિ ॥

વાસુદેવ મણુઅસ્યણા, અણુત્તરવિમાણવજ્જેહિ ॥૩૮૯॥

અર્થ—(અહ સત્તમ તેઝવાઝજ્જેહિ) કે૦ નીચેની સાતમી નરકપૃથ્વી તથા તેઝકાય અને વાઝકાયના જીવાને યજ્ઞી ગાત્રીના જીવો (મહલિયમણુઅસ્યણ) કે૦ મહલિકા રામા તથા પાંચ મનુષ્ય-રત્નપણે ઉત્પન્ન થાય છે યજ્ઞી (અણુત્તરવિમાણવજ્જેહિ) કે૦ પાંચ અણુત્તર વિમાનના જીવો યજ્ઞીને ગીઝા જીવો વાસુદેવ (મણુઅસ્યણા) કે૦ વાસુદેવ અને પાંચ મનુષ્યરત્નપણે ઉત્પન્ન થાય છે ॥ ૩૮૯ ॥

तिरित्थि मणु असखाउ-एहि कप्पाओ जासहस्सारो ॥

हयगयरयणुववाओ, नेरइएहि च सव्वेसि ॥ ३९० ॥

અર્થ—(તિરિ) કે૦ હસ્તા અને અશ્વરૂપ તિર્યંચરત્ન, તથા (ત્થિ) કે૦ સ્થીરત્ન તે (મણુઅસખાઉર્ણિ) કે૦ સહ્યાતા આયુષ્યગાળા મનુષ્ય અને (કપ્પાઓ જાસહસ્મારો) કે૦ સહસ્રાર દેવલોક સુધીના દેવતાઓ થાય છે (ચ) કે૦ વલા (નેરઈર્ણિ સવ્વેસિ) કે૦ માતે નારકોના જીવો (હયગયરયણુવવાઓ) કે૦ અશ્વ અને હસ્તી રત્નપણે ઉત્પન્ન થાય છે ॥ ૩૯૦ ॥

एगिदिय स्यणाइ, असुरकुमारेहि जावईसाणे ॥

उववज्जति य ॥ सेसट्ठाणेसु पडिसेहो ॥३९१॥

અર્થ—(ય) કે० ચ્લી (ઈન્દિયરયણાઈ) કે० સાત
 એકદ્રિય રત્નો તે (અમરકુમારેદિ જાવડસાળે) કે० અમુગકુમારયા
 આરમી રૂશાન દેવલોકના દેવતા સુગ્રીના જીવો (નિયમા) કે०
 નિશ્ચેયી (ડગવજ્જતિ) કે० ડગજે ડે (સેમદ્વાળેસુ પદિસેહો) કે०
 યાસીના જીવો ન ડગજે. ॥ ૩૯૧ ॥

હવે ચૌત્થ રત્નાના નામ તથા પ્રમાણ બે ગાયાથી કરે ડે

વામપમાણ ચક્ર, છત્ત દદ દુહત્યય ચર્મ ॥

ચત્તીસગુલત્વગો, મુવળ્લકાગિણિ ચડરગુલિયા ॥૩૯૨॥

ચડરગુલા દુઅગુલ-પિહુલો અ મણિપુરોહિયગયતુરયા ॥

સેનાવડ ગાહાવડ, વટ્ટી ત્વી ચક્કિરયણાઈ ॥ ૩૯૩ ॥

અર્થ—(ચક્ર) કે० ચક્રરત્ન (છત્ત) કે० છત્તરત્ન તથા
 (દદ) કે० દંદગ્નન એ ટ્રગ (વામપમાણ) કે० એક ગામ એટલે
 વઢાયને લાગા રગ્યાથી જે પ્રમાણ થાય તેવડા હોય ડે (ચર્મ)
 કે० ચર્મરત્ન (દુહત્યય) કે० તે હાથપ્રમાણ હોય ડે (ચત્તીસગુલ
 ત્વગો) કે० રાદ્ગરત્ન ચત્તીસ અગુલ પ્રમાણ લાગુ હોય ડે
 (મુવળ્લકાગિણિ ચડરગુલિયા) કે० મુવળ્લકાગિણિર ન ચાર
 અગુલ પ્રમાણ લાગુ હોય ડે. ॥ ૩૯૨ ॥ (ચડરગુલા) કે० ચાર
 અગુલ લાગુ અને (દુઅગુલપિહુલો) કે० તે અગુલ પહોડુ (મણિ)
 કે० મણિરત્ન હોય ડે એ માત એકદ્રિયરત્નો ચત્તરત્તીના અગુલથી
 જાણવા. અને (પુરોહિય ગય તુરયા) કે० પુરોહિત, દમ્તા અશ્વ,
 તથા (સેનાવડ ગાહાવડ વટ્ટી ત્વી) કે० સેનાપતિ, ગાયાપતિ,
 વાદ્દમી અને સ્ત્રી એ માત પદેદ્રિયરત્ન સર્વ મલો (ચક્કિરયણાઈ)
 કે० ચત્તરત્તીના ચૌત્થ રત્ન હોય ડે ॥ ૩૯૩ ॥

ચક્રાસિદ્ધતદ્વા આયુર્ધસાલાહ હુતિ ચત્તારિ ॥

કાગિણિચમ્પમણિઓ, સિરિગેદે ચક્રિણો હુતિ ॥૩૯૪॥

અર્થ—(ચક્રિણો) ૪૦ ચક્રચર્તીનો (આયુરસાલાહ) ૧૦ આયુરશાસ્ત્રને વિષે (ચક્રાસિદ્ધતદ્વા) ૪૦ ચક્ર સદગ્ન ઊત્ર અને નદિ એ (ચત્તારિ) ૪૦ ચાર રત્નો (હુતિ) ૪૦ ઉત્પન્ન થયેલા હોય છે મથા (કાગિણિ ચમ્પમણિઓ) ૪૦ કાગિણિ ચમ્પ અને મણિ એ ત્રણ રત્નો (સિરિગેદે હુતિ) ૪૦ લક્ષ્મીના ઘરને વિષે અર્થાત્ મહારને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા હોય છે ॥ ૩૯૪ ॥

સેનાવદ્ ગાહાવદ્, પુરોહિત વદ્દય ય નિયનયરે ॥

ત્થોરયણ રાયકુલે, ત્રિયદ્વતલે ઉ કરિતુરયા ॥ ૩૯૫ ॥

અર્થ—(સેનાવદ્) ૪૦ સેનાપતિ, (ગાહાવદ્) ૪૦ ગાથા પતિ, (પુરોહિત) ૪૦ પુરોહિત અને (વદ્દય) ૪૦ વાર્દિકિ એ ચાર રત્નો (નિયનયર) ૪૦ પાવાના નગરને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા હોય છે (ત્થોરયણ) ૪૦ સ્થોરત્ન (રાયકુલે) ૪૦ રાજકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલું હોય છે અને (કરિતુરયા) ૪૦ હસ્તી અને અશ્વ એ બે રત્ન (ત્રિયદ્વતલે) ૪૦ ત્રિતાલ્ય પરંતને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા હોય છે. ॥ ૩૯૫ ॥

ચક્રિદુગ્ હરિપણગ, પણગ ચક્રી ય કેમવો ચક્રી ॥

કેસવ ચક્રી કેમવ, દુચક્રી કેમવ ચક્રી ય ॥૩૯૬॥

અર્થ—ચક્રિદુગ્ (ચક્રિદુગ્) ૪૦ બે ચક્રચર્તી, ત્યાર પછી (હરિપણગ) ૪૦ પાંચ વામુદેવ, ત્યાર પછી (પણગ ચક્રી) ૪૦ પાંચ ચક્રચર્તી, ત્યાર પછી (કેસવ) ૪૦ એક વામુદેવ, ત્યાર પછી (ચક્રી) ૪૦ એક ચક્રચર્તી, ત્યાર પછી (કેસવ) ૪૦ એક વામુદેવ, ત્યાર

પઠી (ચર્કી) કં. એક ચક્રવર્તી, ત્યાર પછી (વસત્ર) કં. એક
વાસુદેવ, ત્યાર પછી (દુર્ચર્કી) કં. બે ચક્રવર્તી, ત્યાર પછી,
(કેસવ) કં. એક વાસુદેવ, ત્યાર પછી (ચર્કી) કં. એક ચક્ર-
વર્તી એમ અનુક્રમે થયા છે તેના વિશેષ સમજુતી યન્ત્રમા જોવી ॥૩૯૬॥

ઉસદે ભરહો અજીએ, સગરો મધવ સળકુમારો ય ॥

ધમ્મસ્મં ય સતિસ્સ ય, જિણન્તરે ચક્કવટ્ટીયુગં ॥૩૯૭॥

સતિકુયુ જિનવરો, અરિહ ના ચેવ ચક્કવટ્ટી ય ॥

અરમલ્લિઅતરે પુણ, હોઈ મુમ્મુમો ય કોરલ્લો ॥૩૯૮॥

મુણિસુવ્વયમિજિણે, હુતિ દુવે પડમનામ હરિસેણા ॥

નમિનેમિ ય જયનામા, નેમિપામતરે વમ્મો ॥૩૯૯॥

અર્થ—(ઉસદે) કં. ઋષભદેવના વચ્ચે (ભરહો) કં. ભરત
ચક્રવર્તી અને (અજીએ) કં. અજિતનાથના વચ્ચે (સગરો)
કં. સગર ચક્રવર્તી થયલ છે (ય) કં. વલી (મધવ) કં.
મધવા તથા (સળકુમારો) કં. સનત્કુમાર (ચક્કવટ્ટીયુગ) કં. એ
બે ચક્રવર્તી (ધમ્મસ્મં ય સતિસ્સ ય જિણન્તર) કં. ધર્મનાથ
અને શાતિનાથની વચ્ચે થયા છે ॥ ૩૯૭ ॥ વલી (સતિ) કં.
શાતિનાથ, (કુયુ) કં. કુયુનાથ તથા (અરિહ) કં. અરનાથ
(તા) કં. તે ત્રણે (જિનવરો) કં. જિનેશ્વર તથા (ચક્કવટ્ટી) કં.
ચક્રવર્તી (વેવ) કં. નિશ્ચે થયા છે. (પુણ) કં. વલી અરમલ્લિ-
અતરે કં. અરનાથ તથા મલ્લીનાથના વચ્ચે (મુમ્મુમો કોરલ્લો)
કં. મુમ્મુમ ચક્રવર્તી હોઈ કં. થયો છે ॥ ૩૯૮ ॥ તેમજ (મુણિ-
સુવ્વયમિજિણ) કં. મુનિસુવ્રત પ્રમુ નમિનાથ એમના વચ્ચે (પડ-
મનામ હરિસેણો) કં. મહાપદ્મ અને હરિસેણ એ (દુવે) કં. બે ચક્ર

અનુરુમે (હુતિ) કે૦ થયા છે તથા (નમિનેમિય) કે૦ નમિનાથ
અને નેમનાથના વચમા (જયનામા) કે૦ જય નામનો ચક્રવર્તી
થયો છે અને (નેમિપાસતરે) કે૦ નેમનાથ તથા પાર્શ્વનાથના
વચમા (વખો) કે૦ વ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તી થયો છે ॥ ૩૯૦ ॥

હવે વાસુદેવના સાત રત્ન કહે છે

ચક્ર ધનુહ સ્વર્ગો, મળી ગયા તહય હોઈ વળમાલા ॥

સંલો સત્ત ઇમાઈ, રયણાઈ વાસુદેવસ્સ ॥ ૪૦૦ ॥

અર્થ—(ચક્ર) કે૦ ચક્ર, (ધનુહ) કે૦ ધનુષ્ય, (સ્વર્ગો)
કે૦ સ્વર્ગ, (મળી) કે૦ મળિ, (ગયા) કે૦ ગદા, (તહય) કે૦
તેમજ (વળમાલા) કે૦ વળમાલા અને (સંલો) કે૦ સંલ—(ઇમાઈ)
કે૦ ઇ (સત્તરયણાઈ) કે૦ સાત રત્ન (વાસુદેવસ્સ) કે૦ વાસુ-
દેવના (હોઈ) કે૦ હોય છે ॥ ૪૦૦ ॥

જંબુદ્વીપમા ઉત્કૃષ્ટી અને જગન્યથી એક વચ્ચે કેટલા રત્ન
હોય તે કહ છે

જંબુદ્વીવે ચરો, સયાઈ વીસુત્તરાઈ ઉકોસં ॥

રયણાઈ જહન પુણ, હુતિ વિદેહમિ છપ્પન્ના ॥ ૪૦૧ ॥

અર્થ—(જંબુદ્વીવે) કે૦ જંબુદ્વીપને ગિરે (ઉકોસ) કે૦ ઉત્કૃ-
ષ્ટી (ચરો સયાઈ) કે૦ ચાર સો અને (વીસુત્તરાઈ) કે૦ વીશ
અધિક એટલે ચારસો વીશ (રયણાઈ) કે૦ રત્નો હોય છે (પુણ)
કે૦ વળી (જહન) કે૦ જગન્યથી (વિદેહમિ) કે૦ મહાવિદહ
ક્ષેત્રમા (છપ્પન્ના) કે૦ છપ્પન્નરત્ન હુતિ કે૦ હોય છે ઉત્કૃષ્ટા વીશ
ચક્રવર્તી હોય ત્યાર ચારસો વીશ અને જગન્યથી ચાર હોય ત્યાર
છપ્પન્ન રત્ન હોય છે ॥ ૪૦૧ ॥ મનુષ્યનુ ગનિદાર પૂર્ણ થયુ

હો મનુષ્ય મરીને ચ્યા જાય ? તે આગતિ દાર રહે છે.
મલ નરા ચડસુ ગઈસુ, જતિ પચસુનિ પદમસગ્રયણે ॥
શગદુતિ જા અદ્દમયં, શગમમણ જંતિ તે સિદ્ધિ ॥૪૦૨॥

અર્થ—(સલ) કે० સલ્યાના આધુવ્યવાના (નગ) કે०
મનુષ્ય તે (ચડસુ ગઈસુ) કે० ચારે ગતિમા જતિ) કે० જાય છે
તેમા જે મનુષ્ય (પદમસગ્રયણે) કે० પહેલા સગ્રયણવાળા હોય તે
(પચસુનિ) કે० મોક્ષ સહિત પાંચે ગતિને વિષ પળ જાય છે મોક્ષમા
ક્યા જાય ? તે કહે છે (ન) કે० તે મનુષ્ય (શગમમણ) કે० એક
સમયમા જગન્યથી (શગદુતિ) કે० એક વે ગળ અને ઉત્કૃષ્ટથી
(જા અદ્દમય) કે० યાશ્વત્ એક સો આઠ સુગી (સિદ્ધિ) કે० મોક્ષમત્
(જતિ) કે० જાય છે ॥ ૪૦૨ ॥

હવે ગળ વેદઆશ્રી સિદ્ધિગતિ કહ છે

વીસિત્થિ દસ નપુસગ, પુરિમદ્દસય તુ એગસમણં ॥
મિજ્ઞાદ ગિહિ અન્ન મલિંગ, ચડદસ અદ્દાહિય સય ચા ॥૪૦૩॥

અર્થ—(સિત્થિ) કે० શ્રીવેદ ઉત્કૃષ્ટથી (ગીસ) કે० વીસ મોક્ષે
જાય, (નપુસગ) કે० નપુસગ્રાદે (દસ) કે० દશ મોક્ષે જાય, (તુ)
કે० અને (પુરિસ) કે० પુરુષવેદ ઉત્કૃષ્ટથી (એગસમણ) કે० એક
મયં (અદ્દમય) કે० એકસો આઠ (મિજ્ઞાદ) કે० મોક્ષે જાય
વલી (ગિહિ) કે० શુદ્ધસર્લિંગે (ચડ) કે० ચાર, (અન્ન) કે०
તાપમાન્નિર્લિંગે (દસ) કે० દશ, (ચ) કે० અને (સર્લિંગ)
કે० સાધુલિંગે (અદ્દાહિયસય) કે० એકસો આઠ મોક્ષે જાય છે ॥ ૪૦૩ ॥

ગુરુલ્લહુમજ્ઞિમ દોચડ-અદ્દમય ઉદ્દહો તિરિયલો ॥

ચડગાવીમદ્દમય, દુમમુદ્દે તિન્નિ સેસજલે ॥ ૪૦૪ ॥

અર્થ—(ગુરુ) કે૦ ઉત્કૃષ્ટ અગાહનાથી ઇટલે પાંચસો રનુપ પ્રમાણ શરીરવાલા અને (લઘુ) કે૦ જન્ય અગાહનાથી ઇટલે ૧૧ હાથ પ્રમાણ શરીરવાલા, તથા (મઙ્ગિય) કે૦ માધ્યમ અગાહનાથી ઇટલે ૧૧ હાથથી ઉપર અને પાંચમો રનુપથી ઓછા શરીર પ્રમાણ વાલા ઉત્કૃષ્ટથી (દો ચત્ર અટ્ટસય) કે૦ ૧૧ ચાર અને એક સો આઠ મોક્ષને વિષ જાય. વળી (ઉદ્ધોતિરીયલો) કે૦ ઉદ્ધલોકે અગ્રો-લોકે અને તિન્નર્ગલોકે (ચત્ર વાવીસટ્ટમય) કે૦ ચાર ત્રાવીસ અને એક સો આઠ અનુક્રમે ઉત્કૃષ્ટથી મોક્ષે જાય અર્થે ઉદ્ધલોક દેવ ચૂલિકા તે નન્નવન જાણતુ અધોલોક તે અગ્રોગ્રામ વિગેરે જાણતા અને તિન્નર્ગ લોક પ્રસિદ્ધ છે વળી (સમુદ્ધ) કે૦ સમુદ્રમા (દુ) કે૦ ૧૧ તથા (સેસજલે) ૧૦ ગગાદિક નગીના નથા દ્રઢના જન્મ વિગેરમા (તિન્નિ) કે૦ ૧૧ ઉત્કૃષ્ટથી મોક્ષે જાય છે ॥ ૪૦૬ ॥

અગ્રોગ્રામ ત્યા છે ? તે કહે છે

જોયણસયદસગતે, સમધરણીઈ અહે અહોગામા ॥

વાયાલીસસહસ્સેહિ, ગતુ મેરુસ્સ પન્નિઠમઓ ॥૪૦૫॥

અર્થ—(મેરુસ્સ પન્નિઠમઓ) કે૦ મેરુપરતની પશ્ચિમ દિશા તરફ (વાયાલીસસહસ્સેહિ ગતુ) કે૦ પેતાલીસ હજાર યોજન જડ્યે ત્યાર (સમધરણીઈ અહ) કે૦ સમભૂતલા પૃથ્વીથી નીચે (જોયણસયદસગતે) કે૦ એક હજાર યોજનને ત્રાવરે તે (અહો ગામા) કે૦ અગ્રોગ્રામ છે ॥ ૪૦૫ ॥

હવે ચાર ગતિમાહથી આવેલા કે લા કટલા જીવો મોક્ષે જાય તે કહે છે

નરયતિરિયા ગયા દસ, નરદેવ ગઈઓ વીમ અટ્ટસય ॥

દસ રયણા સકર વા-લુયાઓ ચત્ર પંક મૂદગઓ ॥૪૦૬॥

અર્થ—(નરયતિરિયાગયા) ક૦ નરક અને તિર્યંચ ગતિથી નીરુલીને મનુષ્યગતિ પામેલા (દસ) કે૦ દસ જીવો ઉત્કૃષ્ટી એક સમયે મોક્ષે જાય, (નરદેવ) કે૦ મનુષ્ય મરીને ફરી મનુષ્ય થયેલા અથવા દેવગતિથી ચંચીને મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ અદૃશ્ય) ક૦ વીસ અને એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય. અર્થાત્ મનુષ્ય મરીને મનુષ્ય થયેલા વીસ, અને દેવગતિથી ચંચીને મનુષ્ય થયેલા એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય છે. બ્લી (રચના સંસ્કાર-શાલ્યાઓ) ક૦ રત્નમ્બા શર્કરામ્બા અને શાતુકામ્બા ૪ પ્રજા નરકથી નીરુલીને મનુષ્ય થયેલા જીવો ઉત્કૃષ્ટી એક સમયે (દસ) કે૦ દસ મોક્ષે જાય, તથા (પદ્મભૂદગઓ) કે૦ પદ્મમ્બા પૃથ્વી-શાય અને અપ્કાયથી નીરુલીને મનુષ્ય થયેલા જીવો (ચૌ) ક૦ ચાર મોક્ષે જાય છે. ॥ ૪૦૬ ॥

છઘ વણસ્સઈ દસ તિરિ,તિરિત્થિ દસ મણુય વીસ નારીઓ॥

અસુરાઈ વતરા દસ, પળ તદેવી ઉ પત્તેય ॥ ૪૦૭ ॥

જોઈ દસ દેવિ વીસં, વિમાણિયદ્દસય વીસ દેવીઓ ॥

અર્થ—(વણસ્સઈ) ક૦ ધનસ્પતિકાચથી મનુષ્ય થયેલા (છઘ) ક૦ છ, (તિરિ) કે૦ પચદ્રિય નિર્ધંચથી મનુષ્ય થયેલા (દસ) કે૦ દસ, (તિરિત્થિ) કે૦ તિર્યંચની સ્ત્રીથી મનુષ્ય ગતિ પામેલા જીવો પણ દસ મોક્ષે જાય (મણુય દસ) કે૦ મનુષ્ય-ગતિથી ફરી મનુષ્ય થયેલા દસ કે૦ દસ અને (નારીઓ) કે૦ મનુષ્યની સ્ત્રીથી ફરી મનુષ્ય ગતિ પામેલા (વીસ) કે૦ વીસ જીવો મોક્ષે જાય છે. બ્લી (અસુરાઈ) કે૦ અસુરાદિ દશનિકાયથી અને (વતરા) ક૦ વ્યતરની સર્વ જાતિથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (દસ) કે૦ દસ મોક્ષે જાય, તેમજ (તદેવીઝ) કે૦ અસુરાદિક

દશ નિકાયની અને વ્યનરદેવોનો દેવીઓથી મનુષ્ય થયેલા (પત્તેય) કે० દરેક (ષણ) કે० પાંચ પાંચ મોક્ષ જાય ॥ ૪૦૭ ॥ (જોડ) કે० જ્યોતપી દેવોથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (દસ) કે० દશ માસે જાય, અને (દેવિ) કે० જ્યોતપિની દેવીઓથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ) કે० વીંશ મોક્ષે જાય. વ્હી (વેમાણિયદ્વસય) કે० વૈમાનિક દેવયક્ત્રી મનુષ્ય થયેલા જીવો એકસો આઠ તથા (દેવી-ઓ) કે० વૈમાનિક દેવીથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ) કે० વીંશ મોક્ષે જાય ॥

હો ધદઆથી સિદ્ધિ કહે છે, તથા સિદ્ધિગતિનો વપાવ વિરદાકાલ કહે છે

તહ પુવ્વેઈહિંતો, પુરિસો હોઝળ અદ્વસયં ॥ ૪૦૮ ॥

સેસદ્વભગણુ, દસ દસ સિઝ્ઝતિ સમણ ॥

વિરહો છપાસ ગુરુઓ, લહુ સમઓ ચવળમિહ નત્થિ ॥ ૪૦૯ ॥

અર્થ—(તહ) કે० તથા (પુવ્વેઈહિંતો) કે० પુરુષથી ફરી (પુરિસો) કે० પુરુષ (હોઝળ) કે० થયા હોય તો એક સમયે વત્કુટ્ટથી (અદ્વસય) કે० એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય. તાત્પર્ય એ છે જે-પુરુષદેવાલો દેવ મનુષ્ય અથવા તિર્યચથી નીકલેલો કોઈ જીવ પુરુષ થાય કોઈ સ્ત્રી થાય અને કોઈ નપુસક પુણ થાય એવી રીતે જીવેદવાળી દેવી વિગેરેથી નીકલેલો કોઈ જીવ સ્ત્રી થાય કોઈ પુરુષ થાય અને કોઈ નપુસક પુણ થાય એમજ નપુસક વેદવાળા નારકી વિગેરેથી નીકલેલો કોઈ જીવ નપુસક થાય કોઈ સ્ત્રી થાય અને કોઈ પુરુષ પુણ થાય એમ એ નવ ભાગા યાથી પહેલા ભાગાવાળા એટલે પુરુષ વેદથી પુરુષદે થયેલા મનુષ્યો

અર્થ—(નરપતિરિયાગયા) કે० નરક અને તિર્યક ગતિથી નીરુલીને મનુષ્યગણિ પામેલા (દસ) કે० નસ જીવો ઉત્કૃષ્ટી એક સમયે મોક્ષે જાય, (નરદેવ) કે० મનુષ્ય ધરીને ફરી મનુષ્ય થયેલા અથવા દેવગતિથી ચરીને મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ પ્રહસય) કે० વીસ અને એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય. અર્થાત્ મનુષ્ય ધરીને મનુષ્ય થયેલા વીસ, અને દેવગતિથી ચરીને મનુષ્ય થયેલા એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય છે. વળી (રયણા સમ્પ્ર-વાલ્ક્યાઓ) કે० રત્નમયા શકરામયા અને ચાતુર્યામયા ષ વ્રણ નરકથી નીરુલીને મનુષ્ય થયેલા જીવો ઉત્કૃષ્ટી એક સમયે (નસ) કે० દશ મોક્ષે જાય, તથા (પદ્મભૂદગઓ) કે० પદ્મમયા પૃથ્વી-કાય અને અપ્કાયથી નીરુલીને મનુષ્ય થયેલા જીવો (ચત) કે० ચાર મોક્ષે જાય છે ॥ ૪૦૬ ॥

છઘ વણસ્સઙ્ગ દમ તિરિ,તિરિત્થિ દમ મણુય વીસ નારીઓ॥

અસુરાઙ્ગ વતરા દસ, પણ તદ્દેવી ટ પત્તેય ॥ ૪૦૭ ॥

જોઙ્ગ દસ દેવિ વીસ, વિમાણિયદ્ધસય વીસ દેવીઓ ॥

અર્થ—(વણસ્સઙ્ગ) કે० મનસ્પતિકાપથસી મનુષ્ય થયેલા (છઘ) કે० છ, (તિરિ) કે० પચ્ચેદ્રિય તિર્યચથી મનુષ્ય થયેલા (દસ) કે० દશ, (તિરિત્થિ) કે० તિર્યચની સ્ત્રીથી મનુષ્ય ગતિ પામેલા જીવો પણ દશ મોક્ષે જાય (મણુય દસ) કે० મનુષ્ય-ગતિથી ફરી મનુષ્ય થયેલા દસ કે० નસ અને (નારીઓ) કે० મનુષ્યની સ્ત્રીથી ફરી મનુષ્ય ગતિ પામેલા (વીસ) કે० વીસ જીવો મોક્ષે જાય છે. વળી (અસુરાઙ્ગ) કે० અસુરાદિ દશનિકાયથી અને (વતરા) કે० વ્યતરની સર્વ જાનિથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (દસ) કે० દશ મોક્ષે જાય, તેમજ (તદ્દેવીઠ) કે० અસુરાદિક

ન્ન નિરાયની અને વ્યતરદેવોની દેવીઓથી મનુષ્ય થયેલા (પત્તેય/
 કે० ત્રેક (પણ) કે० પાંચ પાંચ મોસે જાય ॥ ૪૦૭ ॥ (જોડ)
 કે० જ્યોતપી દેવોથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (દસ) કે० દશ માસે
 જાય, અને (દેવિ) કે० જ્યોતપિની દેવીઓથી મનુષ્ય થયેલા
 જીવો (વીસ) કે० વીસ મોસે જાય. વ્ત્તી (વેમાણિયટ્ટસય) કે०
 વૈમાનિક દેવથી મનુષ્ય થયેલા જીવો એકસો આઠ તથા (દેવી-
 ઓ) કે० વૈમાનિક દેવોથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ) કે०
 વીસ મોસે જાય ॥

હવે યદ્દઆથી સિદ્ધિ કહે છે, તથા સિદ્ધિગતિનો ઉપપાત્ત
 ચિરદાકાલ કહે છે

તહ પુન્વેએહિતો, પુરિસો હોઝણ અઢસયં ॥ ૪૦૮ ॥

સેસઢભગણુ, દસ દસ સિઝ્ઝંતિ સમણં ॥

વિરહો છપાસ ગુરુઓ, લહુ સમઓ ચવણમિહ નત્થિ ॥ ૪૦૯ ॥

અર્થ—(તહ) કે० તથા (પુન્વેએહિતો) કે० પુરુષથી ફરી
 (પુરિસો) કે० પુરુષ (હોઝણ) કે० થયા હોય તો એક સમયે
 ઝન્નકૃપી (અઢસય) કે० એક સો આઠ જીવો મોસે જાય.
 સાત્પર્ય એ છે જે—પુરુષદેવાલો દેવ મનુષ્ય અથવા તિર્યચથી નીક-
 લેલો કોઈ જીવ પુરુષ થાય કોઈ સ્ત્રી થાય અને કોઈ નપુંસક પણ
 થાય એવી રીતે જીવેલા દેવી વિગેરેથી નીકલેલો કોઈ
 જીવ જીવ થાય કોઈ પુરુષ થાય અને કોઈ નપુંસક પણ થાય એમજ
 નપુંસક દેવાલા નારકી વિગેરેથી નીકલેલો કોઈ જીવ નપુંસક
 થાય કોઈ સ્ત્રી થાય અને કોઈ પુરુષ પણ થાય એમ એ નવ ભાગા
 માથી પહેલા ભાગવાલા પુરુષદેવ થયેલા મનુષ્યો

અર્થ—(નરયનિરિયાગયા) ક૦ નરક અને તિર્યંચ ગતિથી નીકળીને મનુષ્યગતિ પામેલા (દસ) કે૦ દસ જીવો ઉત્કૃષ્ટથી એક સમયે મોક્ષે જાય, (નરદેવ) ક૦ મનુષ્ય મરીને ફરી મનુષ્ય થયેલા અથવા દેવગતિથી ચંચીને મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ અદૃસ્ય) કે૦ વીસ અને એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય. અર્થાત્ મનુષ્ય મરીને મનુષ્ય થયેલા વીસ, અને દેવગતિથી ચંચીને મનુષ્ય થયેલા એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય કે બલી (રચના સકર-વાલુયાઓ) ક૦ રત્નમયા શર્કરામયા અને વાલુકામયા એ પ્રજા નરકથી નીકળીને મનુષ્ય થયેલા જીવો ઉત્કૃષ્ટથી એક સમયે (દસ) કે૦ દસ મોક્ષે જાય, તથા (પરમ્ભૂદગઓ) ક૦ પરમ્ભા પૃથ્વી-જાય અને અપ્પાયથી નીકળીને મનુષ્ય થયેલા જીવો (ચૃત) ક૦ ચાર મોક્ષે જાય છે. ॥ ૪૦૬ ॥

છદ્વ વણસ્મદ્ દસ તિરિ,તિરિત્થિ દસ મણુય વીસ નારીઓ॥

અસુરાઈ વતરા દમ, પળ તદેવી ઉ પત્તેય ॥ ૪૦૭ ॥

જોઈ દસ દેવિ વીમ, વિમાણિયદ્વસય વીસ દેવીઓ ॥

અર્થ—(વણસ્મદ્) કે૦ વનસ્પતિકાચયસી મનુષ્ય થયેલા (છદ્વ) ક૦ છ, (તિરિ) ક૦ પચદ્રિય તિર્યંચથી મનુષ્ય થયેલા (દસ) કે૦ દસ, (તિરિત્થિ) કે૦ તિર્યંચની સ્ત્રીથી મનુષ્ય ગતિ પામેલા જીવો પણ દસ મોક્ષે જાય (મણુય દસ) કે૦ મનુષ્ય-ગતિથી ફરી મનુષ્ય થયેલા દસ ક૦ દસ અને (નારીઓ) કે૦ મનુષ્યની સ્ત્રીથી ફરી મનુષ્ય ગતિ પામેલા (વીસ) કે૦ વીસ જીવો મોક્ષે જાય છે. બલી (અસુરાઈ) કે૦ અસુરાદિ દશનિકાયથી અને (વતરા) કે૦ વ્યતરની સર્વ જાતિથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (દસ) કે૦ દસ મોક્ષે જાય, તેમજ (તદેવીઝ) કે૦ અસુરાદિક

ત્રિશ નિઝાયની અને વ્યતરદેવોની દેવીઓથી મનુષ્ય થયેલા (પત્તેય) કે० દ્રેક (પળ) કે० પાચ પાચ મોક્ષ જાય ॥ ૪૦૭ ॥ (જોડ) કે० જ્યોતષી દેવોથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (દસ) કે० દશ માસે જાય, અને (દેવિ) કે० જ્યોતષિની દેવીઓથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ) કે० વીશ મોક્ષે જાય. વળી (વેમાણિયદ્વસય) કે० વૈમાનિક દેવપત્ની મનુષ્ય થયેલા જીવો એકસો આઠ તથા (દેવીઓ) કે० વૈમાનિક દેવીથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ) કે० વીશ મોક્ષે જાય ॥

એ વેદાશ્રી સિદ્ધિ કહે છે, તથા સિદ્ધિગતિનો ઉપપાત્ત વિરહકાલ કહે છે

તહ પુન્વેર્હિતો, પુરિસો હોઝળ અદ્વસયં ॥ ૪૦૮ ॥

સેસદ્વભગણસુ, દમ દસ સિજ્ઞતિ સમણ ॥

વિરહો છમામ ગુરુઓ, લહુ સમઓ ચવળમિહ નત્યા ॥ ૪૦૯ ॥

અર્થ—(તહ) કે० તથા (પુન્વેર્હિતો) કે० પુરુષથી ફરી (પુરિસો) કે० પુરુષ (હોઝળ) કે० થયા હોય તો એક સમયે ઉત્કૃષ્ટી (અદ્વસય) કે० એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય. તાત્પર્ય એ છે જે—પુરુષપદવાળો દેવ મનુષ્ય અથવા તિર્યચથી નીકલેલો કોઈ જીવ પુરુષ થાય કોઈ સ્ત્રી થાય અને કોઈ નપુંસક પુણ થાય એવીજ રીતે સ્ત્રી વેદવાળી દેવી વિગેરેથી નીકલેલો કોઈ જીવ સ્ત્રી થાય કોઈ પુરુષ થાય અને કોઈ નપુંસક પળ થાય એમજ નપુંસક વેદવાળા નારની વિગેરેથી નીકલેલો કોઈ જીવ નપુંસક થાય કોઈ સ્ત્રી થાય અને કોઈ પુરુષ પળ થાય એમ એ ત્રણ ભાગા માંથી પહેલા ભાગવાળા પટલે પુરુષ વ્દથી પુરુષપદ થયેલા મનુષ્યો

અર્થ—(નરમનિરિયાગયા) કે૦ નરક અને નિર્વચ ગતિથી
 મીઠ્ઠીને મનુષ્યગતિ પામેલા (૮૨) કે૦ દસ જીવો ઉત્કૃષ્ટી
 એક સમયે મોક્ષે જાય, (નરદેવ) કે૦ મનુષ્ય મરીને ફરી મનુષ્ય
 થયેલા અથવા દેવગતિથી ચઢીને મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ
 અદ્વસય) કે૦ વીસ અને એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય, અર્થાત્
 મનુષ્ય મરીને મનુષ્ય થયેલા વીસ, અને દેવગતિથી ચઢીને મનુષ્ય
 થયેલા એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય છે. બીજી (રચના સકર-
 ગાલ્લયાઓ) કે૦ રત્નમયા શર્કરામયા અને શાલુકામયા એ ત્રણ
 નરકથી મીઠ્ઠીને મનુષ્ય થયેલા જીવો ઉત્કૃષ્ટી એક સમયે (દસ)
 કે૦ દશ મોક્ષે જાય, તથા (પરમ્ભૂદગઓ) કે૦ પરમ્ભા પૃથ્વી-
 કાય અને અપ્કાયથી મીઠ્ઠીને મનુષ્ય થયેલા જીવો (ચૌ) કે૦
 ચાર મોક્ષે જાય છે. ॥ ૪૦૬ ॥

ઊઘ વળસ્સદ્દ દમ તિરિ,તિરિત્થિ દસ મણુય વીસ નારીઓ॥

અસુરાદ્દ વતરા દસ, પળ તદ્દેવી ઉ પત્તેય ॥ ૪૦૭ ॥

જોદ્દ દસ દેવિ વીસ, ત્રિમાણિયદ્વસય વીસ દેવીઓ ॥

અર્થ—(વળસ્સદ્) કે૦ વનસ્પતિકાયથી મનુષ્ય થયેલા
 (ઊઘ) કે૦ છ, (તિરિ) કે૦ પચદ્રિય નિર્વચથી મનુષ્ય થયેલા
 (દસ) કે૦ દશ, (તિરિત્થિ) કે૦ નિર્વચની સ્ત્રીથી મનુષ્ય ગતિ
 પામેલા જીવો પણ દશ મોક્ષે જાય (મણુય દસ) કે૦ મનુષ્ય-
 ગતિથી ફરી મનુષ્ય થયેલા ૮૨ કે૦ દશ અને (નારીઓ) કે૦
 મનુષ્યની સ્ત્રીથી ફરી મનુષ્ય ગતિ પામેલા (વીસ) કે૦ વીસ
 જીવો મોક્ષે જાય છે. બીજી (અસુરાદ્) કે૦ અસુરાદિ દશનિકાયથી
 અને (વતરા) કે૦ વ્યતરની સર્વ જાતિથી મનુષ્ય થયેલા જીવો
 (દસ) કે૦ દશ મોક્ષે જાય, તેમજ (તદ્દેવીઊ) કે૦ અસુરાદિક

દશ નિરાયની અને વ્યતરદેવોની દેવીઓથી મનુષ્ય થયેલા (પત્તેય) કે० દરેક (પળ) કે० પાંચ પાંચ મોક્ષ જાય ॥ ૪૦૭ ॥ (જોઈ) કે० જ્યોતષી દેવોથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (દસ) કે० દશ માક્ષે જાય, અને (દેવિ) કે० જ્યોતષિની દેવીઓથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ) કે० વીશ મોક્ષે જાય. વળી (વૈમાણિયદ્વસય) કે० વૈમાનિક દેવપત્ની મનુષ્ય થયેલા જીવો એકસો આઠ તથા (દેવીઓ) કે० વૈમાનિક દેવોથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ) કે० વીશ મોક્ષે જાય ॥

હવે યદ્દઆથી સિદ્ધિ કહે છે, તથા સિદ્ધિગતિનો ઉપપાત વિરદાકાલ કહે છે

તહ પુવ્વેર્હિતો, પુરિસો હોઝળ અદ્વસય ॥ ૪૦૮ ॥

સેસદ્વભગણ્સુ, દમ દસ સિઝ્ઝંતિ સમણં ॥

વિરહો છપાસ ગુરુઓ, લહુ સમઓ ચવળમિહ નત્થિ ॥ ૪૦૯ ॥

અર્થ—(તહ) કે० તથા (પુવ્વેર્હિતો) કે० પુરુષથી ફરી (પુરિસો) કે० પુરુષ (હોઝળ) કે० થયા હોય તો એક સમયે ઉત્કૃષ્ટી (અદ્વસય) કે० એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય. તાત્પર્ય એ છે જે-પુરુષદેવાલો દેવ મનુષ્ય અથવા તિર્યચથી નીકલેલો કોઈ જીવ પુરુષ થાય કોઈ સ્ત્રી થાય અને કોઈ નપુંસક પણ થાય એવીજ રીતે સ્ત્રી દેવવાળી દેવી વિગેરેથી નીકલેલો કોઈ જીવ સ્ત્રી થાય કોઈ પુરુષ થાય અને કોઈ નપુંસક પણ થાય એમજ નપુંસક દેવવાળા નારની વિગેરેથી નીકલેલો કોઈ જીવ નપુંસક થાય કોઈ સ્ત્રી થાય અને કોઈ પુરુષ પણ થાય એમ એ નવ ભાગા માથી પહેલા ભાગવાળા એટલે પુરુષ દેવથી પુરુષદે થયેલા મનુષ્યો

एक समये एक सो आठ मोले जाय ॥ ४०८ ॥ अने (सेसद्व-
भगएसु) क० याकीना आठ भागाया तो (समयण) क० एक
समयया (दस दस सिञ्जनि) के० दश दश जीयो मोक्ष पामे ठे
हने पाछला वे पदे करीने सिद्ध गतिनो उपपात विरहकाल फहे छे
मोक्ष जवानो (गुरुओ) क० उल्लुष्टो (विरहो) के० दिग्दमाल
(छमास) के० छमहिनानो जाणवो अने (लहु) के० जगन्य
विरहमाल (समओ) क० एक समयनो जाणवो, परन्तु (इह)
क० ए मोक्षधकी (चरण) क० चवबु (नत्थि) क० नथी थतु
अर्थात् मोक्षे गयेलाने फगी ससारया आवबु नथी ॥ ४०० ॥

अड मग छ पच चउ, तिन्नि दुन्नि इकोय सिञ्जमाणेसु ॥

वत्तीसाइसुसमया निरतर अतर उवरि ॥ ४१० ॥

वत्तीसा अडयाला, सट्ठी वावत्तरी य बोधव्वा ॥

चुलसीई छन्नइ, दुरहिय महुत्तरसय च ॥ ४११ ॥

अर्थ—(वत्तीसाइसु सिञ्जमाणेसु) के० वत्तीसने आठ दशने
मोक्षे जता जीवोने (अड मग छ पच चउ तिन्नि दुन्नि इकोय)
के० अनुक्रमे आठ सात ॥ पाच चार व्रण वे अने एक (समयया)
के० समय (निरतर) क० आतरा बिना मोक्षे जाय एथी (उवरि)
के० उपर (अंतर) के० अतरपद भावार्थ ए ठे ५-ए ५ समये
एक बेथी आरभी गरीश सुयी मोक्षे जाय तो आठ समय सुयी
मोक्षे जाय, पछी अतर पडे ॥ ४१० ॥ ते वरीश रिगेरेनी सरया
फह ठे (वत्तीसा) क० वरीश, (अडयाला) के० अडनालीश,
(सट्ठी) के० माट, (वावत्तरी) के० बहोतेर, (चुलसीई] के०
चोगाणी, (छन्नइ) के० छनु, (दुरहिय) क० एक सो वे अने

(અદુત્તરસય ચ) કે० એક સો આઠ એમ અનુવ્રમે જાણવા મા-
 થાર્થ એ છે કે—એકથી આરંભી ત્રીસ જીવો મુગી સમયે સમયે મોક્ષે
 જાય તો આઠ સમય મુગી જાય. પછી એકાદિ સમયનુ અતર
 પડે. તેત્રીશથી આરંભી અઢતાલીસ મુગી સમયે સમયે મોક્ષે
 જાય તો સાન સમય મુગી જાય. પછી અતર પડે ઓગણપચા
 સથી આરંભી સાઠ મુગી સમયે સમયે મોક્ષે જાય તો ડ સમય
 મુગી જાય, પછી અતર પડે એકસઠથી આરંભી વહોતર મુગી
 સમયે સમયે મોક્ષે જાય તો પાચ સમય મુગી જાય, પછી અતર
 પડે તહુતેરથી આરંભી ચોરાસી મુગી સમયે સમયે મોક્ષે જાય તો
 ચાર સમય મુગી પછી અતર પડે પચાગીથી આરંભી છનુ મુગી
 સમયે સમયે મોક્ષે જાય તો ત્રણ સમય મુગી, પછી અતર પડે સત્તા-
 ગુથી આરંભી એક સો ત્રે મુગી સમયે સમયે મોક્ષે જાય તો બે સમય
 મુગી, અને એક સો ત્રણથી આરંભી એક સો આઠ મુગી મોક્ષે
 જાય તો એકજ સમયે મોક્ષે જાય ત્રીજે સમયે અતર પડે. ॥૪૧૧॥

દ્વૈ સિદ્ધક્ષેત્રનુ સ્વરૂપ કહ છે

પળયાલ લક્ષ્ જોયળ—વિક્ષભા સિદ્ધિમિલ ફલિ-
 હવિમલા ॥

તદુવરિગજોયળતે, લોગતો તત્થ સિદ્ધિર્ઠિ ॥ ૪૧૨ ॥

અર્થ—મર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનથી ધાર યોજન ઉપર (પળયાલ-
 લક્ષ જોયળવિક્ષભા) કે० પીસ્તાલીશ લાખ યોજન વિસ્તારવાળો
 અને (ફલિહવિમલા) કે० સ્ફટિકરત્ન સમાન નિર્મલ (સિદ્ધિ સિલ)
 કે० સિદ્ધશીલા છે (તદુવરિગજોયળતે) કે० તે સિદ્ધશીલાના ઉપર
 એક યોજનને અને (લોગતો) કે० લોકાન છે, (તત્થ) કે० ત્યા
 (સિદ્ધિર્ઠિ) કે० સિદ્ધનો નિવાસ છે ॥ ૪૧૨ ॥

સળ્હાય સુદ્ધ વાલુય, મળોસિલા મકરા ય સરપુદ્ધી ॥
 ઇમ વાર ચડદ મોલમ, ઢ્ઠારમ રાવીસ મમ મહમ્મા ॥૪૨૦॥

અર્થ—(સળ્હાય) કે૦ મારવાહ દેશની મુકુમોલ માટીની
 (ઇમ) કે૦ એક હજાર વર્ષની, (સુદ્ધ) કે૦ ગોપીચન્નાટિક મુ-
 કુપાલ માટીની (વાર) કે૦ ચાર હજાર વર્ષની, (વાલુય) કે૦
 નની પ્રમુલ ચેલુની (ચડદ) કે૦ ચડદ હજાર વર્ષની, (મળોસિલા)
 કે૦ મનસીલની (સોલસ) કે૦ સોલ હજાર વર્ષની, (સકરાય)
 કે૦ જાંતરા હરતાલ સુરમાદિની (અઢારમ) કે૦ અઢાર હજાર
 વર્ષની, અને (સરપુદ્ધી) કે૦ શીલા પાષાણ તથા મ્ત્ત વિગેરેની
 (રાવીસ સમમહમ્મા) કે૦ રાવીસ હજાર વર્ષની ઉન્કૃષ્ટ સ્થિતિ
 જાણવી ॥ ૪૨૦ ॥

હયે પવેત્રિતિર્યેચના જૂદા જૂદા મેદની સ્થિતિ રહ છે

ગમ્મ મુય જલયરોમય, ગમ્મોરગ પુલ્લકોડિ ઉકોસા ॥
 ગમ્મચડપ્પય પક્ષિલ્લુ, તિપલિય પલિયા અમલ્લમો ॥૪૨૧॥

અર્થ—(ગમ્મ) કે૦ ગર્ભજ યા (મુય) કે૦ મુજપરિસર્પ
 નોલીયા વિગેરે તથા (જલયરોમય) કે૦ ગર્ભજ અને સમૃદ્ધિમ
 પવા જલચર, વલી (ગમ્મોરગ) કે૦ ગર્ભજ ઉગ્ગપરિસર્પ ય સર્વેની
 (ઉકોસા) કે૦ ઉન્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ (પુલ્લકોડિ) કે૦ એક
 પૂર્વ કોઠી વર્ષની જાણવી તથા (ગમ્મ ચડપ્પય) કે૦ ગર્ભજચ-
 તુરુત તે ગાય મેસ વિગેરની (તિપલિય) કે૦ ત્રણ પલ્લોપમની,
 અને (પક્ષિલ્લુ) કે૦ મોર મારમ વિગેરે પક્ષિની (પલિયા અસ
 લ્લમો) કે૦ ૫૦૫૦ યાતમા ભાગની આયુષ્ય સ્થિતિ
 જાણવી ॥ ૪૨૧ ॥

દો એક પૂર્વનુ પ્રમાણ કહ છે

પુવ્વસ્ત ઉ પરિમાણ, સચ્ચરિ સ્વલ વાસ કોઢિલમ્વાઓ ॥
છપ્પત્ર ચ સહસ્તા, વોધવ્વા વામકોઢીણ ॥ ૪૨૨ ॥

અર્થ—ચોરાસી લાસ વર્ષનુ એક પૂર્વાંગ થાય અને તે પૂર્વા-
ગને ત્રીજા પૂર્વાંગ સાથે ગુણાકાર કરીયે ત્યારે (પુવ્વસ્ત) કે. એક
પૂર્વનુ (પરિમાણ) ક. પ્રમાણ (વોધવ્વા) વ. જાણતુ તે એક પૂર્વમા
કટલા વર્ષ થાય ? તો કહ છે ક—(સચ્ચરિવાસ કોઢિલમ્વાઓ)
ક. સીત્તેર લાસ ક્રોડ વર્ષ અને (છપ્પત્ર સહસ્તા વાસકોઢીણ)
ક. છપ્પત્ર હજાર ક્રોડ વર્ષ (૭૦૬૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦) એટલો
સહ્યાના વર્ષે એક પૂર્વ પ્રમાણ થાય ॥ ૪૨૨ ॥

હર સમૂર્ચ્ચિમ પચેદ્રિય ધલચર વિગેરેની ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્થિતિ
કહ છે

સમુચ્છિપર્ણિદિ ધલચર, ઉરગભુયગાણ જિટ્ઠ દ્વિદ્ધ કમમો ॥
વાસ સહસ્તા ચુલસી, વિસત્તરિ તિપ્પગ વાયાલા ॥ ૪૨૩ ॥

અર્થ—(સમુચ્છિ) ક. સમૂર્ચ્ચિમ એવા (પર્ણિદિધલ ચલ-
ચરગભુયગાણ) કે. પચેદ્રિ ધલચર તે ગાય ખેમ, વિગેરે, સ્વેચર તે
ગળા ચરતી વિગેરે, ઉરપરિસર્પ તે અજગર વિગેરે, અને ભુજપરિ
સર્પ તે નોલીયા વિગેરે. તે સર્વ જીવોની (કમમો) ક. અનુક્રમે
કરીને (જિટ્ઠ દ્વિદ્ધ) ક. ૩ કૃષ્ણ આયુષ્થિ સ્થિતિ (વાસસહસ્તા
ચુલસી) ક. ચોરાસી હજાર વર્ષ, (વિસત્તરિ) ક. વહોતેર હજાર
વર્ષ, (તિપ્પગ) ક. ત્રેપન હજાર વર્ષ અને (વાયાલા) કે. બે
નાલીસ હજાર વર્ષની, એટલે સમૂર્ચ્ચિમ પચેદ્રિય ગાય વિગેરેની

ચોરાગી હજાર વર્ષની, સમૃદ્ધિ પક્ષીની રહોતેર હજાર વર્ષની,
સમૃદ્ધિ સર્પ ત્રિગેરેન ત્રેપન હજાર વર્ષની, અને સમૃદ્ધિ
નોલોયા ત્રિગેરેની વેનાલી હજાર વર્ષની ઉત્કૃષ્ટી શાયુ સ્થિતિ
હોય છે. ॥ ૪૦૩ ॥

હવે એ જીવોની સ્થિતિ કહો છે

એમા પુદ્ગર્ણ, ભવદ્વિદ્ સપયં તુ કાયદ્વિદ્ ॥

ચતુર્ગદિસુ ગેયા, ઉસપ્પિનીઓ અસંખિજ્ઞા ॥૪૦૪॥

અર્થ—(પુદ્ગર્ણ) કેં પૃથ્વીકાયાત્મિક જીવોની (એસા)
કેં એ પૂર્વ કહેલી આયુષ્યરૂપ (ભવદ્વિદ્) કેં ભવસ્થિતિ રહી
(તુ) કેં યલી એજ જીવોની (સપય) કેં હરણા (કાયદ્વિદ્)
કેં કરી કરી મરણ પામી તજકાયામા ઉરજે તે કાયસ્થિતિ રહ
છે (ચતુર્ગદિસુ) કેં રનસ્થિતિ ત્રિના ચારીના પૃથ્વીકાયાત્મિક
ચારેક દિગ્ગિજીવોની ઉત્કૃષ્ટી કાયસ્થિતિ (અસંખિજ્ઞા ઉસપ્પિનીઓ)
કેં અસંખ્યાતા ઉસર્પિની અસર્પિંગી ફાલની (ગેયા) કેં
જાણવી. ॥ દગ કોઢા કોઢી સાગરોપમ એક ઉસર્પિની અને દગ
કોઢા કોઢી સાગરોપમે એક અસર્પિંગી થાય છે એ કાળમાં
ભરત તથા દરવતની અસંખ્યા જાણવું એ ફાલ પ્રમાણથી કાય
સ્થિતિ ફરી, ક્ષેત્રથી તો જોઈલા ચતુર્રાજના આકાશ પ્રદેશ છે
તેથી સરપાઈ અસરપાતા લોક કરીને તે લોકના એક એક
પ્રદેશે સપય સમય કાઢતા અસરપાતા ઉસર્પિંગી અને અસર્પિંગી
થાય છે. ॥ ૪૦૪ ॥

તા ઉ વળમિ અણતા, મલિજ્ઞા વામમહસ્મ ત્રિગલેસુ ॥

પચિદિતિરિનરેસુ, મત્તદ્ધ મવા ઉ ઉકોમા ॥ ૪૦૫ ॥

અર્થ—(વળપિ) કે० વનસ્પતિકાયને વિષે (તાઝ) કે० તે પૂર્વ કપ્પલી ઉત્સર્પિણી તથા અવસર્પિણી (અળતા) કે० અનતા કાયસ્થિતિ કાલે કરી જાણવી અને લેવચકી અનતા લોચાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણ અસરજ્ઞાતા પુઢલ પરાવર્તે હોય

આ કાયસ્થિતિ વ્યવહારાસી જીવને સમ્મે છે. કારણ વ્યવહારાસી જીવ મરણ પામી નિગોદપા જાય તો અનતો ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી રાત્ર રહી પછી વ્યવહાર રાસીમા આન છે માટે.

વલો (વિગલેસુ) કે० વિકલેદ્રિયને (સલિજ્ઞા ચામસહસ્સ) કે० સરપાતા વર્ષે મહમ્મનો કાયસ્થિતિ જાણવી તથા (પર્ચિદિ-તિરિનરેસુ) કે० પર્ચે દ્રિયતિર્યચ અને મનુષ્યને વિષે (ડક્રોમા) કે० ઉત્કૃષ્ટી (સત્તદ્વમરા) કે० માત્ર અથવા આઠ મરણ સુધી હોય છે એટલે મંત્ર્યાને આયુષ્યે સાત મરણ કરે અને આઠમે મરણે યુગલિક થાય તો આઠ મરણે ત્રણ પન્ચોપચ તથા સાત પૂર્વ કોટી ઉત્કૃષ્ટી જાણવી ॥ ૪૨૫ ॥

હવે અર્દોગાયા વહેજગ્રન્થથી મરણસ્થિતિ અને કાયસ્થિતિ કહેડે મન્વેસિપિ જહન્ના, અતમુહુત્ત મરણ કાણ્ય ॥

અર્થ—(સલ્વસિ) કે० પૂર્વ કહળા પૃથ્વીકાયાદિ સર્વે જીવોની (જહન્ના) કે० જગન્નયથી (મરણ કાણ્ય) કે० મરણસ્થિતિ અને કાયસ્થિતિ (અતમુહુત્ત) કે० એક અતમુહુત્ત પ્રમાણ હોય. ॥
હવે તિર્યચનુ અવગાહના દાર રહ છે

જોયણસહસ્મમહિય, એગિદિયદેહમુકોસ ॥ ૪૨૬ ॥

મિતિચરિદિસરીર, ચારસ જોયણ તિકોસ ચક્રોમ ॥

જોયણસહસ્સ પળિદિય,ઓહે વુચ્છ વિસેમ તુ ॥ ૪૨૭ ॥

અર્થ—(પર્ણિત્યિદેહ) કે० એકદ્રિય જીવોનુ શરીર (ઉ-
કોસ) કે० ઉત્કૃષ્ટી (જોયણમહસ્સમહિય) કે० એક હજાર યોજ-
નથી અધિક હોય છે ॥ ૪૨૬ ॥ વલિ (વિ) કે० બેદીય શસ્ત્રા-
દિક જીવોનુ શરીર (ચારસ જોયણ) કે० ચાર યોજનનુ, (તિ)
કે० તેટલો કોડી મકોટાત્મિક જીવોનુ શરીર (નિકોસ) કે० ત્રણ
ગાડનુ, (ચતરિદિસરીર) કે० ચતરિ દિગ્ગજોનુ શરીર (ચત્રકોસ)
કે० ચાર ગાડનુ હોય છે અને (પર્ણિત્યિય) કે० પચ્છદ્રિય જીવોનુ
શરીર (જોયણમહસ્સ) કે० એક હજાર યોજનનુ ઉત્કૃષ્ટી હોય
છે, એ (ઓહે વુન્ઠ) કે० સામાન્યથી શરીરમાણ કણુ. (વિસેસ
તુ) કે० વિશેષથી શરીરમાણ આગલની ગાથાઓથી રહેછે ॥ ૪૨૭ ॥

અગુલઅમલભાગો, સુહમનિગોઓ અસલગુણ વાઝ ॥
તો અગણિ તઓ આઝ,તત્તો સુહમા ભવે પુઢવી ॥ ૪૨૮ ॥
તો વાયર વાઝગી, આઝ પુઢવી નિગોય, અગુકમસો ॥
પત્તેયવળસરીર, અહિય જોયણમહસ્સ તુ ॥ ૪૨૯ ॥

અર્થ—વનસ્પતિકાયના સાચારણ અને પ્રત્યેક એવા બે મેદ છે
તેમા સાચારણ શબ્દથી નિગાટ્ર અનતકાય કહેવાય છે તે (સુહમ-
નિગોઓ) કે० મૂક્ષમનિગોદીયાનુ શરીર (અગુલઅસલભાગો)
કે० આગુલના અસરયાતમા ભાગનુ હોય છે, તેથી (અસલગુ-
ણવાઝ) કે० અસરયાતગણુ મૂક્ષ વાયુકાયનુ જાણવુ (તો) કે०
તેથી અસરયાતગણુ (અગણિ) કે० મૂક્ષ અગ્નિકાયનુ શરીર
જાણવુ, (તઓ) કે० તેથી અસરયાતગણુ (આઝ) કે० મૂક્ષ
અધિકાયનુ જાણવુ અને (તત્તો) કે० તેથી અસરયાતગણુ (સુહમા
પુઢવી ભવે) કે० મૂક્ષ પૃથ્વીકાયનુ હોય એમ જાણવુ ॥ ૪૨૮ ॥

(તો) ક૦ તૈથી અસત્યાતગણુ (વાયર વાડ) કે૦ ચાંદર વાધુ-
 કાયનુ હોય, તૈથી અસત્યાતગણુ (અગ્ની) ક૦ ચાંદર અગ્નિ-
 કાયનુ શરીર જાણવુ, તૈથી અસત્યાતગણુ ચાંદર (આડ) કે૦
 ચાંદર અકાયનુ શરીર જાણવુ, તૈથી અસત્યાતગણુ (પુદ્ગી) ક૦
 ચાંદર પૃથ્વીકાયનુ શરીર જાણવુ, અને તૈથી અસત્યાતગણુ
 (નિગોય) કે૦ ચાંદર નિગોડનુ શરીર જાણવુ એમ એ દશે શરીર
 એક થીજાથી અસત્યાગુણ છે તો પગ તે દરેક શરીર આગુલના
 અસત્યાતમા ભાગનુ જાણવુ (તુ) કે૦ વલી (પત્તેયવળમગીર)
 ૪૦ મત્તેરુ વનમ્પનિકાયનુ શરીર (અહિય જોયણ સહસ્ત) ક૦
 ૬૪ હજાર યોજનથી અધિક હોય છે ॥ ૪૨૦ ॥

અહિં કોડને શકા વાય ક-ગુવેં રહ્યા જીવોના શરીર ઉત્તે-
 ગાગુલપ્રમાણથી કયા છે અને સમુદ્ર દ્રહ વિગેરેનુ પ્રમાણ પ્રમાણા-
 ગુલથી છે તો એક હજાર યોજનના ઉડા દ્રહાદિરુમા પદ્મનાલ
 વિગેરેનુ શરીર કમ ઘટે' ત્યા પ્રયકાર ઉત્તર રહ છે ક-

ઉત્તેગુલજોયણ-સહસ્તપ્રમાણે જલામણ ત્ય ॥

તં વલ્લિગમપમુદ્, અઓ પર પુદવિરુવ તુ ॥ ૪૩૦ ॥

અર્થ—(ઉત્તેગુલ) ક૦ ઉત્તેગાગુલેકરી (જોયણસહસ્ત-
 પ્રમાણે) ક૦ ૬૪ હજાર યોજનના પ્રમાણવાલા (જલામણ) કે૦
 જલ્મણ (નેય) ક૦ જાણવા (ત) કે૦ તે (વલ્લિગમપમુદ્)
 ક૦ થલ તથા કમલ પ્રમુલ એક હજાર યોજનથી અધિક હોય છે
 (અઓ પર) કે૦ એથી અધિક ઉડા જલાશયોમા ઘણા મોટા
 કમળો વિગેરે ને (પુદવિરુવ) ક૦ પૃથ્વીકાયરુપ જાણવા ॥ ૪૩૦ ॥

જોયણમહસ્મમહિય, વળસ્મદ્દેહમાગમુદિદ્ ॥

ત ચ કિલ સમુદ્રગય, જલરુહનાલ દ્યદ્ નન્ન ॥ ૪૩૧ ॥

अथै—(जोयणसहस्समहिणे के० एकं हजारं योजनयो
अग्निक (वणस्सइदेहमाण) के० प्र येक वनस्पतिकायनु शरीरममाण
(उद्धिद्ध) के० कथं छे (त) के० ते (किल) के० निश्चे (समुद्ध-
गय) के० समुद्धा रहला (जलरहनात्) के० कमलनाल (हवइ)
के० होय ते. (नञ्) के० ते विना बोजी वनस्पतिनु शरीर
तेषु न होय. ॥ ४३१ ॥

इ० नेइन्द्रियात्मिक जीवोना विशेष नामग्रहणपूर्वक उत्कृष्टधी
शरीरप्रमाण कह छे ॥

चारम जोयण मत्तो, तिकोम गुम्भी य जोयण भमरो ॥

मुच्छिठम चउपय भुय उरग, गाऊ धगु जोयण पहुत्त ४३२॥

अर्थ—(सत्तो) के० अलविगेरे वेन्द्रीयजीवोनु शरीर (चारम
जोयण) के० सार योजननु होय ते (गुम्भीय) के० फानलजुरा
दिक तेइन्द्रियजीवोनु शरीर (तिकोम) के० यण गाऊनु जाणवुं
(भमरो) के० भ्रमर विगेरे चउरिन्द्रियजीवोनु शरीर (जोयण)
के० एक योजननु होय ते मत्तो (मुच्छिठमचउपय) के० समृच्छिम
चार पगवाला गार विगेरे जीवोनु (गाऊपहुत्त) के० वे गाऊयो
नव गाऊमुनीनु, (भुय) के० समृच्छिम नोलीयादि भूजरिसर्पनु
(धणुपहुत्त) के० वे उनुप्ययी नवरनुप्य मुनीनु, अने (उरग)
के० उरपरिसर्पनु (जोयणपहुत्त) के० वे योजनयी नवयोजन
मुनीनु उत्कृष्टधी शरीर जाणवु ॥ ४३२ ॥

गन्धचउपय छागाउ-याइ भुयगा उ गाऊयपुहुत्त ॥

जोयणमहस्समुग्गा, मच्छा ऊमयावि य सहस्स ॥४३३॥

पक्खिदुग्ग धगुपुहुत्त, सव्वागगुल अमत्तभागलहु ॥

અર્થ—(ગન્ધચતુષ્પદ) કે० ગર્ભજ ચતુષ્પદ દાથી ગર્ભનું શરીર (છગાડયાઈ) કે० ઝગાડનું હોય છે (ડ) કે० વલી (ઘુપગા) કે० ગર્ભજ ધુન્નપરિસર્પનું શરીર (ગાડયપદ્ધત) કે० વેગાડથી નવ ગાડ મુડીનું હોય છે (ડરગા) કે० ગર્ભજ ડરપરિ-
 મર્પનું શરીર (જોયણસદ્દસ) કે० એક હજાર યોજનનું હોય છે તથા (ડમયાવિ) કે० ગર્ભજ અને સમૃદ્ધિમ (મન્ડા) કે० મન્ડોનું શરીર (સદ્દસ) કે० એક હજાર યોજનનું હોય છે ॥ ૪૩૩ ॥ વલી (દુગ) કે० ગર્ભજ અને સમૃદ્ધિમ એના (પક્ષિ) કે० પક્ષીઓનું શરીરમાણ (ધણુપ્પદ્ધત) કે० વે યનુપ્યથી નવ યનુપ્ય મુડીનું હોય છે અને (મલ્લાણ) કે० એકદ્રિયથી આરમ્ભી પચદ્રિનિર્થચ મુડીના સર્વ જીવોનું (લહુ) કે० જનન્ય શરીર (અગુલખસલ્લભાગ) કે० અગુલના અમર્યાતમા ભાગનું હોય છે ॥

દો વેન્દ્રી વિગેર જીવોનો વપ્પાત ચવન વિરહકાલ કહ છે

વિરહો વિગલાસત્રીણ, જન્મમરણેસુ અંતમૂહુ ॥૪૩૪॥

ગન્ધે મુદ્ધત ચારસ, ગુરુઓ લહુ સમય સલ્લ મુરતુદ્ધા ॥

અર્થ—(વિગલ) કે० વદ્રી તંદ્રી અને ચવરંદ્રી તથા (અ-
 મત્રીણ) કે० સમૃદ્ધિમ પચેદ્રિનિર્થચ એ દરેક જીવોનો (જન્મ
 મરણેસુ) કે० જન્મમરણ આથી વિરહકાલ (અંતમૂહુ) કે० એક
 અન્તર્મૂહર્તનો (ગુરુઓ) કે० ઉત્ક્રાપ્થી જાણવો. ॥ ૪૩૪ ॥ અને
 (ગન્ધે) કે० ગર્ભજ પચદ્રિનિર્થચનો વપ્પાત ચવન વિરહકાલ
 (ગુરુઓ) કે० ઉત્ક્રાપ્થી (મુદ્ધતચારસ) કે० ચારમુદ્ધર્તનો જાણવો,
 તથા સર્વનો (લહુ) કે० જનન્યથી વિરહકાલ (સમય) કે०
 એક સમયનો જાણવો વલી એ વેન્દ્રી વિગેર જીવોની એક સમયે
 ડ રતિ (મુરતુદ્ધા) કે० દેખાતી પેઠે એક વે યમથી સલ્લભાત
 અમર્યાતમા મુડીની જાણવો ॥

દો એકે દ્રિયને ડગવા તથા ચઢવાની સગ્યા મ્હે છે.

અણુસમયમસંલિજ્ઞા, એગિદિય હુતિ ય ચઢતિ ॥૪૩૫॥

વળકાડઓ અણતા, ઇક્કિકાઓવિ જ નિગોયાઓ ॥

નિચમમલો ભાગો, અણતજીવો ચયડ એડ ॥ ૪૩૬ ॥

અર્થ—(એગિદિય) કે० એકેન્દ્રિય જીવો (અણુસમય) કે० સમય મમય પ્રત્યે (અસલિજ્ઞા) કે० અસર્યાતા (હુતિ) કે० ઉપજે ય કે० અને (ચઢતિ) કે० ચડ ॥ ૪૩૫ ॥ વળી (વળકાડઓ) કે० વનસ્પતિકાય જીવો પ્રતિસમયે (અણતા) કે० અણતા ઉપજે અને અણતા ચહે ભાવાર્થ એ છે કે-વનસ્પતિકાય-માથી વનસ્પતિકાય ઉપજે તો અણતા, અને ઘાસીના પૃથ્વ્યાદિ ચાર સ્થાવરમાથી વનસ્પતિમા ઉપજે તો અસર્યાતા ઉપજે એમ જાણવું (જ) કે० જે કારણ માટે (ઇક્કિકાઓવિ નિગોયાઓ) કે० એક એક એવા નિગોડમાથી (નિચ) કે० નિરન્તર (અમલો ભાગો) કે० અસર્યાતમો ભાગ જે (અણતજીવો) કે० અણત જીવોત્તમ તે (ચયડ) કે० ચડે છે અને (એડ) કે० ઉપજે છે અર્થ નિગોડ તે અણતા જીવોનું એક માત્રાગ્ન ઔદારિક શરીર સ્તિતુકારાર એટલે પાણીના પરપોટા સરખું તે નિગોડ જાણવું તે નિગોડીયા અણતા જીવો માંયે શ્વાસોશ્વાસ લઈ અથવા આહાર કરે છે તેવા અસર્યાતા નિગોડ સમુદાયને ગોળો કહેવાય, તેવા ગોળા ચંદ્રરાજ લોકમા અસર્યાતા છે ॥ ૪૩૬ ॥

ગોલા ય અસલિજ્ઞા, અસલ નિગોયઓ હવડ ગોલો ॥

ઇક્કિકમિ નિગોએ, અણતજીવા મુણેયવ્વા ॥ ૪૩૭ ॥

અર્થ—સસારમા (અસલિજ્ઞા ગોલા) કે० અસર્યાતા

ગોળા છે વળી (અસંવનિમગ્નોયઓ) કં० અસરયાતા નિર્ગોદે
 ગોળો (દ્વડ) કં० એજ ગોળો થાય છે તથા (ડક્કિફિ નિર્ગોદ)
 કં० એજ એજ નિર્ગોદને વિઃ (અણતજીવા મુણેયવ્વા) કં० અનતા
 જીવો જાણવા ॥ અહિં નિર્ગોટ્યા જીવોના જે ભેદ છે એક
 સવ્યવહારિયા વીના અસવ્યવહારિયા તેમા જે અનાદિ નિર્ગોટ્યો
 નિરુત્તો પૃન્દીકાયાત્કિમા જાય તે સવ્યવહારિયા કહેવાય. કુન્દારિ
 તે જીવ પરી પાછો નિર્ગોટ્યા જાય તો પણ સવ્યવહારીકુજ કહેવાય
 પણ જે જીવો મૂલ્ય તથા માત્ર નિર્ગોટમાથી નિરુત્પાજ નથી તે
 અસવ્યવહારિયા કહેવાય છે ॥ ૪૩૭ ॥

અત્થિ અગંતા જીવા, જેહિં ન પત્તો તમાહ પરિણામો ॥
 ઉપ્પજ્જંતિ ચયતિ ય, પુણોપિ તત્થેવ તત્થેવ ॥ ૪૩૮ ॥

અર્થ—(અણના જીવા અત્થિ) કે० તેવા અનનાજીવો છે
 કે (જેહિં) કે० જે જીવો (તમાહપરિણામો) કં० તસ ત્રિગેરેના
 પરિણામને (ન પત્તા) કે० પામ્યા નથી, તે જોરો (પુણોવિ) કં०
 પરીપરીને (તત્થેવ તત્થેવ) કે० ત્યાને ત્યાજ (ઉપ્પજ્જતિ ચયતિ
 ય) કે० ઉપજે છે અને ચર છે ॥ ૪૩૮ ॥

સામગ્ગી અભાવાઓ વવહારસિમ્મિ અપત્તાઓ ॥
 સ્સજ્જાવિ તે અણતા, જે મુત્તિસુહ ન પાવતિ ॥ ૪૩૯ ॥

અર્થ—(સામગ્ગી અભાવાઓ) કં० સકામ નિર્જરા તથા
 અકામનિર્જરારૂપ સામગ્ગીના અભાવથી (વવહાર સિમ્મિ) કે०
 વ્યવહારરાશીમા (અપત્તાઓ) કં० ન પામેલા (સજ્જાવિ તે અણતા)
 કં० તેવા સર્વ જીવો પણ અનતા ડ ક (જે) કે० જે જીવો (મુત્તિ-
 સુહ ન પાવતિ) કે० મુત્તિસુહને પામતા નથી ॥ ૪૩૯ ॥

मन्वोवि किसलओ खलु, उगममाणो अगंतओ भणिओ
सोचेव विवद्धतो, होइ परिचो अणंतो वा ॥ ४४० ॥

अर्थ—(सन्वोवि किसलओ) के० सर्वे एवा पण किशलय,
जे कुरला (उगममाणो) के० उदयपामतां (अणंतओ भणिओ)
के० अनतकाय एवा छे परतु (सोचेव विवद्धतो) के० तेज
किसलय वृद्धि पामता (परिचो) के० प्रत्येक वनस्पतिकायना
किशलय प्रत्येक अने (अणता) के० सात्रागण वनस्पतिकायना
किशलय अनत वनस्पतिकाय (होइ) के० होय छे. ॥ ४४० ॥

ज नरए नेरईया, दुख पावति गोयमा तिव्व ॥
तं पुण निगोयमज्जे, अणतगुण मुणेयव्व ॥ ४४१ ॥

अर्थ—श्रीवीर प्रभुए ऋषु छे के—(गोयमा) के० हे गौतम !
(नरए) के० नररत्ने सिंहे (नेरईया) के० नारकी जीवो (ज)
के० जेवा (तिव्व) के० आरुरा (दुख) के० दुःखने (पावति)
के० पामे छे (त पुण) के० तेथी पण (अणतगुण) के० अनत
गण दुःख (निगोयमज्जे) के० निगोदनीमये (मुणेयव्व)
के० ज्ञाणयु ॥ ४४१ ॥

हरे जीवने जया कर्मधी एकेंद्रियपणु प्राप्त थाय ते कहे छे
जया मोहोदओ तिव्वो, अन्नाणं खु महम्मयं
पेलव वेयणीय तु, तथा एगिंदियत्तण ॥ ४४२ ॥

अर्थ—(जया) के० ज्यारे (तिव्वो) के० आरुरो एरो
(मोहोदओ) के० विषयाभिज्ञापरूप मोहनो उन्म होय, (खु

કેં० નિશ્ચે (મહામય) ક૦ મહામયકાગે (અન્નાણ) ક૦ અન્નાન
 હોય, (તુ) ક૦ વલી (પન્ન) ક૦ અસાર ણુ (ધેયનીય)
 ક૦ અસાના વેદનીય કર્મ ઉદય આન્નુ હોય, (તયા) ક૦ ત્યાર
 જીવને (ઈન્દ્રિયત્તગ) ક૦ ઈન્દ્રિયપણુ પ્રાપ્ત થાય છે ॥૪૪૨॥

હવે તિર્યચની ગતિમા કયા જીવો આગતિદ્વાર કહેછે.

તિરિણ્ણુ જતિ સત્તા-ઉતિરિના જાદુકપ્પદેવાઓ ॥

પજ્જતસંલ્લ ગમ્મય, વાયર મૂદગપરિત્તેસુ ॥ ૪૪૩ ॥

તો સહસારનસુરા, નિરયા પજ્જત મલ્લ ગમ્મેસુ ॥

અર્થ—પેંદ્રી વેંદ્રી તેંદ્રી ચરિંદ્રી તથા (સત્તાઉતિરિના)
 ક૦ સરયાતા આયુષ્યવાળા પેંદ્રી તિર્યચ અને મનુષ્ય દટલા
 જીવો મરણ પામી (તિરિણ્ણુ) ક૦ પેંદ્રી વેંદ્રી તેંદ્રી ચરિંદ્રી
 અને પેંદ્રી તિર્યચને વિષ (જતિ) ક૦ જાય છે વલી મુવનપતિ
 વ્યતર જ્યોત્ષી અને (જાદુકપ્પદેવાઓ) ક૦ મૌરમ તથા ઈશાન
 એ પે દેવલોકના દેવતાઓ મરણ પામીને (પજ્જતસંલ્લગમ્મય) ક૦
 પર્યાપ્તા સરયાતા આયુષ્યવાળા ગર્ભજ તિર્યચમા તથા (વાયર
 મૂદગપરિત્તેસુ) ક૦ પર્યાપ્તા વાદર પૃથ્વીમાય અપ્પાપ અને પ્રત્યેક
 વનસ્પતિકાયમા ઉપને ॥ ૪૪૩ ॥ વલો (તો સહસારનસુરા) ક૦
 સનત્કુમારથી માઠીને સહસાર દેવલોક સુમીના દેવતા તથા (નિરયા)
 ક૦ નારકી એ જીવો મૃત્યુ પામીને (પજ્જતસંલ્લગમ્મેસુ) ક૦
 પર્યાપ્તા સરયાતા આયુષ્યવાળા ગર્ભજ તિર્યચમા જાય ॥ એ તિર્ય-
 ચનુ આગતિદ્વાર કહ્યું.

હવે તિર્યચના મરણ પામી કયા જાય ? તે ગતિ-
 દ્વાર કહે છે

સસ્વપણિદિય તિરિયા, મરિડ ચડસુવિ ગર્દસુ જતિ ॥૪૪૪॥
 થાપર વિગલા નિયમા, સસ્વાડયતિરિનરેસુ ગચ્છતિ ॥
 વિગલા લભિજ્જ વિરડ, સમ્મપિ ન તેડવાડચુયા ॥૪૪૫॥

અર્થ—(સસ્વપણિદિયતિરિયા) કે० સસ્વાના આયુષ્યવાળા
 પચદ્વિપ તિર્યચ જીવો (મરિડ) કે० મરણ પામીને (ચડસુવિ
 ગર્દસુ) કે० ચાર ગતિમા (જતિ) ૦ જાય છે ॥ ૪૪૪ ॥ વળી
 (થાપર) કે० એકેન્દ્રી જીવો અને (વિગલા) કે० વિઠ્ઠલેન્દ્રી
 જીવો (નિયમા) કે० નિશ્ચયી (સસ્વાડયતિરિનરેસુ) કે०
 સસ્વાના આયુષ્યવાળા તિર્યચ અને મનુષ્યને વિશે (ગચ્છતિ) કે०
 જાય છે (વિગલા) કે० વિઠ્ઠલેન્દ્રી જીવો મરણ પામી મનુષ્ય
 ગતિને પામે તેમ (લભિજ્જ વિરડ) કે० સર્વ સાવચરિતરિપ
 ચારિત્ર પામે, પણ મોક્ષ પામે નહીં. વળી (તેડવાડચુયા) કે०
 તેડકાય અને વાડકાયના જીવો મરણ પામી મનુષ્ય તો ન થાય,
 પરંતુ તિર્યચ ભવ પામે તો પણ (સમ્મપિ ન) કે० સમસ્તીત
 પામે નહીં ॥ ૪૪૫ ॥

હવે તિર્યચને તથા મનુષ્યને લેશ્યા કહે છે

પુદવિ દગ પરિત્તવળા, વાયરપજ્જત્ત હુતિ ચડલેસા ॥
 ગમ્ભયતિરિયનરાણ, છલેસા તિન્નિ સેસાણં ॥૪૪૬॥

અર્થ—(વાયરપજ્જત્ત) કે० વાદર અને પર્યાપ્તા એવા
 (પુદવિદગપરિત્તવળા) કે० પૃથ્વીમાય અપ્કાય અને પ્રત્યેક
 યનસ્પતિમાય જીવોને (ચડલેસા) કે० કૃષ્ણ નીલ રાપોત અને
 તેનો એ ચાર લેશ્યા (હુતિ) કે० હોય છે તથા (ગમ્ભયતિરિ-
 યનરાણ) કે० ગર્ભજ-ત્રિર્ગજ અને મનુષ્યને (છલેસા) કે० છલેશ્યા,

હાય છે તથા (સેસાણ) કે० વાસીના સર્વજીવોને (તિન્નિ) કે०
ત્રણ લેશ્યા હાય છે ॥ ૪૪૭ ॥

અતમુહુત્તમિ ગણ, અતમુહુત્તમિ સેસણ ચેવ ॥
લેસાહિ પરિણ્યાહિ, જીવા વચંતિ પરલોચ ॥૪૪૭॥

અર્થ—(જીવા) કે० મનુષ્ય તથા તિર્યચ (લેસાહિ પરિ-
ણ્યાહિ) કે० પરમવત્ની લેશ્યા આવ્યા પછી (અતમુહુત્તમિ ગણ)
કે० એક અતમુહુત્ત ગયે થક મરણ પામે છે અને દેવતા તથા ના-
રત્ની (અતમુહુત્તમિ સેસણ ચેવ) કે० એક અતમુહુત્ત પોતાની
લેશ્યા વાંચી રહી હોય ત્યારેજ (પરલોચ ચચ્ચતિ) કે० મરણ
પામે છે ॥ ૪૪૭ ॥

તેજ વાત આગલી ગાથાથી કહ છે—

તિરિનર આગામિભવે, લેસ્સાણ અણગણ મુરાનિરયા ॥
પુવ્વભવ લેસ્સસેસે, અતમુહુત્તે મરણમિતિ ॥ ૪૪૮ ॥

અર્થ—(તિરિનર) કે० તિર્યચ તથા મનુષ્ય તે (આગામિ
ભવે) કે० આવતા ભવની (લેસ્સાણ અણગણ) કે० લેશ્યા આ-
વ્યાને અતમુહુત્ત ગયા પછી મરણ પામે છે તથા (મુરાનિરયા)
કે० દેવતા અને નારત્ની તે (પુવ્વભવ લેસ્સસેસે અતમુહુત્તે) કે०
પોતાના પૂર્વના ઇન્દ્રિય ચાલના ભવની લેશ્યા એક અતમુહુત્ત વાંચી
હોય ત્યારેજ (મરણમિતિ) કે० મરણ પામે છે ઇન્દ્રિય તેજો લેશ્યા-
વાળા દેવતા પૃથ્વી અપ અને પ્રયેજ્વનસ્પતિશાયણ આવ્યાને અત-
મુહુત્ત થાય ત્યામુત્તી તેમને તેજો લેશ્યા હોય છે આ કારણથી
પૃથ્વી અપ અને પ્રયેજ્વનસ્પતિશાયણે ચાર લેશ્યા કહી છે ॥૪૪૮॥

હે મનુષ્ય તથા તિર્યચને લેશ્યાની સ્થિતિ કહે છે.

અંતમુહુત્તદ્વિઙ્ઓ, તિરિયનરાગં હંતિ લેસ્માઓ ॥

ચરિપ્રા નરાણ પુણ નવ, વાસૂગા પુવ્વકોઢીપિ ॥૪૪૯॥

અર્થ—(તિરિયનરાણ) કે० પૃથ્વીમાયાનિ તિર્યચ તથા મનુષ્યને (લેસ્માઓ) કે० પોતપોતાને મમયતી લેશ્યાઓ (અત્ત મુહુત્તદ્વિઙ્ઓ) કે० એક અત્તમુહુર્ત્તની સ્થિતિવાલી (હવતિ) કે० હોય છે (પુણ) કે० વલી (નરાણ) કે० મનુષ્યને (ચરિપ્રા) કે० છેલ્લી શુક્લેશ્યા (નવમામૂળા પુવ્વકોઢીપિ) કે० નવ વર્ષે ડગી એક પૂર્વકોઢી વર્ષે મુગી રહ છે તે એવી રીતે કે—ગમેકાલના નવમાસ રહિત આઠ વર્ષમા ચારિત્ર ન હોય, મોટે કોડક જીવ નવમે વર્ષે ચારિત્ર લડ કેવલજ્ઞાન પામે અને ત્યાર પછી નવ વર્ષે ડગી એવો એક પૂર્વકોઢી વર્ષે પર્યંત જીવતો રહ ત્યાં મુગી કેવલજ્ઞાને એક શુક્લ લેશ્યાજ હોય. અને ત્રીજા મનુષ્યને તો શુક્લ લેશ્યા અત્તમુહુર્ત્ત મુગીજ હોય છે ॥ ૪૪૯ ॥

તિરિયાણપિ ડિઙ્પમુહ, મગિયપસેસપિ સપડં વુચ્છ ॥

અભિહિયદારબ્મહિયં, ચડગડ્ જીવાણ મામન્ન ॥૪૫૦॥

અર્થ—(તિરિયાણપિ) કે० એકેન્દ્રિયથી આરમ્ભી પચેદ્રી સુધીના સર્વ તિર્યચની (ડિઙ્પમુહ) કે० સ્થિતિમુલ (અસેસપિ) કે० સર્વ આઠે દ્વાર (મગિય) કે० રુશા (સપડ) કે० ટરણા (અભિહિયદારબ્મહિય) કે० જે દ્વાર પૂર્વે રુશા નથી તે (ચડગડ્ જીવાણ) કે० ચારે ગતિના જીવોના (મામન્ન) કે० સામાન્યપણે દ્વાર (વુચ્છ) કે० કહોશ ॥ ૪૫૦ ॥

દેવા અમલ્લનરતિરિ—ઇત્યીપુવેય ગબ્મનરતિરિયા ॥

સલાડયા તિવેયા, નપુમગા નારગાઈયા ॥ ૪૫૧ ॥

અર્થ—(દેવા) કે ૦ દેવતા તથા (અસંસ્વ નરતિરિ) કે ૦ અસંસ્વાના આયુષ્યવાળા યુગલિયા મનુષ્ય અને તિર્યચ એ જીવોમા રૂપી પુદય) કે ૦ સ્ત્રીરેદ અને પુરુષવદ એવા દેદ હોય છે બલી (સત્વાડયા) કે ૦ સરયાતા આયુષ્યવાળા (ગમ્મનરતિ-રિયા) કે ૦ ગર્ભજ મનુષ્ય અને ગર્ભજ તિર્યચ ત જીવોમા (તિરેયા) કે ૦ પુરુષ સ્ત્રી તથા નપુમ્ન એવા ત્રણ રદ હોય છે અને (નાર-ગાર્યા) કે ૦ નારકી આદિ એટલે નારકી, એકત્રી, રેત્રી, તેત્રી ચત્રત્રી, સમુર્લિમ મનુષ્ય તથા સમુર્લિમ તિર્યચ એ જીવો (નપુમ્ન) કે ૦ એક નપુંસર દેદવાળા જાણવા ॥ ૪૫૧ ॥

હવે પૂર્વ કહેલા વિમાનાત્મિક જે અંગુલપ્રમાણથી મપાય તે કહાઉં.

આયુગુલેણ વસ્તુ, સરીર મુસ્સેહ અંગુલેણ તદ્વા ॥

નગપુદ્ધવિવિમાણાઈ, મિણસુ પમાણગુલેણ તુ ॥ ૪૫૨ ॥

અર્થ—આગુળના ત્રણ મેટ છે, આત્માગુલ, ઉત્તેદ્દાગુલ અને પ્રમાણાગુલ તેમા (આયુગુલેણ) કે ૦ આત્માગુલે કરી (વસ્તુ) કે ૦ વાસ્તુ જે ઘર કૂવા તલાવ ત્રિગેરે મપાય (તદ્વા) કે ૦ તથા ઉસ્સહ અંગુલે) કે ૦ ઉત્તેદ્દાગુલે કરીને (સરીર) કે ૦ દેવતા ત્રિગેરનુ શરીર મપાય (તુ) કે ૦ બલી (પ્રમાણગુલેણ) કે ૦ પ્રમાણાગુલે કરીને (નગપુદ્ધવિવિમાણાઈ) કે ૦ પરંત, નરકપૃથ્વી, અને દેવતિમાન ત્રિગેરે મિણસુ) કે ૦ મપાય છે ॥ ૪૫૨ ॥ જે કાલે જે પ્રાણીઓ પોતાના દાયના આગુળથી માપ કરે તે આત્મા-ગુલ કહવાય છે હવે ઉત્તેદ્દાગુલનુ સ્વરૂપ કહે છે.

સત્યેણ સુતિક્ષ્ણેણવિ, છિત્ત મિત્ત ચ જ કિર ન સક્તા ॥

ત પરમાણુ સિદ્ધા, વયતિ આઈ પમાણાણ ॥ ૪૫૩ ॥

અર્થ—(સુતિવસ્ત્રેણિ) કે० અત્યંત તીક્ષ્ણ ઘસા (સત્યેણ)
 કે० શલેફરીને (જ કે० જે વસ્તુ (સ્ત્રિ) કે० નિશ્ચે (ઊત્તુ
 મિત્તુ ન સકા) કે० ઊંડી ખેડી ન જમાય (સિદ્ધા) કે० સિદ્ધ
 ઘટલે ફેવજ્ઞાની પુખ્તો (ત) કે० તે વસ્તુને (પરમા વ્યંતિ)
 કે० પરમાણુ રૂઢ છે અને તે પરમાણુ (પમાણાણ) કે० સર્વ પ્રમા
 ણોની મ પેડે (આડે) કે० આટિ પ્રમાણ છે. ॥ ૪૬૩ ॥

પરમાણુ તસરેણુ રહરેણુ, વાલઅગ્ગ લિલ્લાય ય ॥

જૂય જવ અટ્ટગુણો, કમેણ ઉસ્સેહ અગુલ્ય ॥૪૫૪॥

અંગુલ છકં પાઓ, સો દુગુણ ત્રિહત્થિ મા દુગુણ દત્થો ॥

ચરહત્થ ધણુદુસહસ્સ, કોસો તે જોયણ ચરો ॥૪૫૫॥

અર્થ—(પરમાણુ) કે० આઠ વ્યવહાર પરમાણુ (તસરણુ)
 કે० એક તસરેણુ થાય આઠ તસરેણુ (રહરેણુ) કે० એક રથ
 રેણુ થાય આઠ રથરણુ (વાલઅગ્ગ) કે० એક વાલાગ્ર થાય
 આઠ વાલાગ્રે (લિલ્લાય) કે० એક લીલ થાય આઠ લીલે
 (જૂય) કે० એક થાય આઠ જૂયે (જર) કે० એક જર થાય
 અને (અટ્ટગુણો) કે० જવને આઠગુણો કરીયે ત્યાર (કમેણ)
 કે० અનુક્રમે કરીને (ઉસ્સેહ અગુલ્ય) કે० એક ઉસ્સેદાંગુલ થાય
 ॥ ૪૫૪ ॥ (અગુલ્ય) કે० તેવા છ ઉસ્સેદાંગુલે (પાઓ)
 ૪૦ એક પગ થાય. (સો દુગુણ) કે० પગને પગનો કરીયે ત્યાર
 (ત્રિહત્થિ) કે० એક વેત થાય, (મા દુગુણ) કે० બે વેતે (દત્થો)
 ૪૦ એક દાય (ચરહત્થે) કે० ચાર દાયે (યણુ) કે० એક
 ધણુપ્ય થાય, (દુસહસ્સ) તેવા બે હજાર ધણુપ્યે (કોસો)
 કે० એક કોસ થાય. (તે ચરો) કે० તે ચારકોસે (જોયણ)
 કે० એક યોજન થાય છે ॥ ૪૫૫ ॥

હવે પ્રમાણાગુલનુ સ્વરૂપ કહ છે

ચતુસયગુણ પ્રમાણં-ગુલમુસ્સેહગુલાડ ગોચરં ॥

ઉસ્સેહગુલ-દુગુણ, વીરસ્માયગુલં મણિયં ॥ ૪૫૬ ॥

અર્થ—(ચતુસયગુણ / ૪૦ ચાર સો ગણુ (ઉસ્સેહગુલાડ) ૪૦
 ઉસ્સેહગુલ કરીય અર્થાન્ ચારસો ઉસ્સેહગુલને (પ્રમાણગુલ) કે
 એક પ્રમાણગુલ (ગોચર) ૪૦ જાગરુ આ પ્રમાણગુલે શ્રીમદ્
 ભદ્રેશ્વર મહાચક્રવર્તીનુ શરીર ૪૪સો રીસ અગુલ લાવુ જાગરુ, તે
 એકસો રીસ અગુલને ચારસો ગણુ કરીય ચાર અગુલનીજ હજાર
 અગુલ થાય અર્થે છનુ અગુલે ધનુષ્ય થાય છે માટે અદનાલીજ
 હજારને છનુષ્ય માગીએ ત્યારે પાંચસો ધનુષ્યનુ દેહમાન થાય વળી
 (ઉસ્સેહગુલદુગુણ) ૪૦ ઉસ્સેહગુલને ધમણા કરીય ત્યાર (વીર-
 સ્મા) ૪૦ રીરમધનુ (આયગુલે) ૪૦ એક આત્માગુલ (મણિય)
 ૪૦ કદુ છે એવા ચોગામી અગુલપ્રમાણ શ્રીમદ્દાસીર મધનુ શરીર
 હતું ચોરાશીને ધમણા કરીયે ત્યારે ૪૪ સો અદસડ થાય એ
 દાયના ચોવીસ અગુલ ગણતા એકસો અદસડને ચોવીસે માગતા
 શ્રીમદ્દાસીર મધનુ સાત દાય પ્રમાણ શરીર હાય એ કારણે એ ઉસ્સે-
 હગુલે શ્રીમદ્દાસીરનો એક આત્માગુલ કહો છે ॥ ૪૫૬ ॥

હવે ચોરાશી લાલ જીગયોનીના મન કહ છે

પુદ્વાડસુ પત્તેય, મગ વળ પત્તેય નત દસ ચડદ ॥

વિગલે દુદુ સુરનારય,તિરિ ચત્તચત્ત ચડદમ નરેસુ ॥ ૪૫૭ ॥

અર્થ—(પુદ્વાડસુ) કે.૦ પૃથિવ્યાદિકને ત્રિવિદ એટલે પૃથ્વી,
 અગ્નિ, તેજ અને વાયુ એ ચારને ત્રિવિદ (પત્તેય) ૪૦ દરકને (સગ)

કે० સાત સાત લાખ યોનિ હોય છે તથા (વળ પત્તેય) કે० પ્રત્યેક વનસ્પતિકાયને (દશ) દશલાખ યોનિ હોય છે. અને (અખત) કે० સાવારણ વનસ્પતિકાયને (ચત્વર) કે० ચત્વર લાખ યોનિ હોય છે. રાત્રી (વિગલે) કે० વેંદ્રી નેંદ્રી અને ચરેંદ્રીને દરેકને (દુદુ) કે० વે વે લાખ યોનિ હોય છે તથા (સુરનાગ્ય તિરિ) કે० દેવતા નારકી અને પચેંદ્રી નિર્યંચને (ચડ ચડ) કે० ચાર ચાર લાખ યોનિ હાય છે અને (નરસુ) કે० મનુષ્યને વિષે (ચ-ઉદસ) કે० ચત્વર લાખ યોનિ હોય છે. ॥ ૪૫૭ ॥ અહિં ચોરાશી લાખ યોનિ સર્યાની ગણતી કરનાં સામાન્યપણે યોનિ જાતિયે કરી એક જીવ નિકાયમા જેનો ઝળ, ગડ રસ અને સ્પર્શ સર્વો હોય તે એક જાતિયોનિમા ગ્રહણ કરાય તેવા સર્વ મળી ચોરાશી લાખ મેટ થાય છે. ॥

એ એક એક યોનિમા કુળ હોય તે રહે છે.

એગિંદિએસુ પચસુ, ચાર સગતિ સત્ત અઢવીસા ય ॥

વિગલેસુ સત્ત અઢ નવ, જલ સ્વહ ચડપય ઊગમ્યુયો ॥ ૪૫૮ ॥

અઢતેરસ વારસ, દસ દસ નવગ નરામરે નિરણ ॥

વારસ છવીસ પળવીસ, હુનિ કુલકોહિ લક્ષ્માં ॥ ૪૫૯ ॥

ઇગકોહિ સત્ત નવઈ, લક્ષ્માં સદ્ધા કુલાળ કોહીળં ॥

અર્થ—(૫ચસુ એગિંદિએસુ) કે० પાંચ એંદ્રિય એટલે પૃથ્વી અપ તેડ ગાડ અને વનસ્પતિકાયને વિષે અનુક્રમે કરીને (ચાર) કે० ચાર લાખ, (સગ) કે० સાત લાખ, (નિ) કે० ત્રણ લાખ, (સત્ત) કે० સાત લાખ અને (અઢાવીસા) કે० અઢાવીસ લાખ કુલકોટી જાણવી (વિગલેસુ) કે० વિગલેદ્રી એટલે વેંદ્રી તદ્રી

અને ચરદ્રીને ત્રિપ અનુક્રમે (સત્ત) ફેં ૦ માત્ર લાખ, (અદ) કેં ૦
 આદ લાખ, અને (નવ) ફેં ૦ નવ લાખ કુલ્કોટી જાણશે. વત્તી
 (જલ) વં ૦ જલચર, (સહ) ફેં ૦ સેચર, (ચતુષ્પદ) ફેં ૦ ચતુષ્પદ,
 (ઉરગ) ફેં ૦ ઉગ્ગરિ સર્પ અને (શુયો) ફેં ૦ શુનપરિસર્પ એ પા-
 વેને અનુક્રમે ॥ ૪૫૮ ॥ (અદ્વૈતસ) ફેં ૦ સાદાનાર લાખ, (ચારસ
 વં ૦ ચાર લાખ, (દસ) ફેં ૦ દશ લાખ, (દસ) ફેં ૦ દશ લાખ,
 અને (નવગ) વં ૦ નવ લાખ કુલ્કોટી જાણશે એમજ (નરામર
 નિરયે) વં ૦ મનુષ્ય, દેવતા અને નારકીને ત્રિપ અનુક્રમે (ચારસ)
 વં ૦ ચાર લાખ, (છવીસ) ફેં ૦ છવીસ લાખ અને (પણવીસ) ફેં ૦
 પચીસ લાખ (હૃતિ કુલ્કોટિ ન્ચયાદ) ફેં ૦ કુલ્કોટી જાણશે
 ॥ ૪૫૯ ॥ એ સર્વ સખ્યા એકત્રી કરીય ત્યાર (શ્ગકોટિ) ફેં ૦
 એક કોટા કાઠી, અને (સગનવદ્ લગ્નવા સદ્ધા) વં ૦ સાદોસ
 ત્રાણુ લાખ સોટી એટલી (કુલ્કાણ કોટીણ) ફેં ૦ કુલ્કોટી
 એટલે એટલી જીવોને ઉપજવાની યોનિમાહે કુલ્કોટી છે

હવે થીજે પ્રકાર યોની કહે છે

સંવુદજોણિ સુરેગિંદિ-નારયા વિયડ વિગલ ગંમુ-
 ભયા ॥ ૪૬૦ ॥

અર્થ—(સુર) ફેં ૦ ચાર પ્રકારના દેવતા, (એગિંદિ) ફેં ૦
 એકત્રી તે પૃથ્વી આદિ પાંચ સ્થાવર, અને (નારયા) વં ૦ નારકી
 એ સર્વ (સંવુદજોણિ) ફેં ૦ ઢાકલી યોનિવાલા હોય છે. ત્યા
 દેવતાના દેવદુષ્ણ ઢાકળા દેવશયનીય હોય, એકદ્રિય જીવોની યોનિ
 સ્પષ્ટ જાણા શકાય નહીં, નારકીને ઢાકળા ગોત્રને આકારે આલા
 છે બલા (વિગલ) ફેં ૦ વિલેટ્રીને તથા સમૂર્ચ્ચિમ તથા અને
 સમૂર્ચ્ચિમ મનુષ્યને (વિયડ) ફેં ૦ પ્રગટ જગશય સરોવર વિગેર

દેવાય છે. તથા (ગબ્બુપયા) કે० ગર્ભજ પચેંદ્રીતિર્યચ અને ગર્ભજ પચેંદ્રી મનુષ્ય ઇ વન્નેને સદૃત અને વિદૃત ઇટલે ઢાકેલી અને મગદ ઇમ પ્રકાર યોની હોય છે ॥ ૪૬૦ ॥

વલી પળ યોનીના મેદ કહે છે

અચિત્તજોણિ સુરનિરય, મીસ ગબ્મે તિમેય સેસાણ ॥
સી ડસિણ નિરય સુરગબ્મ, મીસત્તે ડસીણ સેસ તિહા ૪૬૧ ॥

અર્થ—(સુર) કે० દેવના અને (નિરય) કે० નારકી તે-
મની (અચિત્તજોણિ) કે० અચિત્તયોની હોય છે જોકે સૂક્ષ્મ જીવ
નો સર્વલોક વ્યાપી છે તો પણ સૂક્ષ્મ એકેંદ્રી જીવને પ્રદેશે તે ક્ષેત્ર
સવધ નથી તથા (ગબ્મે) કે० ગર્ભજ તિર્યચ અને ગર્ભજ મનુ-
ષ્યને (મીસ) કે० મીથ ઇટલે સચિત અચિત હોય છે શુક્ર ઋતુ
રધિર સપ્રાણ સચિત અને ઘીજી અચિત જાણવી (સેસાણ) કે०
એકદ્રી, બેદ્રી, ત્રેદ્રી, ચતુર્દ્રી, સમૂર્ચ્છિમ પચેંદ્રી તિર્યચ અને સમૂર્ચ્છિમ
પચેંદ્રી મનુષ્ય ઇટલાની (તિમેય) કે० સચિત અચિત અને મિથ
યોની હોય છે જીવર્તી ગાય વિગેરેના શરીરે ક્રમી ડપજે તે સચિત
યોની જાણવી, મૂકા લાઝડામા ઘુણ વિગેરે ડપજે તે અચિત્ત યોની
જાણવી, અર્ધ મૂકા લાઝડા તથા ગાય વિગેરે શરીરના ક્ષત્તાદિ-
ક્રમા ઘુણ ક્રમિ વિગેરે ડપજે તે મિથ યોની જાણવી (નિરય)
કે० નારકીજીશેને કેટલાકને (સી) કે० શીતયોની અને કેટ-
લાકને (ડસિણ) કે० ડણ્ણ યોની હોય છે (સુર) કે० દેવનાને
તથા (ગબ્મ) કે० ગર્ભજ તિર્યચ અને ગર્ભજ મનુષ્યને (મીસ)
કે० શીત અને ડણ્ણ ઇમ મિથયોની હોય છે (તે) કે० તેડકાય
જીવોને ઇઝ ડણ્ણ યોની હોય છે (સેસ) કે० વાકી રહેલા જે
પૃથ્વી, અગ્નિ, વાત, વનસ્પતિ, સમૂર્ચ્છિમ તિર્યચ અને સમૂર્ચ્છિમ

મનુષ્ય એ ઝાળને (તિલા) કે. શીત, ઝળ અને શીતાળ યોની
હોય છે ॥ ૪૬૧ ॥

હાં એકલા મનુષ્યની યોનીના મેટુ રહે છે

હયગન્ધ સત્વત્તા, જોળી કુમ્મુત્રયાઈ જાયંતિ ॥

અરિહરિ ચક્રિરામા, વસીપત્તાઈ સેસ નરા ॥૪૬૨॥

અર્થ—મનુષ્યની યોની ત્રણ પ્રકારે છે એક શલાવર્તી, ત્રીજી
કુર્મોક્ષતા, ત્રીજી વસીપત્તા તેમા (સત્વત્તા) કે. શલાવર્તી
(જોળી) કે. યોની (હયગન્ધ) કે. હયગર્ભા હોય છે કારણ
એમા ઉપજેલો ગર્ભ અત્યંત અગ્નિવાયી મરણ પામે છે. તેથી યોની
ચક્રવર્તીની છીને હોય છે ત્રીજી (કુમ્મુત્રયાઈ) કે. કુર્મોક્ષતા
તે કાચગાની પીઠ સમ્બી ડચી હોય તે માહ અરિહરિ ચાક-
રામા કે. અરિહત, ગામુદેવ, ચક્રવર્તી અને ચલદેવ (જાયંતિ) કે.
ઉત્પન્ન થાય છે ત્રીજી (વસીપત્તાઈ) કે. વસીપત્તા તે વાંસના
પત્તારા યોની હોય તેમાં (સેસનરા) કે. ગાકોના સર્વ મનુષ્ય
નો જન્મ થાય છે. ॥ ૪૬૨ ॥

હવે આયુષ્યકાલ સમી વાઈ વિશેષ રહે છે

આઝસસ ચંપકાલો, અગ્રાહકાલો ય અતસમઓ ય ॥

અપગત્તળ ણપગત્તળ, ડગ્ગમ ણુગ્ગમા મણિયા ॥ ૪૬૩ ॥

અર્થ—ચાલતા મનુ આયુષ્ય પૂર્ણ થયાના પહેલા પરમનુ
આયુષ્ય માટે તે (આઝસસ) કે. આયુષ્યનો (ચંપકાલો) કે.
ચંપકાલ કહેવાય ૧, આયુષ્ય ગાયા પછી જેટલો કાલ ગયે થકે
આયુષ્ય ઉદય આપ તેના વચમાનો જે કાલ તે (અગ્રાહકાલો)
કે. અગ્રાગાકાલ કહેવાય ૨, મોગવાતુ આયુષ્ય જે સમયે પૂર્ણ થાય

તે (અતસમયો ય) કે० અતસમય રહીયે ૩, યજ્ઞા કાલે વેત્તા
યોગ્ય આયુષ્યને થોડા સમયમા પીયે તે (અપવત્તણ) કે० અપ
વત્તન કહીયે ૪, જે આયુષ્ય જેટલે કાલે વેત્તાનુ છે તે આયુષ્ય
તેજ્જે કાલે વધાય તે (ણપવત્તણ) ૫० અનપવર્તન કરીયે ૬,
જેને કરી આયુષ્ય ઓછુ કરીયે તે (વચ્ચમ) ૭० સોચક્રમ રહીયે
૬, સાચા મલ્યા છતા પણ આયુષ્ય ઘટે નહીં તે (શુચ્ચમા) કે०
અનુપક્રમ રહીયે ૭, પરી રીતે આયુષ્યના માન મેજ (મણિયા)
કે० રજા છે ॥ ૪૬૩ ॥

હવે તે સાતે દ્વારને અનુક્રમે વિસ્તારથી વર્ણવે છે.

ચરતિ દેવ નારય, અસત્ત નરતિરિ હમામ સેમાઝ ॥
પરમત્રિયાઝ સેસા, નિરુચ્ચક્રમ તિભાગ સેમાઝ ॥૪૬૪॥
સોચક્રમાઝયા પુણ, સેસ તિભાગે અહવ નત્તમ ભાગે ॥
મત્તાવીસદ્દમે વા, અતમુહુત્તતિમે વાવિ ॥ ૪૬૫ ॥

અર્થ—(દેવ) કે० ચાર નિયામના દેવતા, (નારય) ૧०
નારકી તથા (અમત્ત નરતિરિ) ૨० અસત્ત્યાતા આયુષ્યશાલા
પુણલિયા મનુષ્ય અને તિર્યંચ તે મવ (હમાસ સેમાઝ) કે० પોતાના
ચાલતા મવનુ આયુષ્ય છ માસ પારી હોય ત્યારે (પરમત્રિયાઝ
કે० પર મવનુ આયુષ્ય (ચરતિ) કે० પારે છે અને (સેમા)
કે० વીજા સત્ત્યાતા આયુષ્યશાલા તિર્યંચ, મનુષ્ય, પૃથ્વી, વૈદ્રી,
તેંદ્રી, ચૌરેંદ્રી અને પચેંદ્રી જીવો (નિરુચ્ચક્રમતિભાગસેમાઝ) ૪०
નિરુપક્રમ પણ પોતાના મોગશાતા આયુષ્યનો વીજો ભાગ પારી
હોય ત્યાર પરમવનુ આયુષ્ય વારે છે ॥ ૪૬૪ ॥ (પુણ) ૫૦
પરી (સોચક્રમાઝયા) ૬० મોપક્રમ આયુષ્યશાલા મનુષ્ય, તિર્યંચ,

એકંદ્રી, વદ્રી, તેંદ્રી, ચોરેંદ્રી અને પચેંદ્રી જીવો (સેસતિભાગે) કે
પોતાના મોગવાતા આયુષ્યનો ત્રીજો ભાગ વાકી હોય ત્યારે,
(અદ્ય) કે. અથવા (નયમભાગે) કે. નયમો ભાગ વાકી હોય ત્યારે,
અથવા (સત્તાવીસેશ્મે વા) કે. સત્તાત્રીસમો ભાગ વાકી હોય
ત્યારે, અથવા (અતમ્બહુત્તતિમેવાવિ) કે. છેલ્લે અતર્મ્બહુત્ત આયુષ્ય
વાકી હોય ત્યારે પરમવનુ આયુષ્ય તારે ડ. ॥ ૪૬૫ ॥ એ તથ-
કાલનું પ્રથમદ્વાર રુઢ.

હથ ત્રિશકાકાલારિકના ત્રીજા દ્વાર ૪૬ છે

જડમે ભાગે વધો, આડસ્ત મહે અવાહકાલોસો ॥
અતે ઉજ્જુગદ્દ ઇગ-સમય વક્ષ ચડપંચ સમયંતા ॥૪૬૬॥

અર્થ—(જડમે ભાગે) કે. જે જીવ પૂર્વે કહેલા જે ભાગે
(આડસ્ત થયો) કે. પરમવના આયુષ્યનો રૂપ કરે (સો અગ્રાહ-
કાલો) કે. તે અવાધાકાલ એટલે આયુષ્યનો વધ કર્યા પછી
પરમવના આયુષ્યની ઉદય પહેલાનો અર્થાત્ વચ્ચેનો સમય તે
અવાધાકાલ (મધે) કે. હોય ડ વળી (અતે) કે. અતસમયે
જીવને પરમને જાતા ને ગતિ હોય છે એક રુજુગતિ, ત્રીજી ચક્રગતિ
તેમા જે (ઉજ્જુગદ્દ) કે. રુજુગાત છે તે (ઇગસમય) કે. એક
સમય પ્રમાણ હોય છે અને (વક્ષ) કે. ચક્રગતિ છે તે (ચડપંચ
સમયંતા) કે. ચાર પાંચ સમયની હોય છે. ॥ ૪૬૬ ॥

ઉજ્જુગદ્દ પદમસમણ, પરમવિયં આડય તહાહારો ॥
વકાઈ ધીયસમણ, પરમવિયાડ ઉદયમેઈ ॥ ૪૬૭ ॥

અર્થ—(ઉજ્જુગદ્દ) કે. રુજુગતિયે (પદમસમણ) કે. પહેલા
સમયને વિષે (પરમવિય આડય) કે. પરમવનુ આયુષ્ય ઉદય

આને, તદ્વા કે० તેમજ (આહારો) કે० આહાર પણ પહેલેજ સમયે
 ઉદય આન. (વક્રાઈ) કે० વનગતિયે (ઘીયસમય) કે० ઘીજા
 સમય (પરમવિચાર) કે० પરમવનુ આયુષ્ય તથા આહાર (ઉદય
 યેઈ) કે० ઉદય આને કે તે એક સમયની વનગતિ જાણશે. ત્રીજી
 વક્રાઈ ત્રણ સમય લાગે ત્રીજી વક્રાઈ ચાર સમય લાગે અને ચોથી
 વક્રાઈ પાંચ સમય ન્હાળે. અહિં મધ્યમ સમયે અને અવ સમયે જીવને
 આહારકુ જાણશે વધતો એક વે ત્રણ સમયે અનાહારકુ હોય છે
 ॥ ૪૬૭ ॥ એક વાત આગલની ગાથાથી કહ છે

ઇગદુતિ ચત્ત વક્રાસુ, દુગાઈસમયસુ પરમવાહારો ॥

દુગવક્રાઈસુ સમયા, ઇગદોતિત્રિય અનાહારા ॥૪૬૮॥

અર્થ—(ઇગદુતિચત્તવક્રાસુ) કે० એક વે ત્રણ અને ચાર
 સમયની વક્રગતિયે જીવ (દુગાઈ સમયસુ) કે० વે આદિ સમયને
 વિષે (પરમવાહારો) કે० પરમવના આહાર કરે છે એટલે એક
 સમયની વક્રગતિયે ઘીજે સમયે, બે સમયની વક્રગતિયે ત્રીજે સમયે,
 ત્રણ સમયની વક્રગતિયે ચોથે સમયે, અને ચાર સમયની વક્રગતિયે
 પાંચમે સમયે પરમવનો આહાર કરે છે (દુગવક્રાઈસુ) કે० વે સ-
 મયાદિક વક્રગતિમા (ઇગદોતિત્રિય) કે० એક, વે, ત્રણ ત્રિગેર
 સમય મુખી જીવ (અનાહારા) કે० અનાહારકુ હોય ॥ ૪૬૮ ॥

વહુકાલવેયણિજ્જ, કમ્પ અપ્પેણ જમિહ કાલેણ ॥

વેઈજ્જઈ જુગય ચિય, ઉદ્ધન સસપ્પણસગ્ગ ॥ ૪૬૯ ॥

અવવત્તણિજ્જમેય, આઠ અહયા અસેમકમ્પવિ ॥

વધસમયવિ વઠ્ઠં, મિદ્ધિલ ચિય ત જહા જોગં ॥૪૭૦॥

અર્થ—(ડહ) કે૦ અર્હિ (ચાહુવાળા યાજ્ઞ) કે૦ રહુ
 વાવા યોગ્ય (જ કમ) ક૦ જે આયુષ્ય, કર્મ (અપેક્ષા
 કાલેણ) ર૦ થોડા કાળમાં (સત્વણવસગ) કે૦ આત્માના મર્ત
 પ્રવેશના અગ્રભાગે (ડહિ) કે૦ ડહ્ય આળી (ચિય) ર૦ નિશ્ચે
 (જુગવ) કે૦ સંમર્યાલે (ડેહજાડ) ર૦ વ્હે ॥ ૪૬૦ ॥ (એય) કે૦ એ
 (આડ) ક૦ આયુષ્ય કર્મ (અપવન્નણિજ્ઞ) કે૦ અપર્યાન કરીયે.
 (અઠરા) કે૦ અઠરા આયુષ્યની પેઠે (અસેસરમ્મરિ) કે૦ ધીજા
 મર્ત રમ પળ રહુવાલે વાવા યોગ્ય છતા થોડે કાલે વાવાય તે અપ
 વર્તન રહીયે અર્હિ મોડને જરો થાય ક-જેવી રીતે કર્મ વા-યુ હાય
 તરી રીત ન વઢાય તો પછી રાખ્યા ન રાખ્યામાં વિશેષ થુ ? ત્યા
 ઉત્તર કહ છે કે—(રસમ્મરિ) કે૦ રસના અસરે પળ (ત)
 ર૦ તે કર્મ (જહા જોગ) કે૦ યથાયોગ્ય વળેગ મારણે કરી (ચિય)
 કે૦ નિશ્ચે (સિદ્ધિલ મદ) ર૦ સિદ્ધિલ વળે સીધુ કર્મ વાધ્યુ
 હોય જેથી દેશકાલાદિક મારણ મઢવાથી થોડા સમયે તે કર્મ વ
 હાય તે સોપક્રમ રહેવાય છે ॥ ૪૭૦ ॥

જ પુણ ગાઢનિકાયણ-રવેગ પુલ્લમેવ કિલ વદ્ધ ॥
 ત હોઈ અર્ણવત્તણ, જુગ કમ વેયણિજ્ઞફલ ॥ ૪૭૧ ॥

અર્થ—(પુણ) કે૦ રત્રી (જ) ર૦ જે રમ (ગાઢનિકા
 યણવેગ) ર૦ ગાઢ નિકાચિત રમેરીને (પુલ્લમેવ) કે૦ પ્રય-
 મથીજ (કિલ) ર૦ નિશ્ચ (મદ) ર૦ રાખ્યુ છે (તે) કે૦ તે
 (અર્ણવત્તણ) ર૦ અનપવર્તન (હોઈ) કે૦ હોય તે (જુગ)
 ર૦ યોગ્ય રીતેજ (રમ) ર૦ અનુક્રમે કરી (વેયણિજ્ઞફલ) કે૦
 વેવા યોગ્ય ફળપાત્ર હોયે છે ॥ ૪૭૧ ॥

હો કયા જીવો સોપક્રમી અને કયા જીવો નિરપક્રમી તે વહેટે

ઉત્તમ ચરમસરીરા, સુરનેરૂપા અસંતનરતિરિયા ॥

હુતિ નિરુપમાઓ, દુહાંત્રિ સેમા મુણેયુવા ॥ ૪૭૨ ॥

અર્થ—સોરીરા ની રૂપર, ચાર ચક્રસ્ત્રી, નર વાસુદેવ, નર
પ્રતિવાસુદેવ અને નર વચ્ચેના પટલા (ઉત્તમ) કે. ઉત્તમ પુરુષો
રૂપાય તેઓ, તથા (ચરમ સરીરા) કે. તેજ મને મોક્ષે જનારા
ચરમ શરીરવાળા, તથા (સુર) કે. ચાર પ્રકારના દેવતા, તથા
(નેરૂપા) કે. સાતે નરના જીરો, તથા (અસંતનરતિરિયા)
કે. અસંત્યાતા આયુષ્યવાળા યુગલિયા મનુષ્ય અને નિર્વચ પદના
જીરો (નિરુપમાઓ) કે. નિરુપમા આયુષ્યવાળા (હુતિ) કે.
હોય ૩. અને (સેમા) કે. ને પ્રિનાના રીજા જીરો (દુહાંત્રિ)
કે. સોપત્રમ આયુષ્યવાળા તથા નિરુપમા આયુષ્યવાળા પદ ને
પ્રકારના (મુણેયુવા) કે. જાણવા ॥ ૪૭૨ ॥

જેનાડમુરકમિજ્જઈ, અપ્પસમુત્થેણ હયરગેનાત્રિ ॥

મો અજ્ઞવસાણાઈ, ઉવકમઽનુરકમો હયરો ॥ ૪૭૩ ॥

અર્થ—(જે) કે. જે (અપ્પસમુત્થેણ) કે. આત્માથી
વચન થયેલા અ વચસાયાદિકે કરીને અથવા (હયરગેનાત્રિ) કે.
રીજા શસ્ત્ર વિપાટિક કરીને (આડ ઉરકમિજ્જઈ) કે. પોતાનું
આયુષ્ય ઓછું કરીયે (મો અજ્ઞવસાણાઈ) કે. તે અન્યમાય
વિગેરે (ઉવકમ) કે. ઉવકમ કહીયે અને (હયરો) કે. રીજા
તે અનુરકમો) કે. અનુપત્રમ કહીયે ॥ ૪૭૩ ॥

દને ઉરકમના આત્ર મેદ મહે છે

અજ્ઞવસાણ નિમિત્તે, આહારે વેયણા પરાધાણ ॥

કામે આણાપાણૂ, સત્તવિહ ત્રિજ્ઞાણ આંડ ॥ ૪૭૪ ॥

અર્થ—(અજ્ઞવસાણ) ક૦ રાગ સ્નેહ ભય વિગેરે મનનો વિકૃત્ય, (નિધિત્તે) કે૦ શસ્ત્ર વિગેરે સ્પર્શ, (આહારે) ક૦ આહાર, (વેપણા) ક૦ શીઘ્ર વિનાશી શૂલાદિ ધ્વજના, (પરાયાપ) ક૦ સ્વાદા કુશામા તથા વૃક્ષ વિગેરેથી પડવું (ફાસે) કે૦ સર્પ અગ્નિ ત્રિપ વિગેરેનો સ્પર્શ, અને (આગાશાનૂ) કે૦ શ્વાસનુ ન્યૂ નાત્રિકુ ચાન્ત્રુ (સત્ત્રિહ) કે૦ એ સાત પ્રકારે આઝ) કે૦ આપુષ્ય (ઘજ્જાપ ક૦ નાશ પામે છે ॥ ૪૭૪ ॥

એ સાત પ્રકારના ગાલપરણ ક્રોધાદિક ચાર કપાયના કારણથી થાય છે માટે ક્રોધાદિક ચાર કપાયનુ સ્વરૂપ કહે છે

જલરેણુપુદ્ધવિપબ્ધય-રાઈ સરિસો ચડવિહો કોહો ॥

તિણ સલયા કઢ્ઢિઅ-સેલત્થમોવમો માણો ॥૪૭૫॥

અર્થ—સજ્જનનો, પ્રત્યાર્પણનો અપ્રત્યાર્પણનો, અને અનતાનુગ્રહીનો એમ (ચડવિહો કોહો) કે૦ ચાર પ્રકારનો કોર તે અનુક્રમે (જલ) કે૦ પાણીમા કરેલી રેસા સરસો, (રેણુ) કે૦ રત્નીમા કરેલી રેસા સરસો, (પુદ્ધિ) ક૦ પૃથ્વીમા પડેલા રેસા સરસો, અને (વિપબ્ધય સરિસો) ક૦ પર્યંતમા પડેલી ફાટ સરસો જાણવો તથા સજ્જનનો, પ્રત્યાર્પણનો, અપ્રત્યાર્પણનો, અને અનતાનુગ્રહીનો એમ ચાર પ્રકારનો (માણો) કે૦ માન તે અનુક્રમે (તિણસલયા) કે૦ નેતરના યામળા સરસો, (કઢ) ક૦ લાકડાના યામળા સરસો, (અઢિઅ) ક૦ દાઢકાના યામળા સરસો, અને (સેલત્થમોવમો) ક૦ પથ્થરના યામળા સરસો જાણવો. ॥ ૪૭૫ ॥

માયાવલેહિગોમુત્તી, મિદસિગગણવસમૂલસમા ॥

લોહોદલિદ્ધવજણ-કદમકિમિરાગસારિન્ઢો ॥ ૪૭૬ ॥

અર્થ—સજ્જનની, પ્રત્યાગ્યાનની, અપ્રત્યાગ્યાનની અને અનતાનુવચી એમ ચાર પ્રકારની (માયા) કે० માયા તે અનુક્રમે (અવલેહિ) કે० વાસની છાલ સરસી, (ગોમુત્તી) કે० ગોમુત્ત-મરસી, (મિદધિંગ) કે० મેંઢાના શિંગઢા મરસી, અને (ઘણ વસમૂલસમા) કે० કઢીન વાસના મૂલ સરસી છે તેમજ સજ્જન નો, પ્રત્યાગ્યાનનો, અપ્રત્યાગ્યાનનો અને અનતાનુવચીના (ભોહો) કે० ભોમ તે (દલિદ્) કે० હલ્દગ્ના રંગ સરસી, (સ્વજન) કે० સરાગના મેઢ સરસી, (કદમ) કે० કાદગના વાસ સરસી, અને (કિમિરાગસારિન્હો) કે० કરમજીના રંગ સરસી હોય છે. ॥ ૪૭૬ ॥

પક્ષ ચડમાસ સવન્હર-જાવજીવાણુ ભવે કમસો ॥

દેવનરતિરિય નારય-ગદ્ સાહણહેડઆ મળીયા ॥૪૭૭॥

અર્થ—તે સજ્જનાદિક કપાય (કમસો) કે० અનુક્રમે (પક્ષ) કે० પદર દિવસ, (ચડમાસ) કે० ચારમાસ, (સવન્હર) કે० એક વર્ષ અને (જાવજીવાણુ) કે० વાવડ્ જીવિત મુચી (મન) કે० હોય, વળી તે સજ્જનાદિક કપાય અનુક્રમે (દેવ-નરતિગિયનારયગદ્) કે० દેવના, મનુષ્ય, વિર્યેષ અને નારક્ષીની ગતિના (સાહણહેડઆ) કે० મેલ્વગાના કારણ (મળિયા) કે० વધા છે ॥ ૪૭૭ ॥

હન સર્વ જીવને પર્યાપ્તિ કદ છે

આહારસરીરિંદિય, પજ્જત્તી આળપાળ માસ મળે ॥

ચડપચપચઠપ્પિય, ઇગ વિગલામન્નિસન્નીળ ॥ ૪૭૮ ॥

અર્થ—પુહ્લ પરિણમન હેતુ જે આત્મશક્તિવિશેષ તે પર્યાપ્તિ કહેવાય પર્યાપ્તિ ઠ પ્રકારે છે. (આહાર) કે० આહારપર્યાપ્તિ, (સરીર) કે० શરીરપર્યાપ્તિ, (ઇન્દ્રિય પજ્જત્તી) કે० ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિ,

(આણપાણ) કે૦ શ્વાસોશ્વાસપર્યાપ્તિ, (માંસ) ક૦ માંસપર્યાપ્તિ,
 (મળે) ક૦ મનપર્યાપ્તિ તેમા (ઇગ) કે૦ એકદ્રિયજીવોને (ચડ)
 કે૦ ચાર, (વિગલ) ક૦ વિશ્લેષદ્રિયજીવોને (પચ) કે૦ પાચ,
 (અસન્નિ) કે૦ અસન્ની પચેદ્રિયને (પચ) કે૦ પાચ, અને (સન્ની)
 કે૦ સન્ની પચદ્રિયને (ઉપિય) ક૦ ઉ પર્યાપ્તિ હોય છે ॥૪૭૮॥

આહારસરીરિદિઅ, ઝસાસવઓ મળોભિ નિવ્વત્તિ ॥

હોઝજઓ દલિયાઓ, કરગ પડ સા ઉ પજ્જત્તી ॥૪૭૯॥

અર્થ—(આહાર) કે૦ આહારપર્યાપ્તિ, (સરીર) કે૦ શરીર-
 પર્યાપ્તિ, (ઇદિઅ) ક૦ દ્રિયપર્યાપ્તિ, (પડ) ક૦ પ્રત્યે (ઝસાસ) કે૦
 શ્વાસોશ્વાસપર્યાપ્તિ, (મળો) કે૦ મળનપર્યાપ્તિ, અને (મળો) ક૦
 મનપર્યાપ્તિ, એ છ પર્યાપ્તિની (અભિનિવ્વત્તિ) કે૦ ઉત્પત્તિ (જઓ
 દલિયાઓ) ક૦ જે પુદ્ગલ સ્થાવરી આહારાદિકની ઉત્પત્તિપ્રત્યે
 (કરગ) ક૦ જીવ સમ્બન્ધી શક્તિમિશેષ (હોઝ) કે૦ થાય તે
 (પજ્જત્તી) ક૦ પર્યાપ્તિ કહેવાય છે ॥ ૪૭૯ ॥

હર જીવને દશ માળે હોય તે કહે છે

પણ ઇદિય તિવલ્લસા, સાઝ દસ પાણ ચડ છ સગ અઢ ॥

ઇગદુતિચડરિદાણ, અસન્નિસન્નીણ નર દસ ય ॥૪૮૦॥

અર્થ—સ્પર્શન, રસન, ગ્રાણ, ચક્ષુ અને શ્રોત્ર એ (પણ ઇદિય)
 ક૦ પાચ દ્રિય, મનોબલ વચનપલ અને કાયમસ્થ (તિવલ) કે૦
 ગ્રાણ બલ, (ઝસાસ) કે૦ શ્વાસોશ્વાસ, અને (સાઝ) ક૦ આયુષ્ય
 એ (દસ પાણ) કે૦ દશ માળે જાણવા તેમા (ઇગ) કે૦ એક-
 દ્રિયને (ચડ) ક૦ ચાર, (દુતિચડરિદાણ) કે૦ પેંદ્રી તેંદ્રી અને
 ચડરિદ્રીને અનુગમે (છ સગ અઢ) ક૦ છ સાત અને આઠ માળ
 હોય છે (ય) કે૦ તથા (અસન્નિસન્નીણ) કે૦ અસન્ની પચેદ્રિય

તથા સનીપચંદ્રીયને (નવ દસ) કે० નર અને દશ પ્રાણ
અનુક્રમે જાણવા ॥ ૪૮૦ ॥

અગિદિયસ્સરિ આહાર-ભયમેહુણપરિગ્ગહાઇ મન્નાઇ ॥
કોહે માણે માયા-લોહે ઓહે ય લોગે ય ॥ ૪૮૧ ॥

અર્થ—(અગિદિયસ્સરિ) કે० અસ્ત્રીય જીવોને (આહાર)
કે० આહાર, (ભય) કે० ભય, (મેહુણ) કે० મધુન, (પરિગ્ગહ)
કે० પરિગ્રહ, (કોહે) કે० ક્રોધ, (માણે) કે० માન, (માયા) કે०
માયા, (લોહે) કે० લોભ (ઝોહય) કે० ઝોર અને (લોગેય) કે०
લોક ૫ દશ (મન્ના) કે० સજ્ઞા હોય છે ॥ ૪૮૧ ॥

હવે જીવોને સમુદ્ધાન કહે છે

વેયણ કસાય મરણે, વેડન્ની તેય હાર કેવલિયા ॥
સગ પણ ચડ તિન્નિ કમા, નર મુર નેરડયતિરિયાણ ॥ ૪૮૨ ॥

અર્થ—(વેયણ) કે० વૃક્ષ, (કસાય) કે० કસાય, (મરણે)
કે० મરણ, (વેડન્ની) કે० વૈદિય, (તેય) કે० તેજસ, (આહાર) કે०
આહારક અને (કેવલિયા) કે० કેવલી, ૫ સાત સમુદ્ધાન જાણવા—
તેમા (નર) કે० મનુષ્યને (મગ) કે० માત, (મુર) કે० દલ્લાને
(પણ) કે० પાત્ર, (નેરડય) કે० નારડીને (ચડ) કે० ચાર, અને
(તિરિયાણ) કે० તિર્યચર્ચ (તિન્નિ) કે० ત્રણ સમુદ્ધાન (કમા)
કે० અનુક્રમે હોય છે ॥ ૪૮૨ ॥

હવે મત્તેપ સગ્રહણીના ચોવીસ છાર કહે છે

સલિત્તયરી ઉ ઇમા સરીરમોગાહ્ના ય મપ્પયણા ॥
મન્ના મટ્ટાણ કમાય, લેસિદિય દુ સમુગ્ગયાયા ॥ ૪૮૩ ॥
દિટ્ઠીદંમણનાણે, જોગુપ્પઓગોપ્પાયચ્ચવણદ્ધિ ॥
પજ્જત્તિ કિમાહોરે, મન્નિ ગઈ આગઈ વેણ ॥ ૪૮૪ ॥

અર્થ—(ઇમા) ૧૦ આ સગ્રહણી (સમિત્યમી) કે૦ અતિ
 સક્ષેપમાત્ર ચોવીસઢારે કરી રૂઢ કે, ૧ (સરીર) કે૦ શરીરદ્વાર,
 ૨, ઓગાદ્ધનાય) કે૦ અગાદ્ધના દ્વાર, ૩ (સત્રયણા) કે૦ સ-
 ઘયણદ્વાર, ૪ (સધ્ધા) કે૦ સજ્ઞાદ્વાર, ૫ (સદ્ધાણ) કે૦ સસ્થા-
 નદ્વાર, ૬ (વમાય) કે૦ કસાયદ્વાર, ૭ (લેસ) કે૦ લેશ્યાદ્વાર,
 ૮ (ઇન્દ્રિય) કે૦ ઇન્દ્રિયદ્વાર, ૯ (દુસમુગ્ધાયા) કે૦ દુસમુદવા-
 તદ્વાર, ૧૦ (દિદ્ધો) કે૦ દૃષ્ટિદ્વાર, ૧૧ (દમણ) કે૦ દર્શનદ્વાર,
 ૧૨ (નાળે) કે૦ જ્ઞાનદ્વાર અને ૧૨ અજ્ઞાનદ્વાર, ૧૪ (જોગ) કે૦
 જોગદ્વાર, ૧૫ (ઉવઓગ) કે૦ ઉપયોગદ્વાર, ૧૬ (ઉવવાય) કે૦
 ઉપપાતદ્વાર, ૧૭ (ચવણ) કે૦ વ્ચનદ્વાર, ૧૮ (દ્વિઃ) કે૦ મ્થિતિ-
 દ્વાર, ૧૯ (પજ્જત્તિ) કે૦ પર્યાપ્તિદ્વાર, ૨૦ (નિમાદ્ધારે) કે૦
 નિમાદ્ધારદ્વાર ૨૧ (સન્નિ) કે૦ સજ્ઞાદ્વાર, ૨૨ (ગઈ) કે૦ ગતિ-
 દ્વાર, ૨૩ (આગઈ) કે૦ આગતિદ્વાર, ૨૪ (યેઈ) કે૦ યદ્ધારા ॥ ૪૮ ॥

મલ્હારદ્ધેમસુરીણ, સીસલેસેણ સૂરિણા રહ્ય ॥

સઘયણિરયણમેય, નદહ જાવીરજિગતિત્ય ॥ ૪૮૫ ॥

અર્થ—(મલ્હાર દ્ધેમસુરીણ) કે૦ મલ્હારી ગન્ઢના દ્ધમચ
 ન્દ્રમૂરિના (સીસલસેણ) ધાલ્લશિપ્પ ણા (મૂગિણા) કે૦ ચદ્રમૂ-
 રિઈ (રહ્ય) કે૦ રહેલુ (સઘયણિરયણ) કે૦ આ સગ્રહણીરન
 (જાવીરજિગતિત્ય) કે૦ જ્યા મુગી વીરતીર્થમર્તેત્યા મુગી (નન્ઢ)
 કે૦ દૃદ્ધિપામો ॥ ઇતિ ચન્દ્રમૂરિરચિના સગ્રહણી સમાપ્તા ॥

